

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 został opracowany przez firmę Lubelska Akademia Rozwoju Piotr Majchrzak na podstawie umowy z Gminą Wola Uhruska. **Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji było dofinansowane z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 (konkurs dotacji na wsparcie gmin wiejskich z województwa lubelskiego w zakresie przygotowania lub aktualizacji programów rewitalizacji).**

Eksperti zewnętrzni:

Rafał Dudek

Piotr Majchrzak

Michał Rządkowski

Spis treści

1.	Wprowadzenie	6
1.1.	Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją	9
1.2.	Powiązanie z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu i gminy	10
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020	10
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	11
	Narodowy Plan Rewitalizacji 2022	13
	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030).....	13
	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.....	15
	Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018.....	16
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wola Uhruska na lata 2014-2020	17
	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wola Uhruska	17
2.	Charakterystyka sytuacji na terenie Gminy.....	18
2.1.	Charakterystyka przestrzenno–funkcjonalna Gminy	18
2.1.1.	Położenie administracyjne	18
2.2.	Zagospodarowanie przestrzenne	19
3.	Demografia i infrastruktura społeczna	22
3.1.	Ludność.....	22
3.2.	Gęstość zaludnienia.....	26
3.3.	Struktura wieku mieszkańców	28
3.4.	Ruch naturalny i wędrowniczy ludności	31
3.5.	Pomoc społeczna.....	33
3.6.	Oświata.....	40
3.6.1.	Szkolnictwo.....	40
3.6.2.	Poziom edukacji.....	45
3.7.	Poziom zatrudnienia i rynek pracy	46
3.8.	Bezpieczeństwo publiczne.....	50
4.	Środowisko przyrodnicze	55
4.1.	Uwarunkowania fizyczno-geograficzne.....	55
4.1.1.	Rzeźba terenu.....	55

4.1.2. Gleby.....	55
4.1.3. Zasoby wodne	56
4.1.4. Klimat.....	57
4.1.5. Ochrona przyrody.....	58
4.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	63
5. Środowisko kulturowe.....	64
5.1. Dziedzictwo kulturowe	64
5.2. Kultura	64
6. Gospodarka	67
6.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza	67
6.2. Rolnictwo.....	71
6.3. Turystyka	73
7. Infrastruktura komunikacyjna	77
8. Infrastruktura techniczna	80
8.1. Gospodarka mieszkaniowa.....	80
8.2. Gospodarka odpadami- sprawdzenie poprawności danych	82
8.3. System zaopatrzenia w wodę.....	83
8.4. System odprowadzania ścieków	84
8.5. Sieć gazowa	85
8.5. System ciepłowniczy.....	85
8.7. Infrastruktura elektroenergetyczna	86
8.8. Infrastruktura teleinformatyczna	87
9. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych	88
9.1. Założenia ogólne.....	88
9.2. Wybór metodologii wyznaczania obszarów zdegradowanych	88
9.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	89
9.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji.....	91
9.5. Charakterystyka obszarów zdegradowanych.....	92
9.5.1. Sfera społeczna – ubóstwo.....	94
9.5.2. Sfera społeczna - bezrobocie.....	96
9.5.3. Sfera społeczna – przestępczość	98
9.5.4. Sfera społeczna - poziom uczestnictwa w życiu publicznym	100
9.5.5. Sfera społeczna - poziom edukacji	102

9.5.6. Sfera społeczna - poziom kapitału społecznego	103
9.5.7. Sfera społeczna - podsumowanie	105
9.5.8. Sfera gospodarcza - liczba podmiotów gospodarczych	109
9.5.9. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	112
9.5.10. Sfera techniczna	114
9.5.11. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	117
10. Zestawienie danych	119
10.1. Podsumowanie	124
11. Cele rewitalizacji oraz środki ich realizacji	126
11.1 Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR	127
11.2. Projekty rewitalizacyjne	130
Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa	131
Projekty rewitalizacyjne – lista uzupełniająca	160
11.3. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych	165
11.4. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych	167
Komplementarność przestrzenna	167
Komplementarność problemowa	167
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	168
Komplementarność międzyokresowa	168
Komplementarność źródeł finansowania	170
11.5. Powiązanie celów i projektów rewitalizacyjnych z uzasadnieniem ich wpływu na rozwiązanie problemów oraz efekty ich realizacji	171
12. System wdrażania i monitorowania działań rewitalizacyjnych	173
12.1. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych	174
12.2. System instytucjonalny w procesie rewitalizacji	176
12.3. Zarządzanie procesem rewitalizacji	176
12.4. System budowania i wspierania partnerstw	178
12.5. System informacji i promocji	179
12.6. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych	180
13. System ewaluacji i aktualizacji programu	184
13.1. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji	184
13.2. Zasady i tryb aktualizacji programu	185
14. Przebieg partycypacji społecznej w procesie programowania rewitalizacji	186

14.1. Konsultacje społeczne	186
14.2. Wyniki badań społecznych	190
Obszar do rewitalizacji – Wola Uhruska i Uhrusk	193
15. Ocena oddziaływania na środowisko	195
16. Załączniki	196
16.1. Ankieta.....	196
16.2. Fiszka Projektowa	202
16.3. Formularz excel- wyznaczanie obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji	207
16.4. Mapa w skali 1:5000 ilustrująca obszary zdegradowane i rewitalizacji na terenie gminy	207
16.5. Pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie	207
16.6. Pismo Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie	207
17. Spis tabel, wykresów i map.	208

1. Wprowadzenie

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach zarówno miejskich jak i wiejskich. Do czołowych problemów zaliczają się degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W związku z zaistniałym stanem rzeczy bardzo ważną rolę nabrało planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, mających na celu poprawę sytuacji na zdegradowanych obszarach. Projekty te mają na celu odpowiedzenie na indywidualny zestaw problemów występujących na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Planowane działania obejmują sfery: przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową.

LPR Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 został opracowany w oparciu o art.18, ust. 1 i 2, pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) oraz Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r., jak również Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym z grudnia 2015 r. Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020” jak również dokumentem „Narodowym Planem Rewitalizacji 2022- Założenia” rewitalizacja – to:

„Kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).”¹

---

¹ „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020” s.5, 6

Obszar może zostać wskazany jako **obszar zdegradowany**, jeśli znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz gdy występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- ✓ gospodarczych (w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw),
- ✓ środowiskowych (w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- ✓ przestrzenno-funkcjonalnych (w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych),
- ✓ technicznych (w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar cechujący się szczególną koncentracją wyżej wymienionych zjawisk, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji**. Może on obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, ale nie może być większy niż 20% powierzchni gminy ani zamieszkały przez więcej niż 30% liczby jej mieszkańców. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji mogą być podzielone na podobszary, które nie muszą posiadać wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z nich występowania koncentracji opisanych wyżej negatywnych zjawisk. Tak obszar zdegradowany, jak i rewitalizacji mogą stanowić to samo terytorium. Wyznaczenie w gminie zarówno obszaru zdegradowanego, jak i rewitalizacji wymagało przeprowadzenia diagnozy potwierdzającej spełnienie przez nie przesłanek określonych w wytycznych i wskazującej terytoria najbardziej zdegradowane pod względem społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym. Diagnozę tę, stanowiącą podstawę do wyznaczenia terytoriów, które wymagają rewitalizacji w Gminie, prezentuje niniejszy dokument. Opierając się na wynikach przeprowadzonych analiz zawartych w poniższej diagnozie wyznaczono **obszar zdegradowany** obejmujący poniższe miejscowości: **Bytyń, Kosyń, Stulno, Uhrusk, Wola Uhruska**.

Z uwagi na fakt, że obszar zdegradowany obejmuje tereny najsilniej nasycone współwystępowaniem problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, a zatem najbardziej wymagające kompleksowej interwencji, za **obszar rewitalizacji** uznano obszary zamieszkane miejscowości: **Wola Uhruska i Uhrusk**.

Rewitalizacja na przestrzeni ostatnich lat przybiera na znaczeniu. Traktowana jest już zarówno przez samorządy, ekspertów jak i samych mieszkańców zdegradowanych terenów jako czynnik warunkujący rozwój i umożliwiający poprawę jakości życia. Jest także wyraźnie zaakcentowana w dokumentach rządowych wyznaczających kierunki rozwoju kraju: KSRR, KPZK 2030, SRK.

Proces opracowania Programu Rewitalizacji obejmuje 3 fazy: przygotowawczą, diagnozowania i projektowania.

Zawarta w niniejszym dokumencie diagnoza społeczno-gospodarcza dla Gminy Wola Uhruska spełnia wszystkie zapisy i wskazania wynikające z ustawy o rewitalizacji oraz „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020”. Dokument Programu Rewitalizacji będzie stanowił podstawę formalną do ubiegania się o dofinansowanie planowanych działań rewitalizacyjnych ze środków Unii Europejskiej. Dokument będzie ponadto stanowił narzędzie umożliwiające przygotowanie i wdrażanie konkretnych działań, które przyczynią się do usunięcia zjawisk kryzysowych występujących na wskazanych obszarach. Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji przyczyni się do rozwiązania problemów Gminy Wola Uhruska oraz wspierania jej rozwoju i poprawy atrakcyjności.

Zawarta w dokumencie diagnoza ma charakter kompleksowy. Wyznaczanie dotkniętych kryzysem obszarów zostało dokonane w oparciu o analizę porównawczą bazującą na danych ilościowych i jakościowych.

Diagnozę oparto na wiarygodnych źródłach i wskaźnikach, pochodzących nie tylko z Urzędu Gminy, ale także innych jednostek takich jak: Policja, Powiatowy Urząd Pracy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Bank Danych Lokalnych GUS.

1.1. Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją

W celu właściwego i jednoznacznego rozumienia pojęć związanych z rewitalizacją, przedstawiono ich definicje²:

- 1) **Interesariusze rewitalizacji** – to w szczególności: mieszkańcy obszaru rewitalizacji; właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze; podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą, społeczną, jednostki samorządu terytorialnego, organy władzy publicznej.
- 2) **Rewitalizacja** – stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.
- 3) **Stan kryzysowy** – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:
  - a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
  - b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
  - c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
  - d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

- 4) **Obszar zdegradowany** – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.
- 5) **Obszar rewitalizacji** – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 3, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

1.2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu i gminy

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 jest spójny z najważniejszymi krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi, a także z obowiązującymi dokumentami gminy.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

KSRR postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku:

- ✓ wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
- ✓ budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
- ✓ tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Wyznaczone cele rewitalizacji LPR Gminy Wola Uhruska wpisują się we wszystkie trzy wyżej przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji gospodarczej opartej na rozwijających się specjalizacjach, przy wykorzystaniu występujących lokalnych zasobach. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do planowania rozwoju gminy oraz współpraca samorządów pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w LPR.

Cele rewitalizacji wpisują się w założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w szczególności w wymiarze „obszary wiejskie”, ponieważ uwzględniają następujące aspekty:

- ✓ wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego – w gminie występują liczne obszary chronione, które należy odpowiednio wykorzystać w celu rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy,
- ✓ tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych – gmina Wola Uhruska jest gminą typowo rolniczą, jednak dla jej prawidłowego rozwoju konieczne jest wspieranie powstawania przedsiębiorczości pozarolniczej,
- ✓ rozwój lokalny dla poprawy jakości życia, atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej – są to najważniejsze cele wszelkich działań prowadzonych w gminie, w tym działań rewitalizacyjnych,
- ✓ zapóźnione obszary wiejskie – restrukturyzacja społeczna, gospodarcza i przestrzenna,
- ✓ poprawianie dostępu do usług publicznych i ich jakości,
- ✓ zwiększanie dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług,
- ✓ przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna.

Tabela 1. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023

Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego	Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.
Cel 1. Konkurencyjność	✓		✓
Cel 2. Spójność		✓	
Cel 3. Sprawność	✓		

Źródło: Opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska wpisuje się w cel strategiczny KPZK: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: rolnictwa i przetwórstwa bazującego na posiadanych zasobach oraz turystyki. Jednocześnie w określonych celach rewitalizacji uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do polepszenia warunków życia.

Tabela 2. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023

Cele Krajowej Strategii	Cel operacyjny 1.	Cel operacyjny 2.	Cel operacyjny 3.
-------------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Rozwoju Regionalnego	Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów	✓	✓	✓
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej	✓		
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	✓		
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa			
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego	✓		

Źródło: Opracowanie własne

Narodowy Plan Rewitalizacji 2022

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzeniu korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położeniu nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska zakłada kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji integrując działania przestrzenno-środowiskowe, społeczne i gospodarcze, w związku z czym wpisuje się w główne założenia Narodowego Planu Rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska jest spójny pod względem przewidzianych celów i działań z wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego Obszarami Strategicznej Interwencji:

3. **OBSZARY PRZYGRANICZNE**- przygraniczny obszar funkcjonalny. Interwencja powinna obejmować działania zmierzające do wykorzystania potencjału obszaru przygranicznego i budowania funkcji obsługujących UE dla tworzenia warunków wzrostu społeczno-gospodarczego (rozwój infrastruktury logistycznej, granicznej i obsługi granicy, infrastruktury społecznej, poprawa bezpieczeństwa), przywrócenia miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości, uruchomienia nowych i rozbudowy istniejących przejść granicznych (w tym lokalnych), w szczególności tam, gdzie nastąpiłoby odtworzenie istniejących niegdyś powiązań komunikacyjnych oraz utworzenia przejść sezonowych (turystycznych) położonych po obu stronach granicy, z dopuszczeniem ruchu pieszego.

4. **OBSZARY GOSPODARCZEGO WYKORZYSTANIA WALORÓW PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH**- interwencja powinna obejmować działania zmierzające do wykorzystania potencjału obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo dla tworzenia warunków wzrostu społeczno-gospodarczego tych obszarów oraz określenia charakteru i natężenia funkcji turystycznej, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów i zasobów przyrodniczych, które na tym terenie są podstawą jej wykształcenia. Ponadto interwencja powinna obejmować takie działania jak: aktywna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrody, rozwój infrastruktury transportowej, poprawa dostępu do usług społecznych, poprawa warunków fitosanitarnych, przywrócenie miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

6. **OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH**- obszary funkcjonalne-problemowe o randze regionalnej, wymagające działań naprawczych w zakresie gospodarki wodnej. Interwencja powinna obejmować działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa poprzez eliminowanie zagrożeń powodziowych oraz będzie służyć zrównoważonemu rozwojowi funkcji ochronnych i gospodarczych (w np. tym turystycznych), na obszarach o różnym stanie zainwestowania i statusie ochrony przyrody i krajobrazu (korytarze ekologiczne o randze europejskiej i krajowej); rozwiązanie problemów konfliktowych narosłych w wyniku degradacji technicznej urządzeń przeciwpowodziowych i melioracyjnych, niedoboru zbiorników niezbędnych do przetrzymywania wody, jak też niedoinwestowania gospodarki komunalnej.

W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu,
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do kompleksowej rewitalizacji wyznaczonego obszaru poprzez:

1. Poprawę atrakcyjności przestrzeni i czystości środowiska przyrodniczego,
2. Zaktywizowanie mieszkańców i zintegrowanie społeczności lokalnej,
3. Lepiej funkcjonującą lokalną gospodarkę.

Poprzez powyższe interwencje LPR przyczynia się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Tabela 3. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023

Cele Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego	Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.
Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu	✓		
Cel strategiczny 2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich			✓
Cel strategiczny 3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu		✓	✓
Cel strategiczny 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu	✓	✓	

Źródło: Opracowanie własne

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030

Dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, który jest obecnie w trakcie zmian (aktualny projekt z września 2015 r.), gdyż dokument z 2002 roku był sporządzony w oparciu o nieobowiązującą już ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. w innych niż obecnie uwarunkowaniach geopolitycznych, rozwojowych i instytucjonalnych planowania. PZP WL określa zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych.

Według Planu gmina Wola Uhruska wpisuje się w jeden obszar funkcjonalny o znaczeniu regionalnym.

Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym:

Obszar funkcjonalny Polesie ze strefą oddziaływania Kanału Wieprz- Krzna. Priorytetem rozwojowym jest aktywizacja gospodarcza poprzez wykorzystanie potencjału rolniczego i turystycznego.

Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023

Priorytety rozwoju przestrzennego	Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.
1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym	✓	✓	✓
2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia	✓	✓	✓

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018

Lokalny Program Rewitalizacji jest spójny ze Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018. Celem strategicznym dokumentu jest:

„Do roku 2023 zdecydowana poprawa sytuacji gospodarczej Gminy przy wykorzystaniu istniejących zasobów i potencjałów oraz poprawa sytuacji demograficznej.”

Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017- 2023

Cele Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska	Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.
1. Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i nadgranicznego położenia gminy dla rozwoju jej funkcji turystycznej			✓
2. Wola Uhruska gminą nowoczesnej gospodarki i rolnictwa	✓	✓	
3. Wola Uhruska gminą przyjazną dla mieszkańców.			✓

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wola Uhruska na lata 2014- 2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014- 2020 była dokumentem źródłowym dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska. LPR uwzględnia zidentyfikowane w strategii problemy społeczne oraz wpisuje się we wszystkie cele strategiczne:

Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wola Uhruska na lata 2014-2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023

Cele szczegółowe Strategii	Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.
1. Poprawa sytuacji materialnej i warunków życia mieszkańców oraz aktywizacja i integracja społeczności	✓		
2. Podwyższanie jakości zasobów ludzkich poprzez rozwój gminnego systemu edukacji			✓
3. Rozwiązywanie problemów zdrowotnych oraz walka z patologiami społecznymi		✓	
4. Prowadzenie aktywnej polityki pomocy społecznej		✓	

Źródło: Opracowanie własne

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wola Uhruska

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wola Uhruska określa główne kierunki rozwoju przestrzennego. Cele i przedsięwzięcia niniejszego LPR muszą być komplementarne z postanowieniami studium.

Głównym celem rozwojowym gminy wymienionym w Studium jest: „pobudzenie rozwoju społeczno - gospodarczego przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”.

W Studium wymieniono następujące kierunki zmian:

- rozwój gospodarki rolnej i leśnej na terenach o sprzyjających dla tej gospodarki warunkach;
- rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i letniskowej;

- rozwój bazy dla turystyki kwalifikowanej na terenach o walorach przyrodniczych oraz innych form turystyki i rekreacji na terenach przyległych do obszarów zabudowanych;
- utworzenie w miejscowości Zbereże osobowego przejścia granicznego obsługującego ruch międzypaństwowy wraz z urządzeniami i usługami towarzyszącymi;
- rozwój produkcji i rzemiosła na terenach dotychczas wykorzystywanych na te cele oraz na terenach do nich przyległych.

2. Charakterystyka sytuacji na terenie Gminy

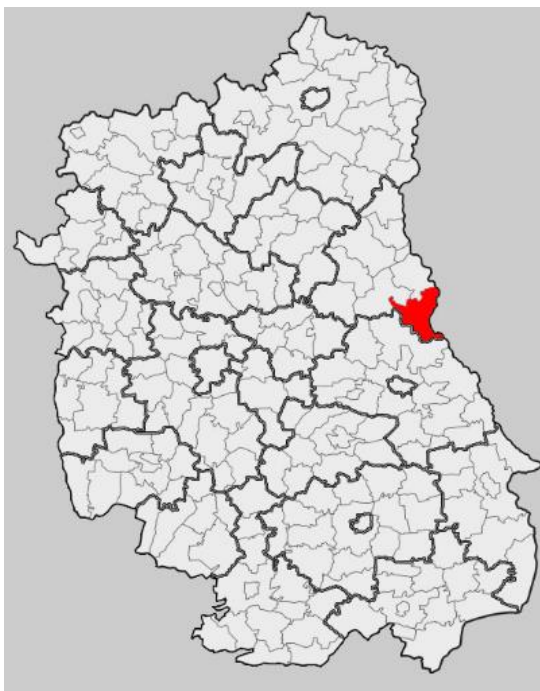
2.1. Charakterystyka przestrzenno–funkcjonalna Gminy

2.1.1. Położenie administracyjne

Gmina Wola Uhruska położona jest w środkowowschodniej części województwa lubelskiego w powiecie włodawskim w dolinie rzeki Bug stanowiącej linię graniczną Polski z Ukrainą i Białorusią. Pod względem geograficznym teren gminy należy do obszaru Europy Wschodniej i prowincji Niżu Zachodniorosyjskiego i leży w obrębie dwóch mezoregionów: część południowa gminy, wyżynna położona jest na łuku Uhruskim wchodzącym w skład Pagórów Chełmskich, a część północna, nizinna leży na terenie Równiny Łęczyńsko - Włodawskiej należącej do Polesia Podlaskiego. Południowa granica gminy styka się z trzecim mezoregionem, jakim jest obniżenie Dubienki. Gmina Wola Uhruska usytuowana w środkowowschodniej części województwa lubelskiego graniczy od zachodu z gminą Hańsk, od północy z gminą Włodawa, od wschodu gmina przylega do ukraińskich jednostek terytorialnych Świtez i Huszcza, które leżą w rejonie Szackim. Granica ze znajdującymi się na południu i południowym zachodzie gminami Sawin i Ruda Huta jest jednocześnie granicą z powiatem chełmskim. Od miasta Włodawy, gminę dzieli odległość ok. 28 km. Od stolicy województwa miasta Lublin gmina oddalona jest ok. 110 km.

Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wola_Uhruska_\(gmina\)#/media/File:Lub_Wlodawski_Wola_Uhruska.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wola_Uhruska_(gmina)#/media/File:Lub_Wlodawski_Wola_Uhruska.png).

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Wola Uhruska składa się z 18 miejscowości podzielonych na 16 sołectw: Bytyń, Jozefów, Kosyń, Macoszyn Duży, Majdan Stuleński, Mszanka, Mszanna, Mszanna- Kolonia, Piaski, Potoki, Siedliszcze, Stanisławów, Stulno, Uhrusk, Wola Uhruska, Zbereże.

Głównym ośrodkiem administracyjno - gospodarczym na terenie gminy jest zespół wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka. Pozostałe wsie ciążą funkcjonalnie do powyższego ośrodka administracyjno – gospodarczego. Na terenie Woli Uhruskiej są zlokalizowane gminne funkcje ośrodkotwórcze takie jak:

- administracja samorządowa,
- służby bezpieczeństwa (policja, straż graniczna, OSP),
- usługi zdrowia stopnia podstawowego,
- sport,
- edukacja stopnia podstawowego i gimnazjalnego,
- handel i inne usługi obsługujące mieszkańców i turystów.

Analizując zagospodarowanie i przeznaczenie terenów w gminie określono:

1) podstawowe funkcje gminy:

- rolnictwo w części południowej,
- gospodarka leśna w części północnej,
- obsługa ludności, zwłaszcza w zespole wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka

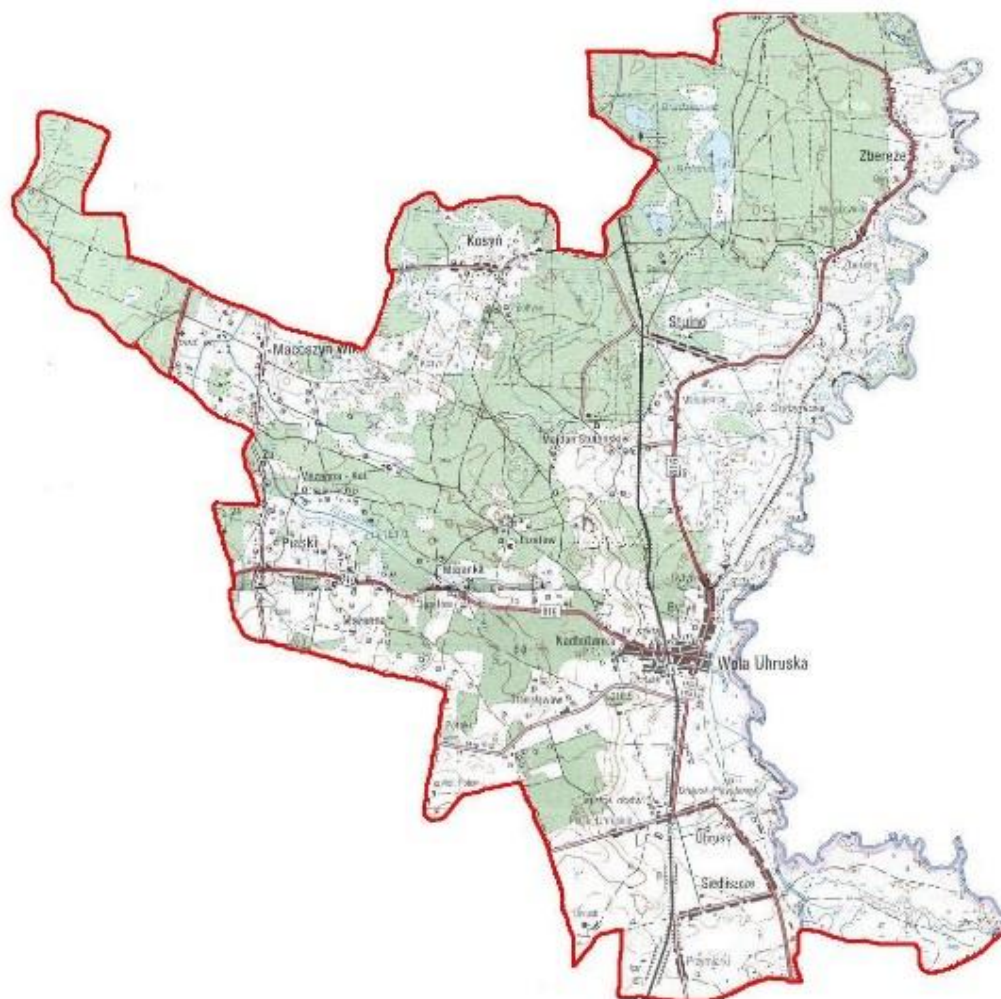
2) funkcje uzupełniające gminy:

- produkcja oraz usługi dla rolnictwa i leśnictwa,

- rozwijana stopniowo turystyka

Gmina Wola Uhruska posiada dogodne połączenia o znaczeniu regionalnym z drogami krajowymi oraz połączenie z transeuropejską linią kolejową. Najważniejsze szlaki drogowe są poprowadzone na północ oraz na południe od Woli Uhruskiej, średnio w odległości 28 km. Drogi wojewódzkie nr 819 i 812 stanowią najdogodniejszy dojazd do drogi krajowej nr 82 oraz drogi krajowej nr 12, włączonej na odcinakach do sieci transeuropejskiej (droga E 372 - odcinek Kurów, Lublin, Piaski oraz droga E 373 - odcinek Piaski, Chełm, Dorohusk). Przejście drogowe w Dorohusku przekracza rocznie 800 tys. pojazdów. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 81, mająca połączenie z linią kolejową nr 7 (E28), która poprzez przejście kolejowe w Dorohusku ma swoją kontynuację na Ukrainie. W założeniach długookresowych przyjmuje się połączenie linii kolejowej nr 81 poprzez przejście we Włodawie z linią na Białorusi. Wodny szlak Bugu nie spełnia warunków dla żeglugi śródlądowej. Na terenie gminy istnieje szlak rowerowy powiązany z gminą Włodawa oraz piesze szlaki turystyczne.

Mapa 2. Układ sieci osadniczej w Gminie Wola Uhruska

Źródło: Program Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wola Uhruska na lata 2016- 2020.

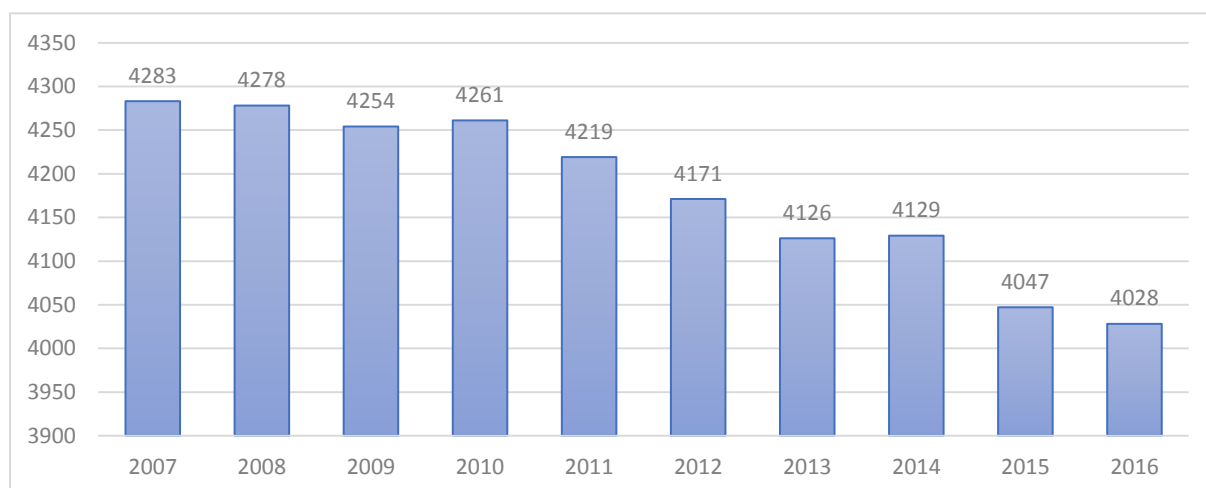
3. Demografia i infrastruktura społeczna

3.1. Ludność

Do podstawowych charakterystyk zbiorowości ludzkiej należą jej liczebność i rozmieszczenie. Liczba mieszkańców gminy systematycznie maleje. Ogólnie w latach 2007 - 2016 liczba osób zamieszkujących gminę zmniejszyła się o 255 osób (5,95%).

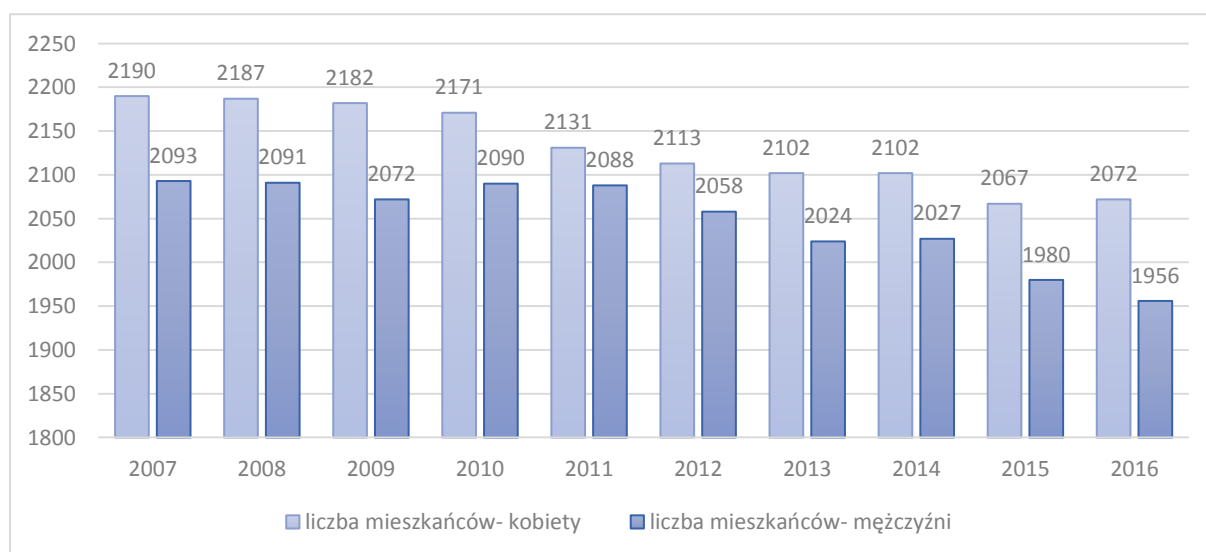
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2007-2016 .

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

W gminie obserwuje się minimalny wzrost współczynnika feminizacji, czyli stosunku liczby kobiet na 100 mężczyzn, który w 2016 roku wyniósł 105 kobiet/100 mężczyzn (w 2007 roku wskaźnik ten wynosił 104 kobiety/100 mężczyzn). W 2016 roku teren gminy zamieszkiwało 1 956 mężczyzn i 2 072 kobiety. Tym samym kobiety stanowiły 51,44 % ludności gminy.

Wykres 2. Zmiana liczby ludności w gminie w wybranych latach .

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby ludności w wybranych latach na terenie Gminy.

Tabela 7. Ludność gminy wg miejscowości w wybranych latach 2011- 2016

Sołectwo	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2011	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2012	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2013	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2014	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2015	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2016
Bytyń	368	369	365	370	362	354
Józefów	36	36	36	40	40	39
Kosyń	197	192	187	187	187	189
Macoszyn Duży	113	112	115	125	114	119
Majdan Stuleński	67	65	61	60	61	62
Mszanka	70	70	68	62	60	60
Mszanna	153	139	135	139	136	133
Mszanna-Kolonia	19	18	18	18	14	14
Piaski	119	116	116	114	116	113
Potoki	41	38	37	37	37	37
Siedliszcze	269	269	265	264	256	259
Stanisławów	61	59	58	57	56	56
Stulno	248	247	248	252	248	246
Uhrusk	577	570	571	573	562	543
Wola Uhruska	1737	1730	1699	1686	1655	1659
Zbereże	144	141	147	145	143	145
Ogółem:	4219	4171	4126	4129	4047	4028

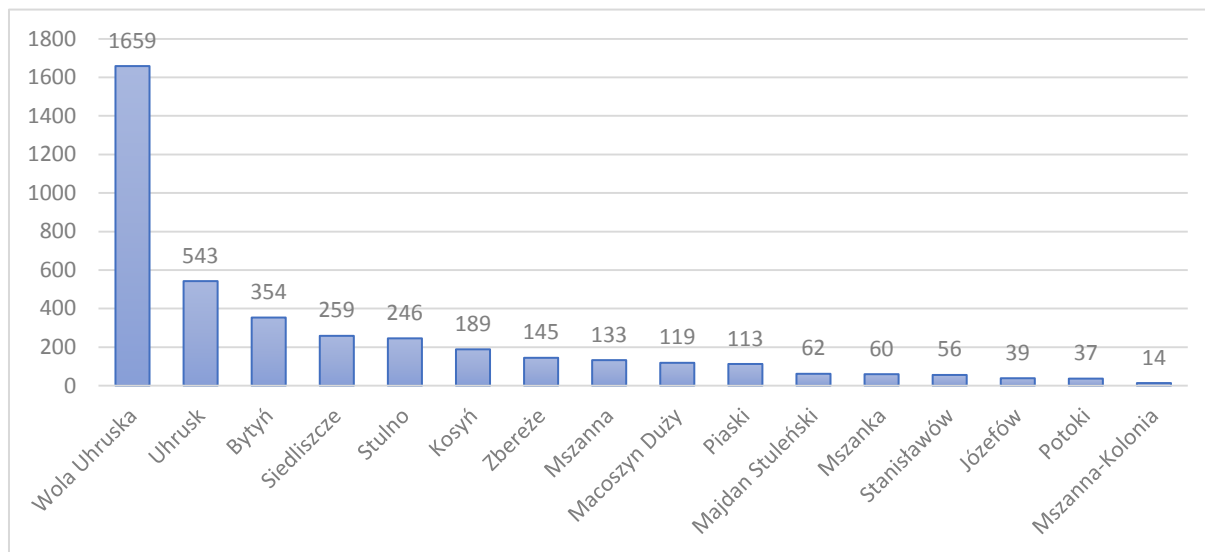
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

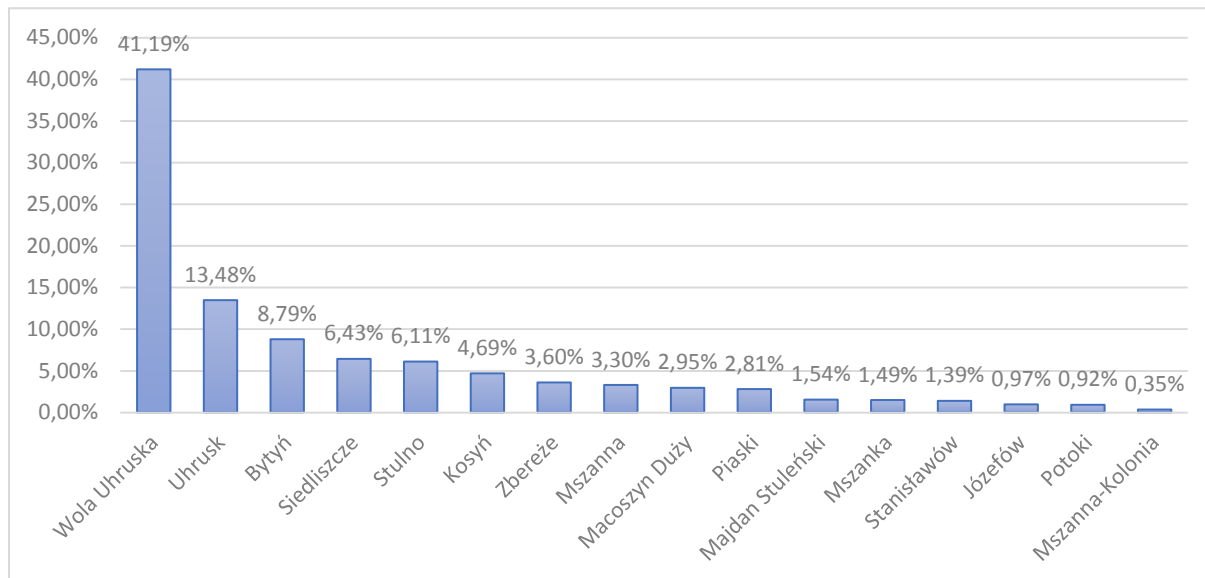
Analiza danych wykazała, iż pod względem zaludnienia największymi sołectwami w gminie są: Wola Uhruska (1659- 41,19% ogółu ludności w gminie), Uhrusk (543 – 13,48%) i Bytyń (354 – 8,79%).

Wykres 3. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Wykres 4. Odsetek (%) osób zamieszkujących miejscowość w stosunku do ogólnej liczby ludności w gminie w 2016 roku.

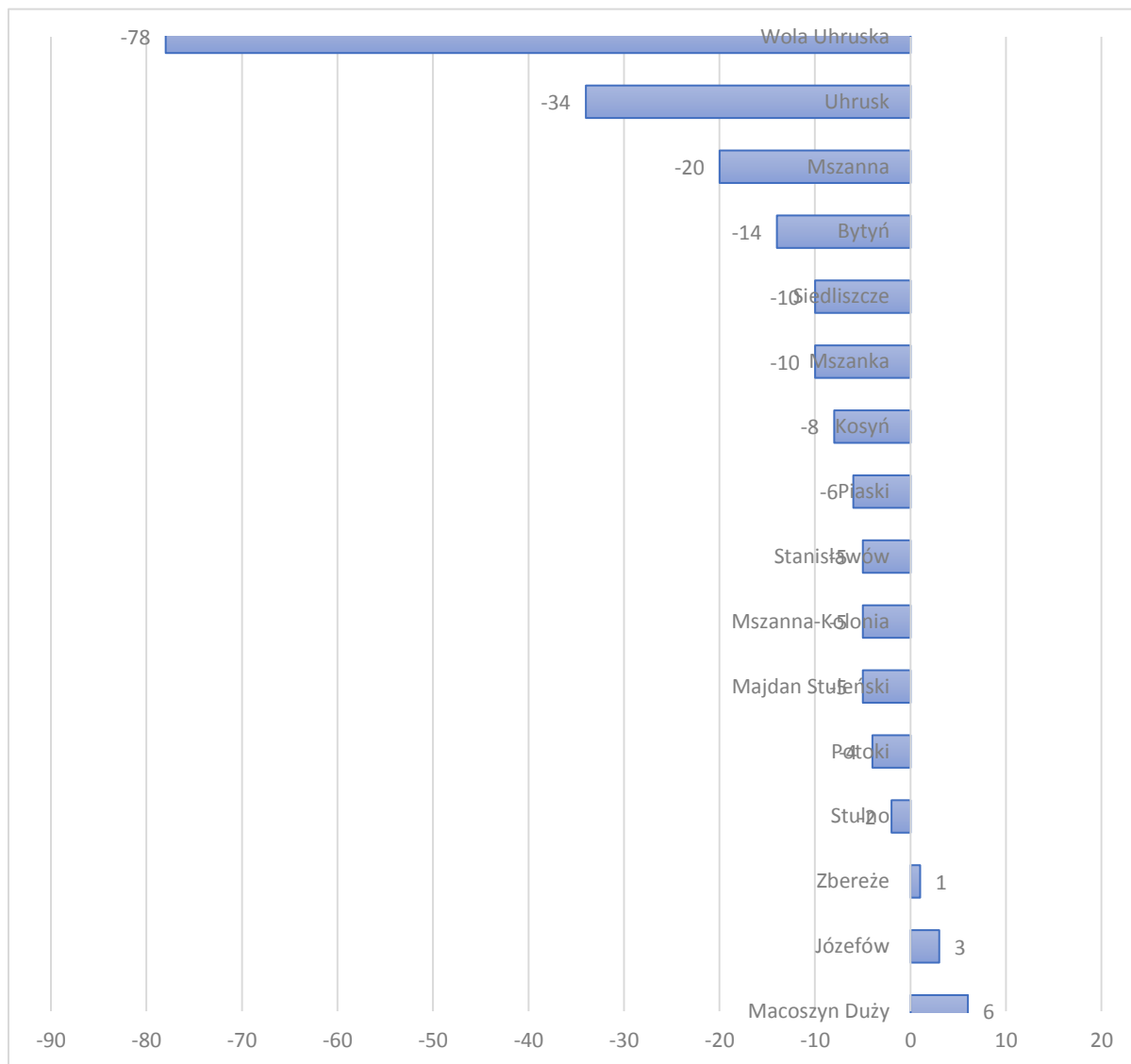

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

W latach 2011-2016 największy spadek liczby mieszkańców wystąpił w miejscowościach: Wola Uhruska (-78), Uhrusk (-34) oraz Mszanna (-20). Mieszkańców przybyło natomiast w miejscowościach Macoszyn (+6) oraz Józefów (+3).

Wykres 5. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2011-2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

3.2. Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia jest miarą przyporządkowującą populację do powierzchni. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła w 2016 roku 27 osób na km² i była niższa niż w powiecie (31 os/km²) i województwie (85 os/km²).

Tabela 8. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.

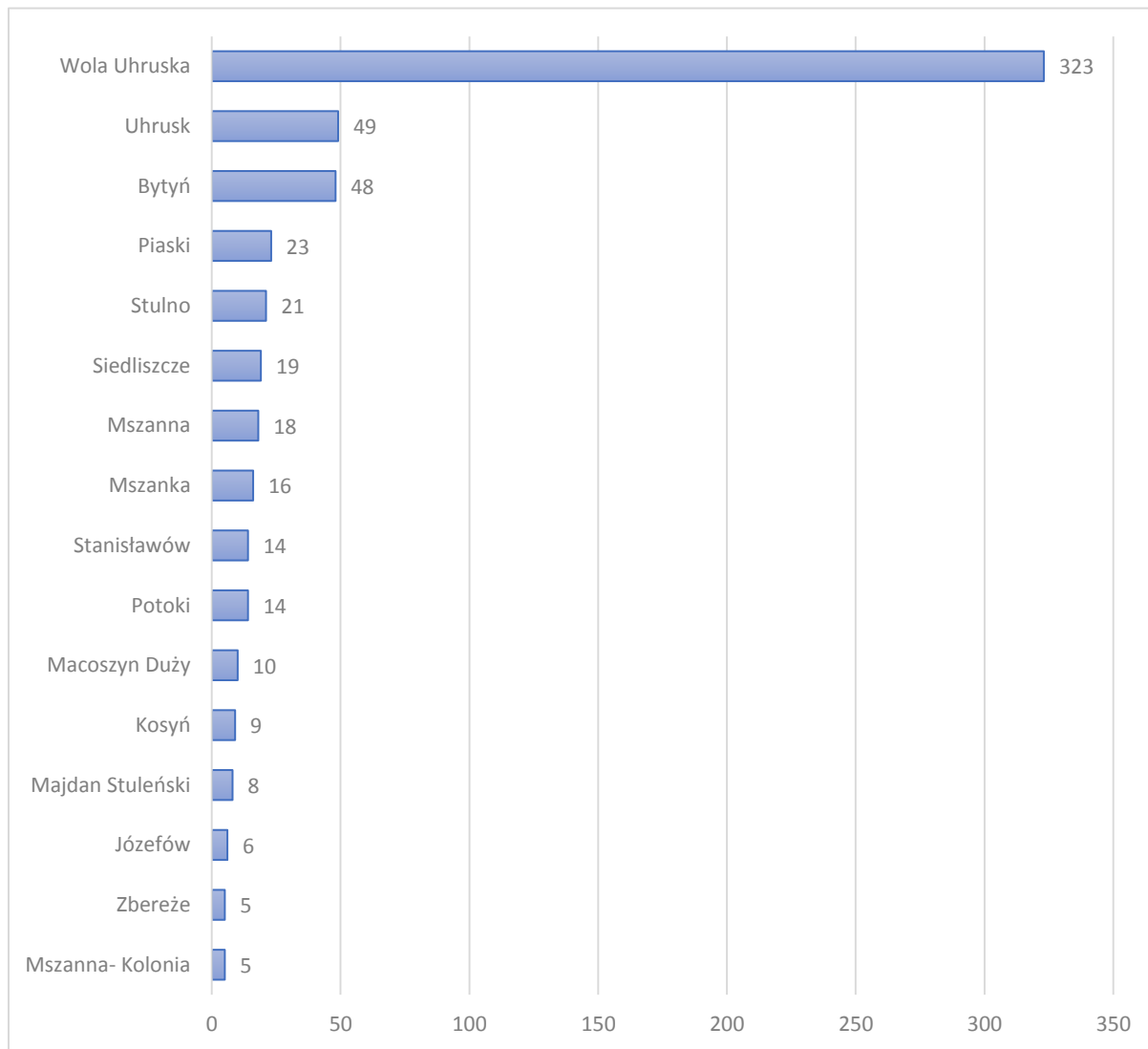
Lp.	Sołectwo	Powierzchnia sołectwa (km2)	Liczba ludności 2016	Gęstość zaludnienia
1	Bytyń	7,38	354	48
2	Józefów	6,43	39	6
3	Kosyń	21,20	189	9
4	Macoszyn Duży	11,72	119	10
5	Majdan Stuleński	7,34	62	8
6	Mszanka	3,78	60	16
7	Mszanna	7,23	133	18
8	Mszanna- Kolonia	3,10	14	5
9	Piaski	4,90	113	23
10	Potoki	2,58	37	14
11	Siedliszcze	13,95	259	19
12	Stanisławów	4,07	56	14
13	Stulno	11,49	246	21
14	Uhrusk	11,18	543	49
15	Wola Uhruska	5,13	1659	323
16	Zbereże	29,26	145	5
Ogółem:		150,75	4028	27

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Najgęściej zaludnionymi miejscowościami gminy są: Wola Uhruska (323 os/km²), Uhrusk (49 os/km²) i Bytyń (48 os/km²). Natomiast do najmniej zaludnionych należą: Mszanna- Kolonia (5 os/km²), Zbereże (5 os/km²) i Józefów (6 os/km²).

Wykres 6. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy

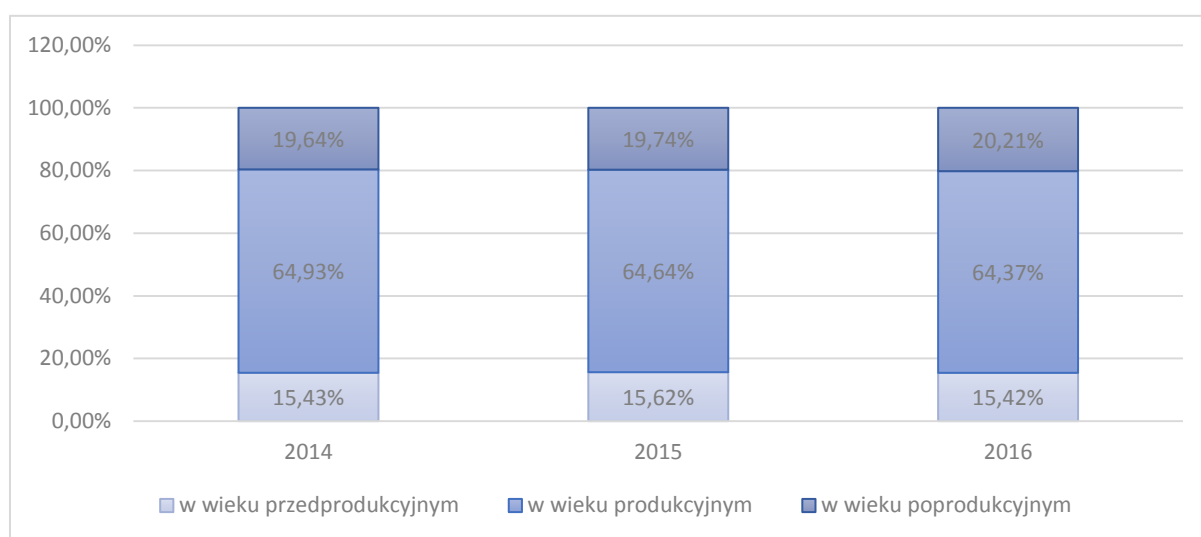
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

3.3. Struktura wieku mieszkańców

Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Jak wynika z danych Urzędu Gminy (2016) struktura wieku mieszkańców przedstawia się następująco: 20,21% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 64,37% w wieku produkcyjnym oraz 15,42% w wieku poprodukcyjnym. W gminie zwiększa się nieznacznie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym ulega niewielkim wahaniom.

Wykres 7. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2014-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Tabela 9. Struktura wieku mieszkańców gminy wg miejscowości w 2014 i 2016 roku.

Lp.	Sołectwo/ lata	liczba osób w wieku przedprodukcyjnym		liczba osób w wieku produkcyjnym		liczba osób w wieku poprodukcyjnym	
		2014	2016	2014	2016	2014	2016
1	Bytyń	53	51	233	229	84	74
2	Józefów	11	9	20	21	9	9
3	Kosyń	50	47	107	114	30	28
4	Macoszyn Duży	23	21	84	78	18	20
5	Majdan Stuleński	8	8	37	40	15	14
6	Mszanka	6	7	36	31	20	22
7	Mszanna	19	21	82	75	38	37
8	Mszanna-Kolonia	4	4	10	7	4	3
9	Piaski	20	23	70	61	24	29
10	Potoki	7	5	25	28	5	4
11	Siedliszcze	48	51	156	149	60	59
12	Stanisławów	6	6	38	39	13	11

		liczba osób w wieku przedprodukcyjnym		liczba osób w wieku produkcyjnym		liczba osób w wieku poprodukcyjnym	
13	Stulno	37	35	158	150	57	61
14	Uhrusk	81	72	400	375	92	96
15	Wola Uhruska	245	238	1131	1105	310	316
16	Zbereże	19	23	94	91	32	31
Ogółem:		637	621	2681	2593	811	814

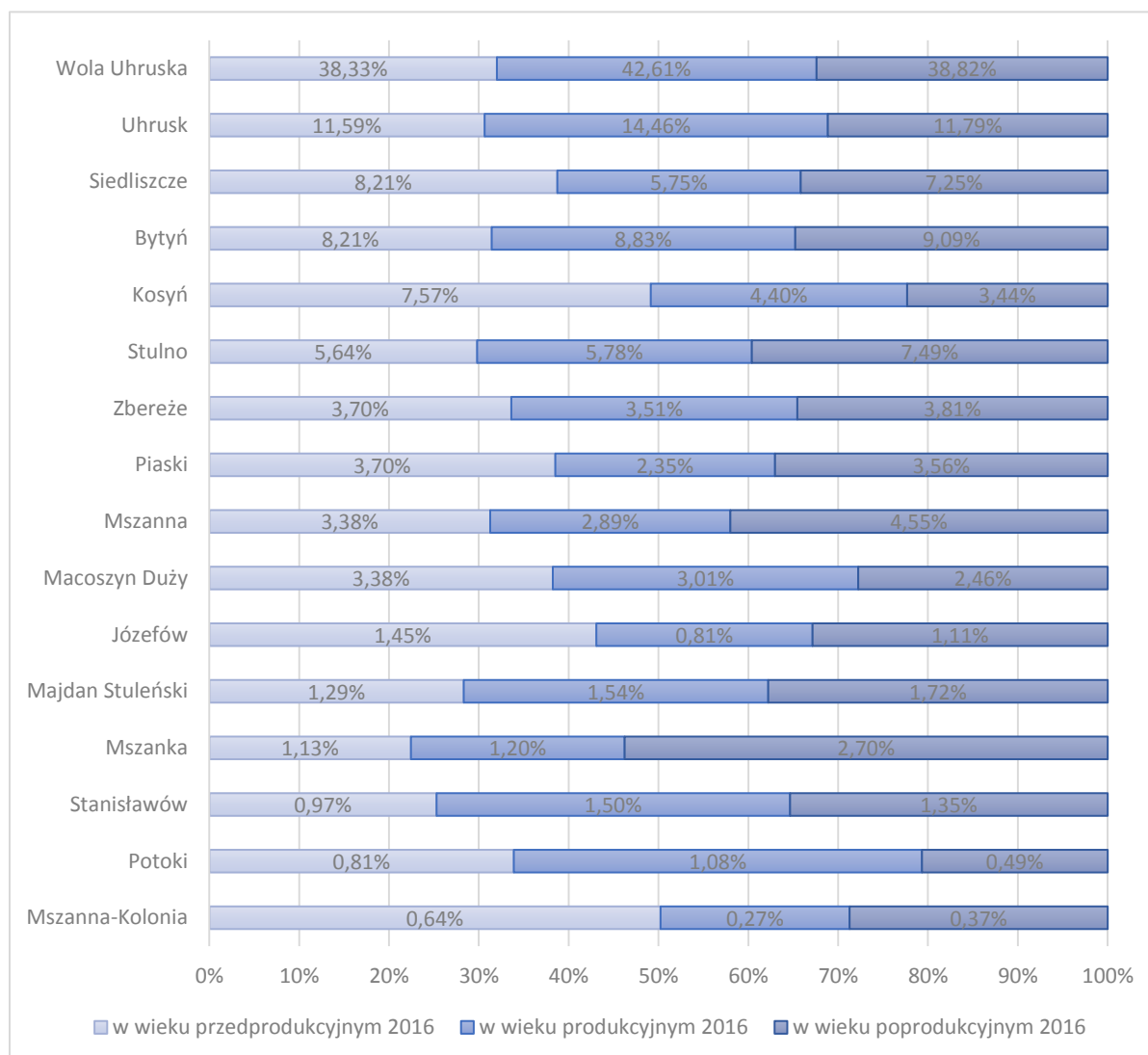
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Szczegółowa analiza dotycząca struktury wieku mieszkańców pozwala na stwierdzenie, że sytuacja demograficzna w większości sołectw gminy stale pogarsza się. Dotyczy to przede wszystkim miejscowości, w których udział ludności w poszczególnych grupach, czyli w:

- ✓ **wieku przedprodukcyjnym – jest niższy niż średnia dla gminy (15,42%):** Uhrusk (11,59%), Bytyń (8,21%), Siedliszczce (8,21%), Kosyń (7,57%), Stulno (5,64%), Zbereże (3,70%), Piaski (3,70%), Macoszyn Duży (3,38%), Mszanna (3,38%), Józefów (1,45%), Majdan Stuleński (1,29%), Mszanka (1,13%), Stanisławów (0,97%), Potoki (0,81%), Mszanna- Kolonia (0,64%).
- ✓ **wieku produkcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy (64,37%)-** brak takich miejscowości w gminie.
- ✓ **wieku poprodukcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy (20,21%):** Wola Uhruska (38,82%).

Wykres 8. Struktura wieku ludności gminy wg miejscowości w 2016 roku (w %).

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

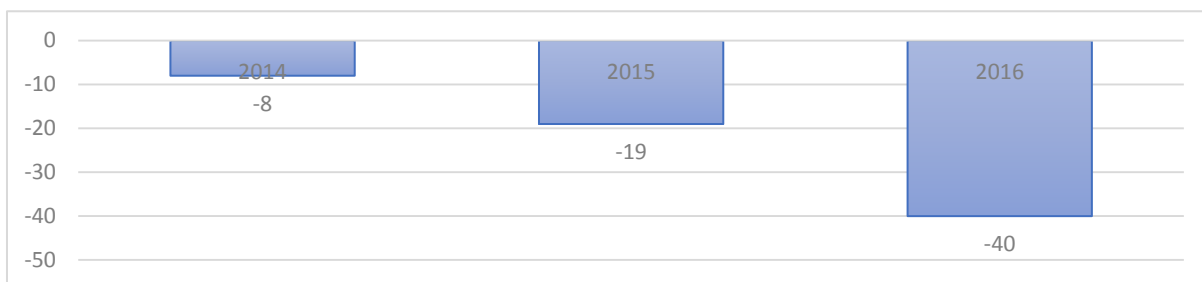
Podsumowując, zmniejszony przyrost naturalny oraz wydłużenie się średniej długości trwania życia będą prowadzić w gminie do sytuacji, w której coraz mniej osób będzie wchodzić do grupy produkcyjnej. W dalszym ciągu rosnąć będzie natomiast grupa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

3.4. Ruch naturalny i wędrówkowy ludności

Na liczbę ludności w Gminie ma wpływ przyrost naturalny oraz saldo migracji. Analizując wykres można zauważyć, że wskaźnik przyrostu naturalnego jest niekorzystny. Od 2014 r. przyrost naturalny w gminie jest ujemny. W 2016 roku wyniósł -40.

Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie w latach 2014-2016.

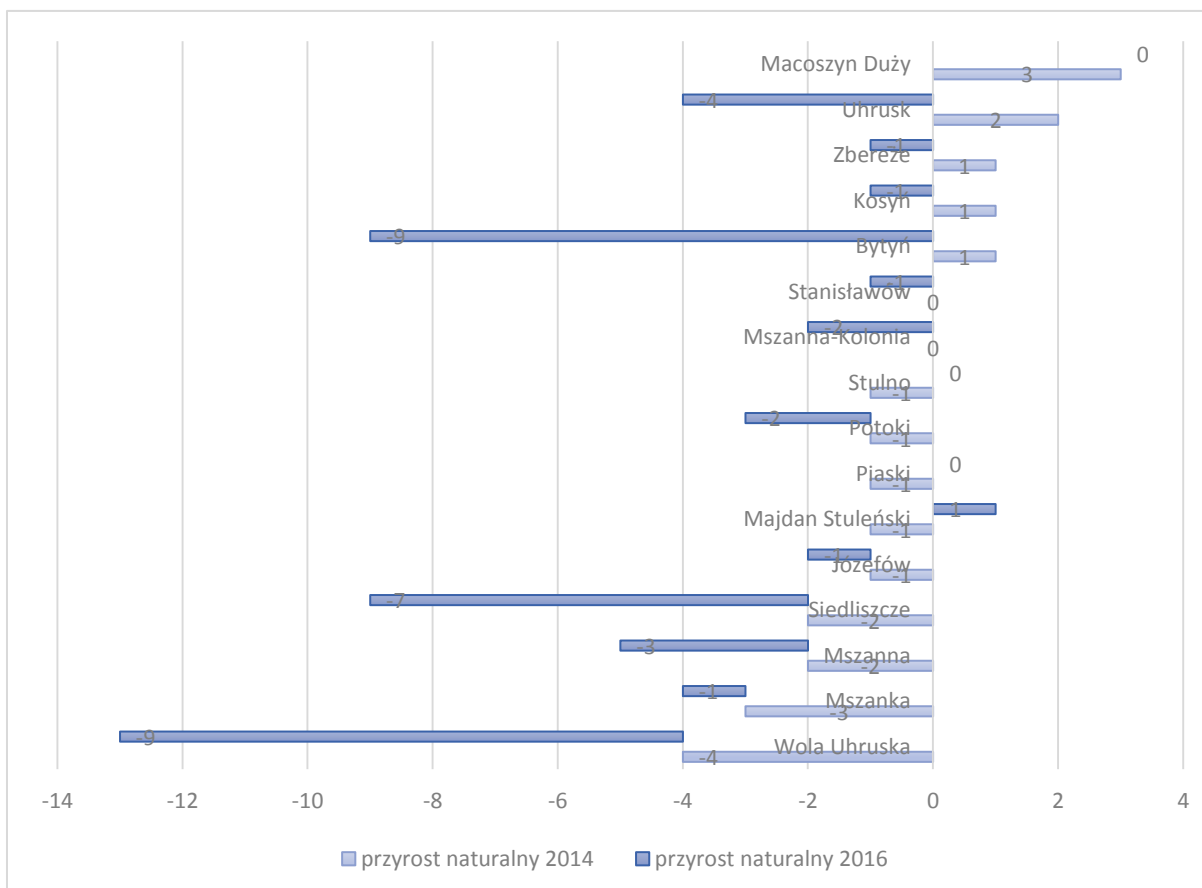

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

Najniższy przyrost naturalny w 2016 roku zanotowano w miejscowościach: **Wola Uhruska** (-9), **Bytyń** (-9) i **Siedliszcze** (-7).

Wykres 10. Przyrost naturalny w latach 2014 i 2016 na poziomie miejscowości

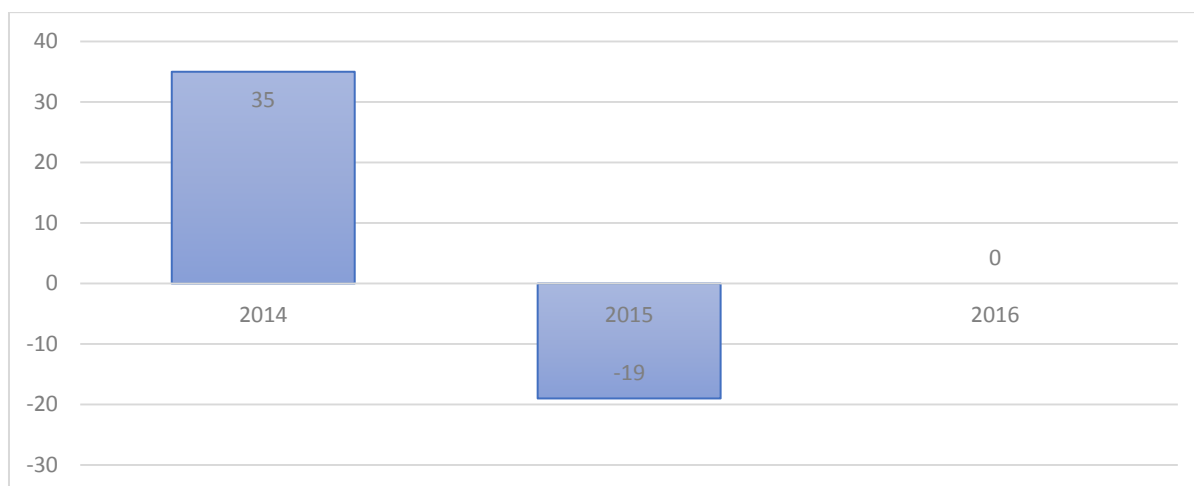

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Wskaźnik salda migracji na przestrzeni lat 2014-2016 w Gminie ulegał sporym wahaniom. W 2015 był ujemny i wyniósł: -19.

Wykres 11. Saldo migracji w Gminie w latach 2014- 2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

3.5. Pomoc społeczna

Pomoc społeczną na terenie Gminy zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. GOPS prowadzi wiele działań mających na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Obowiązkiem osób korzystających z pomocy społecznej jest współdziałanie w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej.

Z jego usług korzysta 11,8 % mieszkańców gminy. Pomoc udzielana jest głównie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz finansowania posiłków dla dzieci. Ośrodek realizuje zarówno zadania własne, jak i zlecone Gminie z zakresu pomocy społecznej.

Tabela 10. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2005 – 2016

Rok	Liczba rodzin	Ilość osób objętych pomocą	Łączna wysokość wydatkowanych środków w złotych (bez DPS)	Średnia wysokość świadczeń przypadających w roku na rodzinę
2005	395	1572	512 159,00	1 296,61
2006	379	1520	449 893,00	1 187,05
2007	247	897	385 627,00	1 561,24
2008	224	804	398 378,00	1 778,47
2009	213	748	373 261,00	1 752,40
2010	214	723	370 308,00	1 730,41
2011	208	709	354 230,00	1 703,03
2012	191	641	374 545,00	1 960,97
2013	191	606	379 998,00	1 989,52
2014	207	661	389 660,00	1 882,42
2015	192	575	384 321,00	2 001,67
2016	165	476	354 223,00	2 146,81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Tabela 11. Udzielona pomoc społeczna w latach 2015 – 2016.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2015	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej 2016
1	Bytyń	37	22
2	Józefów	6	6
3	Kosyń	45	42
4	Macoszyn Duży	31	19
5	Majdan Stuleński	6	6
6	Mszanka	11	11
7	Mszanna	22	20
8	Mszanna- Kolonia	10	9
9	Piaski	10	7
10	Potoki	9	8
11	Siedliszcze	38	34
12	Stanisławów	12	11
13	Stulno	38	26
14	Uhrusk	65	47
15	Wola Uhruska	230	203
16	Zbereże	5	5
GMINA		575	476

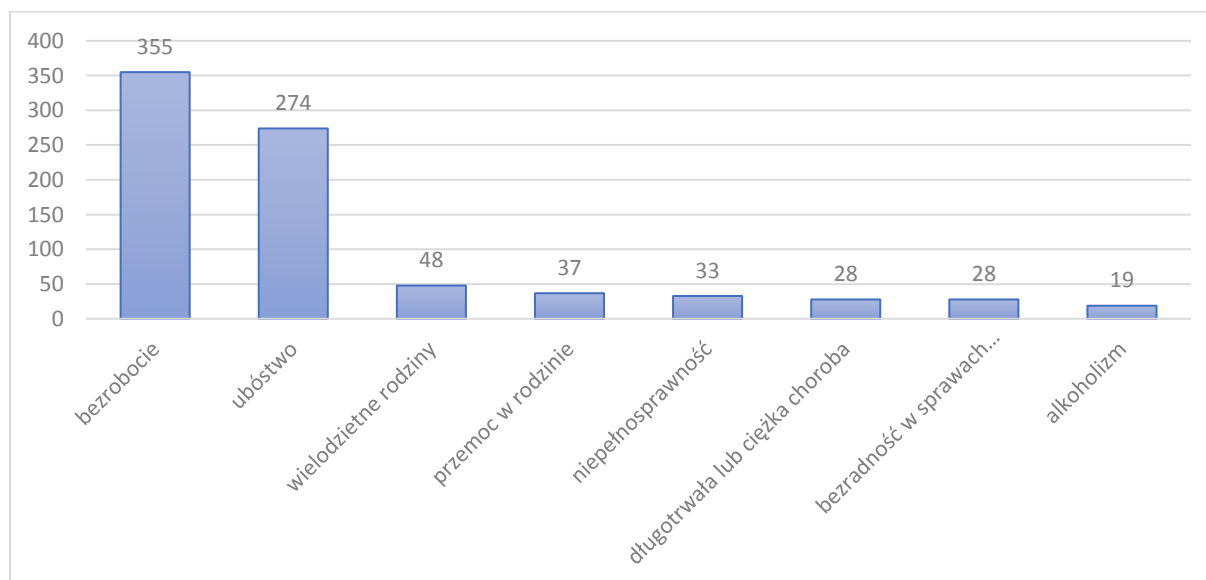
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej należą w gminie:

- ✓ bezrobocie
- ✓ ubóstwo
- ✓ wielodzietność

Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku.

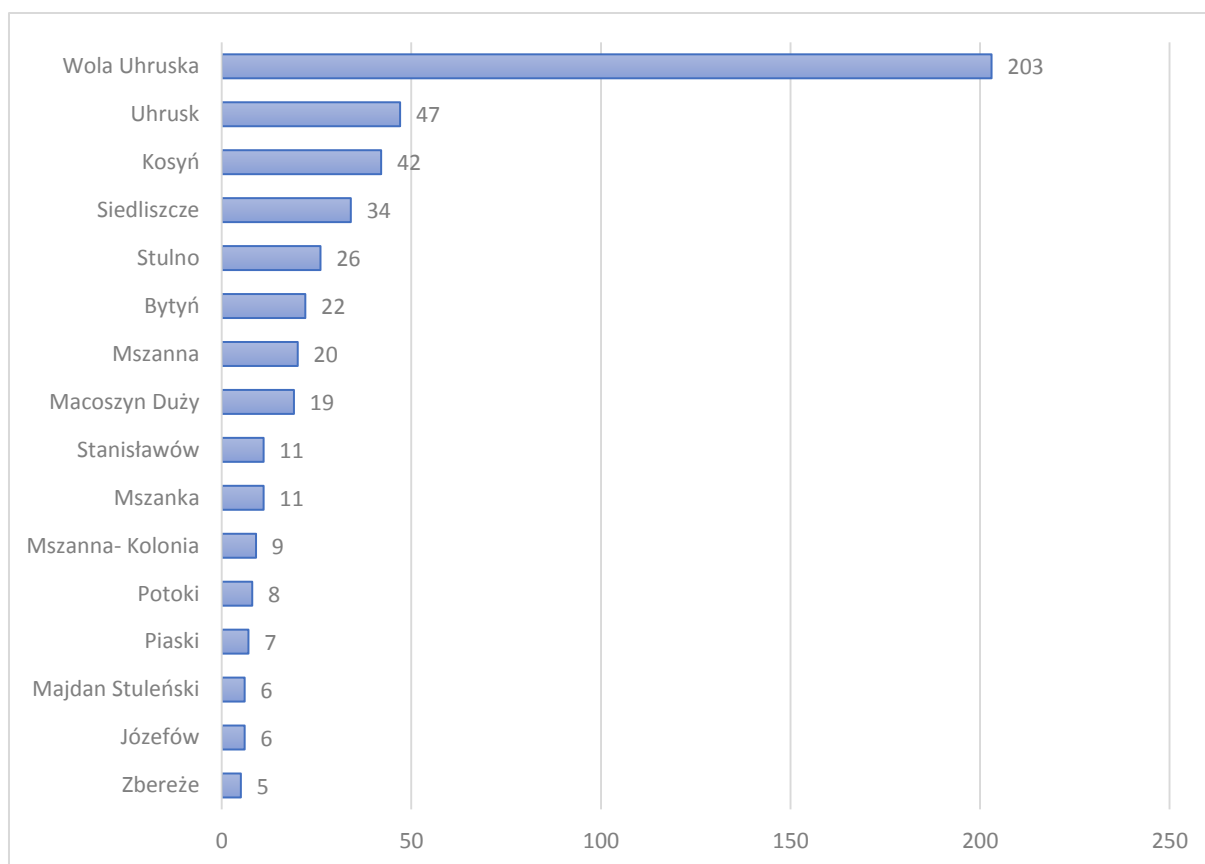

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (203 osoby – 42,65%), **Uhrusk** (47 osób – 9,87%), **Kosyń** (42 osoby – 8,82%) ogółu osób korzystających z pomocy społecznej),

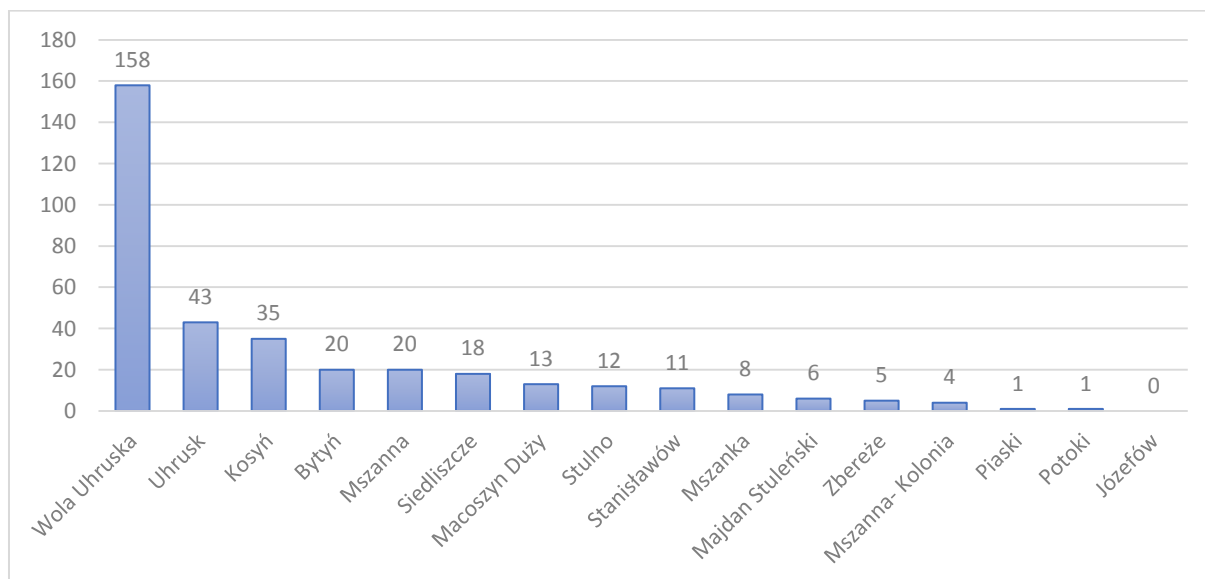
Wykres 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (158 osób - 44,51%), **Uhrusk** (43 osoby - 12,11%) oraz **Kosyń** (35 osób - 9,86%).

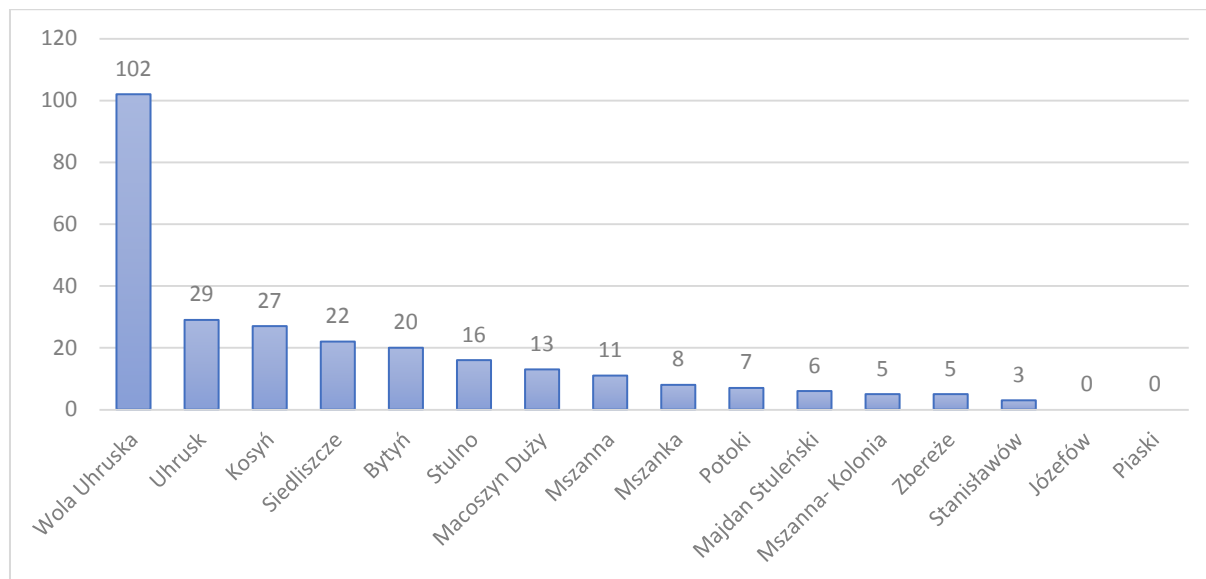
Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (102 osoby – 37,23% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia), **Uhrusk** (29 osób - 10,58%), **Kosyń** (27 osób – 9,85%).

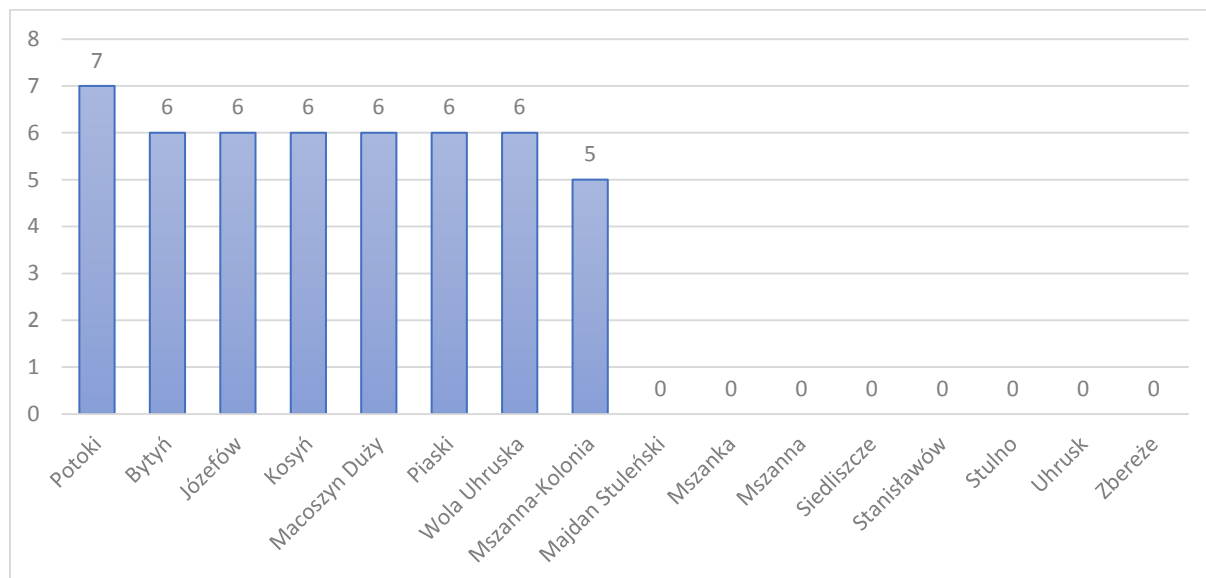
Wykres 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności zamieszkiwało w miejscowościach: **Potoki** (7 osób – 14,58%) oraz **Bytyń, Józefów, Kosyń, Macoszyn Duży, Piaski, Wola Uhruska** (po 6 osób – 12,50%).

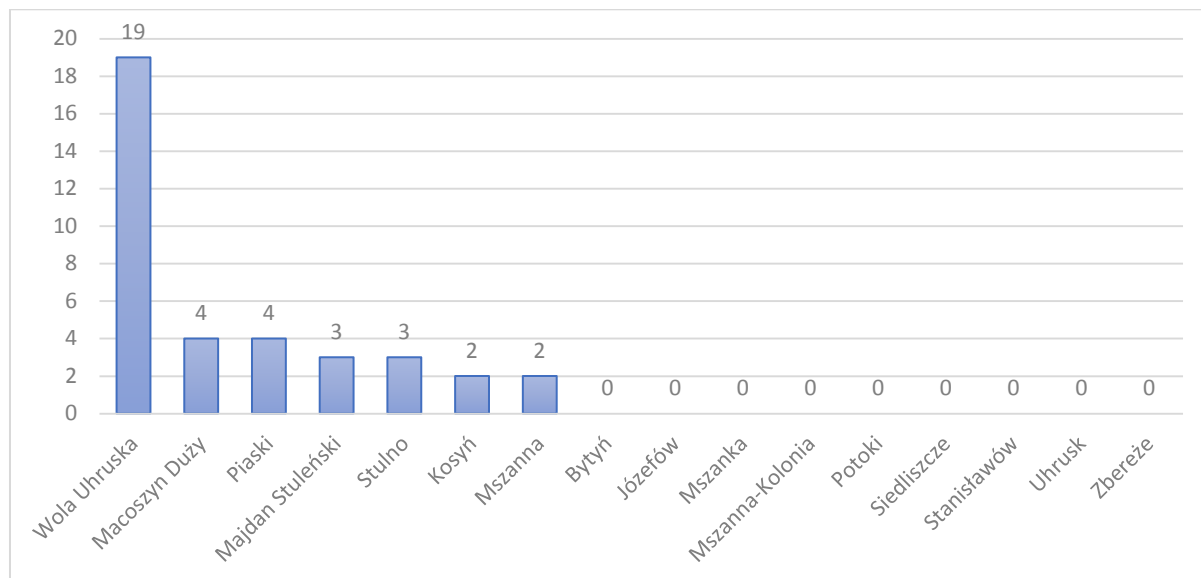
Wykres 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (19 osób – 51,35%), **Macoszyn Duży** (4 osoby – 10,81%), **Piaski** (4 osoby – 10,81%) oraz **Majdan Stuleński i Stulno** (po 3 osoby - 8,11%).

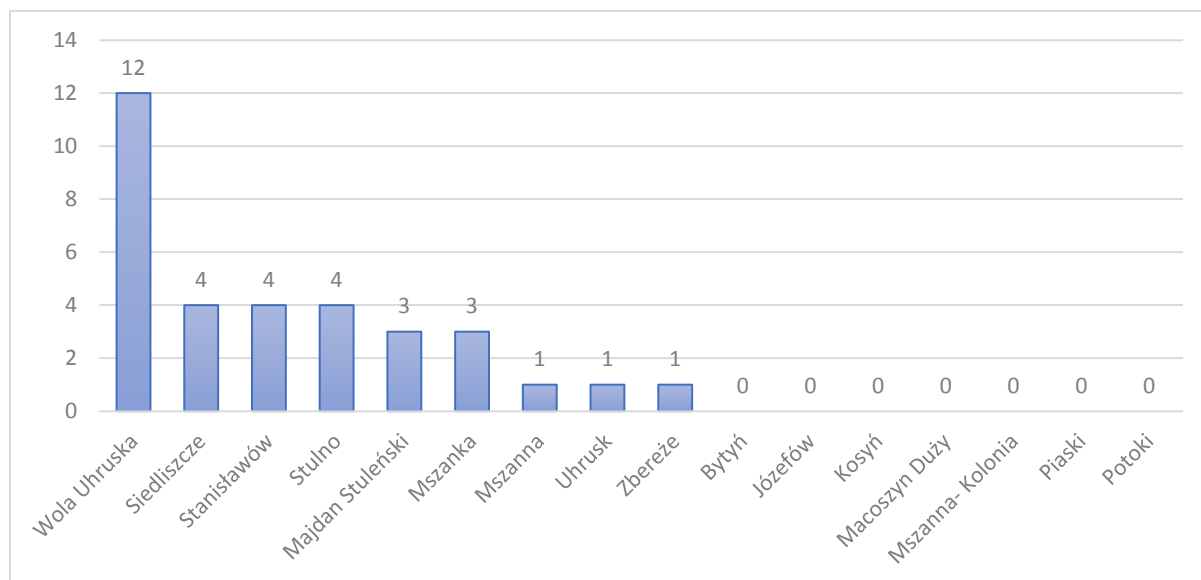
Wykres 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w Gminie w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (12 osób – 36,36%) oraz **Siedliszcze, Stanisławów i Stulno** (po 4 osoby – 12,12%).

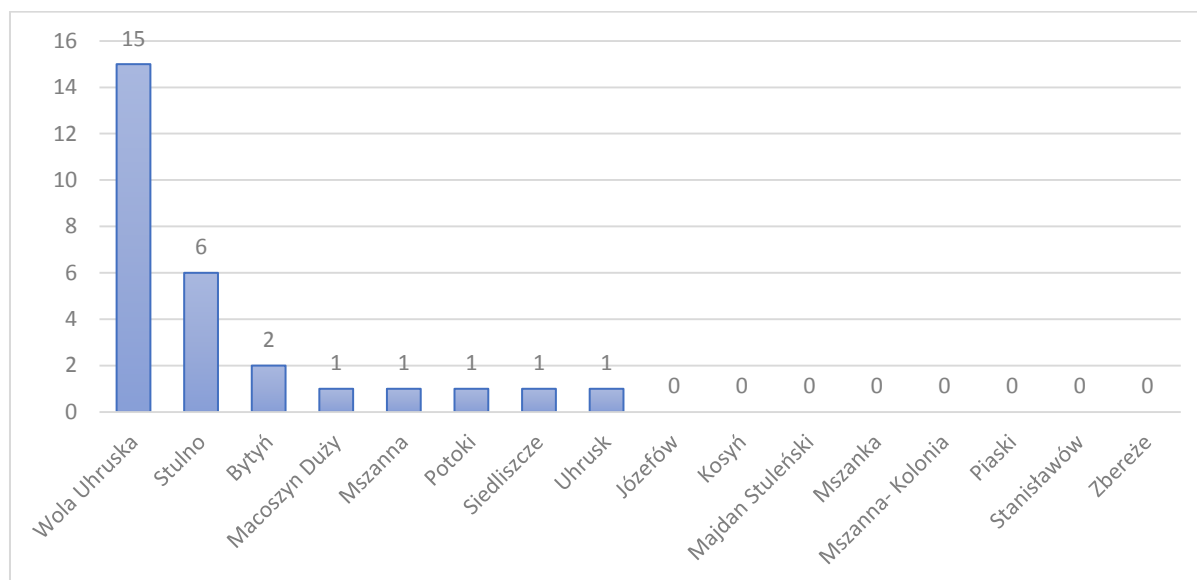
Wykres 18. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (15 osób – 53,57%), **Stulno** (6 osób – 21,43%) oraz **Bytyń** (2 osoby – 7,14%).

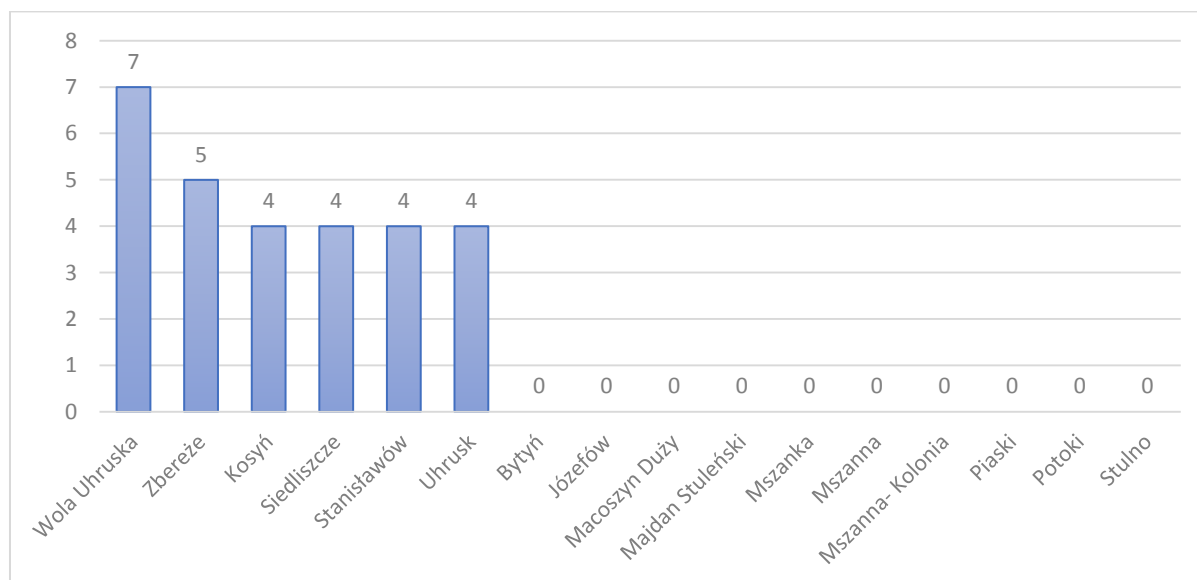
Wykres 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (7 osób – 25,00%), **Zbereże** (5 osób – 17,86%) oraz **Kosyń, Siedliszcze, Stanisławów i Uhrusk** (po 4 osoby – 14,29%) ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych).

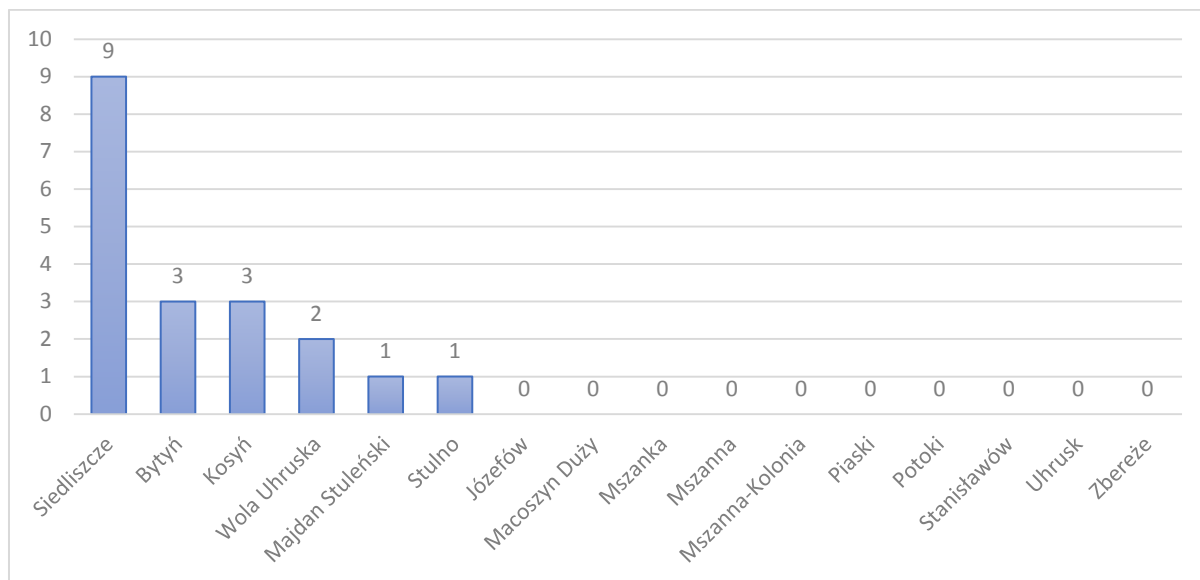
Wykres 20. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu zamieszkiwało w miejscowościach: **Siedliszcze** (9 osób – 47,37%), **Bytyń** (3 osoby – 15,79%) oraz **Kosyń** (3 osoby – 15,79%).

Wykres 21. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Biorąc jednak pod uwagę identyfikowane potrzeby, należy podkreślić konieczność zwiększania, rozwijania i modernizacji infrastruktury pomocy społecznej, by żadna z grup społecznych nie była zagrożona zjawiskiem trwałego wykluczenia.

3.6. Oświata

3.6.1. Szkolnictwo

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych młodych mieszkańców Gminy realizowane jest przez placówki podległe samorządowi gminnemu w zakresie przedszkola, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego oraz placówki podległe Stowarzyszeniu Edukator z Łomży. Poniższe tabele przedstawiają dane dotyczące szkół z terenu Gminy.

Tabela 12. Charakterystyka szkół z terenu Gminy (stan na 2016 r.)

Lp.	Nazwa i adres jednostki	Powierzchnia użytkowa [m2]	Liczba pomieszczeń do nauki	Liczba uczniów [2016]	Liczba nauczycieli [2016]	Powierzchnia hali sportowej/sali gimnastycznej [w m2] - jeśli występuje
1	Stowarzyszenie Edukator Publiczna Szkoła Podstawowa w Macoszynie Dużym, Macoszyn Duży 5, 22-230 Wola Uhruska	528,69	6	50	10	Brak
2	Stowarzyszenie Edukator Zespół Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Macoszynie Dużym	łącznie z poz.1	1	18	3	Brak
3	Stowarzyszenie Edukator Szkoła Podstawowa w Uhrusku, Uhrusk 25, 22-230 Wola Uhruska	122,76	6	21	9	Brak
4	Zespół Szkół w Woli Uhruskiej - Szkoła Podstawowa im. J.I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej, ul. Szkolna 2, 22-230 Wola Uhruska	1714,02	17	175	17	315
5.	Zespół Szkół w Woli Uhruskiej - Gimnazjum im. Jana Pawła II w Woli Uhruskiej, ul. Gimnazjalna 34, 22-230 Wola Uhruska	2120,29	9	100	16	1032
6.	Zespół Szkół w Woli Uhruskiej - Przedszkole w Woli Uhruskiej, ul. Gimnazjalna 34, 22-230 Wola Uhruska	łącznie z poz.5	1	28	2	Brak

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

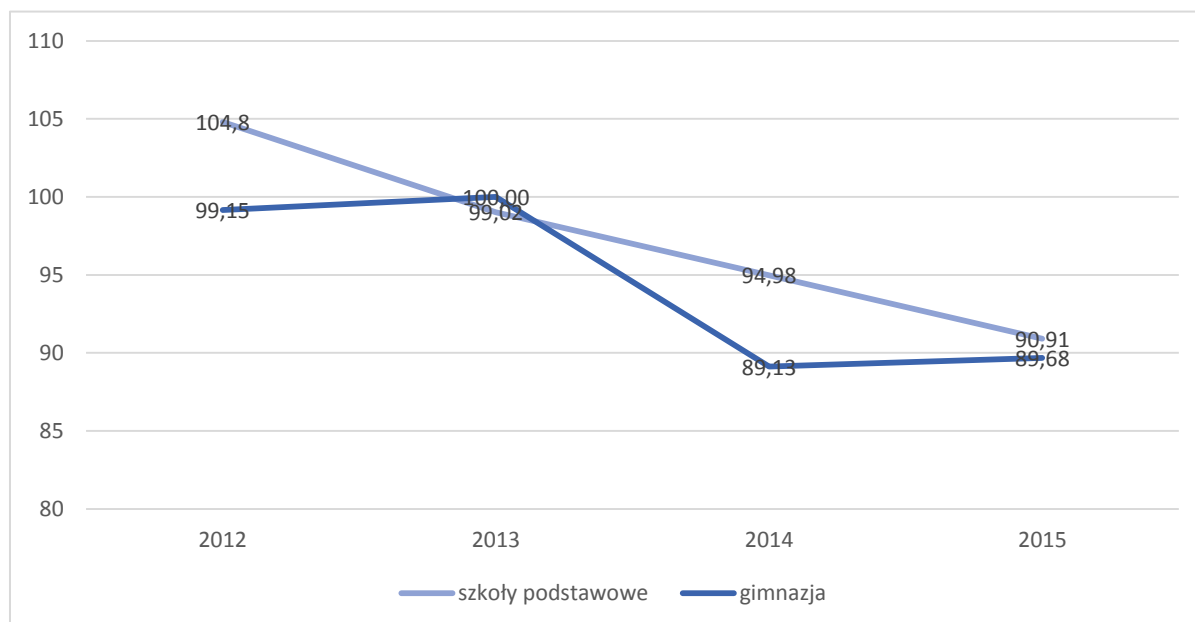
Tabela 13. Infrastruktura szkolnictwa i obwody szkolne

Lp.	Sołectwo	Infrastruktura szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa, szkoła średnia (proszę o wpisanie szkół występujących na terenie sołectw)	Obwód szkolny - szkoły podstawowe	Obwód szkolny - gimnazjum
1	Bytyń	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
2	Józefów	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
3	Kosyń	brak	Macoszyn Duży	Wola Uhruska
4	Macoszyn Duży	Szkoła podstawowa	Macoszyn Duży	Wola Uhruska
5	Majdan Stuleński	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
6	Mszanka	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
7	Mszanna	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
8	Mszanna- Kolonia	brak	Macoszyn Duży	Wola Uhruska
9	Piaski	brak	Macoszyn Duży	Wola Uhruska
10	Potoki	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
11	Siedliszcze	brak	Uhrusk	Wola Uhruska
12	Stanisławów	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
13	Stulno	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska
14	Uhrusk	Szkoła podstawowa	Uhrusk	Wola Uhruska
15	Wola Uhruska	Szkoła podstawowa i gimnazjum	Wola Uhruska	Wola Uhruska
16	Zbereże	brak	Wola Uhruska	Wola Uhruska

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Współczynnik skolaryzacji brutto stanowi miarę relacji liczby osób uczących się (stan na 1 września) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan na 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W sytuacji gdy wskaźnik ten osiąga miarę powyżej 100 oznacza, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy uczęszczają osoby spoza jej obrębu. Wartość współczynnika poniżej 100 oznacza sytuację odwrotną, kiedy to dzieci zamieszkujące w gminie uczęszczają do placówek oświatowych znajdujących się na terenie innych jednostek samorządowych. Jak wynika z uzyskanych danych współczynnik skolaryzacji brutto, zarówno na poziomie edukacji podstawowej jak i gimnazjalnej, utrzymywał się na relatywnie wysokim poziomie. Analiza współczynnika skolaryzacji na przestrzeni ostatnich lat wskazuje, że niewielki odsetek osób uczęszcza do szkół gimnazjalnych, zlokalizowanych poza obrębem gminy Wola Uhruska. Wskaźnik ten w 2015 roku dla szkół gimnazjalnych wyniósł 89,68%. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku szkół podstawowych, dla których wskaźnik oscyluje w granicy 90,91%. Odływ osób do placówek oświatowych znajdujących się poza gminą Wola Uhruska może się wiązać np. z faktem dowożenia dzieci do szkół zlokalizowanych w niedalekiej odległości do miejsc pracy rodziców.

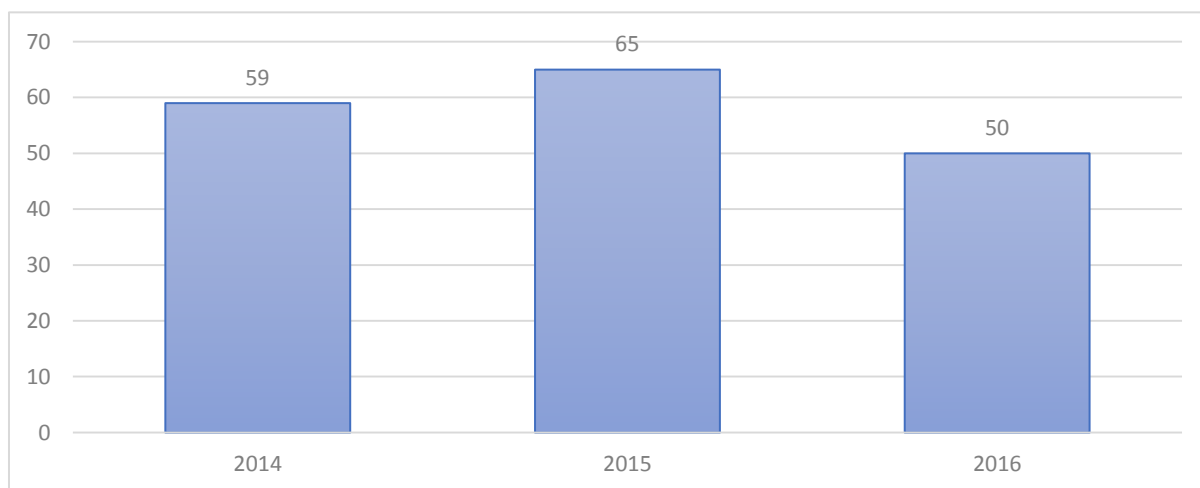
Wykres 22. Współczynnik skolaryzacji brutto

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Wskaźnikiem obrazującym politykę społeczną w gminie jest liczba dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. W latach 2014–2016 liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych ulegała zmianom. W 2014 roku liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie wyniosła 59, w 2015 roku- 65, zaś w 2016 roku – 50 dzieci.

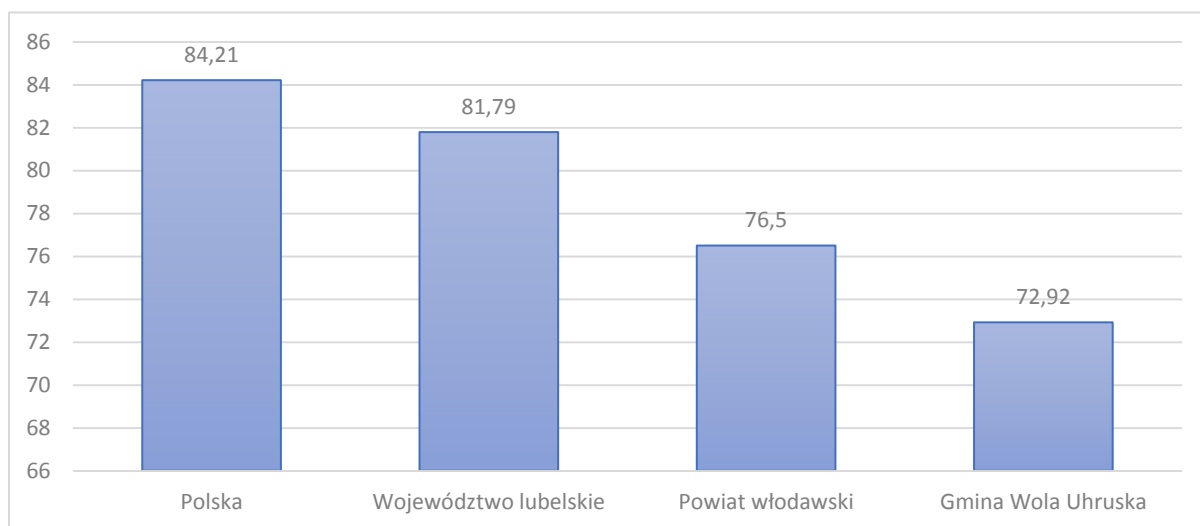
Wykres 23. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2014- 2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Biorąc pod uwagę odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym Gmina (72,92%) wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią dla powiatu (76,5%), województwa (81,79%) i Polski (84,21) (GUS BDL).

Wykres 24. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy. (%)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna znajduje się natomiast w miejscowościach: Macoszyn Duży, Uhrusk i Wola Uhruska.

Tabela 14. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w gminie

Lp.	Miejscowość	Infrastruktura sportu i rekreacji: boisko, orlik, plac zabaw, siłownia, inne (jakie?) (brak infrastruktury, stan infrastruktury zły, stan infrastruktury zadawalający, stan infrastruktury zadawalający dobry)	Infrastruktura szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa, szkoła średnia
1.	Bytyń	brak	brak
2.	Józefów	brak	brak
3.	Kosyń	brak	brak
4.	Macoszyn Duży	1 plac zabaw - dobry	Szkoła Podstawowa (stowarzyszeniowa) – zadawalający
5.	Majdan Stuleński	brak	brak
6.	Mszanka	brak	brak
7.	Mszanna	brak	brak
8.	Mszanna- Kolonia	brak	brak
9.	Piaski	brak	brak
10.	Potoki	brak	brak
11.	Siedliszcze	brak	brak
12.	Stanisławów	brak	brak
13.	Stulno	brak	brak
14.	Uhrusk	boisko, plac zabaw	Szkoła Podstawowa (stowarzyszeniowa) – zadawalający
15.	Wola Uhruska	Boisko- niewystarczający, orlik- dobry, 3 place zabaw- bardzo dobry, siłownia- bardzo dobry, hala, sala gimnastyczna- bardzo dobry	Szkoła Podstawowa, - zadawalający
16.	Zbereże	brak	brak

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

3.6.2. Poziom edukacji

Niełatwo zmierzyć obiektywnie poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym obszarem odnosząc się do poszczególnych miejscowości gminy. Brakuje danych statystycznych. Aby zbadać ten element wykorzystano wskaźnik jakim jest wynik z egzaminu szóstych klas. Nie w każdej miejscowości istnieje Szkoła Podstawowa (co zostało pokazane w poprzednim podrozdziale), ale znany jest rozkład miejscowości, które są w sferze oddziaływania danej szkoły podstawowej. W tabeli poniżej wpisano miejscowości według osiąganego wyniku. W związku z tym iż na terenie gminy istniała tylko jedna Szkoła Podstawowa prowadząca w analizowanym okresie nauczanie w klasach od 1 do 6 - Szkoła Podstawowa w Woli Uhruskiej (w pozostałych nauczanie odbywało się tylko dla klas 1 do 4), wynik egzaminu klas szóstych dla poszczególnych miejscowości jest jednakowy. Nie ma więc możliwości obiektywnego zmierzenia poziomu edukacji dla poszczególnych miejscowości.

Tabela 15. Wyniki egzaminów klas szóstych zgodnie z rejonizacją w latach 2011- 2016

Lp.	Szkoła Podstawowa	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją					
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	Bytyń	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
2.	Józefów	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
3.	Kosyń	24,0 – 60%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
4.	Macoszyn Duży	24,0 – 60%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
5.	Majdan Stuleński	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
6.	Mszanka	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
7.	Mszanna	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
8.	Mszanna- Kolonia	24,0 – 60%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
9.	Piaski	24,0 – 60%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
10.	Potoki	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
11.	Siedliszcze	23,6 – 59%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
12.	Stanisławów	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
13.	Stulno	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
14.	Uhrusk	23,6 – 59%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
15.	Wola Uhruska	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%
16.	Zbereże	26,9 – 67%	18,7 – 47%	21,9 – 55%	24,7 – 62%	24,7 - 62%	57,6 - 70%

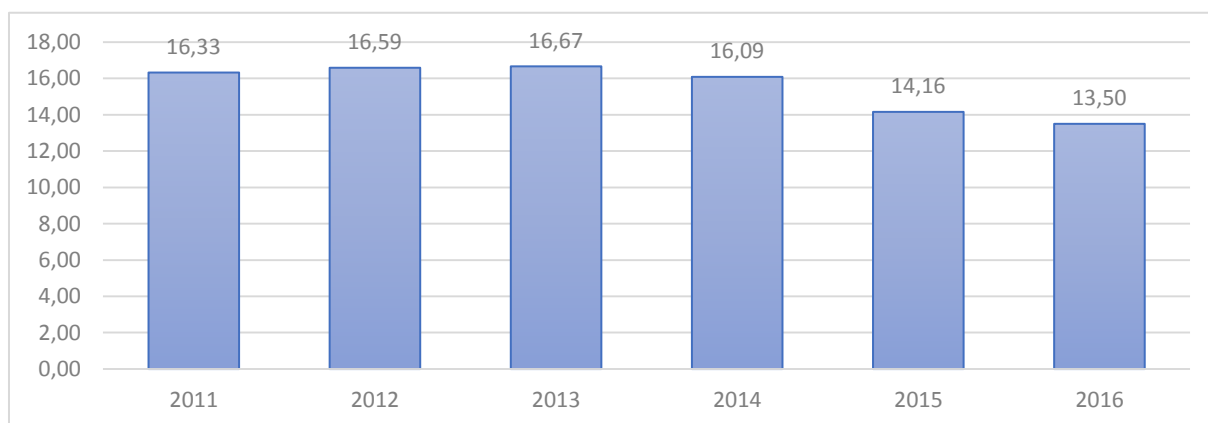
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

3.7. Poziom zatrudnienia i rynek pracy

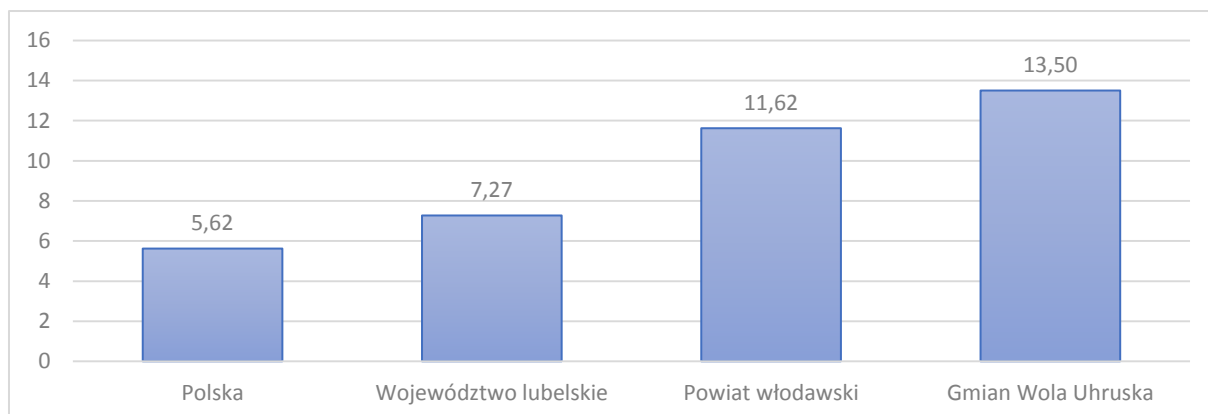
Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W Gminie wskaźnik ten podlegał wahaniom między 2011 a 2016 rokiem. Według najnowszych danych GUS 2016 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych wśród osób w wieku produkcyjnym wyniósł 13,50%. Udział ten był wyższy niż dla powiatu, województwa i kraju. Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*³. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu, wypada ona przeciętnie ok 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

Wykres 25. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2011–2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 26. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

³ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).

Tabela 16. Struktura bezrobocia w gminie na koniec roku 2016

Lp.	Sołectwo	Liczba bezrobotnych na koniec 2016 roku	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na koniec 2016 roku	Liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym
1.	Bytyń	38	12	15
2.	Józefów	5	2	3
3.	Kosyń	23	7	13
4.	Macoszyn Duży	12	5	7
5.	Majdan Stuleński	6	3	2
6.	Mszanka	9	3	2
7.	Mszanna	14	4	8
8.	Mszanna- Kolonia	0	0	2
9.	Piaski	10	3	0
10.	Potoki	0	0	0
11.	Siedliszcze	17	5	6
12.	Stanisławów	11	4	1
13.	Stulno (z miejscowością Małoziemce)	11	9	3
14.	Uhrusk	52	18	17
15.	Wola Uhruska (z miejscowością Nadbużanka)	116	50	29
16.	Zbereże	10	3	4
	Razem:	334	128	112

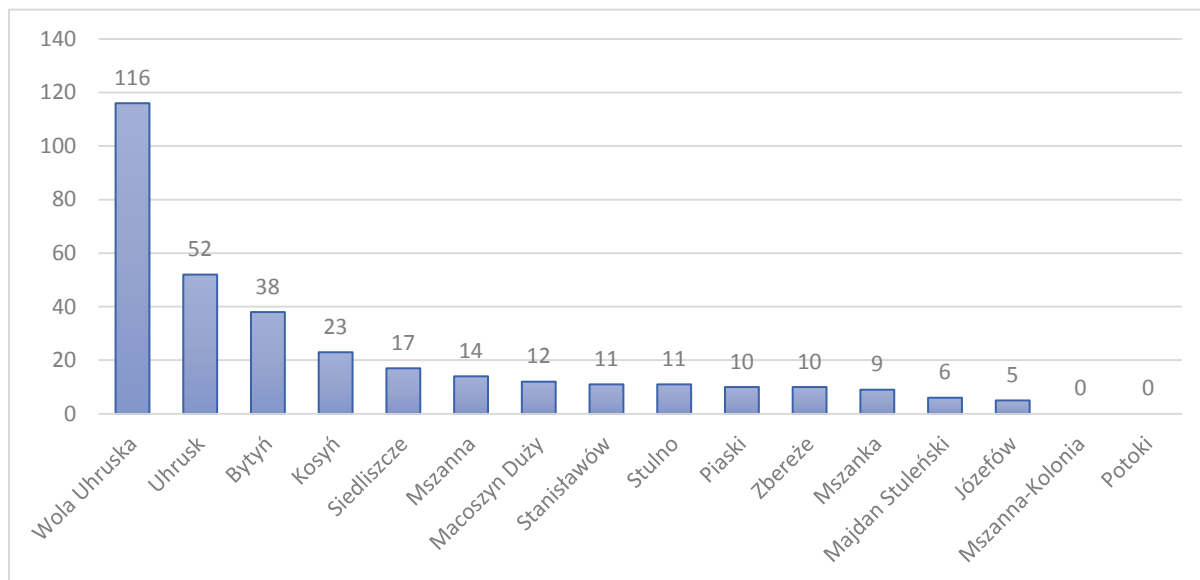
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Powiatowego Urzędu Pracy.

Zgodnie z danymi PUP na terenie gminy zarejestrowanych było 334 bezrobotnych. Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowościach: **Wola Uhruska** (116 – 34,73% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), **Uhrusk** (52- 15,57%) i **Bytyń** (38- 11,38%).

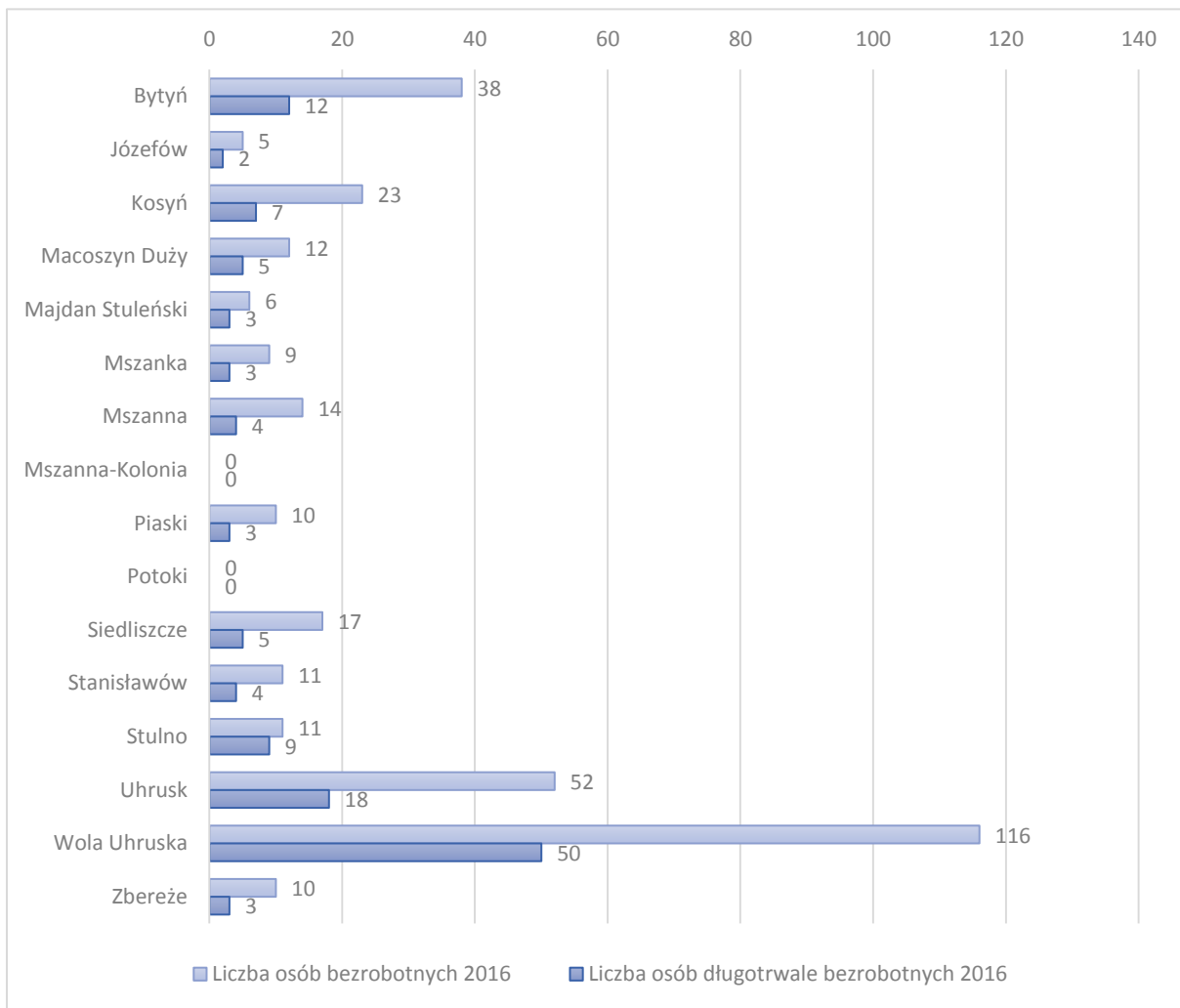
Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczowe jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią 38,32% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy.

Wykres 28. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

3.8. Bezpieczeństwo publiczne

Poczucie bezpieczeństwa – lub jego brak – przesądza, o jakości życia i rozwoju społeczeństwa. Dlatego ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań instytucji państwa i samorządu. Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, mimo tego, że stanowi margines życia społecznego, jednak poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać ślad w jej funkcjonowaniu. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komenda Powiatowa Policji we Włodawie.

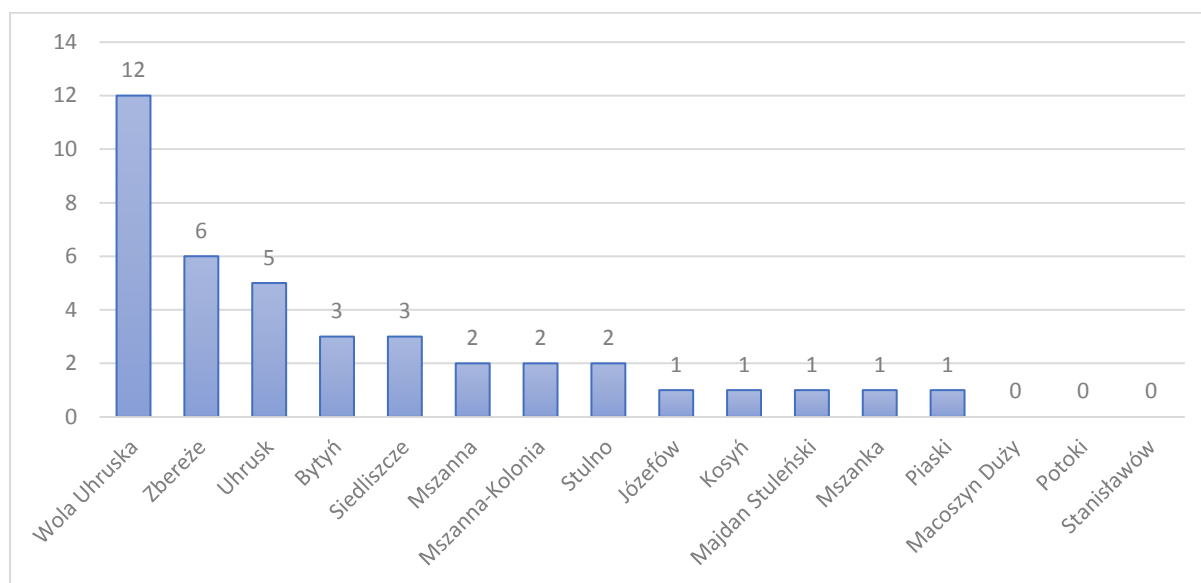
Zgodnie z danymi Komisariatu Policji na terenie gminy w 2016 roku odnotowano:

- ✓ 40 przestępstw kryminalnych
- ✓ 56 wykroczeń

Ponadto założono 10 niebieskich kart i dokonano 31 interwencji domowych.

Największej liczby przestępstw kryminalnych dokonano w miejscowościach: **Wola Uhruska** (12), **Zbereże** (6) i **Uhrusk** (5).

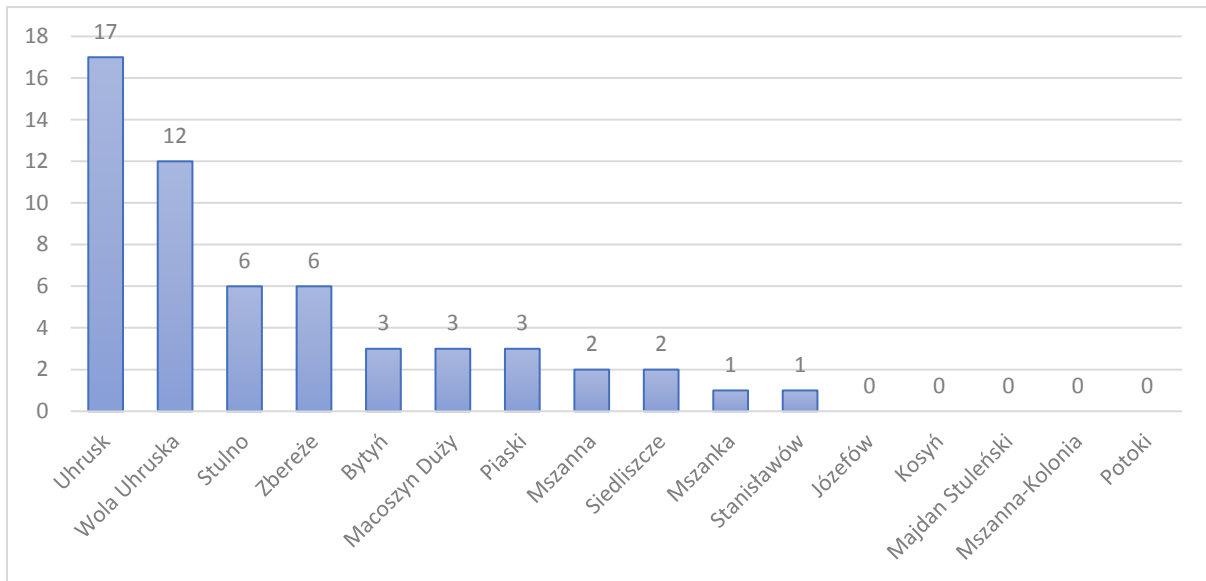
Wykres 29. Liczba przestępstw kryminalnych w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji.

Największą liczbę wykroczeń zanotowano w miejscowościach: **Uhrusk** (17), **Wola Uhruska** (12) oraz **Stulno i Zbereże** (po 6).

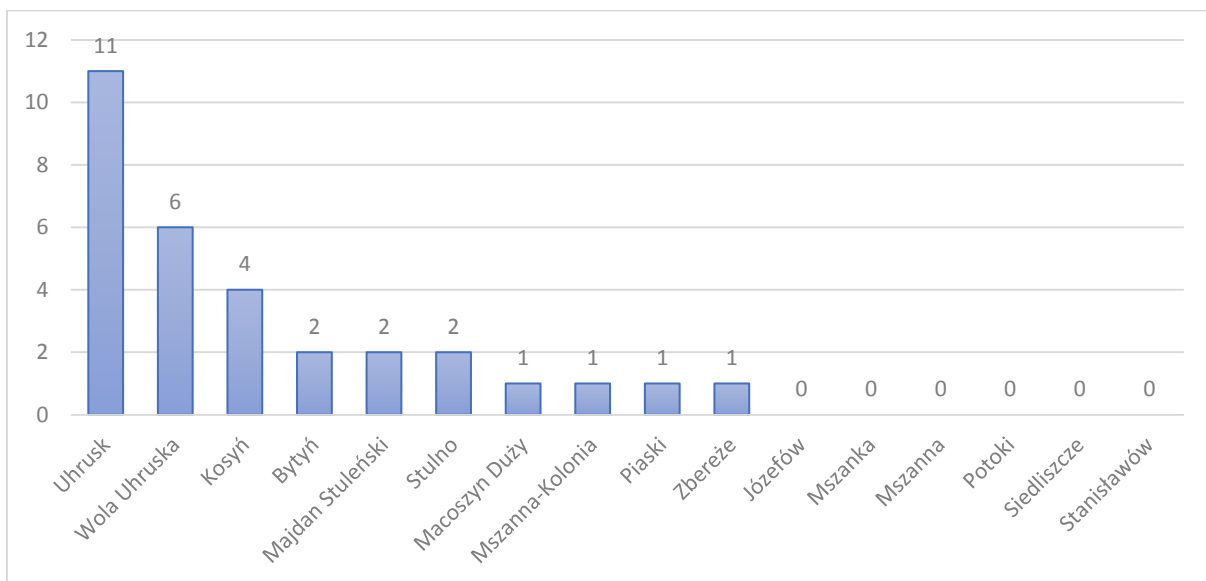
Wykres 30. Liczba wykroczeń w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji.

Największa liczba interwencji domowych odbyła się w miejscowościach: **Uhrusk (11)**, **Wola Uhruska (6)** oraz **Kosyń (4)**.

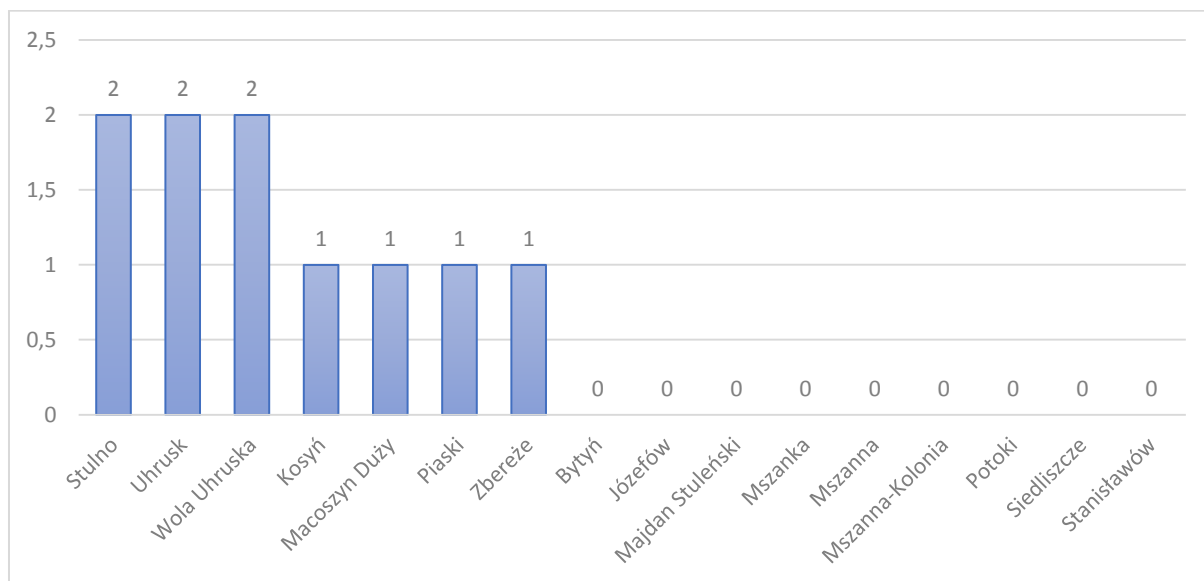
Wykres 31. Liczba interwencji domowych w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji.

Największą liczbę niebieskich kart założono w miejscowościach: **Stulno, Uhrusk i Wola Uhruska** (po 2).

Wykres 32. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji.

Sołectwo	Liczba wykroczeń 2015	Interwencje domowe 2015	Przestępstwa kryminalne 2015	Liczba założonych niebieskich kart 2015	Liczba wykroczeń 2016	Interwencje domowe 2016	Przestępstwa kryminalne 2016
Bytyń	1	1	6	0	3	2	3
Józefów	5	0	2	0	0	0	1
Kosyń	4	5	4	1	0	4	1
Macoszyn Duży	1	0	1	0	3	1	0
Majdan Stuleński	0	1	1	1	0	2	1
Mszanka	0	0	1	0	1	0	1
Mszanna	1	0	2	0	2	0	2
Mszanna- Kolonia	0	0	0	0	0	1	2
Piaski	2	1	1	0	3	1	1
Potoki	0	0	0	0	0	0	0
Siedliszcze	5	0	4	0	2	0	3
Stanisławów	0	0	0	0	1	0	0
Stulno	1	2	4	0	6	2	2
Uhrusk	12	2	2	1	17	11	5
Wola Uhruska	10	6	11	4	12	6	12
Zbereże	2	0	3	1	6	1	6
GMINA	44	18	42	8	56	31	40

W związku z przygranicznym położeniem gminy Wola Uhruska i związanymi z tym faktem zagrożeniami transgranicznymi za zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa odpowiada również Nadbużański Oddział Straży Granicznej. Realizuje on zadania wynikające z jego uprawnień w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Liczbę wykrytych popełnionych przestępstw i wykroczeń najlepiej obrazuje poniższa tabela.

Tabela 17. Poziom przestępczości w podziale na miejscowości Gminy Wola Uhruska za lata 2015- 2016

Lp.	Miejscowość	Liczba przestępstw 2015	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW (bez mandatów) 2015	Liczba przestępstw 2016	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW (bez mandatów) 2016
1.	Bytyń	2	0	0	0
2.	Józefów	0	0	0	0
3.	Kosyń	0	0	1	1
4.	Macoszyn Duży	0	0	0	0
5.	Majdan Stuleński	0	0	0	0
6.	Mszanka	0	0	0	0
7.	Mszanna	0	0	0	0
8.	Mszanna- Kolonia	0	0	0	0
9.	Piaski	0	0	0	0
10.	Potoki	0	0	0	0
11.	Siedliszcze	2	1	3	1
12.	Stanisławów	0	0	0	0
13.	Stulno (z miejscowością Małoziemce)	3	1	5	3
14.	Uhrusk	1	0	2	0
15.	Wola Uhruska (z miejscowością Nadbużanka)	0	1	6	0
16.	Zbereże	1	1	4	1
Łącznie:		9	4	21	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej.

4. Środowisko przyrodnicze

4.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne

4.1.1. Rzeźba terenu

Gmina Wola Uhruska położona jest we wschodniej części Polesia Lubelskiego. Północna jej część ma charakter rozległej równiny z licznymi bagnami, torfowiskami i jeziorami. Zaliczana jest do Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego. Centralną część gminy stanowi tzw. Łuk Uhruski. Jest to wyniesiony na około 50 metrów ponad otaczające równiny pagór urywający się stromą krawędzią nad doliną rzeki Bug. Ta część gminy ma charakter wyżynny. Południową część gminy zajmują równiny zaliczane do regionu Obniżenia Dubienki. Ogólna deniwelacja terenu wynosi około 80 metrów. Północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres tworzonego Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, położonego na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego. Rezerwat biosfery łączy ze sobą wiele obszarów chronionych: Poleski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Pojezierza Łęczyńskiego, Poleski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz zatwierdzone i projektowane rezerwaty przyrody oraz obszary NATURA 2000.

Największym walorem przyrodniczym, jak również turystycznym, jest położenie gminy w dolinie rzeki Bug, która stanowi ważny w skali europejskiej korytarz ekologiczny oraz szlak migracyjny i ostoję ptactwa wodno - błotnego oraz rzadkich gatunków ssaków związanych z wodą, takich jak bóbr i wydra. Dolina rzeki Uherki uchodzącej do Bugu, posiada również walory przyrodniczo – krajobrazowe. Północna część gminy obejmuje fragment Sobiborskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie Parku, w granicach gminy, znajdują się trzy rezerwaty przyrody: „Trzy jeziora”, „Jezioro Brudzieniec” i „Małoziemce”. Rezerwat „Trzy Jeziora” i „Brudzieniec” to rezerwaty wodno-torfowiskowe, chroniące śródleśne jeziora otoczone szuwarami i torfowiskami, na których znajdują się stanowiska rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt wodnych i bagiennych. Rezerwat „Małoziemce” chroni dużą kolonię czapli siwej. W odległości około 20 km od najbardziej wysuniętych na zachód terenów gminy, znajduje się Poleski Park Narodowy⁴.

4.1.2. Gleby

W gminie nie występują gleby I klasy bonitacyjnej, zaś gleby klasy II występują w formie szczątkowej. Gleby klasy III stanowią ok. 3% powierzchni. Przeważają gleby klasy IV i V obecnie wykorzystywane rolniczo.

Sposób zagospodarowania terenów gminy jest w dużym stopniu zdeterminowany przez klasy gleb. Według danych z Urzędu Gminy Wola Uhruska na terenie gminy nie występują gleby I bonitacyjnej, gleby klasy II występują w formie szczątkowej. Gleby klasy III nie przekraczają 3% powierzchni gminy. Przeważają gleby klasy IV i V obecnie wykorzystywane rolniczo.

⁴ Dane na podstawie Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018.

Tabela 18. Zestawienie powierzchni gruntów z podziałem na klasy

klasa gleb	Grunty orne Powierzchnia [ha]	Użytki zielone powierzchnia [ha]	Udział procentowy [%] w skali całości gruntów gminy	
III	-	5,78	0,09	razem kl. III - 3,05%
IIIa	9,97	-	0,16	
IIIb	176,50	-	2,8	
IV	-	981,46	15,6	razem kl. IV - 39,92%
IVa	643,44	-	10,21	
IVb	889,23	-	14,11	
V	1031,98	751,41	28,30	razem kl. V - 28,3%
VI	606,58	270,05	14	razem kl. VI 14,65%
VIRz	21,91	-	0,34	
VIPsz	-	19,70	0,31	

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wola Uhruska.

4.1.3. Zasoby wodne

Wody podziemne

Zasoby wodne gminy, gęstość sieci wodnej oraz głębokość występowania wód podziemnych związane są z budową geologiczną i rzeźbą terenu. Północna część gminy charakteryzuje się płytkim występowaniem wody podziemnej i gęstą siecią wód powierzchniowych. Południowe tereny to duża głębokość zalegania wód podziemnych i mała gęstość wód powierzchniowych. Istotne znaczenie dla stosunków wodnych gminy ma budowa geologiczna podłoża.

Wody podziemne związane są ze skałami wieku kredowego wykształconymi głównie jako opoki, margle i kreda pizująca. Pokrywają je młode osady czwartorzędowe. Skały kredy i trzeciorzędy pokryte są zróżnicowanym litologicznie płaszczem utworów czwartorzędowych wykształconych jako gliny najstarszego zlodowacenia, na których zalegają piaski i gliny kolejnych okresów interglacjalnych i glacialnych. W obrębie Wału Uhruskiego przeważają osady glacialne wykształcone jako gliny, gliny ze żwirami oraz ility i piaski. Wody piętra kredowego zbudowane ze skał węglanowych, występujące na głębokości kilku do kilkunastu metrów mają decydujące znaczenie dla stosunków wodnych gminy. Zwierciadło tych wód ma charakter swobodny. Wody piętra kredowego nawiercane są na głębokość 10-20m, lokalnie do 50,0 m. Wody piętra czwartorzędowego występują najpłycej – do głębokości 2,0 m. Szczególnie płytko zalegają wody podziemne w pojeziernej części zlewni Tarasienki i dolinie Bugu, najgłębiej zaś w obrębie Wału Uhruskiego. Małe nachylenie zwierciadła wody

podziemnej pierwszego użytkowego poziomu związane jest z rzeźbą powierzchni topograficznej. Zasoby wodne gminy uzależnione są przede wszystkim od zasilania atmosferycznego. Średnia suma opadów dla wschodniej części Polesia wynosi 540- 560mm ale na terenie gminy występuje wysoka ewapotranspiracja sięgająca 580mm/rok. W miesiącach letnich bilans wodny jest ujemny bowiem ewapotranspiracja przewyższa sumy opadów. Nadwyżki wody zasilające wody podziemne występują w półroczu chłodnym. W półroczu zimowym odpływa 64%, a w letnim tylko 36% rocznej objętości odpływu. Przychodowa część bilansu wodnego jest mniejsza od strony rozchodowej - występuje deficyt wody uzupełniany dopływem pochodzącym z naporowych poziomów wodonośnych. Na zmiany stosunków wodnych istotny wpływ miała melioracja doliny Tarasienki w latach 60-tych i 70-tych. Na terenie gminy zaopatrzenie w wodę gospodarki komunalnej, przemysłu i gospodarstw wiejskich pochodzi głównie z zasobów wód podziemnych. Melioracja terenu oraz eksploatacja wód podziemnych wpłynęły na obniżenie zwierciadła wody. Obserwuje się także zmniejszenie obszarów stale i okresowo podmokłych. Wysoką jakością odznaczają się wody podziemne piętra kredowego, ale ich izolacja jest słaba. Teren gminy należy chronić przed zanieczyszczeniami pochodzenia przemysłowego i komunalnego.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe na terenie gminy Wola Uhruska występują w postaci cieków wodnych: rzeka Bug, rzeka Tarasienka, rzeka Uherka, rzeka Krzemianka oraz jezior: Brudno, Brudzieniec, Płotycze. Do wód powierzchniowych należy zaliczyć także liczne starorzecza znajdujące się w dolinie Bugu. Bużyska mają najczęściej postać bezodpływowych, naturalnych akwenów. Największe ich skupisko znajduje się w rejonie Starego Stulna, najokazalsze występują w okolicach Bytnia i Woli Uhruskiej. Długość ich dochodzi do 1,5 km, szerokość 70m. Mają dostępne twarde brzegi, nadają się do wykorzystania w celach rekreacyjnych. Cały teren gminy leży w dorzeczu Bugu będącego jednocześnie największą rzeką na omawianym obszarze. Całkowita długość Bugu wynosi 755 km, na terenie gminy Bug przepływa na długości 38 km.

4.1.4. Klimat

Klimat gminy Wola Uhruska charakteryzuje się, podobnie jak cały teren Polesia Lubelskiego, klimatem umiarkowanym kontynentalnym z podziałem na dwie części: południowo-zachodnią z klimatem dość łagodnym i suchym oraz część północno-wschodnią z klimatem wilgotniejszym i surowszym.

Na obszar gminy napływają masy powietrza polarno - morskiego znad Oceanu Atlantyckiego. Pojawiają się około 61% dni w roku z maksimum przypadającym na miesiące letnie. Przynoszą ochłodzenie i wzrost zachmurzenia oraz dość obfite opady. W zimie przynoszą odwilże. Powietrze polarno - kontynentalne napływające najczęściej w styczniu, lutym i marcu przynosi pogodę o małym zachmurzeniu, zaś w miesiącach letnich pogodę ciepłą i suchą. Masy powietrza arktycznego przez cały rok mają cechy powietrza chłodnego. Pojawiają się przez około 15% dni w roku. Maksimum ich częstości przypada na kwiecień, maj i listopad. Najrzadziej na teren gminy napływa powietrze zwrotnikowe (3% dni w ciągu roku). Latem przynosi upały i ulewne burze, w okresach chłodnych – odwilże, mgły i mżawkę. Średnia roczna temperatura wynosi 7,3^o C z następującymi wartościami w poszczególnych porach roku:

- wiosna 7,1^oC
- lato 17,3^oC
- jesień 7,8^oC

- zima -3,0°C

Roczna amplituda temperatur należy do najwyższych w Polsce i przekracza 22°C. Długość okresu wegetacyjnego (liczba dni ze średnią dzienną temperaturą powietrza powyżej 5°C) wynosi około 214 dni a liczba dni z pokrywą śnieżną o grubości co najmniej 1 cm wynosi około 75 dni; zaś o grubości powyżej 10 cm – 50 dni. Wyznaczone na podstawie rocznego przebiegu temperatur długości trwania poszczególnych pór roku wykazują cechy kontynentalne. Lato jest długie (około 105 dni), zima około 110 dni, przejściowe pory roku – jesień i wiosna krótkie, nawet poniżej 50 dni. Średnie roczne zachmurzenie terenu gminy wynosi około 65%. Miesiącem o najmniejszym zachmurzeniu jest sierpień, o największym grudzień. Gmina Wola Uhruska ma średnio w ciągu roku 81 dni o całkowitym zachmurzeniu, 76 dni pochmurnych, 168 dni chmurnych, 27 dni pogodnych i 13 bezchmurnych. Średnia wilgotność względna powietrza wynosi nieco ponad 80%, średnie dzienne usłonecznienie względnie wynosi około 36%, a promieniowanie słoneczne osiąga 99 kcal/cm². Najniższe wartości promieniowania słonecznego stwierdza się w styczniu, a najwyższe w lipcu. Usłonecznienie rzeczywiste – czas dopływu energii słonecznej – osiąga maksimum w czerwcu i lipcu a minimum w grudniu. Usłonecznienie rzeczywiste w lecie wynosi około 42% sumy rocznej, w sezonie wegetacyjnym około 81% . Roczna suma opadów wynosi około 550mm z tego około 15% stanowi śnieg. W roku odnotowuje się 140 dni z opadem, w tym 90 dni z opadem równym lub wyższym od 1 mm. Roczne sumy opadów mieszczą się w przedziale 375 - 871 mm. Najmniej opadów występuje w styczniu-około 25 mm, najwięcej w miesiącach letnich (VI-VIII) około 210 mm. Część opadów w okresie zimy to opady w postaci śniegu. Średnia grubość pokrywy śnieżnej wynosi 12 cm, a maksymalna 70 cm. Teren gminy jest regionem o dość ubogich opadach. Na powstawanie deficytów wody wpływają także wysokie wartości parowania potencjalnego oraz niedosyt wilgotności. Maksimum parowania przypada na późną wiosnę i miesiące letnie, najmniejsze wartości na okres od listopada do lutego. W skali regionu parowanie terenowe określane jest na poziomie 459 mm, zaś parowanie potencjalne okresu wegetacyjnego przekracza 600 mm. Od kwietnia do września miesięczne wartości parowania są znacznie wyższe od opadów atmosferycznych. W miesiącach letnich parowanie potencjalne przeważa nad opadem atmosferycznym. Na terenie gminy przeważają wiatry z kierunku południowo-zachodniego wiejące ze średnią prędkością od 2,9 do 3,6 m/s⁵.

4.1.5. Ochrona przyrody

Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Na terenie gminy Wola Uhruska istnieje 13 pomników przyrody.

Tereny nadbużańskie w granicach gminy są mało przekształcone i zachowały wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz bogactwo siedlisk gatunków fauny i flory. Ze względu na walory przyrodnicze teren gminy objęty jest szczególnymi formami ochrony przyrody o znaczeniu transeuropejskim, krajowym, regionalnym, subregionalnym i lokalnym. Na terenie

---

⁵ Dane na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wola Uhruska.

gminy występują rezerwaty przyrody, park krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody. Obszar całej gminy leży w obrębie Transgranicznego Obszaru Chronionego TOCH „Polesie Zachodnie” zaś północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres tworzonego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery. Występujące na terenie gminy ostoje siedliskowe i ptasie zakwalifikowane zostały do sieci NATURA 2000. Biegająca na terenie gminy Dolina Bugu wchodzi w skład paneuropejskiego korytarza ekologicznego. Forma ta objęta ochroną planistyczną wymusza określony sposób kształtowania drożności ekologiczno – przestrzennej korytarzy.

Obiekty objęte ochroną prawną:

a) Rezerwaty Przyrody

„Brudzieniec” i „Trzy jeziora” – są to rezerwaty sąsiadujące ze sobą i praktycznie tworzące jeden kompleks ochronny. Rezerwat Brudzieniec został utworzony w 1973r. Obejmuje on obszar jeziora Brudzieniec i pas otaczających go lasów o łącznej powierzchni 35,89 ha. Natomiast Rezerwat Trzy Jeziora został utworzony zgodnie z zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w 1996r. Obejmuje obszar lasów, jezior i torfowisk o powierzchni 749,24 ha. Oba rezerwaty swym obszarem obejmują łącznie trzy jeziora: Brudzieniec, Brudno i Płotycze. Jezioro Brudzieniec jest śródleśnym jeziorem dystroficznym w otoczeniu torfowiska niskiego oraz borów sosnowych i olsów. Stanowi osobny rezerwat torfowiskowy objęty częściową ochroną od 1973r. Jest ostoją introdukowanych w 1979 r bobrów. Pozostałe dwa jeziora stanowią uzupełnienie chronionej powierzchni jeziora Brudzieniec i mają istotne znaczenie dla zachowania zbiorowisk wodnotorfowiskowych z wieloma rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin: brzoza niska, lepnica litewska, wierzba lapońska, storczyki, rosiczki oraz zwierząt: bóbr, wydra, żółw błotny, orzeł bielik, bocian czarny, rzadkie gatunki ważek, cietrzew, orlik krzykliwy, dzięcioł biało-grzbiety, podróżniczek, muchołówka białoszyja.

„ Małoziemce” – został utworzony w 1988 r. (Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988 r). Jest to rezerwat faunistyczny o powierzchni 38,07 ha. W całości leży na terenie gminy i obejmuje fragment lasu z drzewostanami dębowymi, olszowymi, i sosnowymi z udziałem grabu i brzozy. Występują tu także śródleśne bagienka z zaroślami wierzbowymi. Rezerwat ma na celu ochronę kolonii lęgowej czapli siwej. Z rzadkich gatunków roślin na terenie rezerwatu występują: wawrzynek wilczczyko, lepnica litewska, kosaciec syberyjski, buławnik czerwony.

„ Żółwiowe Błota” – utworzony w 1988 r. obejmuje obszar lasów, stawów oraz jezior Spólne, Koseniec i Pereszpa. Zajmuje łączną powierzchnię 734,41ha. Utworzony celem ochrony rzadkiej w Europie i najliczniejszej w Polsce populacji żółwia błotnego. W granicach parku znalazły się nieduże, zarastające zbiorniki wodne, śródleśne bagna, czyste rzeki i niewielkie torfianki na obszarach olsów i borów, będące miejscem przebywania żółwia błotnego.

b) Parki krajobrazowe

Sobiborski Park Krajobrazowy – dla którego obowiązuje Rozporządzenie nr 37 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 lipca 2004 r. zmieniające Rozporządzenie nr 53 Wojewody Lubelskiego z dn. 10 czerwca 2003r.). Park obejmuje obszar 10 000 ha i położony jest na terenie gmin Hańsk, Włodawa, Wola Uhruska. Celem ochrony Parku jest zachowanie unikalnych w skali regionu i kontynentu walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i turystycznych środowiska w szczególności związanych z ekosystemami wodno – torfowiskowymi oraz walorów historycznych związanych z wielokulturowym charakterem regionu. Park posiada otulinę o łącznej powierzchni 9500 ha, która zabezpiecza go przed szkodliwym działaniem

czynników zewnętrznych. Otulina jest częścią Poleskiego Krajobrazu Chronionego. Sobiborski Park Krajobrazowy jest parkiem leśnym – lasy zajmują 80% powierzchni parku. Dominują zbiorowiska borowe, których drzewostan buduje sosna zwyczajna z domieszką świerka i dębu. Spotkać tu można także lasy grądowe i olsy. Na terenie Parku wykształciły się torfowiska będące charakterystycznym jego elementem. Rośnie tu wiele gatunków chronionych i rzadkich roślin naczyniowych. Spotkamy tu brzozę niska, wierzbę lapońską i borówkolistną. W lasach, na łąkach i torfowiskach występuje kilka gatunków storczyków. W borach występują widłaki – jałowcowaty, goździsty rzadziej wroniec. Na suchych siedliskach spotkać można lepnicę litewską. Część występujących tu roślin objęta jest ochroną prawną. Mały stopień przekształcenia środowiska oraz duże zróżnicowanie warunków siedliskowych decyduje o bogactwie fauny. Bytują tu wilki, drzewostany leśne są ostoją łosi, na jeziorach spotyka się żeremia borowe oraz wydry. Na terenie parku występują gatunki ptaków środowisk wodnych, podmokłych oraz drapieżnych: orły bieliki, orliki krzykliwe, bocian czarny, żurawie, gągoły, cietrzewie. Na szczególną uwagę zasługuje najliczniejsza w Europie Środkowej populacja żółwia błotnego.

c) *użytki ekologiczne:*

„ **Skarpa Nadbużańska**” - użytek utworzony w 1995 r. na terenie gminy Wola Uhruska i Włodawa, w lennictwach Wołoczyny i Zbereże. Zajmuje powierzchnię 78,46 ha. Celem utworzenia jest ochrona bagien i starorzeczy ze zbiorowiskami zaroślowymi z klasy *Alnetea glutinosae*, szuwarowymi z klasy *Phragmitetea* i wodnymi z klas *Lemnetea* i *Potamogetonetea*. Gatunki rzadkie to osoka aloesowa i turzyca oszczepowata.

„ **Dolina rzeki Krzemianki**” – użytek położony na terenie gmin Wola Uhruska, Hańsk i Włodawa. Należy do leśnictw Adamki, Luta, Podlaski i Macoszyn. Celem utworzenia jest ochrona bagien i starorzecza z roślinnością zaroślową z klasy *Alnetea glutinosae*, szuwarową z klasy *Phragmitetea* i wodną z klas *Lemnetea* i *Potamogetonetea*.

„ **Baranie Bagno**” – użytek położony w gminie Wola Uhruska zajmujący powierzchnię 14,04 ha. Utworzony celem ochrony bagien i torfowisk.

d) *rezerwat biosfery*

Północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres utworzonego w 2002 r. Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie” położonego na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńskiego – Włodawskiego. Rezerwat biosfery łączy ze sobą wiele obszarów chronionych: Poleski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Pojezierza Łęczyńskiego, Poleski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz zatwierdzone i projektowane rezerwaty przyrody. Po stronie polskiej powierzchnia tworzonego rezerwatu wynosi około 135 tys. ha.

W obrębie rezerwatu wyznaczono trzy strefy:

- wzmoczonej ochrony,
- ochrony przyrody, rekreacji, proekologicznego rolnictwa i edukacji ekologicznej
- ekorozwoju, wzbogacania krajobrazu i promocji kompleksu MRB Polesie.

W obrębie gminy do strefy wzmoczonej ochrony włączono rezerwat „Trzy Jeziora” wraz z pasem łączących go drzewostanów na wododziale zlewni Tarasienki i Bugu. Do strefy drugiej zakwalifikowano pozostałą część Sobiborskiego Parku Krajobrazowego leżącą w granicach

gminy. Strefa trzecia sięga na południe po drogę łączącą miejscowości Piaski i Wolę Uhruską⁶.

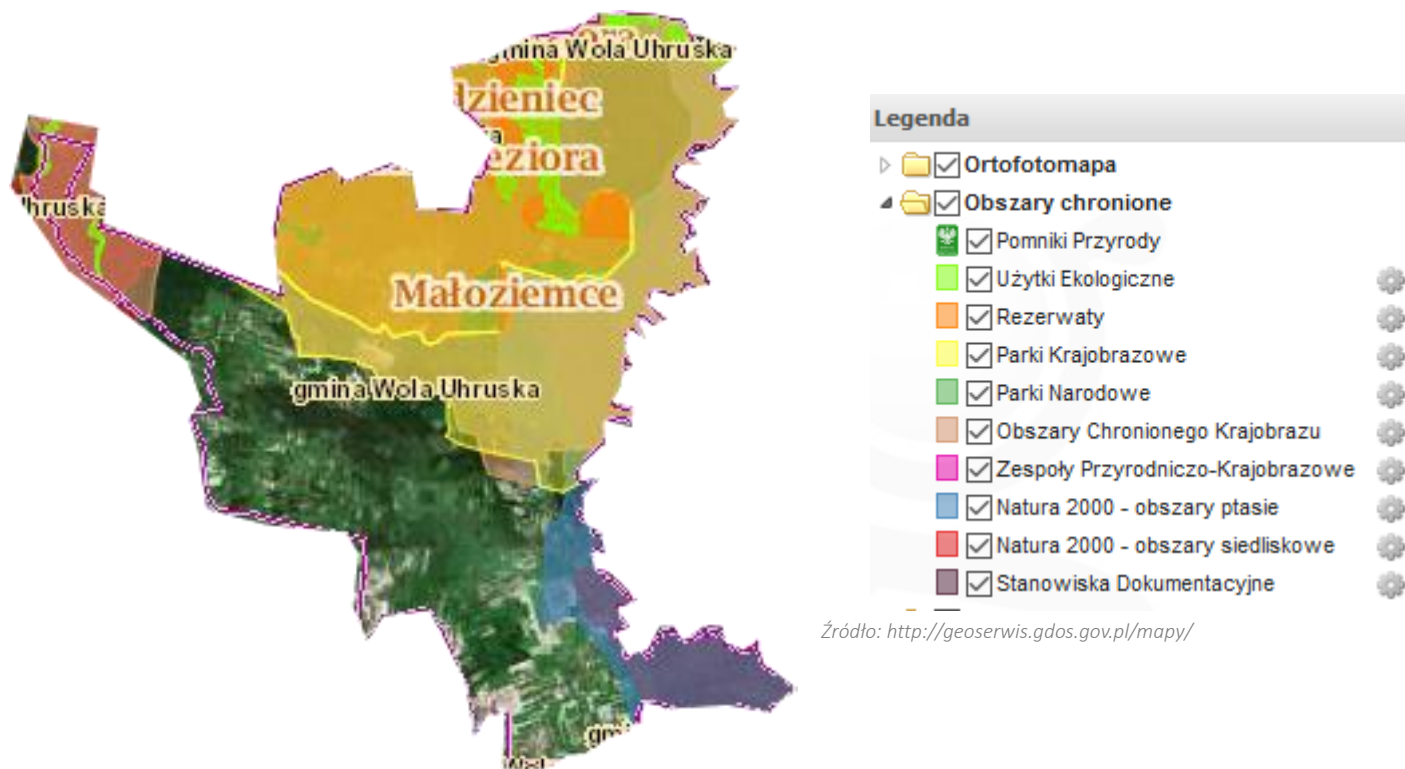
Na terenie gminy Wola Uhruska znajdują się również obszary Natura 2000. Są nimi:

1. „Dolina Środkowego Bugu”- PLB 060003 (28096,55 ha)- Ostoja ptasia o randze europejskiej E67. Obszar stanowi odcinek doliny Bugu między okolicą miejscowości Gołębie, gdzie rzeka, płynąca przez terytorium Ukrainy staje się rzeką graniczną, a Terespolem. Na całym tym odcinku rzeka ma naturalny charakter, z licznymi meandrami i starorzeczami. Koryto jest głęboko wcięte, skarpy osiągają kilka metrów wysokości. Dolina rzeki zajęta jest przez łąki, miejscami niewielkie płaty zdegradowanych lasów nadrzecznych, kępy zarośli wierzbowych i pola uprawne.
2. „Lasy Sobiborskie”- PLH 060043 (9709,35 ha)- ostoja o dużej różnorodności biologicznej, za zachowanymi w bardzo dobrym stanie fragmentami torfowisk wysokich i przejściowych borów bagiennych. Obszar obejmuje 3 fragmenty dużego kompleksu leśnego, położonego we wschodniej części Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Największy z nich, położony na wschodzie, obejmuje lasy ze znacznym udziałem borów bagiennych i olsów, są tu też liczne płaty śródleśnych torfowisk wysokich. Znajduje się tu grupa 6 eutroficznych jezior, otoczonych przez przyjeziorne torfowiska przejściowe i niskie. Doliny małych cieków lub lokalne zagłębienia terenu to miejsca występowania kompleksów bagiennych i łąkowych. Na terenie uroczyska "Mozaika Kosyńska", znajduje się unikatowa mozaika torfowisk niskich z niewielkimi oczkami wodnymi i zastoiskami wodnymi oraz kompleksów wilgotnych i suchych łąk, olsów, borów mieszanych oraz muraw napiaskowych. Południową część tej enklawy stanowi wał moreny czołowej, porośniętej murawami napiaskowymi. Fragment centralny (średniej wielkości) obejmuje część górnej zlewni rzeki Krzemianki, z licznymi płatami borów bagiennych i wilgotnych łąk. Płat zachodni (najmniejszy) obejmuje dystoficzne jeziorko Dubeczyńskie, otoczone torfowiskami wysokimi, przejściowymi i niskimi oraz borami bagiennymi.
3. „Poleska Dolina Bugu”- PLH 060032 (8173,24 ha)- Obszar położony jest w dolinie rzeki Bug, przepływającej przez Polesie Zachodnie, w rejonie miejscowości Skryhiczyn na południu, Husynne, Hniszów, Stulno oraz Dołhobrody i Jabłeczna w części północnej. Wyznacza granicę państwową pomiędzy Polską i Ukrainą. W ostoi znalazła się lewobrzeżna część doliny. Obszar składa się z 6 części obejmujących najcenniejsze przyrodniczo i wybitnie atrakcyjne krajoznawczo odcinki doliny środkowego Bugu. Rzeka ma tu charakter naturalny, z licznymi meandrami i starorzeczami, rozległymi kompleksami wielogatunkowych, ekstensywnie użytkowanych łąk, wśród których znajdują się łagodne, piaszczyste wzniesienia z murawami ciepłolubnymi, a w obniżeniach terenu - płaty łągów i zarośli wierzbowo-topolowych. Lokalnie, na niewielkich powierzchniach występują bardzo interesujące łąki kalcyfilne ze związku Calthion.

---

⁶ Dane na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wola Uhruska.

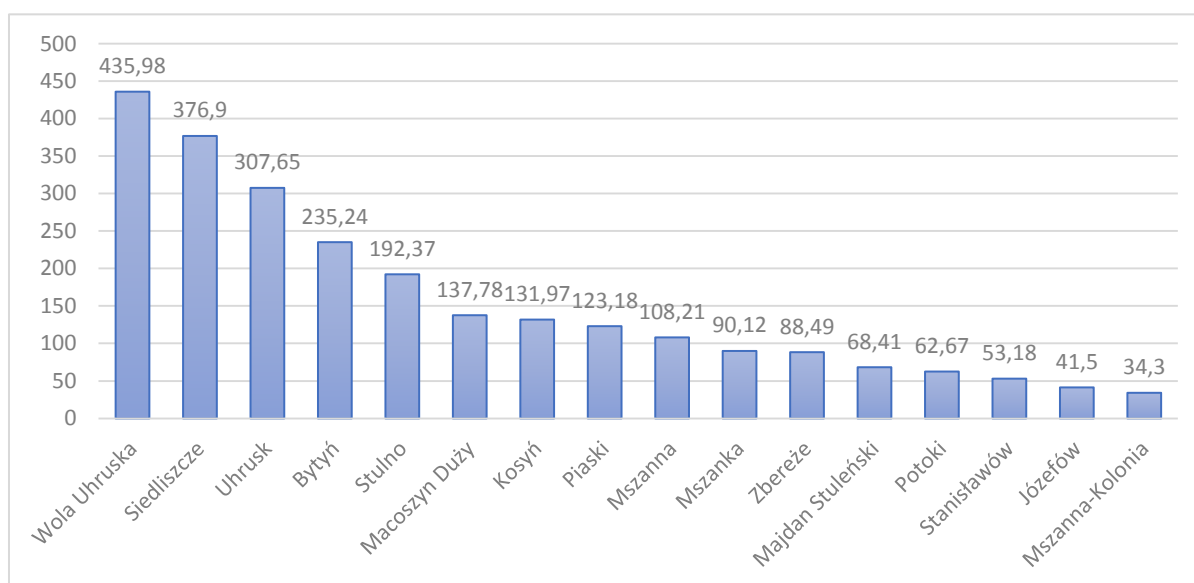
Mapa 3. Obszary chronione na terenie gminy Wola Uhruska

4.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska

Najwięcej wyrobów zawierających azbest na terenie gminy występuje na terenie miejscowości: Wola Uhruska (435,98 t), Siedliszcze (376,90 t) i Uhrusk (307,65 t).

Wykres 33. Ilość wyrobów azbestowych na terenie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

W Gminie na tym etapie diagnozy nie stwierdzono występowania innych negatywnych zjawisk w obszarze środowiska naturalnego. Na terenie gminy nie występują również dzikie wysypiska śmieci.

5. Środowisko kulturowe

5.1. Dziedzictwo kulturowe

Na terenie Gminy znajdują się obiekty prawnie chronione, wpisane do rejestru zabytków oraz zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 18. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr rejestru
1.	- cerkiew prawosławna, ob. kościół rzymskokat. pw. św. Stanisława Kostki wraz z otaczającym drzewostanem, w gran. działki wskazanej w dec., wg zał. mapy i karty ewidencyjnej	Kosyń	A/182
2.	- cmentarz prawosławny na działce wskazanej w dec., wg zał. mapy.	Kosyń	A/1614
3.	- kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela wraz z Wyposażeniem architektonicznym i ruchomościami, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego oraz plebania w gran. ścian zewn. na działce wskazanej w dec. wg załącznika	Uhrusk	A/670
4.	- cerkiew prawosławna pw. Wniebowzięcia NMP wraz z wyposażeniem wnętrza, w gran. cmentarza cerkiewnego	Uhrusk	A/1153
5.	- plebania (parafii rzymskokat.), w gran. ścian zewn. wg zał. mapy	Uhrusk	A/670
6.	- kapliczka drewniana, w gran. wg zał.	Uhrusk	A/1161
7.	- cmentarz prawosławny wraz z 2 nagrobkami na działce wskazanej w decyzji, wg zał. mapy	Uhrusk	A/1640
8.	- najstarsza część cmentarza rzymskokat. (w gran. wg opisu w de.), na działce wskazanej w dec. wg zał. karty cmentarza	Uhrusk	A/179
9.	- cmentarz prawosławny wraz z 2 nagrobkami na działce wskazanej w decyzji, wg zał. mapy	Zbereże	A/1641

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych rejestru zabytków

5.2. Kultura

Usługi kultury i sportu realizowane są na terenie gminy w oparciu o Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, który przejął dodatkowo funkcje od Gminnego Domu Kultury. W ramach GOSiR wykorzystywane są obiekty sportowe w tym: hala sportowo-widowiskowa, Ośrodek „Pompka”, boisko z bieżnią oraz okresowo budynek dawnego domu kultury przy Al. Odrodzenia. Nie przewiduje się konieczności zapewnienia w prawie miejscowym lokalizacji pod budowę nowych obiektów usług kultury i sportu.

Biblioteka gminna zlokalizowana jest w budynku Urzędu Gminy przy ul. Parkowej 5 w Woli Uhruskiej, gdzie zajmuje 68 m² (3 pomieszczenia). Księgozbiór biblioteki obejmuje 12.493 woluminów, w roku 2003 korzystało z niego 761 osób, liczba wypożyczeń wyniosła 17638. Obecnie rocznie przybywa od 60 do 100 nowych pozycji.

Równolegle działają biblioteki szkolne w Macoszynie, Uhrusku i Woli Uhruskiej.

Poniższa tabela przedstawia infrastrukturę kultury na terenie gminy i jej stan, gdzie:

1 - zły,

2 - niewystarczający/wymagający inwestycji,

3 - zadowalający,

4 - bardzo dobry

Tabela 19. Charakterystyka infrastruktury kultury

Lp.	Sołectwo	Możliwość uczestnictwa w lokalnej imprezie kulturalnej/sportowej	Możliwość wstąpienia i działania w organizacji pozarządowej/społecznej	Funkcjonowanie centrów skupienia lokalnego - place, kościoły, domy ludowe, remizy	Możliwość skorzystania z biblioteki/czytelni	Infrastruktura kultury (biblioteka, świetlica, muzeum, izba regionalna) i jej stan 1 zły -4 bardzo dobry
1	Bytyń	3	2	3	1	Świetlica- bardzo dobry
2	Józefów	1	1	1	1	Prywatny Miniskansen (przedmioty gospodarstwa domowego i sprzętu rolniczego)
3	Kosyń	1	1	2	1	Świetlica- bardzo zły
4	Macoszyn Duży	2	2	2	2	Szkoła Podstawowa- niezadowolający
5	Majdan Stuleński	1	1	1	1	-
6	Mszanka	1	1	2	1	Świetlica- niezadowolający
7	Mszanna	1	1	2	1	Świetlica- niezadowolający
8	Mszanna-Kolonia	1	1	1	1	-
9	Piaski	1	2	2	1	Remizo- świetlica- zadowolający
10	Potoki	1	1	1	1	Świetlica- bardzo zły
11	Siedliszcze	2	2	3	1	Świetlica- bardzo dobry
12	Stanisławów	1	1	1	1	-
13	Stulno	2	1	3	1	Świetlica- dobry
14	Uhrusk	2	3	3	2	Remizo- świetlica- dobry
15	Wola Uhruska	3	3	2	3	Gminna Biblioteka Publiczna- zadowolający, Izba Regionalna z SP- zadowolający
16	Zbereże	2	3	3	1	Świetlica- dobry

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

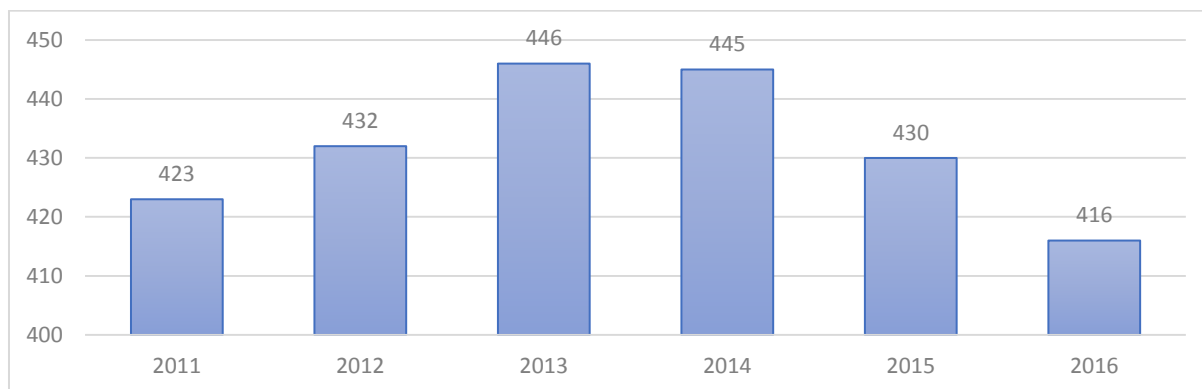
6. Gospodarka

6.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza

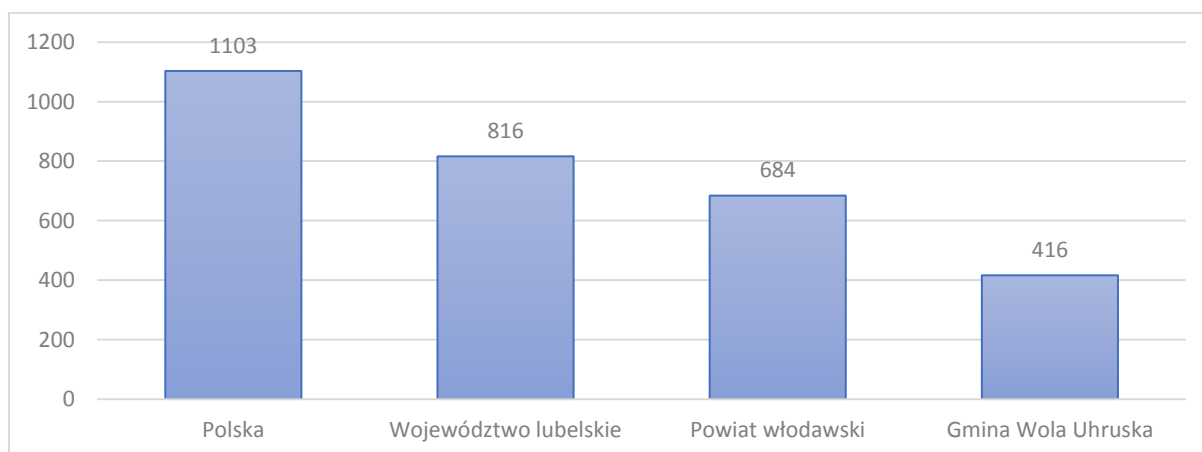
W latach 2011–2015 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności ulegała wahaniom – w 2016 roku osiągnęła wartość 416 podmiotów. Wynik ten był zdecydowanie niższy w stosunku do średniej dla powiatu (684) województwa (816) i kraju (1 103).

Wykres 34. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2011–2015

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 35. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy

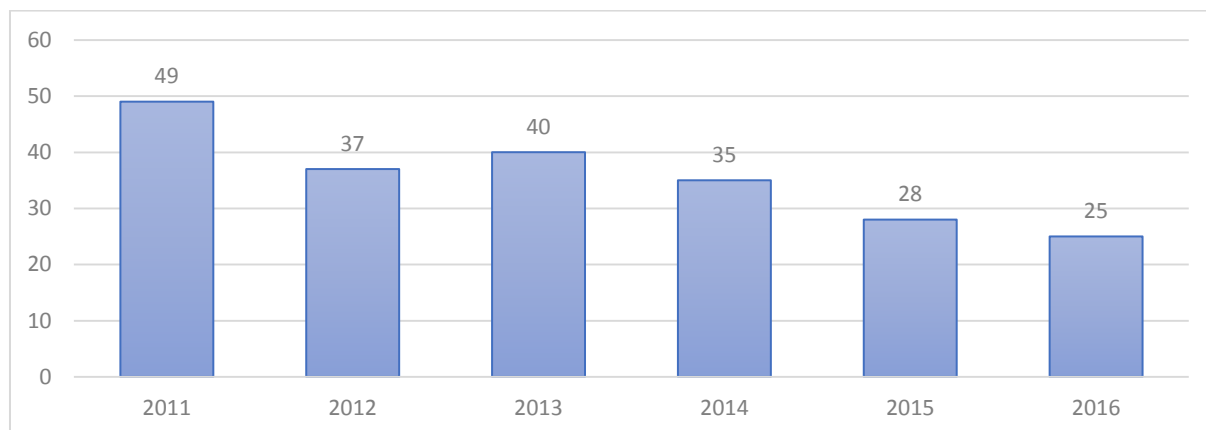

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

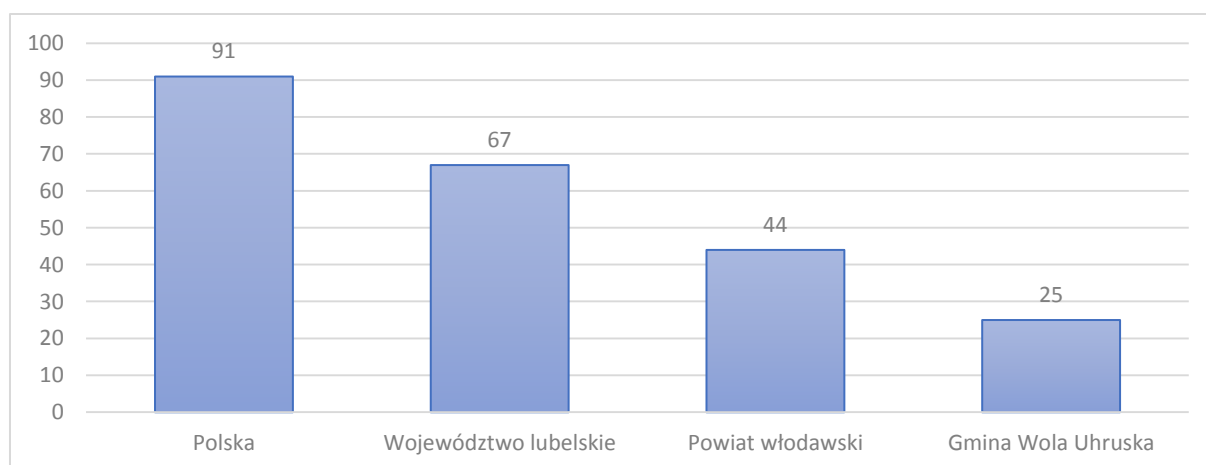
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności zmniejszała się w latach 2013-2016. W 2016 roku w gminie wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw wyniósł 25, a najwyższą wartość osiągnął w 2011 roku (49). Wskaźnik ten był niższy od średniej dla powiatu (44) i województwa (67) oraz kraju (91).

Wykres 36. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2011–2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

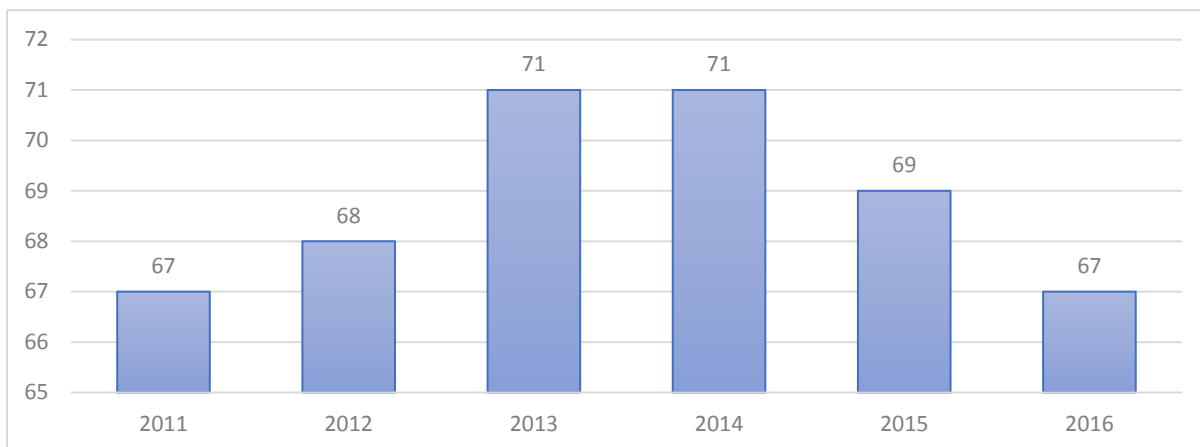
Wykres 37. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

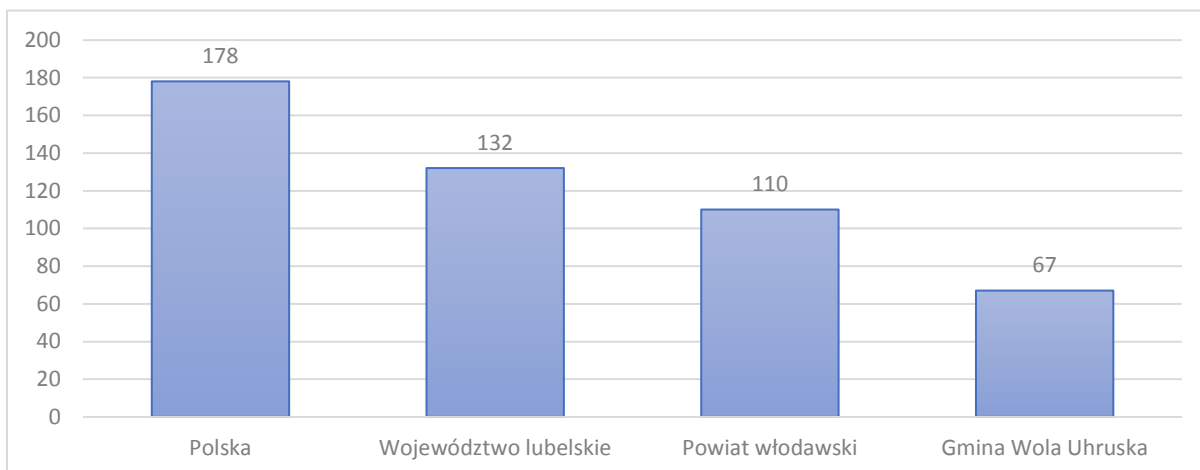
Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2011-2016 pozostawał praktycznie na niezmiennym poziomie. Najniższy był w 2011 r. (67), najwyższy w latach 2013- 2014 (71). Jednak był to wynik gorszy w porównaniu z powiatem (110), województwem lubelskim (132) i krajem (178).

Wykres 38. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Wola Uhruska w latach 2011–2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

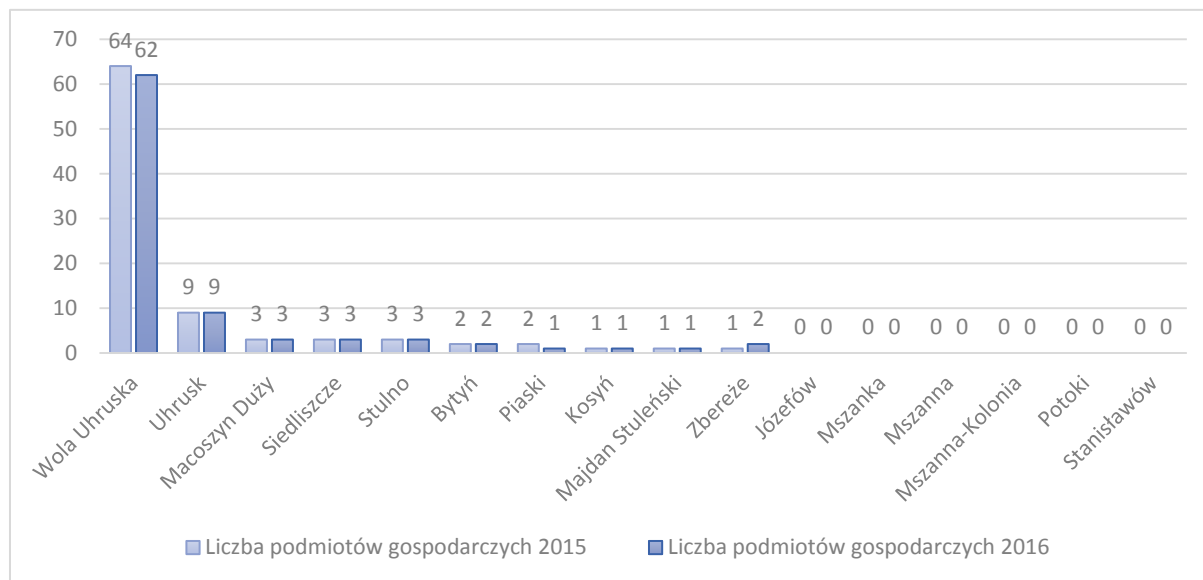
Wykres 39. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy na terenie gminy zarejestrowanych było w 2016 roku 87 podmiotów gospodarczych - czyli o 2 mniej niż w roku poprzednim.

Wykres 40. Liczba zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy podmiotów gospodarczych w latach 2015-2016

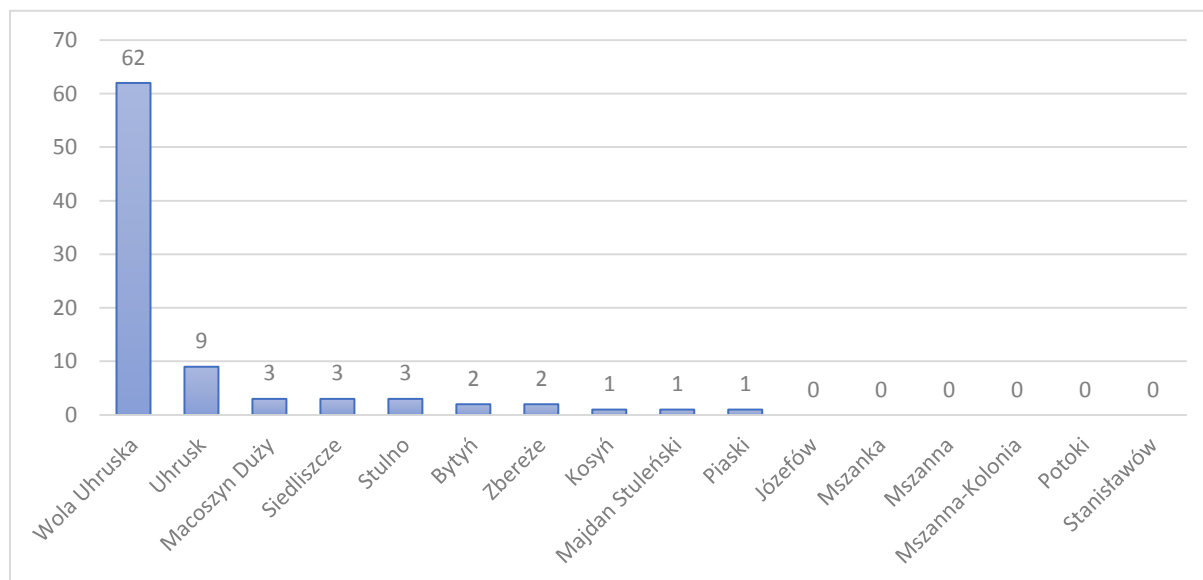

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

W 2016 roku najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych było w miejscowościach: **Wola Uhruska** (62) i **Uhrusk** (9). Brak podmiotów gospodarczych było w miejscowościach **Józefów, Mszanka, Mszanna, Mszanna-Kolonia, Potoki i Stanisławów**.

Wykres 41. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych miejscowościach w gminie w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

6.2. Rolnictwo

Gmina zajmuje powierzchnię 15 075,30 ha. Użytki rolne zajmują 4 548,97 ha (30,17% powierzchni gminy), natomiast lasy i grunty leśne stanowią 556,67 ha. Użytki rolne w dobrej kulturze zajmują 4 105,87 ha, uprawy trwałe 76,98 ha, sady 66,31 ha, pastwiska trwałe 153,68.

Tabela 20. Użytkowanie gruntów [PSR 2010]

	Powierzchnia w ha
powierzchnia gminy	15 075,30
grunty ogółem	5 426,52
użytki rolne ogółem	4 548,97
użytki rolne w dobrej kulturze	4 105,87
pod zasiewami	2 389,27
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	152,66
uprawy trwałe	76,98
sady ogółem	66,31
ogrody przydomowe	17,75
łąki trwałe	1 315,53
pastwiska trwałe	153,68
pozostałe użytki rolne	443,10
lasy i grunty leśne	556,67
pozostałe grunty	320,88

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

W gminie dominują gospodarstwa o powierzchni od 15 ha i więcej (46,96%) oraz o powierzchni 5- 10 ha (20,56%).

Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy w porównaniu do struktury gospodarstw rolnych w powiecie i województwie jest dość korzystna. Gospodarstwa o powierzchni do 5 hektarów stanowią 62,91% ich całkowitej liczby. Jest to mniej niż w powiecie (73,03%) i w województwie (66,25%).

Liczba gospodarstw dużych 10-15 ha i powyżej 15 ha stanowi 16,69% wszystkich gospodarstw.

Tabela 21. Charakterystyka gospodarstw rolnych w Gminie

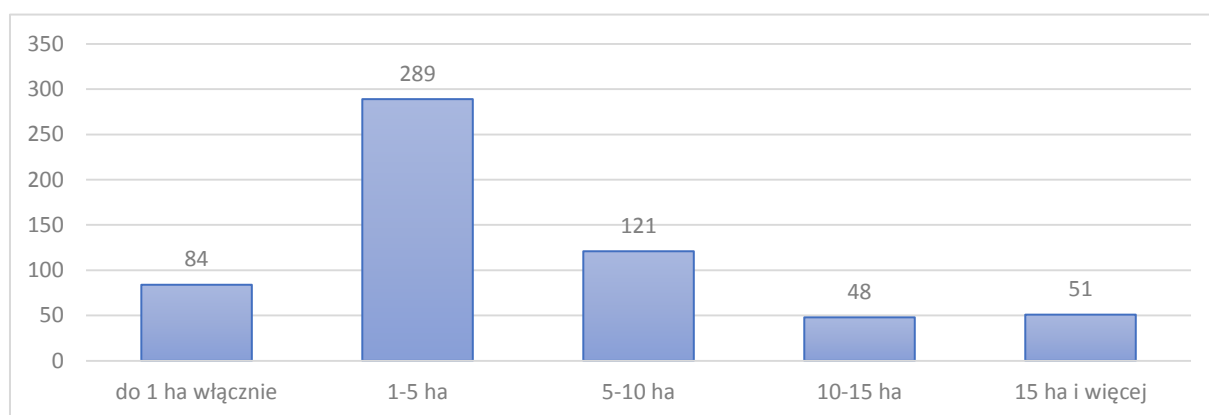
Grupa obszarowa wg ilości ha	Gospodarstwa		Powierzchnia w ha	
	Liczba	%	Powierzchnia	%
Ogółem	593	100	5426,52	100
do 1	84	14,17%	82,25	1,52%
1 – 5	289	48,74%	978,81	18,04%
5 – 10	121	20,40%	1115,51	20,56%
10 – 15	48	8,09%	701,82	12,93%
15 i więcej	51	8,60%	2548,13	46,96%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010.

Wykres 42. Liczba gospodarstw rolnych pod względem liczby (stan na 2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

W gminie największą powierzchnię zasiewów stanowią zboża. Ich uprawy zajmują 23,29% zasiewów w gospodarstwach rolnych. Uprawy przemysłowe zajmują natomiast 1,44% ogółu powierzchni zasiewów.

Tabela 22. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych ogółem (stan na 2010 r.)

	Powierzchnia w ha	% ogółu powierzchni zasiewów
ogółem	2389,27	28,93%
zboża razem	1923,90	23,29%
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	1816,69	21,99%
pszenica ozima	230,77	2,79%
pszenica jara	89,77	1,09%
żyto	483,39	5,85%
jęczmień ozimy	33,74	0,41%
jęczmień jary	257,15	3,11%
owies	221,71	2,68%
pszenżyto ozime	129,48	1,57%
pszenżyto jare	40,64	0,49%
mieszanki zbożowe ozime	16,84	0,20%
mieszanki zbożowe jare	313,20	3,79%
kukurydza na ziarno	76,39	0,92%
ziemniaki	64,76	0,78%
uprawy przemysłowe	119,12	1,44%
buraki cukrowe	0,00	0,00%
rzepak i rzepik razem	48,47	0,59%
strączkowe jadalne na ziarno razem	0,19	0,00%
warzywa gruntowe	4,33	0,05%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

W gminie wśród zwierząt gospodarskich dominuje hodowla drobiu (6 960 szt.), trzody chlewnej (675 szt.) i bydła (637 szt.)

Tabela 23. Zwierzęta gospodarskie w Gminie (stan na 2010 r.)

Rodzaj	Liczba [szt.]
bydło razem	637
bydło krowy	307
trzoda chlewna razem	675
trzoda chlewna lochy	50
konie	159
drób ogółem razem	6 960
drób ogółem drób kurzy	6 585

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

6.3. Turystyka

Teren Gminy Wola Uhruska odznacza się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi, co sprzyja rozwojowi turystyki, zarówno pobytowej jak i kwalifikowanej. Gmina posiada urozmaicony krajobraz łączący cechy wyżynne z terenem płaskim, nizinnym i bagiennym. Nieskażone środowisko, wody, lasy, szlaki turystyczne, zachowany krajobraz oraz dziedzictwo

kulturowe i historyczne sprawiają, że Gmina Wola Uhruska jest miejscem atrakcyjnym dla turystów poszukujących miejsca wypoczynku. Potwierdzeniem bogatych walorów przyrodniczych jest fakt, iż ponad 50% powierzchni gminy zajmują obszary prawnie chronione (dane GUS 2007 r.). Na szczególną uwagę zasługują rezerваты przyrody: „Trzy jeziora”, „Jezioro Brudzieniec” i „Małoziemce”. Na terenie gminy znajduje się kilkanaście pomników przyrody – są to okazy drzew. Położenie gminy i walory środowiska naturalnego sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji. Wielką atrakcją turystyczną stanowi rzeka Bug. Dolina Bugu chroniona jest w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 i Korytarza Ekologicznego Bugu. Występują tu chronione gatunki flory, fauny i awifauny.

Przez teren Gminy Wola Uhruska przebiegają dwa oznakowane szlaki turystyczne. Są to:

- Szlak „**Trzech Jezior**” (niebieski) - Wola Uhruska - Bytyń - Józefów – Majdan Stuleński - Małoziemce - Stulno - j. Płotycze - j. Brudno - j. Brudzieniec - Stacja PKP w Sobiborze - Obóz Zagłady – (23 km)
- fragment „**Szlaku Nadbużańskiego**” (czerwony) - Hniszów – Siedliszcze – Wola Uhruska – Zbereże (w granicach gminy 28 km).

Gmina Wola Uhruska posiada liczne atrakcje turystyczne. Są to:

- kąpielisko na starorzeczu Bugu w Woli Uhruskiej z boiskiem do siatkowej piłki plażowej i placem zabaw dla dzieci,
- wypożyczalnia sprzętu pływającego (rowery wodne, łódki, kajaki), możliwość organizacji spływów Bugiem na trasie Siedliszcze - Wola Uhruska - Zbereże;
- wypożyczalnia rowerów,

- wieża widokowa na skraju doliny Bugu,
- bogato oznakowana edukacyjna ścieżka przyrodniczo - historyczna „Dolina Bugu” w Woli Uhruskiej,
- oznakowana edukacyjna ścieżka przyrodnicza „Stulno” na terenie Sobiborskiego Parku Krajobrazowego,
- szlaki rowerowe Lublin - Wola Uhruska i Hrubieszów - Janów Lubelski,
- trasa rowerowa Wola Uhruska – Okuninka (Jezioro Białe),
- 4 zadania turystyczne,
- cykliczny Międzynarodowy Plener Plastyczny „Kresy” (5-15 sierpnia) wraz z wystawą prac poplenerowych,
- prywatne „muzeum” sprzętu domowego użytku w Józefowie,
- schronisko w nowoczesnym budynku gimnazjum,
- pole namiotowe i kempingowe,
- liczne łowiska wędkarskie.

Na terenie gminy można podziwiać ciekawe obiekty historyczne, między innymi takie jak:

- zespół parkowo-dworski z XIX w. w Uhrusku,
- kościół z 1678 r. w Uhrusku z ciekawą dzwonnica i plebanią,
- cerkiew prawosławna z 1875 r. w Uhrusku,
- dawna cerkiew prawosławna z 1890 r. w Kosyniu,
- cmentarze prawosławne w Uhrusku, Zbereżu i Siedliszczu,
- cmentarze katolickie w Uhrusku i Kosyniu.

Atrakcjami na terenie gminy są odbywające się imprezy kulturalne. Najważniejsze z nich to: doroczny Międzynarodowy Plener Plastyczny “Kresy ‘92”, zawody strażackie, zawody wędkarskie. Dzięki występowaniu na terenie gminy dużych obszarów zalesionych głównie sosnami jak i dzięki występującym zbiornikom wodnym, jest to teren odznaczający się rzadko spotykanymi walorami klimatycznymi. Duża ilość olejków eterycznych pochodzących od sosen oraz odpowiedniej wilgotności powietrza wytwarzają swoisty mikroklimat sprzyjający miłemu i zdrowemu wypoczynkowi.

Walory przyrodnicze i położenie gminy sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji. Najbardziej predysponowanymi dla rozwoju turystyki o charakterze pobytowo-rekreacyjnym są miejscowości: Wola Uhruska, Bytyń, Kosyń, Stulno, Zbereże. Obecna baza turystyczna w Woli Uhruskiej i Bytyniu nastawiona jest na turystykę pobytową (gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji). Atrakcyjność miejscowości wiąże się z przylegającą od strony wschodniej doliną Bugu oraz pagórami Chełmskimi. Obecnie tereny wykorzystywane na cele letniskowe są położone na skraju miejscowości od strony wschodniej. Funkcja ta może być rozwijana na tym terenie oraz na zboczach pagórów.

Obecne kąpielisko znajdujące się na odcinku starorzecza sprzyja rozwojowi funkcji turystyczno - rekreacyjnych o zróżnicowanym programie.

Tereny Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji stanowią uzupełnienie oferty turystycznej w Woli Uhruskiej. Znajdujące się tam obiekty sportowe są wykorzystywane na zgrupowania sportowców. Poprawa i rozbudowa bazy może być realizowana w oparciu o obecne tereny.

Od 1995 roku w Woli Uhruskiej działa Nadbużańskie Stowarzyszenie Agroturystyczne, które zrzesza 25 kwaterodawców. Celem stowarzyszenia jest wspieranie idei turystyki wiejskiej w regionie, promocja i wspieranie wszechstronnego rozwoju społeczno- gospodarczego, a w szczególności bazy wypoczynkowo – turystycznej regionu, podejmowanie działań na rzecz ochrony i promocji naturalnych walorów przyrodniczo- krajobrazowych i turystycznych regionu. Stowarzyszenie prowadzi systematyczną promocję gospodarstw agroturystycznych. Szansą na dynamiczny rozwój turystyki na terenie Gminy Wola Uhruska będzie otwarcie przejścia granicznego w Zbereżu⁷.

---

⁷ Dane na podstawie Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018.

Tabela 24. Potencjał turystyczny na terenie poszczególnych miejscowości

Lp.	Sołectwo	Dostępność ścieżek rowerowych	Infrastruktura sportu i rekreacji: boisko, orlik, plac zabaw, siłownia	Dostęp do infrastruktury spędzania czasu wolnego	Możliwość wykorzystania przyrody do stworzenia oferty turystycznej
1.	Bytyń	1	brak	2	3
2.	Józefów	1	brak	1	3
3.	Kosyń	1	brak	1	3
4.	Macoszyn Duży	1	plac zabaw - dobry	2	2
5.	Majdan Stuleński	1	brak	1	3
6.	Mszanka	1	brak	1	2
7.	Mszanna	1	brak	1	2
8.	Mszanna-Kolonia	1	brak	1	3
9.	Piaski	1	brak	2	2
10.	Potoki	1	brak	1	2
11.	Siedliszcze	1	brak	2	2
12.	Stanisławów	1	brak	1	2
13.	Stulno	1	brak	1	3
14.	Uhrusk	1	boisko, plac zabaw - bardzo dobry	2	2
15.	Wola Uhruska	1	boisko - niewystarczający, orlik - dobry, 3 place zabaw - bardzo dobry, siłownia - bardzo dobry, hala sportowa - bardzo dobry, sala gimnastyczna - bardzo dobry	2	3
16.	Zbereże	1	brak	2	3

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

7. Infrastruktura komunikacyjna

Głównym elementem układu komunikacyjnego Gminy Wola Uhruska są:

- **Droga Wojewódzka nr 812** stanowiąca połączenie w kierunku północnym: Chełm – Kolonia Łowcza - Włodawa – Biała Podlaska (1,8 km),
- **Droga Wojewódzka nr 816**, kierunek południe - północ: Zosin – Dorohusk – Wola Uhruska – Włodawa - Terespol (19,7 km),
- **Droga Wojewódzka nr 819**, kierunek wschód – zachód: Wola Uhruska – Kolonia Łowcza – Parczew (9,7 km),
- **Drogi powiatowe** - łącznie ich długość na obszarze Gminy Wola Uhruska wynosi 29,6 km. Stan nawierzchni dróg powiatowych jest zróżnicowany, od zadowalającego do dobrego.
- **Drogi gminne** - Uzupełniającą sieć dróg publicznych stanowią drogi gminne. Łączna ich długość wynosi 50,9 km.

Tabela 25. Drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne

Lp.	Miejscowość	Drogi (krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne) i/lub tory przebiegające przez teren miejscowości
1.	Bytyń	Wojewódzka 816, gminne: 104387 L, 104418 L, 104394 L, linia kolejowa 81
2.	Józefów	Gminne: 104398 L, 104394 L, 104389 L,
3.	Kosyń	Powiatowa 1722 L, gminne: 104388 L, 104390 L, 104427 L
4.	Macoszyn Duży	Powiatowa 1729 L, gminne: 104392 L, 104394L
5.	Majdan Stuleński	Gminne: 104390 L, 104387 L, linia kolejowa 81
6.	Mszanka	Wojewódzka 819, gminne 104389 L, 104400 L,
7.	Mszanna	Wojewódzka 819, gminne: 104391 L, 104394 L, 104397 L, 104399 L
8.	Mszanna- Kolonia	Gminne: 104391 L, 104394 L
9.	Piaski	Wojewódzka 819, powiatowa 1729 L, gminna 104391 L,
10.	Potoki	Powiatowe: 1732 L i 1731 L
11.	Siedliszcze	Wojewódzka 816, gminne: 104393 L, 104395 L, 104396 L, linia kolejowa 81
12.	Stanisławów	Powiatowa 1732 L, gminna 104400 L
13.	Stulno	Powiatowa 1722 L, linia kolejowa
14.	Uhrusk	Wojewódzka 816, powiatowa 1733 L, gminna 104393 L, linia kolejowa 81
15.	Wola Uhruska	Wojewódzka 816, gminne: 104401 L, 104402 L, 104403 L, 104404 L, 104405 L, 104406 L, 104407 L, 104411 L 104412 L 104413 L, 104414 L 104415 L, 104416 L, 104417 L, 104419 L, 104420 L, 104421 L, 104422 L, 104423 L, 104394 L, 104400 L , linia kolejowa 81
16.	Zbereże	Wojewódzka 816

Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Pomimo dużego wysiłku inwestycyjnego gminy i powiatu w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej, parametry techniczne i użytkowe części dróg powiatowych i gminnych nie odpowiadają wymaganym standardom. Wiele odcinków dróg nie posiada dostatecznej nośności - bardzo ważnego parametru technicznego, przy obecnym stałym wzroście przewozu towarów transportem kołowym. Postępująca degradacja dróg wymaga przeprowadzania znacznego zakresu remontów bieżących, poprawy stanu poboczy i odwodnienia oraz uregulowania stanu prawnego pasów drogowych. Przez obszar gminy na długości około 15 km przebiega niezelektryfikowana jednotorowa linia kolejowa łącząca Chełm z Włodawą, wykorzystywana głównie do transportu towarowego.

Poniższa tabela przedstawia ocenę skomunikowania miejscowości z resztą gminy. Do miejscowości, które charakteryzują się niewystarczającą jakością skomunikowania z resztą gminy należą: **Józefów, Kosyń, Macoszyn Duży, Majdan Stuleński, Mszanka, Mszanna, Mszanna – Kolonia, Piaski, Potoki, Siedliszcze, Stanisławów, Stulno**. Do oceny infrastruktury drogowej użyto następującej skali:

- 1 - zły,
- 2 - niewystarczający/wymagający inwestycji,
- 3 - zadowalający,
- 4 - bardzo dobry

Tabela 26. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy

Sołectwo	Jakość nawierzchni drogowej	Bezpieczeństwo (np. obecność poboczy, chodników dla pieszych),	Dostępność ścieżek rowerowych	Ocena skomunikowania z resztą gminy	Możliwość dojazdu do większych miast komunikacją publiczną lub prywatną
Bytyń	3	3	1	3	3
Józefów	1	2	1	2	1
Kosyń	2	3	1	2	2
Macoszyn Duży	2	2	1	2	2
Majdan Stuleński	2	2	1	2	2
Mszanka	2	2	1	2	2
Mszanna	1	2	1	2	2
Mszanna-Kolonia	1	2	1	1	2
Piaski	2	2	1	2	2
Potoki	2	2	1	2	2
Siedliszcze	2	2	1	2	3
Stanisławów	1	2	1	2	2
Stulno	2	2	1	2	3
Uhrusk	2	2	1	3	3
Wola Uhruska	3	3	1	3	3
Zbereże	3	2	1	3	2

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

8. Infrastruktura techniczna

8.1. Gospodarka mieszkaniowa

Według najnowszych danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku na terenie gminy zlokalizowanych było 1 617 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 116 889 m². Liczba mieszkań na przełomie lat 2011-2015 wzrosła o 23 (1,01%), natomiast powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 2758 m² (1,02%). Najwięcej nowych mieszkań powstało w roku 2014 (7 mieszkań).

Szczegółowe dane dotyczące infrastruktury mieszkaniowej zawiera tabela.

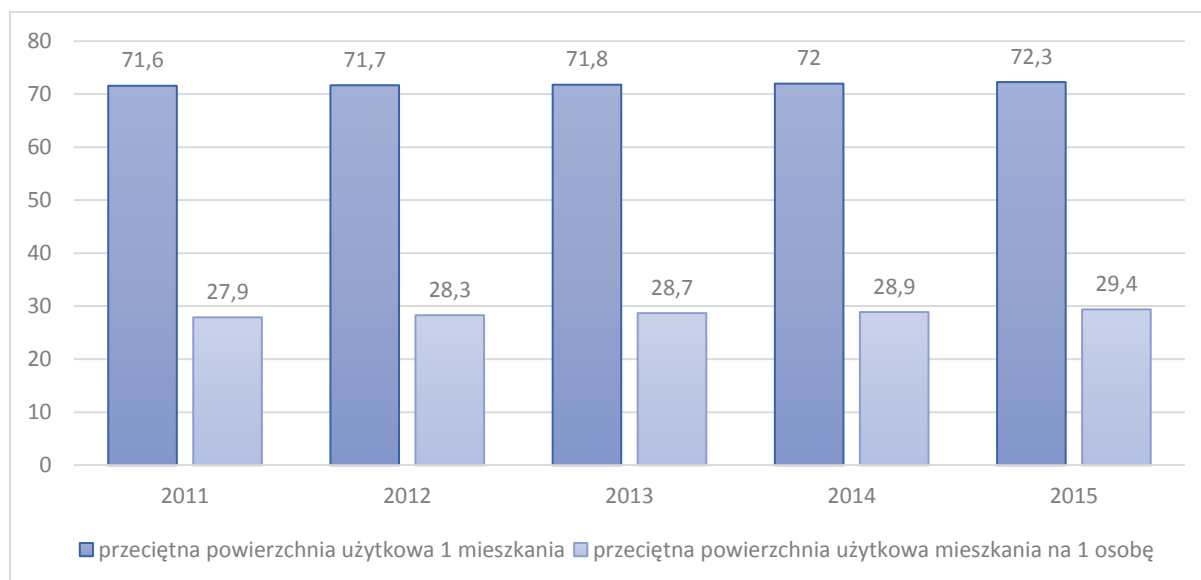
Tabela 27. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	1 594	1 598	1 604	1 611	1 617
izby	5 781	5 800	5 828	5 864	5 893
powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	114 131	114 511	115 105	115 962	116 889

Źródło: GUS, 2016.

Wskaźnik powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego mieszkańca gminy wyniósł w roku 2015 – 29,4 m² i wzrósł w odniesieniu do 2011 roku o 1,5 m²/osobę. Średnia powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w 2015 r. wyniosła 72,3 m² i wzrosła w odniesieniu do 2011 roku o 0,7 m².

Wykres 43. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m²

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

W gminie występują również budynki użyteczności publicznej gdzie mamy do czynienia z brakiem rozwiązań termomodernizacyjnych jak również zdegradowane obiekty budowlane o przeznaczeniu mieszkaniowym. Wymienione problemy najlepiej obrazuje tabela poniżej.

Tabela 28. Budynki użyteczności publicznej – gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych oraz zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym na terenie poszczególnych sołectw

Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym
Bytyń	Nie	brak
Józefów	brak budynków	brak
Kosyń	tak (1 - świetlica)	brak
Macoszyn Duży	tak (1 - budynek szkoły podstawowej)	brak
Majdan Stuleński	brak budynków	brak
Mszanka	tak (1 - świetlica)	brak
Mszanna	tak (1- budynek po byłej szkole - świetlica)	brak
Mszanna-Kolonia	brak budynków	brak
Piaski	tak (2 - remizo-świetlica, budynek gospodarczy przy remizo-świetlicy)	brak
Potoki	tak (1- świetlica)	tak niemieszkaniowy (1 - świetlica)
Siedliszcze	Nie	brak
Stanisławów	brak budynków	brak
Stulno	tak (1 - świetlica)	brak
Uhrusk	tak (1 - budynek szkoły podstawowej)	tak niemieszkaniowy (1 - budynek podworski - Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie)
Wola Uhruska	tak (6 - budynek szkoły podstawowej, Urząd Gminy, budynek pod dworcem PKP, budynek po mieszkaniu dróżnika PKP, budynek wieży ciśnień PKP, budynek mieszkalno-biurowy)	3 obiekty niemieszkalne (3 - budynek po dworcem PKP, budynek wieży ciśnień, budynek po mieszkaniu dróżnika PKP)
Zbereże	Nie	brak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG.

8.2. Gospodarka odpadami- sprawdzenie poprawności danych

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- ✓ edukację ekologiczną społeczeństwa,
- ✓ uporządkowanie gospodarki odpadami w gminie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów, wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia celów krótko i długookresowych,
- ✓ osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Zgodnie z „Planem gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2016”, Gmina Wola Uhruska została zaliczona do Regionu Chełm. Na terenie Gminy znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany w siedzibie PW „BAZA” na ul. Krótkiej 2 w Woli Uhruskiej. Przyjęcie odpadów do PSZOK jest bezpłatne. Odpady komunalne przekazywane są do Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych regionu chełmskiego w Srebrzyszczu.

Według najnowszych danych GUS w 2015 roku na jednego mieszkańca gminy przypadło ogółem 69,0 kg wytworzonych odpadów, a ilość odpadów z gospodarstw domowych przypadająca na jednego mieszkańca wynosiła 54,9 kg.

Tabela 29. Średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca Gminy [kg]

	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem [kg]	116 080	126 740	213 200	303 700	275 560
ogółem na 1 mieszkańca [kg]	28,3	31,2	52,9	75,5	69,0
z gospodarstw domowych [kg]	100 240	115 840	192 700	240 200	219 020
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	24,4	28,6	47,8	59,7	54,9

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

8.3. System zaopatrzenia w wodę

Gmina Wola Uhruska jest częściowo zwodociągowana. Funkcjonują wodociągi gminne w miejscowościach: Wola Uhruska, Majdan Stuleński (obejmujący miejscowości: Majdan Stuleński, Stulno i Zbereże) i Siedliszcze (obejmujący miejscowości Siedliszcze i Uhrusk) oraz zasilane z ujęcia w Dubecznie (gm. Hańsk) w miejscowościach Kosyń i Macoszyn Duży. Ponadto jeden wodociąg funkcjonuje w Gospodarstwie Doświadczalnym w Uhrusku, który w roku 2015 został przyłączony do sieci komunalnej. Z sieci wodociągowej w 2015 r. korzystało około 64,37% mieszkańców gminy. Zarządcą gminnej sieci wodociągowej jest Przedsiębiorstwo Usługowo Wytwórcze w Woli Uhruskiej sp. z o.o. Długość sieci wodociągowej wynosi 68,6 km, do której wykonanych jest 883 przyłączy⁸.

Tabela 30. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej

	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	65,5	65,5	65,5	65,5	68,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	846	848	863	873	883
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	53,5	75,2	69,0	59,5	64,9
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]	2 381	2 356	2 355	2 613	2 593
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ²]	13,0	18,5	17,1	14,8	16,3

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Infrastruktura wodociągowa jest obecna na terenie części gminy. Brakuje jej w miejscowościach: Józefów, Mszanka, Mszanna, Mszanna - Kolonia, Piaski, Potoki i Stanisławów.

Tabela 31. Obecność wodociągu na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Wola Uhruska

Lp.	Miejscowość	Obecność wodociągu (TAK/NIE)
1.	Bytyń	TAK
2.	Józefów	NIE
3.	Kosyń	TAK
4.	Macoszyn Duży	TAK
5.	Majdan Stuleński	TAK
6.	Mszanka	NIE
7.	Mszanna	NIE
8.	Mszanna- Kolonia	NIE
9.	Piaski	NIE
10.	Potoki	NIE
11.	Siedliszcze	TAK
12.	Stanisławów	NIE
13.	Stulno	TAK
14.	Uhrusk	TAK
15.	Wola Uhruska	TAK
16.	Zbereże	TAK

⁸ Dane na podstawie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wola Uhruska na lata 2016- 2020.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

8.4. System odprowadzania ścieków

W 2015 r. sieć kanalizacyjna mierzyła 32,8 km oraz liczyła 510 przyłączy o rocznym odprowadzeniu ścieków w gospodarstwach domowych na poziomie 48 dm³. Po zrealizowaniu w 2014 roku Projektu pn. „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Siedliszcze, Uhrusk, Wola Uhruska, Bytyń wraz z modernizacją gminnej oczyszczalni ścieków w Bytniu” (RPO WL 2007-2013), około 40% mieszkańców gminy korzysta z kanalizacji sanitarnej. Na terenie Gminy Wola Uhruska funkcjonują też 82 przydomowe oczyszczalnie ścieków w większości zrealizowane w ramach Projektu „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Wola Uhruska oraz wodociągu wraz z przyłączami w miejscowościach Macoszyn Duży i Kosyń” (PROW 2007-2013). Pozostałe gospodarstwa domowe odprowadzają nieczystości ciekłe do zbiorników bezodpływowych (336), które są obsługiwane m.in. przez tabory asenizacyjne, przedsiębiorców i firmy posiadających stosowne zezwolenia⁹. Aktualnie z sieci kanalizacyjnej korzysta 38,68% mieszkańców.

Tabela 32. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej

	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	14,1	14,1	14,1	32,8	32,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	345	346	349	504	510
ścieki odprowadzone [dam ³]	42	49	66	49	48
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]	1 129	1 118	1 118	1 560	1 558

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Na terenie gminy Wola Uhruska infrastruktura kanalizacyjna obecna jest na terenie następujących miejscowości: Bytyń, Siedliszcze, Uhrusk i Wola Uhruska.

Tabela 33. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości gminy

Lp.	Miejscowość	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)
1.	Bytyń	TAK
2.	Józefów	NIE
3.	Kosyń	NIE
4.	Macoszyn Duży	NIE
5.	Majdan Stuleński	NIE
6.	Mszanka	NIE
7.	Mszanna	NIE
8.	Mszanna- Kolonia	NIE
9.	Piaski	NIE
10.	Potoki	NIE
11.	Siedliszcze	TAK
12.	Stanisławów	NIE
13.	Stulno	NIE

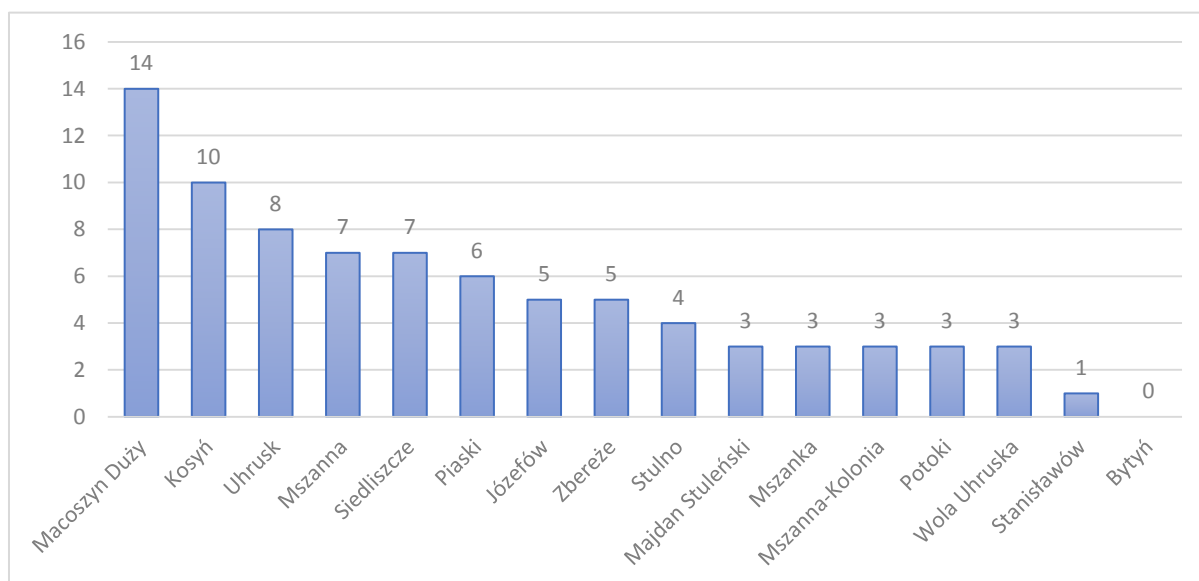
⁹ Dane na podstawie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wola Uhruska na lata 2016- 2020.

Lp.	Miejscowość	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)
14.	Uhrusk	TAK
15.	Wola Uhruska	TAK
16.	Zbereże	NIE

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

W kontekście niewystarczającej infrastruktury kanalizacyjnej szczególnego znaczenia nabiera liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie poszczególnych miejscowości. Największa ich liczba występuje Macoszynie Dużym (14), Kosyniu (10) oraz Uhrusku (8).

Wykres 44. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie miejscowości gminnych

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

8.5. Sieć gazowa

Aktualnie na terenie gminy trwają prace związane z budową sieci gazowej. Do linii średniego ciśnienia mogą być przyłączane domy i inne obiekty usytuowane we wsiach: Siedliszcze, Uhrusk, Wola Uhruska i Nadbużanka¹⁰.

8.5. System ciepłowniczy

Mieszkańcy gminy zaspokajają potrzeby w zakresie ogrzewania mieszkań z własnych źródeł zaopatrzenia w ciepło – kotłownie opalane węglem i drewnem. W budynkach użyteczności publicznej do ich ogrzewania stosowano węgiel, drewno, olej opałowy, gaz propan butan oraz energię elektryczną, którą zasilano także pompy ciepła. Mieszkańcy gminy korzystają z gazu typu propan – butan, dostarczanego w butlach¹¹.

¹⁰ Dane na podstawie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wola Uhruska na lata 2016- 2020.

¹¹ Dane na podstawie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wola Uhruska na lata 2016- 2020.

8.7. Infrastruktura elektroenergetyczna

Stan infrastruktury elektroenergetycznej w gminie jest zadowalający. Układ energetyczny zasilany jest z istniejącego systemu sieci energetycznych średniego napięcia 15kV. Obecnie, nie notuje się większych problemów z dostarczaniem energii elektrycznej do budynków i gospodarstw domowych. Każdy indywidualny odbiorca może zostać podłączony do sieci energetycznej. W dłuższej perspektywie, należy jednak liczyć się z koniecznością dokonania inwestycji w zakresie infrastruktury niskonapięciowej, której stan techniczny z roku na rok się pogarsza. Od 2015 roku w Przedsiębiorstwie Usługowo Wytwórczym w Woli Uhruskiej sp. z o.o. eksploatowana jest farma fotowoltaiczna o mocy 0,5 MW.

Stan infrastruktury energetycznej na poziomie sołectw najlepiej obrazuje poniższa tabela.

Tabela 34. Stan infrastruktury energetycznej na poziomie poszczególnych sołectw

Sołectwo	Stan infrastruktury energetycznej: zły (wymaga inwestycji), zadowalający, dobry (nowa lub zmodernizowana), obecność szerszego zastosowania OZE
Bytyń	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Józefów	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Kosyń	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Macoszyn Duży	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Majdan Stuleński	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Mszanka	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Mszanna	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Mszanna- Kolonia	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Piaski	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Potoki	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Siedliszcze	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Stanisławów	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Stulno	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Uhrusk	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Wola Uhruska	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE
Zbereże	Zadowalający, obecność szerszego zastosowania OZE

Opracowanie na podstawie danych UG.

8.8. Infrastruktura teleinformatyczna

Gmina Wola Uhruska posiada dogodną sytuację w zakresie połączeń telefonicznych. Zasięg telefonii komórkowej obejmuje cały obszar gminy, mieszkańcy korzystają z usług wszystkich operatorów. Na terenie gminy działa 5 stacji bazowych. Dostęp do Internetu odbywa się przez modemy analogowe na terenie całej gminy, DSL a także występuje dostęp bezprzewodowy u operatorów sieci komórkowych. Dostęp do Internetu w niektórych miejscowościach jest ograniczony ze względu na nieodpowiednią infrastrukturę telekomunikacyjną. Z końcem 2009 r. w Woli Uhruskiej Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe „Ekspert” z Włodawy rozpoczęło prace nad uruchomieniem dostępu do Internetu dla mieszkańców drogą radiową.

Również Gmina współdziałając z jednostkami samorządu terytorialnego powiatów włodawskiego, łęczyńskiego i świdnickiego zrealizowała partnerskie projekt pn. „Wirtualne Powiaty. Budowa społeczeństwa informacyjnego na Lubelszczyźnie. Etap III”, w ramach którego zwiększono dla mieszkańców dostępność szerokopasmowego dostępu do Internetu. Ponadto w miejscowościach Wola Uhruska, Bytyń i Nadbużanka w ramach projektu “Zapewnienie dostępu do Internetu szerokopasmowego na terenie Gminy Wola Uhruska” wykonanych zostało ponad 500 przyłączy światłowodowych do budynków. Do Woli Uhruskiej położona została światłowodowa sieć szkieletowa wykonana w ramach projektu Projekt Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej (SSPW). Dostęp do Internetu i komunikacji w Gminie Wola Uhruska na poziomie poszczególnych sołectw najlepiej obrazuje poniższa tabela.

Tabela 35. Dostęp do sieci internetowej i telekomunikacyjnej na terenie poszczególnych sołectw w roku 2016

Lp.	Miejscowość	Sieć Internet i komunikacja.	
		DSL/WLAN/GSM	
1.	Bytyń	Tak, światłowodowy, DSL, GSM, LTE	
2.	Józefów	Tak, GSM, LTE	
3.	Kosyń	Tak, GSM, LTE	
4.	Macoszyn Duży	Tak, DSL, GSM, LTE	
5.	Majdan Stuleński	Tak, GSM, LTE	
6.	Mszanka	Tak, GSM, LTE	
7.	Mszanna	Tak, GSM, LTE	
8.	Mszanna- Kolonia	Tak, GSM, LTE	
9.	Piaski	Tak, GSM, LTE	
10.	Potoki	Tak, GSM, LTE	
11.	Siedliszcze	Tak, GSM, LTE	
12.	Stanisławów	Tak, GSM, LTE	
13.	Stulno	Tak, GSM, LTE	
14.	Uhrusk	Tak, DSL, GSM, LTE	
15.	Wola Uhruska	Tak, światłowodowy, DSL, GSM, LTE	
16.	Zbereże	Tak, GSM, LTE	

Opracowanie własne na podstawie danych UG.

9. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych

9.1. Założenia ogólne

1. Zgodnie z przyjętymi definicjami: stanu kryzysowego, obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wskazane zostały sfery i negatywne zjawiska, które w szczególności powinny być podstawą do identyfikacji danego obszaru jako obszaru zdegradowanego, a dalej obszaru rewitalizacji.
2. Powyższe cechy – leżące u podstaw identyfikacji sytuacji problemowych – należy traktować także jako ramy interwencji, zgodnie z zasadą, że interwencja powinna być ukierunkowana na likwidację lub ograniczenie sytuacji problemowej.

9.2. Wybór metodologii wyznaczania obszarów zdegradowanych

W przedmiotowym Lokalnym Programie Rewitalizacji przedstawiono diagnozę obszarów zdegradowanych w dwóch ujęciach metodologicznych. Pierwszym ujęciem jest operowanie na danych wskaźnikowych. Analizowane dane były przedstawione wskaźnikiem na 100 mieszkańców. W związku z dużymi rozbieżnościami dotyczącymi liczby mieszkańców i występowaniem na terenie gminy sołectw liczących poniżej 100 mieszkańców (6 na 16), podczas konsultacji społecznych zaproponowano metodologię bazującą na danych rzeczywistych. Operowanie wskaźnikiem na 100 mieszkańców w przypadku bardzo dużych i bardzo małych pod względem liczby mieszkańców sołectw prowadzi do sytuacji, w której obszarem zdegradowanym są małe sołectwa, w których brak jest możliwości podjęcia skutecznych oddziaływań. Tym samym podejście wskaźnikowe faworyzuje miejscowości mniejsze i prowadzi do sytuacji w której przykładowo występowanie dwóch, trzech osób dotkniętych problemem sprawia, że sołectwo jest obszarem zdegradowanym. Ta sama metodologia sprawia, że sołectwa faktycznie dotknięte problemem, w których takich osób jest dużo (150 lub więcej) nie kwalifikują się do obszaru zdegradowanego ze względu na dużą liczbę mieszkańców. W związku z powyższym na pierwszym spotkaniu konsultacyjnym z mieszkańcami i sołtysami wszystkich sołectw przedstawiono poza metodologią bazującą na wskaźnikach, również metodologię opartą na danych rzeczywistych. Metodologia ta nie pozwala na tak dobre porównanie sołectw między sobą jak metodologia bazująca na wskaźnikach. Pozwala jednak pokazać faktyczne natężenie problemów występujących na terenie gminy. W związku z tym, że opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji ma charakter społeczny, a jednym z czynników decydujących będą konsultacje społeczne, umożliwiono mieszkańcom wybór metodologii. Podczas spotkania konsultacyjnego wszyscy sołtysi uznali, że metodologią obrazującą prawdziwą skalę problemów jest ta bazująca na danych rzeczywistych (dowód stanowi raport ze spotkania konsultacyjnego stwierdzający wybór metodologii i zawierający podpisy sołtysów). Również badania ankietowe potwierdzają, że opinia społeczeństwa gminy stanowi, iż preferowanym obszarem do rewitalizacji są sołectwa: Wola Uhruska i Uhrusk. (co skłania do wyboru metodologii opartej na danych rzeczywistych). W związku z powyższym metodologia oparta na wskaźniku na 100

mieszkańców została umieszczona w LPR, jednak ma ona charakter informacyjny, natomiast metodologią przyjętą do wyboru obszaru zdegradowanego jest ta bazująca na danych rzeczywistych.

9.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

W nawiązaniu do informacji podanych w punkcie 9.2. delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich odbywa się poprzez porównanie miejscowości pod względem występowania problemów.

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przebiegał następująco:

1. Dla wszystkich sołectw przeprowadzono diagnozę (analizę wskaźnikową), mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego.
2. Ze względu na występowanie wielu sołectw z liczbą poniżej 100 mieszkańców przeprowadzono dodatkowo analizę bazującą na danych rzeczywistych.
3. Wyniki obu analiz zostały przedstawione podczas spotkania konsultacyjnego. Decyzją mieszkańców, sołtysów i pracowników UG Wola Uhruska do wyznaczenia obszarów zdegradowanych wybrano metodologię bazującą na danych rzeczywistych (szersze informacje na ten temat w pkt. 9.2).
4. Do obszaru zdegradowanego zaliczono miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:
  - a) analiza wskaźnikowa pokazała największe nagromadzenie negatywnych zjawisk z zakresu:
    - ubóstwa** (z powodu ubóstwa, z powodu bezrobocia, z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby),
    - bezrobocia** (liczba osób bezrobotnych, Liczba osób długotrwale bezrobotnych, Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem),
    - przestępczości** (liczba przestępstw, Interwencje domowe, Przestępstwa kryminalne, Liczba założonych niebieskich kart),
    - niskiego poziomu edukacji** (średnia wyniku sprawdzianu szóstoklasistów z części humanistycznej i matematycznej oraz językowej),
    - niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym** (frekwencja wyborcza podczas Wyborów Samorządowych w 2014 r.),
    - niskiego poziomu kapitału społecznego** (liczba zarejestrowanych organizacji NGO),
  - b) występowanie przynajmniej jednego policzonego w analizie dokonanej na danych rzeczywistych negatywnego zjawiska z zakresu:

- gospodarczego** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych) lub
- środowiskowego** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (Ilość wyrobów zawierających azbest - w kg, liczba budynków z węglowymi kotłami ciepła), lub
- technicznego** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska (budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych, Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym), lub
- przestrzenno-funkcjonalnego** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych (jakość terenów publicznych, jakość podstawowych usług, dostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, stan terenów publicznych).

Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka.

W celu informacyjnym przy diagnozie natężenia problemów w każdej ze sfer najpierw pokazano dane bazujące na metodologii na danych wskaźnikowych, a później rzeczywistych.

9.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub jego część jeśli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy, zgodnie z Wytycznymi MIR.

Do powierzchni obszaru rewitalizacji należy zaliczyć rzeczywistą powierzchnię, na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji (a nie powierzchnię geodezyjną miejscowości/sołectw). Jednocześnie do ludności obszaru rewitalizacji należy zaliczyć osoby mieszkające na terenie wskazanym jako obszar rewitalizacji.

Dodatkowo mając na uwadze, że delimitacja obszaru rewitalizacji podlega ograniczeniu ze względu na liczbę mieszkańców i wielkość, zdecydowano, że na obszarze rewitalizowanym powinna znajdować się infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary lub tereny), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. Takie określenie obszaru rewitalizacji pozwoli na odnowę zdegradowanych przestrzeni wiejskich przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych w tym gospodarczych.

Rewitalizacja jest prowadzona na obszarach, gdzie mamy do czynienia ze zjawiskiem degradacji, czyli stanem kryzysowym. Oznacza to, że nie prowadzi się rewitalizacji na terenach, które nie mogą być zdefiniowane jako zdegradowane, znajdujące się w kryzysie. Degradacja ma obejmować przestrzeń, funkcję i substancję. To znaczy, że możemy mówić o obszarze zdegradowanym w sytuacji, gdy na danym obszarze stan kryzysowy występuje nie tylko w odniesieniu do sfery architektoniczno-urbanistycznej (substancja) danego obszaru, czy przestrzennej, ale także jest związany ze sferą gospodarczą i społeczną (funkcja) terenu. Warto w tym miejscu podkreślić, że rewitalizacja ma rozwiązywać problemy danego obszaru związane ze wszystkimi sferami, a nie jedną z nich. Dlatego też nie można mówić o rewitalizacji w miejscu, gdzie planowane są do wdrożenia jedynie przedsięwzięcia związane np. z remontem zniszczonych przestrzeni, czy budową infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a pomijając działania bezpośrednio wpływające pozytywnie na rozwój ekonomiczny i społeczny danego obszaru. Ale także nie należy pomijać aspektu działań infrastrukturalnych. Działania infrastrukturalne powinny być narzędziem do osiągnięcia celów ekonomicznych i społecznych i być tym celom podporządkowane.

9.5. Charakterystyka obszarów zdegradowanych

Procesy rewitalizacji wsparte środkami europejskimi mogą być prowadzone zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich. Podkreślić jednak należy, że zarówno występowanie określonych zagadnień jako zagadnień problemowych jak i dostępność danych w tym zakresie jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Czynniki, które powszechnie uważa się za istotny problem rozwoju w największych miastach, mogą nie występować w ogóle lub występować w znacznie mniejszym natężeniu w miastach małych i na obszarach wiejskich, gdzie de facto ze względu na skalę, nie stanowią problemu i nie wymagają interwencji. Ze względu na specyfikę obszarów wiejskich oraz dostępność danych, niezbędne było dostosowanie sposobu prowadzenia rewitalizacji wg typów jednostek osadniczych (tereny wiejskie). Dostosowanie dotyczyło zarówno sposobu wyznaczenia obszarów zdegradowanych jak i obszarów rewitalizacji. Na obszarach wiejskich nierzadko występują tylko wybrane kategorie problemów, określone przy definicji stanu kryzysowego, które mają charakter problemu rozwoju. Ze względu na sposób pozyskiwania i publikowania danych statystycznych, możliwość monitorowania niektórych zagadnień jest bardzo ograniczona. Należy uwzględnić fakt, że niektóre spośród aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji na obszarach wiejskich – nie muszą być zjawiskami patologicznymi, wymagającymi interwencji w kierunku naprawy stanu. Cechą charakterystyczną obszarów wiejskich, ściśle powiązaną z hierarchicznością ośrodków (za którą idzie zależność niektórych obszarów niewyposażonych od sąsiednich ośrodków wyposażonych), jest niedorozwój pewnych aspektów życia społeczno-gospodarczego. Naturalne jest, że obsługa w tym zakresie odbywa się w sąsiednich ośrodkach wyższego rzędu (stąd na przykład nie zawsze na obszarach wiejskich za sytuację niewłaściwą uważa się brak określonych rodzajów usług – nie są one przejawem sytuacji kryzysowej). Ponadto należało także uwzględnić fakt, że na obszarach wiejskich zwłaszcza w skali części gmin, pojedynczych miejscowości lub części miejscowości – w praktyce nie jest możliwe monitorowanie w sposób statystyczny (za pomocą obiektywnych, porównywalnych w czasie i przestrzeni wskaźników) wszystkich aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego gdzie jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji wskazuje się: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Dostosowując metodologię badań do obszaru wiejskiego jakim jest teren Gminy Wola Uhruska zdecydowano się na przeprowadzenie analizy wskaźnikowej badającej nagromadzenie negatywnych zjawisk, w każdym sołectwie. Analiza poddaje badaniu występowanie negatywnych zjawisk, w każdym koniecznym do wybrania obszaru zdegradowanego zakresie. Problem obrazowany jest wskaźnikiem, najczęściej jest to wskaźnik ukazujący zjawisko

w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wartość wskaźnika określana jest jako niekorzystna kiedy wskaźniki te przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy.

9.5.1. Sfera społeczna – ubóstwo

Tabela 36. Sfera społeczna ubóstwo (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2016/100 mieszkańców	z powodu ubóstwa/ 100 mieszkańców	z powodu bezrobocia/ 100 mieszkańców	z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności/ 100 mieszkańców	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych / 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 2016/100 mieszkańców	z tytułu bezdomności/100 mieszkańców	z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby/100 mieszkańców	z tytułu wielodzietnych rodzin/100 mieszkańców	z tytułu przemocy w rodzinie/ 100 mieszkańców	Sfera społeczna - ubóstwo
1.	Bytyń	6,21	5,65	5,65	0,00	0,00	0,85	0,00	0,56	1,69	0,00	2
2.	Józefów	15,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,38	0,00	1
3.	Kosyń	22,22	14,29	18,52	0,00	2,12	1,59	0,00	0,00	3,17	1,06	7
4.	Macoszyn Duży	15,97	10,92	10,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,84	0,00	3,36	4
5.	Majdan Stuleński	9,68	9,68	9,68	4,84	0,00	1,61	0,00	0,00	0,00	4,84	4
6.	Mszanka	18,33	13,33	13,33	5,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4
7.	Mszanna	15,04	8,27	15,04	0,75	0,00	0,00	0,00	0,75	0,00	1,50	3
8.	Mszanna-Kolonia	64,29	35,71	28,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3
9.	Piaski	6,19	0,00	0,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5,31	3,54	2
10.	Potoki	21,62	18,92	2,70	0,00	0,00	0,00	0,00	2,70	18,92	0,00	4
11.	Siedliszcze	13,13	8,49	6,95	1,54	1,54	3,47	0,00	0,39	0,00	0,00	3
12.	Stanisławów	19,64	5,36	19,64	7,14	7,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4
13.	Stulno	10,57	6,50	4,88	1,63	0,00	0,41	0,00	2,44	0,00	1,22	3
14.	Uhrusk	8,66	5,34	7,92	0,18	0,74	0,00	0,00	0,18	0,00	0,00	0
15.	Wola Uhruska	12,24	6,15	9,52	0,72	0,42	0,12	0,00	0,90	0,36	1,15	2
16.	Zbereże	3,45	3,45	3,45	0,69	3,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1
	ŚREDNIA	16,41	9,50	9,85	1,41	0,96	0,50	0,00	0,55	2,80	1,04	2,9375

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 37. Sfera społeczna- ubóstwo (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2016	z powodu ubóstwa 2016	z powodu bezrobocia 2016	z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności 2016	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 2016	z tytułu bezdomności	z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	z tytułu wielodzietnych rodzin	z tytułu przemocy w rodzinie	Sfera społeczna - ubóstwo
1.	Bytyń	354	22	20,00	20,00	0,00	0,00	3,00	0,00	2	6,00	0,00	4
2.	Józefów	39	6	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	6,00	0,00	1
3.	Kosyń	189	42	27,00	35,00	0,00	4,00	3,00	0,00	0	6,00	2,00	6
4.	Macoszyn Duży	119	19	13,00	13,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1	6,00	4,00	2
5.	Majdan Stuleński	62	6	6,00	6,00	3,00	0,00	1,00	0,00	0	0,00	3,00	2
6.	Mszanka	60	11	8,00	8,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1
7.	Mszanna	133	20	11,00	20,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1	0,00	2,00	0
8.	Mszanna-Kolonia	14	9	5,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	5,00	0,00	1
9.	Piaski	113	7	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	6,00	4,00	2
10.	Potoki	37	8	7,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1	7,00	0,00	1
11.	Siedliszcze	259	34	22,00	18,00	4,00	4,00	9,00	0,00	1	0,00	0,00	5
12.	Stanisławów	56	11	3,00	11,00	4,00	4,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2
13.	Stulno	246	26	16,00	12,00	4,00	0,00	1,00	0,00	6	0,00	3,00	3
14.	Uhrusk	543	47	29,00	43,00	1,00	4,00	0,00	0,00	1	0,00	0,00	4
15.	Wola Uhruska	1659	203	102,00	158,00	12,00	7,00	2,00	0,00	15	6,00	19,00	9
16.	Zbereże	145	5	5,00	5,00	1,00	5,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1
	ŚREDNIA	4028	30	17	22	2	2	1	0	2	3	2	2,75

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.2. Sfera społeczna - bezrobocie

Tabela 38. Sfera społeczna bezrobocie (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych/100 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych/100 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem/100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia
1.	Bytyń	10,73	3,39	4,24	2
2.	Józefów	12,82	5,13	7,69	3
3.	Kosyń	12,17	3,70	6,88	3
4.	Macoszyn Duży	10,08	4,20	5,88	3
5.	Majdan Stuleński	9,68	4,84	3,23	2
6.	Mszanka	12,16	4,05	3,33	2
7.	Mszanna	10,53	3,01	6,02	2
8.	Mszanna- Kolonia	12,16	4,05	14,29	3
9.	Piaski	8,85	2,65	0,00	0
10.	Potoki	0,00	0,00	0,00	0
11.	Siedliszcze	6,56	1,93	2,32	0
12.	Stanisławów	19,64	7,14	1,79	2
13.	Stulno	4,47	3,66	1,22	1
14.	Uhrusk	9,58	3,31	3,13	0
15.	Wola Uhruska	6,99	3,01	1,75	0
16.	Zbereże	6,90	2,07	2,76	0
ŚREDNIA		9,58	3,51	4,03	1,4375

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 39. Sfera społeczna bezrobocia (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Liczba osób bezrobotnych 2016	Liczba osób długotrwale bezrobotnych 2016	Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem 2016	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia
1.	Bytyń	354	38	12,00	15	3
2.	Józefów	39	5	2,00	3	0
3.	Kosyń	189	23	7,00	13	2
4.	Macoszyn Duży	119	12	5,00	7	0
5.	Majdan Stuleński	62	6	3,00	2	0
6.	Mszanka	60	9	3,00	2	0
7.	Mszanna	133	14	4,00	8	1
8.	Mszanna- Kolonia	14	0	0,00	2	0
9.	Piaski	113	10	3,00	0	0
10.	Potoki	37	0	0,00	0	0
11.	Siedliszcze	259	17	5,00	6	0
12.	Stanisławów	56	11	4,00	1	0
13.	Stulno	246	11	9,00	3	1
14.	Uhrusk	543	52	18,00	17	3
15.	Wola Uhruska	1659	116	50,00	29	3
16.	Zbereże	145	10	3,00	4	0
ŚREDNIA			20,88	8,00	7,00	0,8125

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.3. Sfera społeczna – przestępczość

Tabela 40. Sfera społeczna przestępczość (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Interwencje domowe/100 mieszkańców	Przestępstwa kryminalne/100 mieszkańców	Liczba założonych niebieskich kart/100 mieszkańców	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW (bez mandatów)/100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości
1.	Bytyń	0,56	0,85	0,00	0,01	0
2.	Józefów	0,00	2,56	0,00	0,00	1
3.	Kosyń	2,12	0,53	0,53	0,00	2
4.	Macoszyn Duży	0,84	0,00	0,84	0,03	2
5.	Majdan Stuleński	3,23	1,61	0,00	0,00	1
6.	Mszanka	0,00	1,67	0,00	0,02	1
7.	Mszanna	0,00	1,50	0,00	0,02	1
8.	Mszanna- Kolonia	7,14	14,29	0,00	0,00	2
9.	Piaski	0,88	0,88	0,88	0,03	2
10.	Potoki	0,00	0,00	0,00	0,00	0
11.	Siedliszcze	0,00	1,16	0,00	0,01	0
12.	Stanisławów	0,00	0,00	0,00	0,02	1
13.	Stulno	0,81	0,81	0,81	0,02	2
14.	Uhrusk	2,03	0,92	0,37	0,03	3
15.	Wola Uhruska	0,36	0,72	0,12	0,01	0
16.	Zbereże	0,69	4,14	0,69	0,04	3
ŚREDNIA		1,17	1,98	0,27	0,01	1,3125

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 41. Sfera społeczna przestępczość (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Interwencje domowe	Przestępstwa kryminalne	Liczba założonych niebieskich kart	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW (bez mandatów)	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości
1.	Bytyń	354	2	3	0	3	2
2.	Józefów	39	0	1	0	0	0
3.	Kosyń	189	4	1	1	0	2
4.	Macoszyn Duży	119	1	0	1	3	1
5.	Majdan Stuleński	62	2	1	0	0	1
6.	Mszanka	60	0	1	0	1	0
7.	Mszanna	133	0	2	0	2	0
8.	Mszanna- Kolonia	14	1	2	0	0	0
9.	Piaski	113	1	1	1	3	1
10.	Potoki	37	0	0	0	0	0
11.	Siedliszcze	259	0	3	0	2	1
12.	Stanisławów	56	0	0	0	1	0
13.	Stulno	246	2	2	2	6	3
14.	Uhrusk	543	11	5	2	17	4
15.	Wola Uhruska	1659	6	12	2	12	4
16.	Zbereże	145	1	6	1	6	3
ŚREDNIA			1,94	2,50	0,63	3,50	1,38

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.4. Sfera społeczna - poziom uczestnictwa w życiu publicznym

Tabela 42. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 2016 r./100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym
1.	Bytyń	3,39	1
2.	Józefów	20,51	2
3.	Kosyń	3,17	2
4.	Macoszyn Duży	5,04	2
5.	Majdan Stuleński	20,97	0
6.	Mszanka	26,67	2
7.	Mszanna	13,53	3
8.	Mszanna- Kolonia	57,14	1
9.	Piaski	13,27	2
10.	Potoki	18,92	2
11.	Siedliszcze	3,09	2
12.	Stanisławów	16,07	2
13.	Stulno	6,50	1
14.	Uhrusk	3,50	1
15.	Wola Uhruska	1,33	2
16.	Zbereże	8,97	1
ŚREDNIA		13,88	1,625

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 43. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 2016 r.	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym
1.	Bytyń	354	40,81	49,51	12	1
2.	Józefów	39	34,69	34,48	8	3
3.	Kosyń	189	23,53	53,85	6	2
4.	Macoszyn Duży	119	23,53	48,78	6	2
5.	Majdan Stuleński	62	40,81	53,14	13	0
6.	Mszanka	60	34,69	34,48	16	2
7.	Mszanna	133	34,69	34,48	18	2
8.	Mszanna-Kolonia	14	34,69	48,78	8	2
9.	Piaski	113	34,69	48,78	15	1
10.	Potoki	37	34,69	43,41	7	3
11.	Siedliszcze	259	38,66	37,67	8	2
12.	Stanisławów	56	34,69	43,41	9	3
13.	Stulno	246	46,5	48,48	16	0
14.	Uhrusk	543	38,66	54,77	19	0
15.	Wola Uhruska	1659	40,81	45,13	22	1
16.	Zbereże	145	46,5	53,14	13	0
ŚREDNIA		4028	36,415	45,77	12,25	1,5

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.5. Sfera społeczna - poziom edukacji

Tabela 44. Sfera społeczna poziom edukacji (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Wyniki egzaminów klas 6	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji
1.	Bytyń	57,6	0
2.	Józefów	57,6	0
3.	Kosyń	57,6	0
4.	Macoszyn Duży	57,6	0
5.	Majdan Stuleński	57,6	0
6.	Mszanka	57,6	0
7.	Mszanna	57,6	0
8.	Mszanna- Kolonia	57,6	0
9.	Piaski	57,6	0
10.	Potoki	57,6	0
11.	Siedliszcze	57,6	0
12.	Stanisławów	57,6	0
13.	Stulno	57,6	0
14.	Uhrusk	57,6	0
15.	Wola Uhruska	57,6	0
16.	Zbereże	57,6	0
ŚREDNIA		57,6	0,00

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.6. Sfera społeczna - poziom kapitału społecznego

Tabela 45. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba NGO/100 mieszkańców	Liczba wniosków o dotacje złożonych do gminy w 2015 r./100 mieszkańców	Liczba wniosków o dotacje złożonych do gminy w 2016 r./100 mieszkańców	Problemy w obszarze kapitału społecznego
1.	Bytyń	0,00	0,00	0,00	1
2.	Józefów	0,00	0,00	0,00	1
3.	Kosyń	0,00	0,00	0,00	1
4.	Macoszyn Duży	0,00	0,00	0,00	1
5.	Majdan Stuleński	0,00	0,00	0,00	1
6.	Mszanka	0,00	0,00	0,00	1
7.	Mszanna	0,00	0,00	0,00	1
8.	Mszanna- Kolonia	0,00	0,00	0,00	1
9.	Piaski	0,88	0,00	0,00	0
10.	Potoki	0,00	0,00	0,00	1
11.	Siedliszcze	0,39	0,00	0,00	0
12.	Stanisławów	0,00	0,00	0,00	1
13.	Stulno	0,00	0,00	0,00	1
14.	Uhrusk	0,18	0,00	0,00	0
15.	Wola Uhruska	0,36	0,00	0,00	0
16.	Zbereże	0,69	0,00	0,00	0
ŚREDNIA		0,16	0,00	0,00	0,6875

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 46. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności	Liczba NGO	Problemy w obszarze kapitału społecznego
1.	Bytyń	354	0	1
2.	Józefów	39	0	1
3.	Kosyń	189	0	1
4.	Macoszyn Duży	119	0	1
5.	Majdan Stuleński	62	0	1
6.	Mszanka	60	0	1
7.	Mszanna	133	0	1
8.	Mszanna- Kolonia	14	0	1
9.	Piaski	113	1	0
10.	Potoki	37	0	1
11.	Siedliszcze	259	1	0
12.	Stanisławów	56	0	1
13.	Stulno	246	0	1
14.	Uhrusk	543	1	0
15.	Wola Uhruska	1659	6	0
16.	Zbereże	145	1	0
ŚREDNIA		4 028	0,625	0,6875

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.7. Sfera społeczna - podsumowanie

Podstawą do wyznaczenia obszarów zdegradowanych są problemy społeczne. Na podstawie analizy dokonanej na danych rzeczywistych jako obszary o szczególnym natężeniu problemów społecznych wymienia się:

- Wola Uhruska- 18,
- Kosyń- 13,
- Uhrusk- 12,
- Bytyń- 11,
- Stulno- 13.

Tabela 47. Sfera społeczna podsumowanie (liczba przekroczeń średniej dla gminy na poziomie miejscowości).

Lp.	Sołectwo	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym
1.	Bytyń	2	2	0	1	0	1	6
2.	Józefów	1	3	1	2	0	1	8
3.	Kosyń	7	3	2	2	0	1	15
4.	Macoszyn Duży	4	3	2	2	0	1	12
5.	Majdan Stuleński	4	2	1	0	0	1	8
6.	Mszanka	4	2	1	2	0	1	10
7.	Mszanna	3	2	1	3	0	1	10
8.	Mszanna- Kolonia	3	3	2	1	0	1	10
9.	Piaski	2	0	2	2	0	0	6
10.	Potoki	4	0	0	2	0	1	7
11.	Siedliszcze	3	0	0	2	0	0	5
12.	Stanisławów	4	2	1	2	0	1	10
13.	Stulno	3	1	2	1	0	1	8
14.	Uhrusk	0	0	3	1	0	0	4
15.	Wola Uhruska	2	0	0	2	0	0	4
16.	Zbereże	1	0	3	1	0	0	5
Razem:		2,94	1,44	1,31	1,63	0,00	0,69	8,00

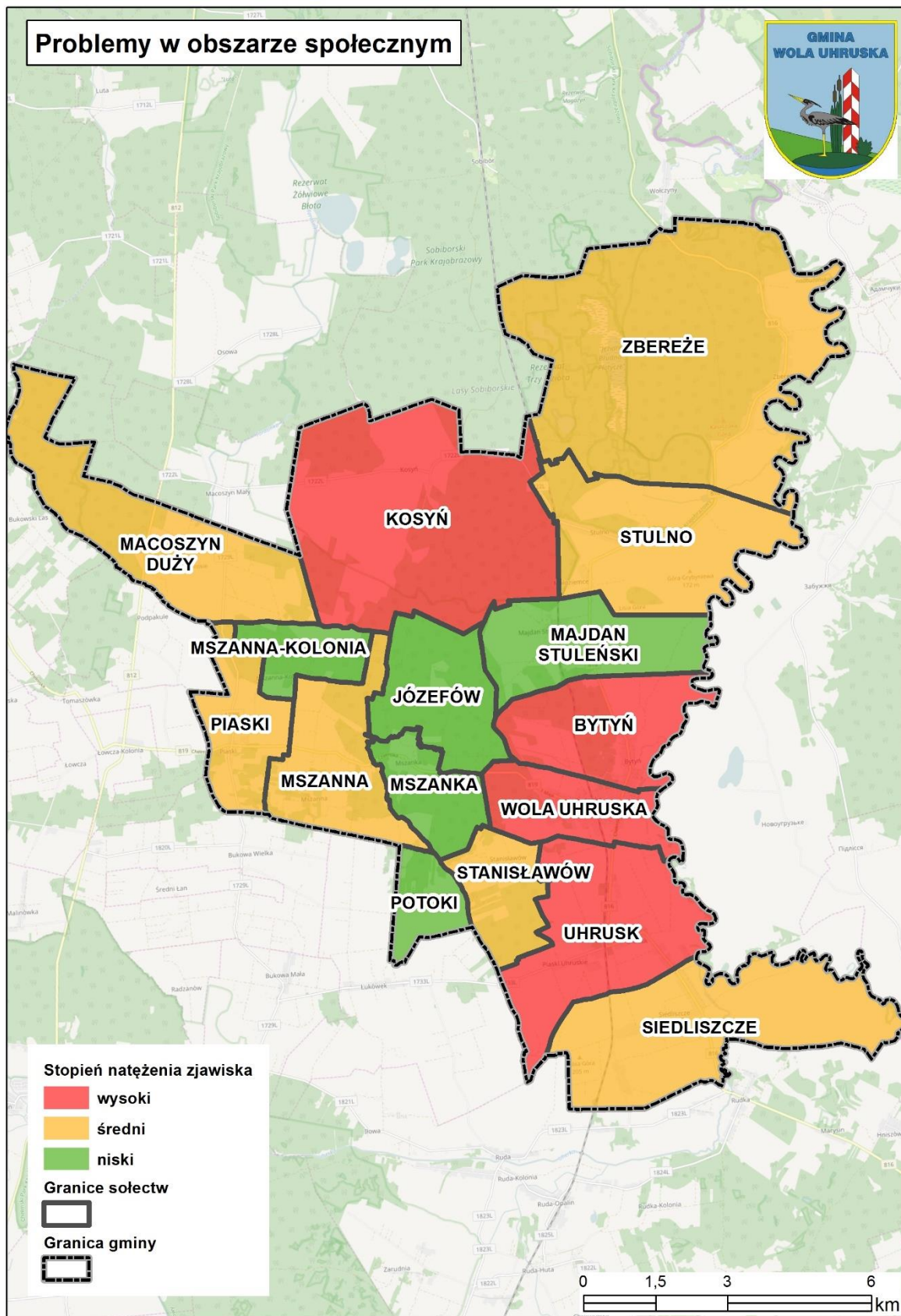
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 48. Sfera społeczna podsumowanie (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym
1.	Bytyń	4	3	2	1	0	1	11
2.	Józefów	1	0	0	2	0	1	4
3.	Kosyń	6	2	2	2	0	1	13
4.	Macoszyn Duży	2	0	1	2	0	1	6
5.	Majdan Stuleński	2	0	1	0	0	1	4
6.	Mszanka	1	0	0	2	0	1	4
7.	Mszanna	0	1	0	3	0	1	5
8.	Mszanna-Kolonia	1	0	0	1	0	1	3
9.	Piaski	2	0	1	2	0	0	5
10.	Potoki	1	0	0	2	0	1	4
11.	Siedliszcze	5	0	1	2	0	0	8
12.	Stanisławów	2	0	0	2	0	1	5
13.	Stulno	3	1	3	1	0	1	9
14.	Uhrusk	4	3	4	1	0	0	12
15.	Wola Uhruska	9	3	4	2	0	0	18
16.	Zbereże	1	0	3	1	0	0	5
Razem:		2,75	0,81	1,38	1,63	0,00	0,6875	7,25

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 4. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze społecznym

9.5.8. Sfera gospodarcza - liczba podmiotów gospodarczych

Tabela 49. Sfera gospodarcza – liczba podmiotów gospodarczych (wskaźniki na 100 mieszkańców).

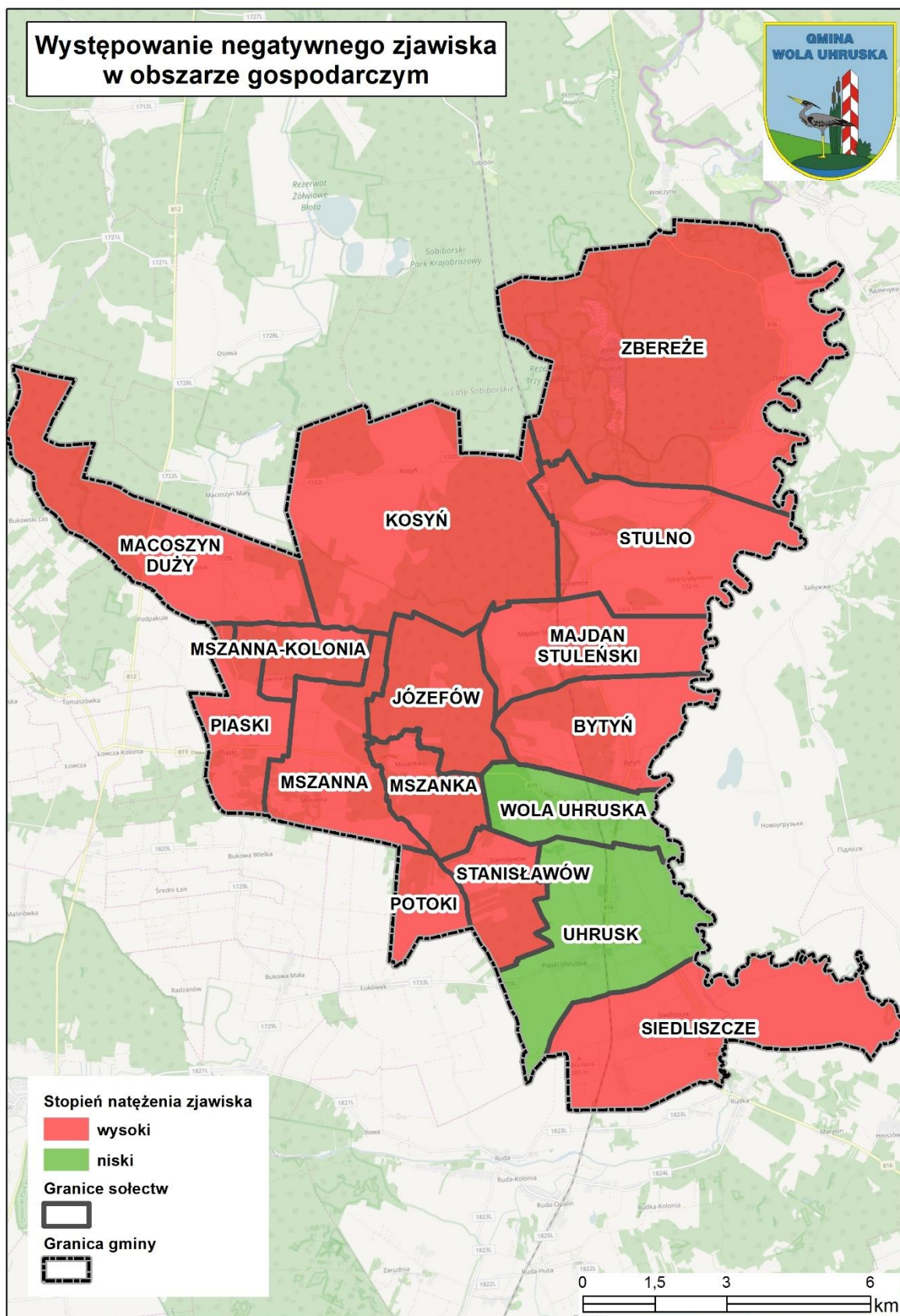
Lp.	Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym
1.	Bytyń	0,56	1
2.	Józefów	0,00	1
3.	Kosyń	0,53	1
4.	Macoszyn Duży	2,52	0
5.	Majdan Stuleński	1,61	0
6.	Mszanka	0,00	1
7.	Mszanna	0,00	1
8.	Mszanna- Kolonia	0,00	1
9.	Piaski	0,88	1
10.	Potoki	0,00	1
11.	Siedliszcze	1,16	0
12.	Stanisławów	0,00	1
13.	Stulno	1,22	0
14.	Uhrusk	1,66	0
15.	Wola Uhruska	3,74	0
16.	Zbereże	1,38	0
SUMA/Średnia		0,95	0,5625

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 50. Sfera gospodarcza (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Liczba podmiotów gospodarczych 2016	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym
1.	Bytyń	354	2	1
2.	Józefów	39	0	1
3.	Kosyń	189	1	1
4.	Macoszyn Duży	119	3	1
5.	Majdan Stuleński	62	1	1
6.	Mszanka	60	0	1
7.	Mszanna	133	0	1
8.	Mszanna- Kolonia	14	0	1
9.	Piaski	113	1	1
10.	Potoki	37	0	1
11.	Siedliszcze	259	3	1
12.	Stanisławów	56	0	1
13.	Stulno	246	3	1
14.	Uhrusk	543	9	0
15.	Wola Uhruska	1659	62	0
16.	Zbereże	145	2	1
SUMA/Średnia		4028	5,44	0,875

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 5. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym.

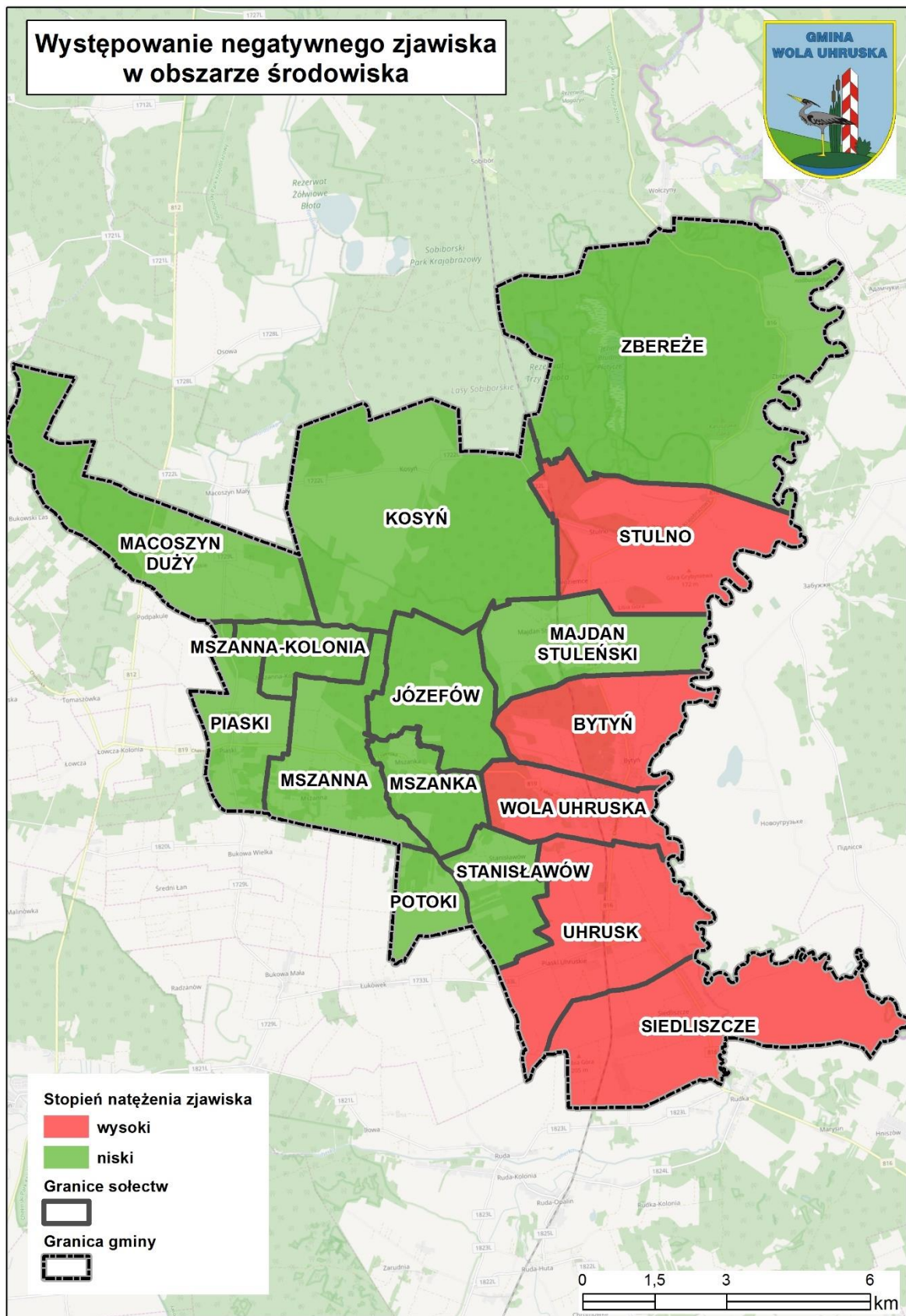

9.5.9. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska

Tabela 51. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Ilość wyrobów zawierających azbest (w kg)/100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska
1.	Bytyń	66 451,98	0
2.	Józefów	106 410,26	1
3.	Kosyń	69 825,40	0
4.	Macoszyn Duży	115 781,51	1
5.	Majdan Stuleński	110 338,71	1
6.	Mszanka	150 200,00	1
7.	Mszanna	81 360,90	0
8.	Mszanna- Kolonia	245 000,00	1
9.	Piaski	109 008,85	1
10.	Potoki	169 378,38	1
11.	Siedliszcze	145 521,24	1
12.	Stanisławów	94 964,29	0
13.	Stulno	78 199,19	0
14.	Uhrusk	56 657,46	0
15.	Wola Uhruska	26 279,69	0
16.	Zbereże	61 027,59	0
Razem:		105 400,34	0,5

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 6. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska

9.5.10. Sfera techniczna

Tabela 52. Sfera techniczna (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych/100 mieszkańców	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym/100 mieszkańców	Obecność wodociągu	Obecność kanalizacji
1.	Bytyń	354	0,00	0,00	TAK	TAK
2.	Józefów	39	0,00	0,00	NIE	NIE
3.	Kosyń	189	0,53	0,00	TAK	NIE
4.	Macoszyn Duży	119	0,00	0,00	TAK	NIE
5.	Majdan Stuleński	62	0,00	0,00	TAK	NIE
6.	Mszanka	60	1,67	0,00	NIE	NIE
7.	Mszanna	133	0,75	0,00	NIE	NIE
8.	Mszanna- Kolonia	14	0,00	0,00	NIE	NIE
9.	Piaski	113	1,77	0,00	NIE	NIE
10.	Potoki	37	2,70	2,70	NIE	NIE
11.	Siedliszcze	259	0,00	0,00	TAK	TAK
12.	Stanisławów	56	0,00	0,00	NIE	NIE
13.	Stulno	246	0,41	0,00	TAK	NIE
14.	Uhrusk	543	0,18	0,18	TAK	TAK
15.	Wola Uhruska	1659	0,36	0,18	TAK	TAK
16.	Zbereże	145	0,00	0,00	TAK	NIE
Suma/Średnia		4028	0,52	0,19		

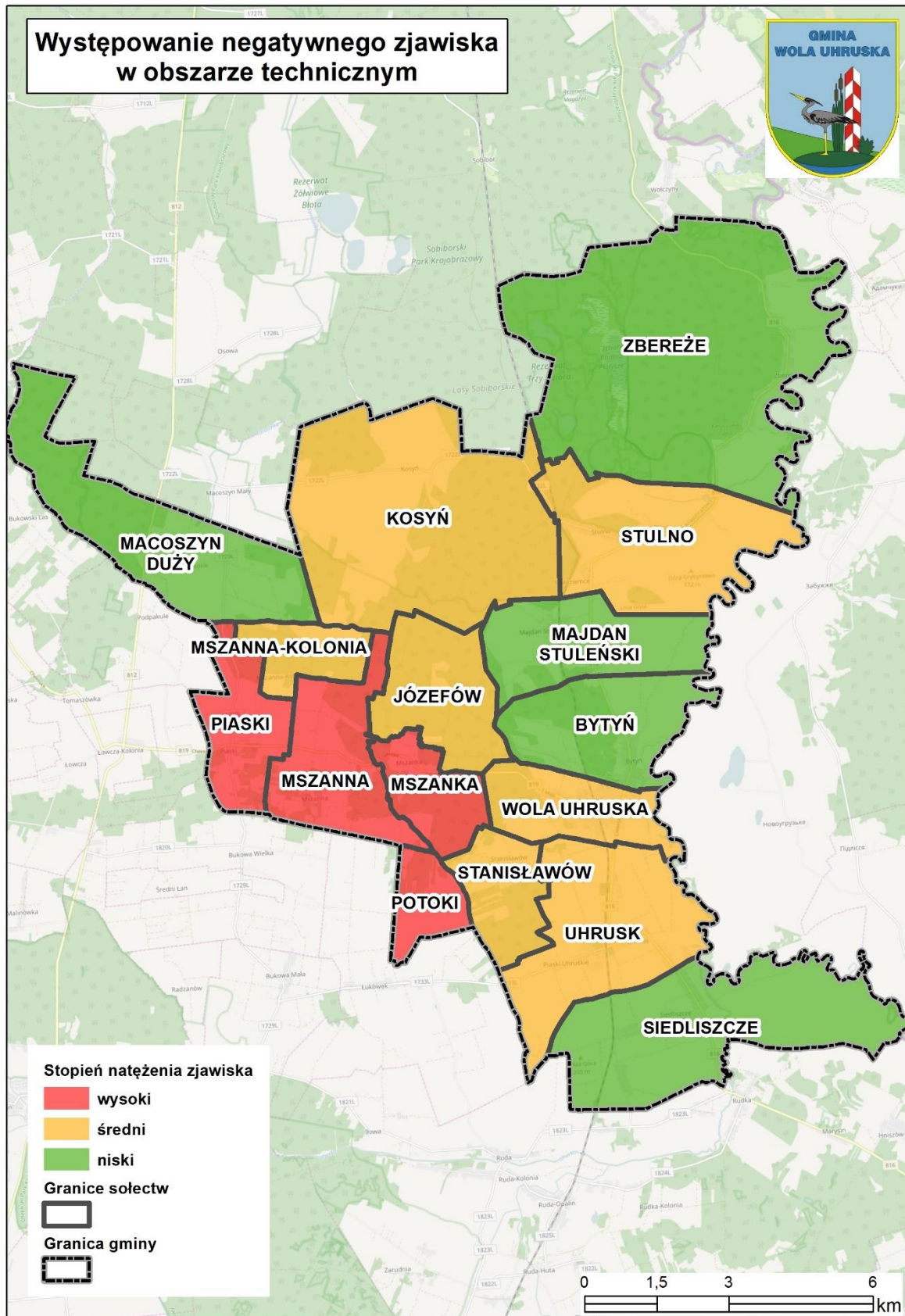
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 53. Sfera techniczna (wskaźnik rzeczywisty)

Lp.	Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Obecność wodociągu	Obecność kanalizacji	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze infrastrukturalnym
1.	Bytyń	0	0	0	0	0
2.	Józefów	0	0	1	1	2
3.	Kosyń	1	0	0	1	2
4.	Macoszyn Duży	0	0	0	1	1
5.	Majdan Stuleński	0	0	0	1	1
6.	Mszanka	1	0	1	1	3
7.	Mszanna	1	0	1	1	3
8.	Mszanna-Kolonia	0	0	1	1	2
9.	Piaski	1	0	1	1	3
10.	Potoki	1	1	1	1	4
11.	Siedliszcze	0	0	0	0	0
12.	Stanisławów	0	0	1	1	2
13.	Stulno	1	0	0	1	2
14.	Uhursk	1	1	0	0	2
15.	Wola Uhurska	1	1	0	0	2
16.	Zbereże	0	0	0	1	1
Suma/średnia		0,875	0,3125			1,875

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 7. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym.

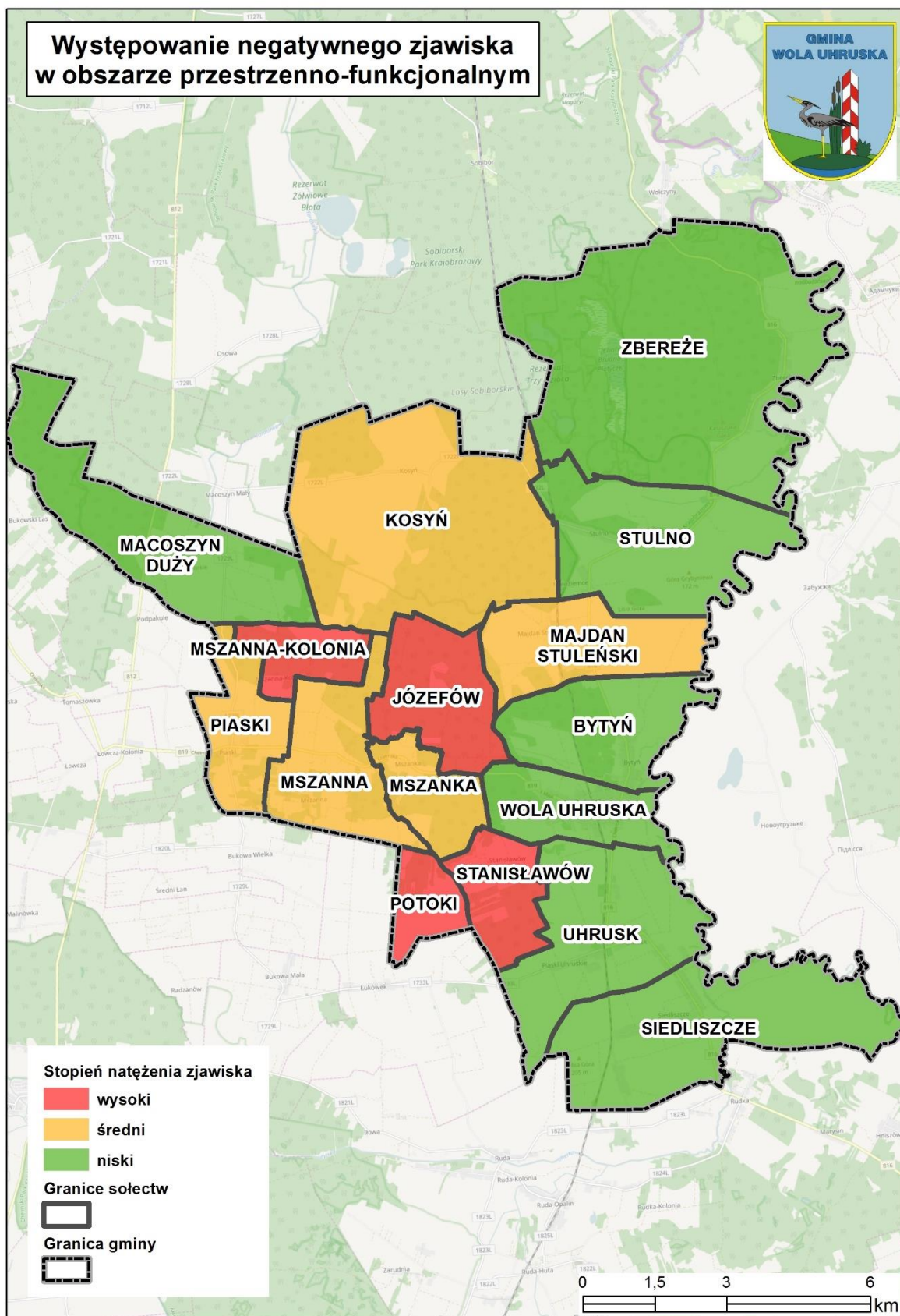
9.5.11. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Tabela 54. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Powierzchnia całkowita miejscowości [ha]	Jakość terenów publicznych	Jakość podstawowych usług	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym
1.	Bytyń	354	738,1743	3	3	0
2.	Józefów	39	643,4014	1	1	2
3.	Kosyń	189	2119,6063	1	2	1
4.	Macoszyn Duży	119	1171,9744	2	2	0
5.	Majdan Stuleński	62	734,1455	1	2	1
6.	Mszanka	60	378,0316	2	1	1
7.	Mszanna	133	723,1877	2	1	1
8.	Mszanna- Kolonia	14	309,7605	1	1	2
9.	Piaski	113	490,0121	2	1	1
10.	Potoki	37	257,7889	1	1	2
11.	Siedliszcze	259	1394,743	3	3	0
12.	Stanisławów	56	407,2863	1	1	2
13.	Stulno	246	1149,4905	3	2	0
14.	Uhrusk	543	1118,3641	3	3	0
15.	Wola Uhruska	1659	512,9545	2	3	0
16.	Zbereże	145	2926,3769	2	2	0
Razem:		4028	15075,298	1,875	1,8125	0,8125

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 8. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym.

10. Zestawienie danych

Zgodnie z analizą wskaźnika na 100 mieszkańców, do obszarów problemowych zaliczają się:

- Kosyń (19 problemów),
- Mszanka (16 problemów),
- Mszanna-Kolonia (16 problemów),
- Mszanna (15 problemów),
- Potoki (15 problemów),
- Stanisławów (15 problemów).

Zgodnie z analizą bazującą na danych rzeczywistych do obszarów problemowych zaliczają się:

- Wola Uhruska (20 problemów),
- Kosyń (17 problemów),
- Uhrusk (14 problemów).

Tabela 55. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji

lp	Sołectwo	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym	Obszar zdegradowany
1.	Bytyń	2	2	0	1	0	1	6	1	0	0	0	7
2.	Józefów	1	3	1	2	0	1	8	1	1	2	2	14
3.	Kosyń	7	3	2	2	0	1	15	1	0	2	1	19
4.	Macoszyn Duży	4	3	2	2	0	1	12	0	1	1	0	14
5.	Majdan Stuleński	4	2	1	0	0	1	8	0	1	1	1	11
6.	Mszanka	4	2	1	2	0	1	10	1	1	3	1	16
7.	Mszanna	3	2	1	3	0	1	10	1	0	3	1	15
8.	Mszanna-Kolonia	3	3	2	1	0	1	10	1	1	2	2	16
9.	Piaski	2	0	2	2	0	0	6	1	1	3	1	12
10.	Potoki	4	0	0	2	0	1	7	1	1	4	2	15
11.	Siedliszcze	3	0	0	2	0	0	5	0	1	0	0	6
12.	Stanisławów	4	2	1	2	0	1	10	1	0	2	2	15
13.	Stulno	3	1	2	1	0	1	8	0	0	1	0	9
14.	Uhrusk	0	0	3	1	0	0	4	0	0	0	0	4
15.	Wola Uhruska	2	0	0	2	0	0	4	0	0	0	0	4
16.	Zbereże	1	0	3	1	0	0	5	0	0	1	0	6
Razem:		2,94	1,44	1,31	1,63	0,00	0,69	8,00	0,56	0,50	1,56	0,81	11,44

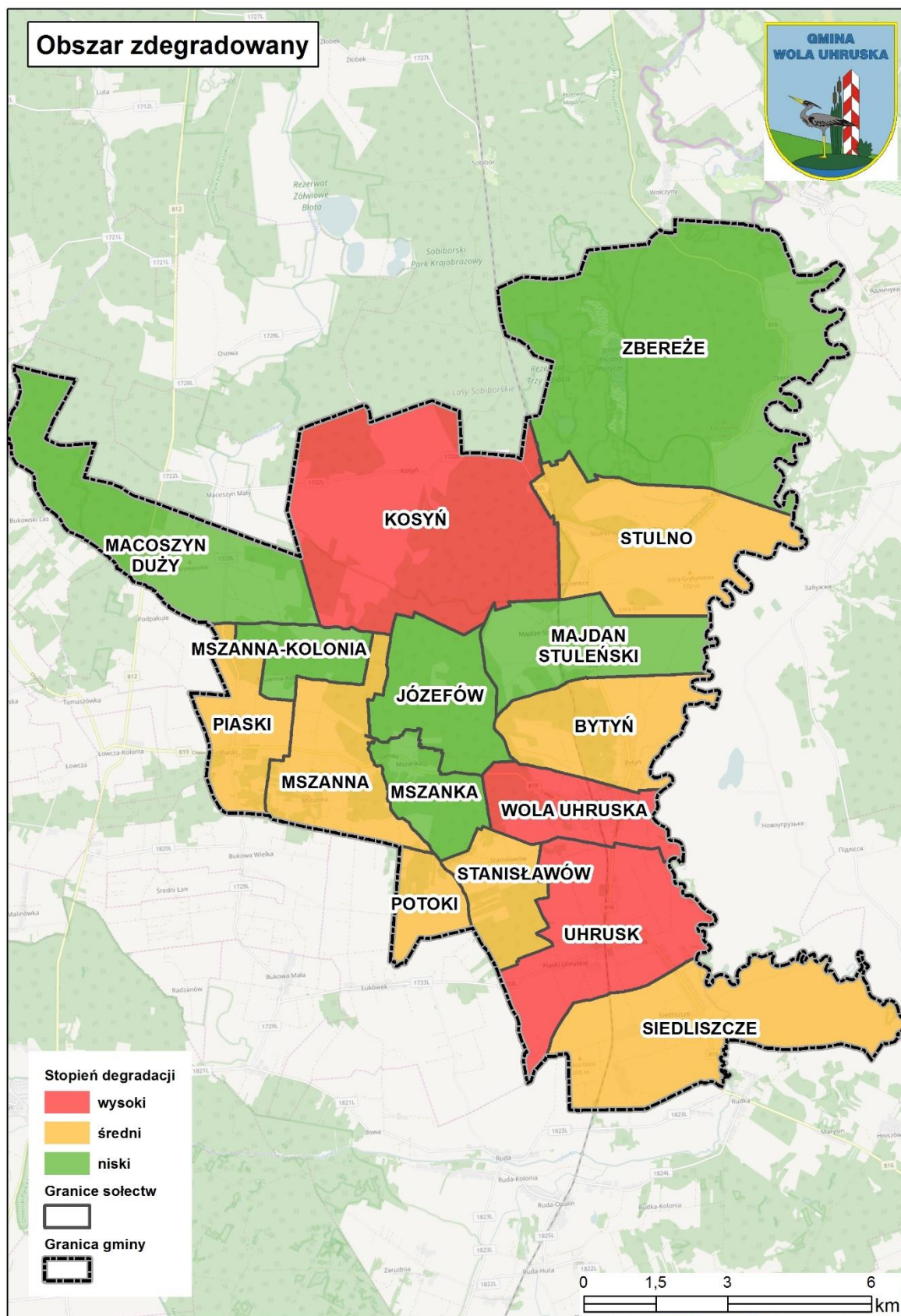
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 56. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji

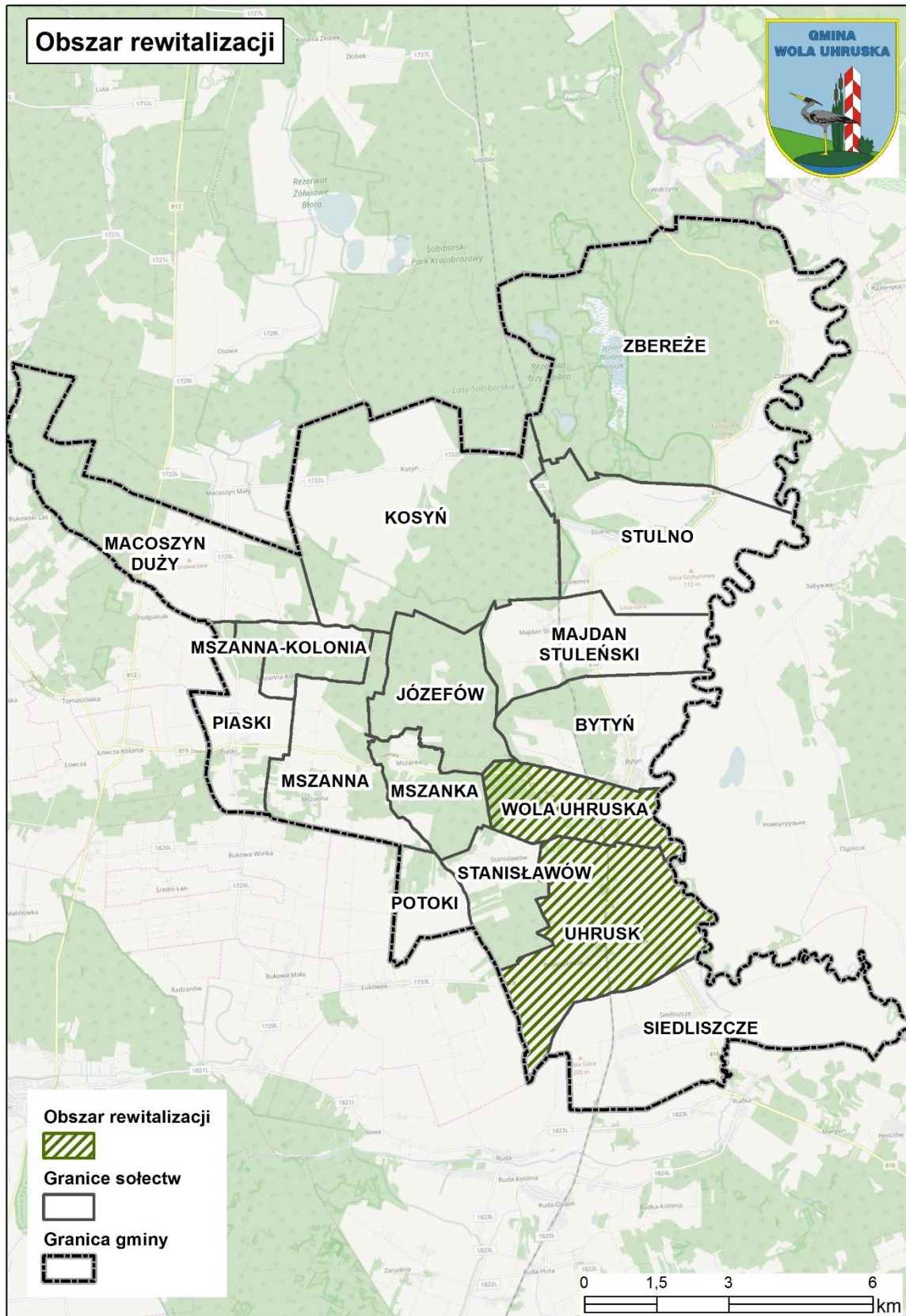
Lp.	Sołectwo	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcyjnym	Obszar zdegradowany
1.	Bytyń	4	3	2	1	0	1	11	1	1	0	0	13
2.	Józefów	1	0	0	3	0	1	5	1	0	2	2	10
3.	Kosyń	6	2	2	2	0	1	13	1	0	2	1	17
4.	Macoszyn Duży	2	0	1	2	0	1	6	1	0	1	0	8
5.	Majdan Stuleński	2	0	1	0	0	1	4	1	0	1	1	7
6.	Mszanka	1	0	0	2	0	1	4	1	0	3	1	9
7.	Mszanna	0	1	0	2	0	1	4	1	0	3	1	9
8.	Mszanna-Kolonia	1	0	0	2	0	1	4	1	0	2	2	9
9.	Piaski	2	0	1	1	0	0	4	1	0	3	1	9
10.	Potoki	1	0	0	3	0	1	5	1	0	4	2	12
11.	Siedliszcze	5	0	1	2	0	0	8	1	1	0	0	10
12.	Stanisławów	2	0	0	3	0	1	6	1	0	2	2	11
13.	Stulno	3	1	3	0	0	1	8	1	1	2	0	12
14.	Uhrusk	4	3	4	0	0	0	11	0	1	2	0	14
15.	Wola Uhruska	9	3	4	1	0	0	17	0	1	2	0	20
16.	Zbereże	1	0	3	0	0	0	4	1	0	1	0	6
Razem:		2,75	0,81	1,38	1,50	0,00	0,6875	7,13	0,88	0,31	1,875	0,81	11,00

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 9. Obszary zdegradowane.

Mapa 10. Obszary do rewitalizacji

10.1. Podsumowanie

Diagnoza wskazuje na **miejsowości**, które spełniają warunki do uznania ich za obszary zdegradowane. Wskazane zostały w powyższych tabelach wg przeliczenia najintensywniejszego występowania negatywnych zjawisk, w każdym z sześciu podstawowych obszarów społecznych, czyli ubóstwa, bezrobocia, przestępczości, edukacji, aktywności społecznej i kapitału społecznego oraz w obszarze środowiskowym i gospodarczym.

Obszar zdegradowany obejmuje następujące miejscowości:

- Wola Uhruska
- Uhrusk
- Kosyń
- Bytyń
- Stulno

Na obszarze zdegradowanym zaproponowano obszary do rewitalizacji. Ze względu na ograniczenia związane z liczbą ludności i wielkością obszaru do rewitalizacji nie ma możliwości uznania całego obszaru zdegradowanego za obszar rewitalizacji. Aby prawidłowo określić obszar rewitalizacji uznano za konieczne ustalenie dodatkowych kryteriów.

Obszar rewitalizacji wyznaczono w ramach obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się kumulacją problemów zdiagnozowanych na obszarze gminy, zwłaszcza problemów społecznych co przedstawia punkt 9.4.6. Sfera społeczna - podsumowanie. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji było przedmiotem społecznych uzgodnień, co zostało szerzej opisane w rozdziale 14. Przebieg partycypacji społecznej. Przy wyznaczaniu obszaru kierowano się nie tylko wynikami diagnozy, ale również wynikami konsultacji społecznych i wynikami przeprowadzonych na terenie gminy ankiet (wyniki zostały omówione w punkcie 14.2). Przy wyznaczaniu obszaru do rewitalizacji poza wyżej wymienionymi czynnikami kierowano się również skutecznością potencjalnych oddziaływań.

Ponadto uznano, że do obszaru rewitalizacji muszą wejść obszary zamieszkałe. Według ustawy o rewitalizacji na obszarze rewitalizacji powinno istnieć nagromadzenie negatywnych zjawisk przynajmniej w takim zakresie jak na obszarze zdegradowanym.

Po drugie przyjęto, że aby część obszaru zdegradowanego uznać za obszar rewitalizacji powinna znajdować się na nim infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów.

Ostatnim kryterium było takie określenie obszaru rewitalizacji, aby w jego granicach znajdowały się obiekty, które same w sobie nie muszą być zdegradowane, ale w oparciu o ich infrastrukturę można prowadzić szereg działań i projektów służących celowi rewitalizacji społecznej, gospodarczej, np. świetlica, szkoła, ośrodek kultury itp.

Dwa ostatnie kryteria spełniają następujące miejscowości objęte **obszarem rewitalizacji**:

Łączna powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosi **163,019 ha**, co stanowi **1,08%** powierzchni gminy. Miejscowości na których znajdują się obszary zdegradowane zamieszkuje łącznie **967 osób (24,01%** populacji gminy).

Tym samym obszar rewitalizacji mieści się w limitach określonych w Wytycznych (< 20% powierzchni gminy i < 30% liczby jej mieszkańców).

Wybór obszaru Woli Uhruskiej i Uhruska zapewni największą możliwość przeprowadzenia skutecznych projektów rewitalizacyjnych.

Tabela 57. Dane zbiorcze w miejscowościach objętych rewitalizacją.

Miejscowość	Obszar rewitalizacji (w ha)	% powierzchni gminy	Liczba osób zamieszkałych na terenie miejscowości	% ludności
Wola Uhruska	100,69	0,67	637	15,81
Uhrusk	62,33	0,41	330	8,20
łącznie	163,019	1,08	967	24,01

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

11. Cele rewitalizacji oraz środki ich realizacji

Kompleksowa rewitalizacja i koncentracja działań w centrum Gminy Wola Uhruska oraz w pobliskiej miejscowości Uhrusk będą podstawą do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej, poprzez oddziaływanie na sfery, w których stwierdzono największe nagromadzenie problemów – czyli sfery społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną i przestrzenno-funkcjonalną.

Wizja obszaru rewitalizacji obrazuje stan docelowy tego obszaru w 2023 roku tj. po przeprowadzeniu zaplanowanych działań rewitalizacyjnych, zmierzających do odbudowania oraz nadania mu nowych funkcji.

W 2022 roku obszar rewitalizacji w gminie Wola Uhruska będzie obszarem:

- ✓ o wysokiej jakości życia mieszkańców oraz ograniczonym występowaniu ubóstwa i patologii społecznych,
- ✓ wykorzystującym potencjał kulturalny, rekreacyjny i turystyczny najważniejszych obiektów na terenie obszaru;
- ✓ bogatej ofercie spędzania czasu wolnego, która przyczyni się do minimalizowania występowania negatywnych zjawisk społecznych (zwłaszcza negatywnych wzorców zachowania wśród młodzieży)
- ✓ uporządkowanej i funkcjonalnie zagospodarowanej przestrzeni publicznej,
- ✓ dysponującym warunkami lokalowymi dla lokalnych jednostek użytku publicznego działających w zakresie kultury, edukacji i turystyki
- ✓ przyjaznym dla przedsiębiorców, zarówno już działających, jak i planujących założyć działalność gospodarczą.
- ✓ przyjaznym dla środowiska naturalnego

Wybór centrum gminy na obszar do rewitalizacji i realizacja na tym terenie kompleksowych projektów rewitalizacyjnych przyczyni się do przeciwdziałania różnorodnym problemom w obszarze rewitalizacji, szczególnie dotyczącym sfery społecznej, wpłynie na znaczną poprawę jakości życia, co w dalszej kolejności przyczyni się do pozytywnych zmian w innych obszarach gminy. W 2023 roku Gmina Wola Uhruska będzie gminą intensywnego i zrównoważonego pod względem przestrzennym rozwoju społeczno-gospodarczego, tworzącą przyjazną i atrakcyjną przestrzeń do życia dla mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów.

11.1 Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR

Część postulatywna LPR ma na celu realizację wizji – jej urzeczywistnienie. Rewitalizacja w miejscowościach Wola Uhruska i Uhrusk koncentruje się na rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów przede wszystkim w sferze społecznej oraz w dalszej kolejności gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Cele i działania wyznaczono stosując metody partycypacji społecznej co zostało szerzej opisane w punkcie 14.1 Konsultacje społeczne. Cele i działania programu opisano przewidując udział niezależnych od gminy podmiotów lokalnych i mieszkańców obszaru rewitalizacji w ich wdrażaniu. Ponadto w celach i działaniach uwzględniono postulaty wynikające z trybu partycypacji społecznej.

Na poniższym schemacie zaprezentowano układ celów oraz kierunków działań, którym przyświeca cel główny skupiający się na poprawie poziomu życia mieszkańców oraz poprawie atrakcyjności obszaru rewitalizacji. **Cele i działania odnoszą się do dziedzin, w których zdiagnozowano problemy.**

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów składający się z: celu głównego, celów operacyjnych oraz kierunków działań, które odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Mają one charakter ramowy i odnoszą się do specyfiki wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy Wola Uhruska.

Wyznaczone cele rewitalizacji spełniają kryteria SMART, czyli są:

S – skonkretyzowane – jasno stwierdzają, czego dotyczy Lokalny Program Rewitalizacji i w jaki sposób zamierza to osiągnąć,

M – mierzalne – możliwe do zmierzenia przy pomocy wskaźników (do każdego celu został przypisany odpowiedni wskaźnik),

A – osiągalne – technicznie wykonalne biorąc pod uwagę zakres LPR,

R – realistyczne – wyznaczone w oparciu o dostępne środki, czas i zakres interwencji,

T – terminowe – zostaną zrealizowane w okresie obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023.

Celem głównym LPR jest:

Cel główny Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska

Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez nadanie mu nowych funkcji i odbudowanie istniejących oraz kompleksową odnowę społeczną, przestrzenną i gospodarczą z zachowaniem dbałości o środowisko naturalne

W ramach celu głównego zidentyfikowano 3 cele operacyjne:

Wszystkie ustalenia strategiczne gmina będzie realizowała zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w sposób pozwalający na osiągnięcie planowanych efektów, ale bez szkody dla innych elementów środowiska, w tym zasobów krajobrazu, przyrody i funkcji ekologicznych.

Cel operacyjny 3.

Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.

Cel operacyjny 2.

Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji

Cel operacyjny 1.

Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych

Cel operacyjny 1.

1.1. Poprawa stanu infrastruktury technicznej, uporządkowanie oraz zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy

1.2. Poprawa funkcji reprezentacyjnych oraz przystosowanie do pełnienia funkcji turystycznych

1.3. Dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych

1.4. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia

1.5. Ochrona środowiska naturalnego oraz zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych

Cel operacyjny 2.

2.1. Podniesienie poziomu integracji społecznej poprzez rozwijanie oferty aktywnych form spędzania czasu dla różnych grup mieszkańców

2.2. Zmniejszenie oddziaływania problemów związanych z bezrobociem i ubóstwem na terenie gminy

2.3. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym

2.4. Rozwijanie oferty zajęć podnoszących kwalifikacje zawodowe wśród marginalizowanych grup społecznych

2.5. Pobudzenie aktywności osób starszych, niepełnosprawnych oraz wykluczonych

Cel operacyjny 3.

3.1. Działanie na rzecz podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej

3.2. Pobudzenie aktywności przedsiębiorczych wśród mieszkańców gminy Wola Uhruska

11.2. Projekty rewitalizacyjne

Projekty rewitalizacyjne zostały określone/zweryfikowane w trybie partycypacji społecznej podczas spotkań konsultacyjnych, co zostało szerzej opisane w podrozdziale 14.1 Konsultacje społeczne.

Wszystkie projekty rewitalizacyjne określone w LPR będą zlokalizowane wyłącznie na obszarze do rewitalizacji.

W poniższych tabelach w kolumnie Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu/KOMPLEMENTARNOŚĆ, przedstawione zostało, które projekty warunkują, sprzyjają realizacji innych zamierzeń. Przedstawiono również, które projekty będą korzystały z rezultatów wcześniej realizowanych projektów. W związku z tym odstąpiono od ponownego dokonywania dokładnego opisu powiązania poszczególnych projektów w rozdziałach 11.3 Harmonogram realizacji projektów czy 11.4 Komplementarność projektów rewitalizacyjnych.

Większość projektów podstawowych swoim zakresem obejmuje działania infrastrukturalno-techniczne. Wymienione obiekty użyteczności publicznej wymagają inwestycji, w związku z tym, że stanowią:

- ✓ obszar koncentracji usług publicznych, który ze względu na utrudnioną dostępność wymaga odpowiednich działań infrastrukturalnych;
- ✓ obszar niezagospodarowany, który stwarza barierę funkcjonalną lub teren sprzyjający zjawisku przestępczości

Ponadto wymienione powyżej obiekty są przewidywane do wykorzystania w realizacji działań społecznych związanych z rewitalizacją. **Tym samym główne projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i projekty (dokładny opis w kolumnie Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu/KOMPLEMENTARNOŚĆ).**

Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa

Tabela 58. Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa

L p.	Nazwa projektu	Zakres realizowanych zadań	Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu/ KOMPLEMENTARN OŚĆ	Miejsce realizacji projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Możliwe źródła finansowania	Okres realizacji projektu	Wskaźniki produktu	Planowane rezultaty realizacji projektu (rocznie)
Główne projekty rewitalizacyjne										
Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;										
1	Zagospodarowanie terenów wokół SM „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej	1. Wykonanie ciągów pieszo-jezdných oraz uporządkowanie terenu w obrębie nieruchomości SM „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej. Planowane jest wykonanie nawierzchni asfaltowej do każdego z trzech budynków znajdujących się w zasobach SM „Nadbużanka” o długości łącznej 200 metrów bieżących, wykonaniu barier (ogrodzenia), oddzielających powierzchnie zieloną od ciągów komunikacyjnych, zasianiu trawy. 2. Wykonanie placu	Nieruchomość SM „Nadbużanka” nie posiada właściwej organizacji ciągów pieszo-jezdných, Obecna organizacja komunikacyjna nie spełnia wymogów dla służb ratowniczych – medycznych, zwłaszcza w okresach intensywnych opadów deszczu. Stanowi również problem dla mieszkańców w przypadku konieczności dostarczenia do budynku przedmiotów wielkogabarytowych. Negatywnie wpływa na bezpośrednie otoczenie i	ul. Al. Odrodzenia 2 Wola Uhruska Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nadbużanka”	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej	82 000 zł	Finansowanie ze środków funduszy UE	2018 r.	Wykonanie ciągów pieszo-jezdných wraz z uporządkowaniem terenu w obrębie nieruchomości SM „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej: 250 metrów bieżących Wykonanie placu zabaw dla dzieci przy budynkach SM „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej: 5 urządzeń do zabawy i 3 ławki Modernizacja parkingu w obrębie nieruchomości SM „Nadbużanka”: 30 miejsc parkingowych	Liczba osób korzystających z ciągów komunikacyjnych -115 Liczba osób korzystających z wyremontowanej/utworzonej infrastruktury: 50

		<p>zabaw dla dzieci przy budynkach SM „Nadbuzanka w Woli Uhruskiej. Planowany plac zabaw będzie się składał z domku ze zjeżdżalnią , huśtawki z dwoma siedziskami, huśtawki z jednym siedziskiem, piaskownicy, równoważni dwuosobowej, karuzeli trzyosobowej oraz trzech ławek.</p> <p>3.Modernizacja parkingu w obrębie nieruchomości SM „Nadbużanka”. Niwelacja terenu obecnego parkingu, wykonanie nawierzchni asfaltowej na powierzchni 350 metrów kwadratowych, opcjonalnie z kostki brukowej, wykonanie zjazdu, wykonanie chodnika o nawierzchni asfaltowej lub z kostki brukowej, wykonanie ogrodzenia.</p>	<p>prawidłowe kształtowanie zachowań społecznych. Brak placu zabaw dla dzieci nie pozwala na zaspokajanie potrzeb rekreacyjnych, integracyjnych i wychowawczych dzieci w miejscu zamieszkania. Wymienione potrzeby znane są od lat i są traktowane w kategoriach poprawy jakości życia, kształtowaniu postaw społecznych i integracyjnych oraz poprawy estetyki. W ostatnich latach dokonano termomodernizacji budynków SM „Nadbużanka”, która została wykonana ze środków własnych. W styczniu 2017 roku Spółdzielnia złożyła wniosek dotyczący wymiany kotła węglowego na pelletowy w kotłowni spółdzielczej. [Oś priorytetowa 5 Efektywność energetyczna i</p>							
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

			gospodarka niskoemisyjna Działanie 5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020]. Wniosek przeszedł ocenę formalną.							
2	Termomodernizacja budynku biurowo-mieszkalnego przy ul. Górnej 4 w Woli Uhruskiej	1. Izolacja stropodachu wentylowanego wełną mineralną lub granulatem celulozowym 2. Wymiana pokrycia dachowego z papy termozgrzewalnej 3. Wymiana obróbek blacharskich oraz odwodnienia dachu 4. Wymiana instalacji odgromowej 5. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej 6. Izolacja ścian zewnętrznych budynku metoda lekko mokrą płytami styropianowymi	Wymienione wyżej problemy uzasadniają w pełni realizację projektu. Realizacja projektu przyczyni się w znacznym stopniu do poprawy jakości życia oraz pracy osób użytkujących obiekt, zmniejszenia kosztów ogrzewania, wyeliminowania niskiej emisji ze spalania węgla kamiennego w lokalnej kotłowni. Na poprawę jakości życia wpłynie także poprawa estetyki zdegradowanego obiektu, który od ponad trzydziestu lat nie był gruntownie remontowany.	Ul. Górna 4, 22-230 Wola Uhruska	Gmina Wola Uhruska	220 000 zł	Finansowanie ze środków UE, budżetu Gminy Wola Uhruska, prywatnym mieszkańcy budynków	2017-2019	Liczba zmodernizowanych budynków:1	Liczba osób użytkujących zmodernizowany budynek:30 Zmniejszenie emisji pyłów zawieszonych– 175 kg/rok

		7. Obliczanie budynku strukturalnym tynkiem cienkowarstwowym 8. Zmiana systemu ogrzewania budynku na gazowe								
3	Termomodernizacja budynków mieszkalnych osiedla mieszkaniowego przy GD Uhrusk	<p>1. Docieplenie stropodachów oraz wymiana pokrycia dachowego na 8 budynkach wielorodzinnych</p> <p>2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej – 8 budynków</p> <p>Ocieplanie ścian zewnętrznych – 8 budynków</p>	Osiedle mieszkaniowe powstało jako osiedle przyzakładowe przy Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym Akademii Rolniczej w Lublinie (obecnie Gospodarstwo Doświadczalne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie). Osiedle powstało w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego wieku i składa się z 5 bloków 8-rodzinnych jednopiętrowych, 1 bloku 12-rodzinnego, 1 bloku 4-rodzinnego oraz bloku 14-rodzinnego (zakończonego w latach 90-tych). Budynki z lat 60-tych i 70-tych wybudowane zostały z cegły silikatowej i przykryte stropodachami	Uhrusk	Podmiot zarządzający Osiedlem Mieszkaniowym	750 000 ,00 zł	RPO WL – 85% (637 500,00) wkład prywatny 15% (112 500,00)	2019-2021	Liczba termomodernizowanych budynków – 8 Powierzchnia modernizowanych lokali – ok. 25000 m2	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych mieszkań – 169 osób

krytymi papą. W latach 90-tych mieszkania zostały sprzedane ich mieszkańcom – pracownikom i emerytom wcześniej pracującym w gospodarstwie. Od tego okresu rozpoczyna się okres postępującego pogarszania się stanu technicznego budynków. Właściciele będący przeważnie emerytami o niskich emeryturach lub osobami bezrobotnymi (po redukcji zatrudnienia w gospodarstwie doświadczalnym związanym z ograniczeniem rodzajów działalności i badawczej) nie byli w stanie utrzymać ani tym bardziej modernizować budynków w których zamieszkiwali. Dodatkowo mieszkańcy nie zawiazali wspólnot mieszkaniowych a zmiana pokoleniowa i częściowa zmiana

			<p>właściciele mieszkań spowodowała dodatkowe problemy społeczne związane z zarządzaniem wspólnymi budynkami.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zmniejszenia kosztów utrzymania mieszkań, 2. zmniejszenia emisji zanieczyszczeń związanych z ogrzewaniem, 3. poprawa estetyki budynków, <p>integracja lokalnej społeczności wokół wspólnego projektu i zawiązanie wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowej.</p> <p>Zły stan techniczny budynków oraz ich niedostosowanie do obowiązujących obecnie norm związanych głównie z zapotrzebowaniem na ciepło powoduje,</p>						
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

			że koszt ogrzewania mieszkań jest znaczącą pozycją w kosztach utrzymania. Duże straty ciepła powodują zwiększone zużycie opału a tym samym większą emisję zanieczyszczeń takich jak CO ₂ , CO, NO _x , tlenków siarki oraz pyłów.							
4	Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego w Woli Uhruskiej	Wykonanie energooszczędnego oświetlenia ulicznego zawierającego około 2000 m linii energetycznej oraz około 60 lamp	Wzrastająca ilość budynków mieszkalnych oraz powiększające się natężenie ruchu drogowego – zwłaszcza w porze letniej – uzasadnia budowę oświetlenia stanowiącego uzupełnienie istniejącej infrastruktury oraz spełnienie oczekiwań mieszkańców wielokrotnie sygnalizowanych na zebraniach wiejskich oraz na sesjach miejscowej Rady Gminy.	Wola Uhruska	Gmina Wola Uhruska	241,500 zł	Fundusze UE, budżet Gminy Wola Uhruska	2019-2020	2000 m – linii energetycznej, 60 lamp oświetleniowych	-Ograniczenie emisji CO ₂ – 9,96 Mg/r -Ilość osób zamieszkujących tereny z projektowaną linią oświetleniową - 63,
5	Rekultywacja obiektu po oczyszczalni	1.Ocena stanu technicznego obiektu byje	Wyłączona z użytkowania oczyszczalnia	Uhrusk	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	300 tys. zł	Fundusze UE, Uniwersytet	2019/2020	Przebudowa 500 m sieci wodociągowej. Przebudowa 500 m sieci kanalizacyjnej.	Zmniejszenie strat na wodociągu i sieci kanalizacyjnej- 50%.

	ścieków i stawu wodnego oraz przebudowa sieci wodno – kanalizacyjnej wewnątrz osiedla mieszkaniowego byłego RZD Uhrusk.	oczyszczalni ścieków oraz określenie stopnia zanieczyszczenia stawu wodnego. 2.Przygotowanie projektu dot. rekultywacji oczyszczalni oraz zakresu rewitalizacji stawu, a także wykonanie projektu przebudowy sieci wod-kan. O długości około 500 m (każda). 3.Realizacja zadania.	ścieków wymaga natychmiastowej rekultywacji, gdyż stanowi zagrożenie dla środowiska i mieszkańców, a ponadto nieszczelne rury azbestowe, którymi doprowadzana jest woda do osiedla, a także wewnętrzna sieć kanalizacyjna będąca własnością Gospodarstwa Doświadczalnego Uhrusk wymaga przebudowy.				Przyrodniczy Lublin, PUW Wola Uhruska		Likwidacja obiektu oczyszczalni ścieków – 1 szt.	
6	Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum wsi Wola Uhruska	1. Remont kapitalny budynku po byłym dworcu kolejowym z adaptacją budynku na dom pracy twórczej 2. Remont wieży ciśnień z przeznaczeniem na lokalizację pamiątek dotyczących linii kolejowej oraz Międzynarodowych Plenerów Plastycznych "Kresy 92" 3. Zagospodarowanie parku i otoczenia dworca PKP:	Zdegradowane obiekty pokolejowe (dworzec, wieża ciśnień) oraz tereny zielone wokół tych obiektów położonych w centrum miejscowości i sąsiedztwie częściowo urządzonego parku – zespół dworca kolejowego wpisany jest do gminnej ewidencji zabytków – wymaga przeprowadzenia prac remontowych, zabezpieczających	Wola Uhruska, ul. Parkowa 1 dz. nr 237/6, 237/21, 977/1 ul. Dworcowa dz. nr 340, 355/4, 335/2	Gmina Wola Uhruska	640 000,00	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	03.2019 - 10.2020	1. Liczba zmodernizowanych/remontowanych budynków – 2 szt. 2. Oświetlenie terenu – 15 pkt. świetlnych 3. Ogólnodostępne miejsca rekreacji – 1 szt. 4. Powierzchnia terenu objętego pracami – 3 ha	1. Liczba osób odwiedzających Dom Pracy Twórczej – 600 os/rok 2. Liczba osób korzystających z targowiska – 10000 os/rok 3. Liczba osób odwiedzających park i aleję rzeźb – 10000 os/rok

		<ul style="list-style-type: none"> - utwardzenie ścieżek i placu, - oświetlenie terenu wraz z monitoringiem, - aleja rzeźb, - mała architektura (ławki, stoliki, kosze na odpady), - siłownia zewnętrzna, - plac zabaw. <p>4. Zagospodarowanie gminnego targowiska</p>	<p>obiekty historyczne przed zniszczeniem, nadanie im nowych funkcji z zachowaniem charakterystycznych elementów architektury co pozwoli na ich wykorzystanie w celu rozwiązania problemów społecznych takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbyt mała ilość ogólnodostępnych miejsc umożliwiających aktywne spędzanie wolnego czasu, - konieczność poprawy warunków funkcjonowania gminnego targowiska co przyczyni się do rozwoju działalności gospodarczej a także pozwoli na zwiększenie dochodów rolników bezpośrednio sprzedających produkty rolne 							
Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;										
1	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej przy Gminnym Ośrodku	<p>1.Modernizacja płyty boiska piłkarskiego</p> <p>2.Budowa bieżni lekkoatletycznej ze sztuczna</p>	Obecne obiekty sportowe przy niewielkiej modernizacji funkcjonują już kilkadziesiąt lat i w	GOSIR ul. Sportowa 1 Wola Uhruska	GOSIR w Woli Uhruskiej	2-4 mln zł	Fundusze UE + budżet gminy	2019-2023	Powierzchnia obszarów poddanych rewitalizacji 37000 m ²	Liczba osób korzystających z poddanej modernizacji infrastruktury- 500

<p>Sportu i Rekreacji w Woli Uhruskiej</p>	<p>nawierzchnią. 6 torowej 3. Budowa rzutni do pchnięcia kulą 4. Budowa skoczni do skoku w dal 5. Budowa strzelnicy do broni ostrej lub z bocznym zapłonem 6. Budowa toru rowerowego lub cross dla motocykli, wykorzystując istniejące ukształtowanie terenu 7. Budowa nowoczesnych trybun zgodnie z przepisami PZPN wraz z miejscem dla zawodników i trenerów 8. Budowa parkingu dla kilku autokarów oraz 15-20 samochodów osobowych 9. Budowa niewielkiego budynku z przeznaczeniem, dla LKS Vitrum - a w nim szatnie dla zawodników, natryski, toalety, pomieszczenia na sprzęt sportowy, pokój sędziów i siedziba klubu</p>	<p>znacznej mierze nie spełniają wymagań wynikających z przepisów prawa a także standardów obowiązujących na tego typu obiektach. Młodzi ludzie oczekują jak najlepszych warunków do rekreacji i uprawiania sportu. Duża liczba bezrobotnych mieszkańców w tym ludzi młodych, zagrożonych wykluczeniem społecznym uzasadnia potrzebę organizacji czasu wolnego, a szczególności jego różnych alternatyw. Aktywność fizyczna jest doskonałym sposobem walki ze stresem, depresja ale także pozwala zachować lepszą gotowość do podjęcia pracy i gwarantuje większą dynamikę w jej poszukiwaniu. Wola Uhruska jest miejscowością o bogatych tradycjach sportowych sięgających</p>									
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>10. Budowa ogrodzenia stadionu</p> <p>11. Modernizacja „małego boiska”</p> <p>12. Zakup przenośnej sceny widowiskowej w celu organizacji imprez kulturalnych</p> <p>13. Rozbiórka starej hali sportowej</p> <p>14. Rozbiórka obiektu po byłej kotłowni</p> <p>15. Budowa zadaszenia do spotkań integracyjnych na około 30 miejsc</p> <p>16. Zakup nowoczesnych urządzeń nawadniających płytę boiska, do wysypywania linii oraz systemu nawadniania boisk trawiastych</p> <p>17. Budowa toru cross dla motocykli</p> <p>18. Budowa toru cross dla rowerów</p> <p>19. Skate=Park do jazdy na desce i rolkach</p> <p>20. Budownia równi pochyłej dla podbiegów</p>	<p>kilkudziesięciu lat, gdy utworzono klub LKS Vitrum. Jego założycielami byli hutnicy, stąd też niezwykle ważne są dla mieszkańców istniejące obiekty sportowe związane bezpośrednio z historią klubu i naszej miejscowości. Nowoczesny stadion będzie kolejnym etapem rozwoju infrastruktury sportowej w Woli Uhruskiej, poszerzy istniejącą ofertę. Będzie doskonałym uzupełnieniem już istniejącej hali sportowej, a także umożliwi realizację procesu treningowego dla większej grupy dyscyplin sportowych. Realne zagrożenie jakie niosą napięcia społeczne w Europie, ataki terrorystyczne oraz konflikt zbrojny u naszych wschodnich sąsiadów jest tylko potwierdzeniem potrzeby nabycia niezbędnych umiejętności w</p>							
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

			<p>posługiwaniu się bronią. Nabyte umiejętności poprawią również poczucie bezpieczeństwa i być może będą zachętą do poszerzenia swoich uprawnień w zakresie posiadania i posługiwania się bronią palną, przed którą większość obywateli przejawia strach. Tor rowerowy czy też crossowy, a także miejsce do realizacji swoich fantazji i potrzeb ruchowych na rolkach lub desce. Wyznaczenie miejsca do jazdy motocyklem typu cross, rowerem, na rolkach, desce poprawi bezpieczeństwo a także ograniczy niszczenie środowiska naturalnego.</p>							
2	Przystosowanie budynku Szkoły Podstawowej do utworzenia w nim Dziennego Domu „Senior+”,	Przystosowanie budynku Szkoły Podstawowej do utworzenia w nim Dziennego Domu „Senior+”, Gminnego Domu Kultury, Szkolnego Schroniska	Budynek Szkoły Podstawowej wymaga remontu. Utworzenie proponowanych instytucji związane jest ze spełnieniem wymagań regulowanych	Szkoła Podstawowa ul. Szkolna 2, 22-230 Wola Uhruska	Szkoła Podstawowa w Woli Uhruskiej				<p>Dzienny Dom „Senior+” – 20 osób po 60 roku życia, stworzenie miejsc pracy dla co najmniej 6 osób Gminny Dom Kultury – sala widowiskowa ze sceną pełniącą funkcję kina na ok. 100 osób, 3 pracownicy tematyczne, stworzenie co</p>	<p>Liczba osób korzystających z oferty Gminnego Domu Kultury- 500 osób Liczba osób korzystających z usług Dziennego Domu „Senior+” - 80 osób</p>

	Gminnego Domu Kultury, Szkolnego Schroniska Młodzieżowego i Punktu Rehabilitacji Ambulatoryjnej	Młodzieżowego i Punktu Rehabilitacji Ambulatoryjnej	odrębnymi przepisami.						najmniej 5 miejsc pracy Zwiększenie bazy noclegowej Szkolnego Schroniska Młodzieżowego do 100 miejsc	
3	Utworzenie Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego poprzez remont i przebudowę Zespołu Pałacowo – Dworskiego w Uhrusku	Główne planowane działania: 1. Wymiana pokrycia dachowego. 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej 3. Remont i termomodernizacja elewacji budynku. 4. Wykonanie zewnętrznej instalacji elektrycznej, wod-kan. oraz przyłącza gazowego. 5. Kompleksowy remont pomieszczeń wewnętrznych: instalacje wewnętrzne, sanitariaty, wentylacja pomieszczeń, podłogi i sufit na piętrze budynku	Obiekt jest własnością Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie i jest zlokalizowany w obrębie Gospodarstwa Doświadczalnego w Uhrusku gospodarującego na około 550 ha użytków rolnych, prowadzącego produkcję roślinną i zwierzęcą. W przeszłości obiekt pełnił funkcję szkoleniową dla studentów i naukowców realizujących różnego rodzaju projekty doświadczalne. Od początku lat 90-tych ub. wieku wcześniejsze funkcje obiektu były coraz bardziej wygaszane i	Uhrusk		2000 tys. zł	Fundusze UE, budżet własny	2019/2020	Utworzenie Ośrodka o pow. użytkowej – 1000 m2 Utworzenie ciągów komunikacyjnych o pow. około 1000m2, Oświetlenie parowe – 15 lamp (LED)	Liczba osób korzystających z obiektu około 2000 os/rok. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 300 os/rok.

	<p>oraz inne roboty remontowe.</p> <p>6.Zakup wyposażenia budynku.</p> <p>7.Zagospodarowanie otoczenia:</p> <p>a)pielęgnacja drzewostanu,</p> <p>b)wytyczenie i utwardzenie ścieżek pieszych, komunikacji wewnętrznej, oraz parkingu dla 10÷ 12 samochodów,</p> <p>c)urządzenie kilku miejsc wypoczynkowych w parku: stoliki, ławki, tablice informacyjne oraz plac zabaw dla dzieci, siłownia zewnętrzna itp.</p> <p>d)wykonanie oświetlenia parkowego.</p>	<p>marginalizowane, a od co najmniej kilkunastu lat budynek jest wyłączony z użytkowania ulegając daleko posuniętej degradacji.</p> <p>Wskazane jest jak najszybsze podjęcie działań rewitalizacyjnych dotyczących samego obiektu oraz jego otoczenia, aby uchronić go przez dalszą degradacją.</p> <p>Możliwość pozyskania środków finansowych z UE za pośrednictwem różnego rodzaju programów – nawet do 85% kosztów stanowi zachętę oraz szansę na przywrócenie pierwotnej funkcji obiektu.</p> <p>Reaktywowanie Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego w tym miejscu wiązałoby się z ożywieniem całego Gospodarstwa Doświadczalnego</p>									
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

			<p>oraz wsi Uhrusk, a zarazem stwarzałyby możliwość pozyskiwania dodatkowych dochodów dla Uczelni pochodzących z wynajmu pomieszczeń.</p> <p>Ponadto obecność studentów i naukowców w wyremontowanym Ośrodku GD w Uhrusku byłaby niewątpliwie dla nich inspiracją do tworzenia innych projektów modernizujących całe gospodarstwo na miarę współczesnych wyzwań poprzez wykorzystanie własnego intelektualnego potencjału oraz potencjału Gospodarstwa Doświadczalnego.</p>							
4	Adaptacja budynku mieszkalnego po byłym PKP na mieszkania	-wymiana pokrycia dachowego, -docieplenie budynku i malowanie, -rozbiórka trzonu kuchennego i	Realizacja projektu ma na celu przygotowanie pomieszczeń socjalnych dla grupy osób	Wola Uhruska, ul. Polna 2		80 tys. zł			Budynek remontowany – 1 szt.	Liczba osób zakwaterowanych – 3.

	socialne.	<p>pieców, -wymiana instalacji elektrycznej, -obicie płytami gipsowo-kartonowymi pomieszczeń (2 pokoje, kuchnia i przedpokój). -wykonanie centralnego ogrzewania, -wykonanie łazienki (sedes umywalka, prysznic), -malowanie pomieszczeń, -wykonanie przyłącza elektrycznego oraz wod-kan. -porządkowanie terenu i ogrodzenie.</p>	<p>zamieszkujących lub przebywających na terenie gminy Wola Uhruska, którzy nie posiadają własnych lokali i ze względów ekonomicznych nie są w stanie wynająć.</p> <p>Na chwilę obecną co najmniej trzy osoby kwalifikują się do otrzymania mieszkania socjalnego – posiadają postanowienia Sadu lub są na etapie postępowania sądowego w tej sprawie.</p> <p>Gmina w swoich zasobach takich lokali nie posiada, a mocą wyroku sądowego ma prawny obowiązek lokal socjalny zapewnić.</p>							
5	<p>Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy na bazie budynku po Szkole Podstawowej w Woli</p>	<p>1.Diagnoza potrzeb, wywiad środowiskowy 2.Uwzględnienie ŚDS w Gminnym Programie Pomocy Społecznej 3.Adaptacja budynku po Szkole Podstawowej na</p>	<p>Na terenie gminy Wola Uhruska znajduje się około 40 osób posiadających orzeczenia o niepełnosprawności, upośledzonych umysłowo lub z dysfunkcjami psychicznymi.</p>	<p>Wola Uhruska, ul. Szkolna 2</p>	<p>Gmina Wola Uhruska</p>	<p>Fundusze UE w zakresie rewitalizacji (adaptacja sal lekcyjnych), budżet</p>	<p>Od 2018 r.</p>	<p>Adaptacja pomieszczeń szkolnych na ŚDS (4 sale z przeznaczeniem na zajęcia, stołówka, teren rekreacyjny i zieleń obok budynku)</p>	<p>Liczba uczestników ŚDS – 25 Liczba miejsc pracy – 8-10</p>	

	Uhruskiej	cele ŚDS 4.Utworzenie ŚDS (Regulamin, statut) 5.Organizacja dowożenia uczestników ŚDS	Utworzenie ŚDS to pomysł na zagospodarowanie części budynku SP i utworzenie kilku miejsc pracy. Przy liczbie 25 uczestników ŚDS, roczny budżet jednostki wyniósłby 400. 000 zł. Wzorując się przykładami już istniejących ŚDS, to przedsięwzięcie w naszej gminie ma szanse na sukces.				gminy oraz środki finansowe wojewody lubelskiego na prowadzenie i utrzymanie ŚDS.			
6	Aktywne włączenie osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Wdrożenie usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy, pomoc w utrzymaniu zatrudnienia	Celem projektu jest zahamowanie zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym. Realizacja kompleksowego programu aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji	Gmina Wola Uhruska	Gmina Wola Uhruska	100 tys.	RPO WL (działanie 11.1), środki z budżetu państwa, środki z budżetu gminy	2018/2019	1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem - 15 2. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem - 3	1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje - 10 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po zakończeniu projektu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 4 3. Liczba osób pracujących na zrewitalizowanym obszarze - 2

			społeczno – zawodowej na obszarze objętym działaniami rewitalizacyjnymi, realizacja programu aktywności lokalnej.							
7	Realizacja działań na rzecz dzieci dotkniętych problemem nadwagi, otyłości, wad postawy oraz zaburzeniami rozwoju układu ruchu	Realizacja projektu polega na przeprowadzeniu badań diagnostycznych (tj. pomiar: wzrostu, masy ciała, ciśnienia tętniczego krwi, określenie wskaźnika BMI/WHR), przeprowadzeniu zajęć z edukacji zdrowotnej, dietetyki, psychologii oraz zajęć praktycznych	Celem projektu jest wzrost dostępności usług zdrowotnych dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz rozwój usług zdrowotnych dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców. Realizacja priorytetu przyczyni się do podniesienia jakości usług zdrowotnych oraz ograniczenia jednej z istotnych barier jaką jest wykluczenie z dostępu do podstawowych usług publicznych.	Gmina Wola Uhruska/ Zespół Szkół w Woli Uhruskiej	Gmina Wola Uhruska	50 000 zł	Środki funduszy UE, środki z budżetu państwa i budżetu gminy	2018-2020	1. Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS – 30; 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi – 20; 3. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem - 3; 4. Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich - 30	1. Liczba osób, u których po opuszczeniu programu zostały zdiagnozowane i/lub ograniczone problemy zdrowotne – 10; 2. Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu - 1.
8	Projekt Nadbużańskie	Projekt skierowany jest do	Wzrost kompetencji kluczowych na rynku	Szkoła Podstawo	Gmina Wola Uhruska/Zes	222 000,00	RPO WL 2014-2020	2017-2020	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje

	laboratorium wiedzy	uczniów i uczennic Szkoły Podstawowej im. J. I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej, nauczycieli w/w szkoły oraz pośrednio do szkoły. Celem projektu jest wzrost kompetencji kluczowych na rynku pracy w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych i ICT oraz w zakresie właściwych postaw (kreatywność, innowacyjność oraz praca zespołowa) u minimum 80% spośród 75 uczennic i 81 uczniów Szkoły Podstawowej im. J. I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej wchodzącej w skład Zespołu Szkół w Woli Uhruskiej do końca czerwca 2020 roku przy pomocy indywidualizacji pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, utworzenia warunków do	pracy w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych i ICT oraz w zakresie właściwych postaw (kreatywność, innowacyjność oraz praca zespołowa) u minimum 80% spośród 75 uczennic i 81 uczniów Szkoły Podstawowej im. J. I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej wchodzącej w skład Zespołu Szkół w Woli Uhruskiej do końca czerwca 2020 roku przy pomocy indywidualizacji pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, utworzenia warunków do nauczania eksperymentalnego oraz uwzględnienia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów i uczennic.	wa im. J. I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej	pół Szkół w Woli Uhruskiej/Szkoła Podstawowa im. J. I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej				rozwijania kompetencji kluczowych w programie [osoby] – 156 Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie [osoby] – 9	kluczowe po opuszczeniu programu [osoby] – 125
--	---------------------	---	---	---	---	--	--	--	--	--

		<p>nauczania eksperymentalnego oraz uwzględnienia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów i uczennic.</p> <p>Cel zostanie osiągnięty poprzez podniesienie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów u co najmniej 80% spośród 8 nauczycielek i 1 nauczyciela, doposażenie szkoły w zakresie pracowni przyrodniczej i ICT oraz przeprowadzenie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, projektu edukacyjnego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów i uczennic - indywidualizacja pracy z uczniem ze specjalnymi</p>								
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

		potrzebami edukacyjnymi.								
Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.										
1	Termomodernizacja i remont budynku przemysłowego A15 w Przedsiębiorstwie Usługowo – Wytwórczym w Woli Uhruskiej	Planowane działania polegają na termomodernizacji budynku oraz wstępnym przygotowaniu części pomieszczeń do utworzenia lokalnego centrum rozwoju mikroprzedsiębiorczości. Cel zostanie osiągnięty poprzez: 1. Wymianę pokrycia dachowego z blachy trapezowej 2. Częściowe obniżenie i docieplenie sufitów 3. Ocieplenie ścian zewnętrznych 4. Wymiana stolarki i ślusarki okiennej 5. Wymiana bram wjazdowych 6. Odwodnienie dachu 7. Zmiana systemu ogrzewania 8. Wymiana instalacji elektrycznej 9. Wymiana systemu	Cele szczegółowe projektu to: 1. Doprowadzenie izolacyjności budynku do obecnie obowiązujących przepisów 2. Zmniejszenie kosztów ogrzewania 3. Poprawa warunków pracy pracowników 4. Poprawa stanu technicznego budynków 5. Wstępne przystosowanie budynku do utworzenia lokalnego centrum mikroprzedsiębiorczości – wynajem części pomieszczeń 6. Podwyższenie potencjału Przedsiębiorstwa Usługowo-Wytwórczego w Woli Uhruskiej Sp. z o.o. pozwalające na zwiększenie zakresu usług komunalnych świadczonych na rzecz Gminy Wola Uhruska oraz	ul. Górna 4, 22-230 Wola Uhruska	Przedsiębiorstwo Usługowo – Wytwórcze Sp. z o.o. w Woli Uhruskiej	500 00 zł	Fundusze UE, środki własne, środki budżetu Gminy Wola Uhruska	2019-2020	Liczba zmodernizowanych budynków – 1 Powierzchnia wymienionego dachu – 940 m ² Powierzchnia izolowanych ciepłnie ścian – 600 m ²	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanego budynku - 15

		oświetlenia na LED 10. Remont posadzek przemysłowych	mieszkańców Potrzebę realizacji projektu uzasadniają w/w potrzeby, cele oraz fakt, że budynek nie był gruntownie remontowany od ponad 30 lat. W chwili obecnej nie spełnia warunków izolacyjności cieplnej a także nie może być w pełni użytkowany zgodnie ze swym przeznaczeniem.							
2	Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej na terenie gminy Wola Uhruska	Udzielenie bezwrotnego wsparcia dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej obejmującego: a) szkolenia oraz doradztwo (indywidualne i grupowe) umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, b) przyznanie środków finansowych w	Stan istniejący – niski poziom przedsiębiorczości na terenie gminy Wola Uhruska (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności – spadek z 29 w roku 2015 do 27 w roku 2016, przy 61 w roku 2015 i 60 w roku 2016 dla województwa lubelskiego – wg danych GUS) Skutki realizacji projektu – zwiększenie liczby osób prowadzących działalność	Wola Uhruska, Uhrusk	Gmina Wola Uhruska	500 000 ,00 zł	RPO WL działanie 9.3.; środki własne	2018-2019	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej - 10.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej – 10 Liczba osób prowadzących działalność na zrewitalizowanym obszarze - 2

	<p>postaci dotacji bezzwrotnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej,</p> <p>c) wsparcie pomostowe (niefinansowe oraz finansowe).</p> <p>2. Udzielenia wsparcia dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej obejmującego:</p> <p>a) szkolenia oraz doradztwo (indywidualne i grupowe) umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej</p>	<p>gospodarczą, zmniejszenie liczby osób bezrobotnych</p> <p>Rozwój przedsiębiorczości stanowi jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, podnoszenia poziomu aktywności zawodowej mieszkańców, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego.</p> <p>Wsparcie w ramach Działania zostanie ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości, jak również zwiększenie przeżywalności nowopowstałych przedsiębiorstw. Projekt ma na celu optymalne wykorzystanie zasobów ludzkich tkwiących w rolnictwie poprzez reorientację zawodową tych osób w kierunku podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.</p>							
--	---	---	--	--	--	--	--	--	--

			Działanie ma również na celu zwiększenie liczby nowych miejsc pracy w nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstwach. Kompleksowe wsparcie dla grup docelowych w zakresie rozpoczynania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej przyczyni się do zwiększenia liczby miejsc pracy w regionie, w tym dla osób odchodzących z rolnictwa.							
3	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 24 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET). I grupa (15-17 lat) to osoby znajdujące się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, które posiadają wykształcenie na poziomie szkoły podstawowej lub	Podjęte działania będą miały na celu eliminację zjawisk społecznych, będących przyczyną powstawania zjawiska wykluczenia społecznego. Podejmowane kroki doprowadzą do integracji i aktywizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Planuje się realizację usług aktywnej integracji, w tym m.in. z zakresu poradnictwa specjalistycznego i wsparcia	Wola Uhruska, Uhrusk	Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	ok. 140 000 zł	POWER Działanie 1.3., Poddziałanie 1.3.2	2017-2018	Liczba przeprowadzonych szkoleń	1. Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie - 9 2. Liczba osób poniżej 30 lat z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie - 1

	<p>gimnazjum, zaniedbujące obowiązek szkolny – wykazujące słabe wyniki w nauce i dużą absencję na zajęciach szkolnych, a przez to zagrożone wykluczeniem społecznym, Celem projektu będzie udzielenie tym osobom wsparcia prowadzącego do podjęcia nauki lub szkolenia, nabycia kwalifikacji oraz nabycia elementarnych kompetencji społecznych.</p> <p>II grupa (18-24 lata) to osoby pozostające bez zatrudnienia, nieuczące się, których ograniczenia materialne i środowiskowe, a także brak kwalifikacji zawodowych, zbyt niskie kwalifikacje zawodowe lub kwalifikacje zawodowe niedostosowane do potrzeb rynku pracy</p>	<p>(indywidualnego oraz grupowego) przy procesie podnoszenia kompetencji życiowych oraz pozyskiwania umiejętności zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia zawodowego i społecznego.</p> <p>Realizacja projektu ma znaczny wpływ na sferę gospodarczą, ze względu na podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych, poprzez staż zawodowy, a także znalezienie zatrudnienia.</p> <p>Realizacja projektu pozwoli na ograniczenie skali negatywnych zjawisk przedstawionych w diagnozie obszaru do rewitalizacji takich jak: ubóstwo i</p>							
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>oraz brak doświadczenia zawodowego i wiedzy na temat skutecznych metod poszukiwania pracy utrudniają samodzielne nabycie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy i gwarantujących udany start życiowy.</p> <p>Wsparcie przewidziane dla grupy projektowej I i II</p> <p>Opieka wychowawców</p> <p>Ubezpieczenie NNW</p> <p>Wyżywienie w trakcie zajęć</p> <p>Zwrot kosztów dojazdów na zajęcia</p> <p>Grupowe wsparcie psychologiczne – treningi i warsztaty</p> <p>Indywidualne wsparcie psychologiczne</p> <p>Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji wśród młodzieży</p> <p>Indywidualne</p>	<p>bezrobocie.</p> <p>KOMPLEMENTARNOŚĆ:</p> <p>Projekt jest komplementarny do innych projektów wykazanych w LPR, mających na celu rozwój gospodarczy, ograniczenie wykluczenia społecznego i występowania patologii społecznych.</p>							
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>zajęcia z doradcą zawodowym</p> <p>Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy</p> <p>Kursy językowe</p> <p>Kursy ECDL</p> <p>Wsparcie przewidziane tylko dla I grupy</p> <p>Warsztaty wyrównawcze z przedmiotów szkolnych</p> <p>Konkurs z nagrodami związany ze wsparciem udzielanym w ramach projektu</p> <p>Podstawowy kurs komputerowy</p> <p>Wsparcie przewidziane tylko dla II grupy</p> <p>Grupowe zajęcia z doradcą zawodowym</p> <p>Kursy zawodowe</p> <p>Kursy prawa jazdy kat. B</p> <p>Warsztaty z zakresu kreowania wizerunku połączone z usługą stylisty wraz z metamorfozą</p> <p>Warsztaty przygotowujące do</p>									
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>usamodzielnienia się – zajęcia w trzech modułach (I warsztaty z tworzenia i zarządzania domowym budżetem, II kontakty z instytucjami i urzędami publicznymi, III prawo pracy, podatki) Indywidualne pośrednictwo pracy/pośrednictwo w zakresie organizacji staży zawodowych Coaching zawodowy – zajęcia grupowe np. po 5 osób (zwiększenie samooceny i samoakceptacji, automotywacja, asertywność, kreatywność) Staże zawodowe (3 mies.) Wyposażenie stanowiska pracy u pracodawcy w związku z odbywanym przez uczestnika stażem Stypendium stażowe, stypendium szkoleniowe</p>								
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

Projekty rewitalizacyjne – lista uzupełniająca

Tabela 59. Projekty rewitalizacyjne- lista uzupełniająca

Lp.	Nazwa projektu	Zakres realizowanych zadań	Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	Miejsce realizacji projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Możliwe źródła finansowania	Okres realizacji projektu	Wskaźniki produktu	Planowane rezultaty realizacji projektu (rocznie)
Uzupełniające projekty rewitalizacyjne										
Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;										
1	Renowacja nagrobków na zabytkowym cmentarzu w Uhrusku	Renowacja 10 wybranych nagrobków o największej wartości historycznej i architektonicznej	Najstarsza część (ok. 0,74 ha) cmentarza parafialnego wpisana jest do rejestru zabytków. Znajdują się tam liczne nagrobki o dużej wartości historycznej i architektonicznej. Wiele z tych nagrobków związana jest z rodzinami, których przedstawiciele nie ma już na terenie gminy w związku z czym znaczna ich część nie jest konserwowana i utrzymywana przez rodzinę. Najstarsze zachowane	Uhrusk	Gmina Wola Uhruska, Parafia Uhrusk	100 000,00 zł	RPO WL – 85% (85 000,00 zł) Gmina Wola Uhruska – 7,5% (7 500,00 zł) Parafia Uhrusk – 7,5% (7 500,00 zł)	2019-2021	Liczba poddanych renowacji obiektów – 10 szt.	Zachowanie dziedzictwa – 10 obiektów

			nagrobki pochodzą z połowy XIX w. Uzasadnienie: Zły stan techniczny i degradacja obiektów historycznych na terenie cmentarza.							
Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;										
1	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz profilaktyka zdrowotna w Zespole Szkół w Woli Uhruskiej	Realizacja projektu polega na przeprowadzeniu zajęć z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz profilaktyki zdrowotnej, w tym połączenia zdobytej wiedzy podczas wypraw krajoznawczych dla uczniów i uczniów ZS. Do przeprowadzenia zajęć konieczny jest zakup rowerów oraz mobilnego miasteczka ruchu drogowego	Stan istniejący – brak infrastruktury do prowadzenia edukacji z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego, niewystarczająca ilość zajęć praktycznych dotyczących BRD oraz profilaktyki zdrowotnej Skutki realizacji projektu – zwiększenie świadomości bezpiecznego korzystania z dróg publicznych wśród uczniów i uczennic Zespołu Szkół; zwiększenie świadomości uczniów i uczennic ZS w zakresie profilaktyki	Wola Uhruska	Gmina Wola Uhruska/Zespół Szkół w Woli Uhruskiej	50 000 PLN	RPO WL, środki własne, środki z budżetu państwa/środki organizacji pozarządowych	2018/2019	1. Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS – 60; 2. Liczba osób objętych szkoleniem z zakresu BRD - 60	1. Liczba osób korzystających z mobilnego miasteczka ruchu drogowego - 100.

			zdrowotnej W wyniku realizacji projektu wzrośnie świadomość BRD oraz profilaktyki zdrowotnej wśród uczniów i uczennic Zespołu Szkół w Woli Uhruskiej, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa oraz jakości życia.							
2	Organizacja pikników i zajęć sportowo - rekreacyjnych	Organizacja pikników i zajęć sportowo - rekreacyjnych wykorzystujących przestrzeń publiczną poddaną rewitalizacji, 2. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do uczestniczenia w wydarzeniach i promocja zdrowego stylu życia	Przedmiotowy projekt przyczyni się do integracji mieszkańców jak również będzie stymulował włączenie społeczne.	Wysokie, Dragany	GOK, Biblioteka, Szkoły	40000,00	MSiT, Budżet Gminy	2018-2020	liczba wydarzeń sportowych integrujących i aktywizujących mieszkańców wykorzystujących przestrzeń publiczną poddaną procesowi rewitalizacji – 5 szt/rok	Liczba uczestników wydarzeń sportowo-rekreacyjnych na obszarze rewitalizowanym – 100 os./rok
Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.										
1	Aktywizacja turystyki poprzez poprawę infrastruktury w części obszaru Natura 2000	1.Utworzenie ścieżki przyrodniczej o długości około 3,5 km. 2.Budowa mostu na starorzeczu	Starorzecze Bugu oraz tereny nadbużańskie z bogactwem fauny i flory zachęcają do obcowania z przyrodą. Zły stan	Wola Uhruska	Gmina Wola Uhruska	552 500,00	RPO WL, środki Gminy Wola Uhruska	2019-2020	1.Utworzenie ścieżki przyrodniczej o długości około 3,5 km. 2.Budowa mostu na starorzeczu	1.Ilość osób korzystających ze ścieżki przyrodniczej ≈ 4000 os/rok. 2.Ilość osób wędkujących –

Poleskiej Bugu.	Doliny	Bugu, (w miejscu zdegradowanego przepustu). 3. Wyznaczenie i urządzenie stanowisk wędkarskich.	<p>techniczny mostu na starorzeczu, brak wyznaczonych miejsc do wędkowania, oznakowanych ścieżek pieszych oraz podstawowej infrastruktury turystycznej ogranicza potencjał terenu. Poprzez przebudowę istniejącej oraz utworzenie nowej infrastruktury należy zachęcić mieszkańców oraz turystów do obcowania z przyrodą poprzez spacery nowo utworzoną ścieżką przyrodniczą, wędkowanie na Bugu i jego starorzeczu oraz kajakowanie.</p> <p>Gmina Wola Uhruska posiadając naturalne walory przyrodnicze podąża w kierunku rozwoju turystyki aktywnej: ścieżki piesze, trasy</p>						(15x5)m. 3. Wyznaczenie i urządzenie 10 - ciu stanowisk wędkarskich.	3600 os/rok.
-----------------	--------	---	--	--	--	--	--	--	---	--------------

			rowerowe i konne, wędkowanie oraz spływy kajakowe. Realizacja tego projektu powiększy zakres oferty turystycznej i przyczyni się do wzrostu aktywności mieszkańców.							
2	Działania informacyjne zachęcające rolników do rolnictwa ekologicznego i uprawy roślin energetycznych związanych z OZE	Cykl spotkań informacyjnych i szkoleń	Działania informacyjne przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego na terenie gminy	Wola Uhruska, Uhrusk	Gmina Wola Uhruska	12 500,00	Budżet Gminy Wola Uhruska PROW 2014-2020	2017-2022	Liczba działań informacyjnych zachęcających rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE – 7 szt.	Liczba adresatów działań informacyjnych zachęcających rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE – 20 os.
3	Zachęcanie rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym (np. agroturystyka)	Cykl spotkań informacyjnych i szkoleń	Spotkania informacyjne przyczynią się do rozwijania działalności gospodarczej na terenie zdegradowanym.	Wola Uhruska, Uhrusk	Gmina Wola Uhruska	12 500,00	Budżet Gminy Wola Uhruska PROW 2014-2020	2017-2022	Liczba działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym – 7 szt.	1. Liczba adresatów działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym – 20 os.

Źródło: Opracowanie na podstawie przesyłanych do UG fiszek projektowych

11.3. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych

Tabela 60. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.

Lp.	Projekt rewitalizacyjny	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Zagospodarowanie terenów wokół SM „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej							
2	Termomodernizacja budynku biurowo-mieszkalnego przy ul. Górnej 4 w Woli Uhruskiej							
3	Termomodernizacja budynków mieszkalnych osiedla mieszkaniowego przy GD Uhrusk							
4	Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego w Woli Uhruskiej							
5	Rekultywacja obiektu po oczyszczalni ścieków i stawu wodnego oraz przebudowa sieci wodno – kanalizacyjnej wewnątrz osiedla mieszkaniowego byłego RZD Uhrusk.							
6	Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum wsi Wola Uhruska							
7	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej przy Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji w Woli Uhruskiej							
8	Przystosowanie budynku Szkoły Podstawowej do utworzenia w nim Dziennego Domu „Senior+”, Gminnego Domu Kultury, Szkolnego Schroniska Młodzieżowego i Punktu Rehabilitacji Ambulatoryjnej							
9	Utworzenie Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego poprzez remont i przebudowę Zespołu Pałacowo – Dworskiego w Uhrusku							
10	Adaptacja budynku mieszkalnego po byłym PKP na mieszkania socjalne.							
11	Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy na bazie budynku po Szkole Podstawowej w Woli Uhruskiej							
12	Aktywne włączenie osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym							
13	Realizacja działań na rzecz dzieci dotkniętych problemem nadwagi, otyłości, wad postawy oraz zaburzeniami rozwoju układu ruchu							

Lp.	Projekt rewitalizacyjny	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
14	Projekt Nadbużańskie laboratorium wiedzy							
15	Termomodernizacja i remont budynku przemysłowego A15 w Przedsiębiorstwie Usługowo – Wytwórczym w Woli Uhruskiej							
16	Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej na terenie gminy Wola Uhruska							
17	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”							
18	Renowacja nagrobków na zabytkowym cmentarzu w Uhrusku							
19	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz profilaktyka zdrowotna w Zespole Szkół w Woli Uhruskiej							
20	Organizacja pikników i zajęć sportowo - rekreacyjnych							
21	Aktywizacja turystyki poprzez poprawę infrastruktury w części obszaru Natura 2000 Poleskiej Doliny Bugu							
22	Działania informacyjne zachęcające rolników do rolnictwa ekologicznego i uprawy roślin energetycznych związanych z OZE							
23	Zachęcanie rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym (np. agroturystyka)							

Źródło: Opracowanie własne.

11.4. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 działa w sposób kompleksowy łącząc aspekty społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe. Program złożony jest z wielu różnorodnych projektów, w tym również planowanych do współfinansowania w ramach EFRR i EFS, pozwalających na osiągnięcie kompleksowych efektów poprawy. Wymogiem koniecznym do wsparcia projektów rewitalizacyjnych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego i innych programów operacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach. Poniżej przedstawiono komplementarność zidentyfikowanych projektów w zakresie: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność stanowi bardzo ważny aspekt Lokalnego Programu Rewitalizacji, gdyż zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami skutkować będzie efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację. Według Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju wymogiem koniecznym przy opracowaniu programów rewitalizacji jest konieczność zapewnienia komplementarności w pięciu aspektach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenną w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 zapewniają projekty wyznaczone do realizacji na obszarze rewitalizacji pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Są to projekty wzajemnie ze sobą powiązane, synergiczne i wzajemnie się dopełniające, a ich realizacja wpłynie na poprawę całego obszaru rewitalizacji. Wyznaczony obszar rewitalizacji pokrywa się z obszarem zdegradowanym, o jego delimitacji decydowała, zarówno sytuacja społeczno-gospodarcza (wartości wskaźników), jak i wola mieszkańców gminy. Ze względu na znaczenie tego obszaru (koncentracja usług) planowana interwencja nie spowoduje przesunięcia problemów na inny obszar, a jedynie zapoczątkuje pozytywne zmiany w pozostałych sołectwach gminy.

Wszystkie zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Stanowią odpowiedź na główne problemy obszaru rewitalizacji. Dzięki ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze gminy, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, co wpłynie na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców Gminy Wola Uhruska.

Komplementarność problemowa

W Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 zapewniona została także komplementarność problemowa. Zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne wzajemnie dopełniają się tematycznie, sprawiając że realizowany LPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, ekonomicznym, przestrzennym i technicznym). Projekty skupione w celu operacyjnym 1. przełożą się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego. Wpłynie to na atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania i rekreacji co niewątpliwie przyczyni się

do rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych jak również usług podstawowych dla mieszkańców.

Wskazane w dokumencie przedsięwzięcia wpływają na niwelowanie problemów w różnych sferach, co przeciwdziała fragmentacji działań i wpływa na ich kompleksowość.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 charakteryzuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną gdyż obejmuje system zarządzania procesem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie interesariuszy, w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów.

Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji został przedstawiony w podrozdziale 12.3. niniejszego dokumentu, jest on spójny i przejrzysty. Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Wola Uhruska oraz koordynującą wdrażanie LPR jest Wójt Gminy Wola Uhruska wraz z Radą ds. rewitalizacji.

Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR wymienić należy dwa typy podmiotów:

- ✓ podmiot zarządzający, czyli jednostka nadzorująca oraz koordynująca wdrożenie programu, jako całości, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,
- ✓ podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne zadania.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych.

Funkcję podmiotu zarządzającego i koordynującego realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie pełnił Wójt Gminy Wola Uhruska przy współpracy z powołaną specjalnie na potrzebę wdrożenia LPR Radą ds. rewitalizacji. Rada ds. rewitalizacji zapewni reprezentatywność w systemie zarządzania wszystkich sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego.

Komplementarność międzyokresowa

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 zwraca także uwagę na zachowanie ciągłości programowej. Przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją ciągłość i kontynuację w obecnym dokumencie. Zidentyfikowane projekty inwestycyjne i nieinwestycyjne stanowią kontynuację zrealizowanych już przedsięwzięć, zarówno tych wspartych ze środków unijnych, jak i tych realizowanych przy udziale środków krajowych. Komplementarność projektów opiera się na wykorzystaniu powstałych produktów i rezultatów, udziale tych samych użytkowników, pełnieniu tych samych funkcji. Ponadto obejmują kompleksowe rozwiązania obszarowe w zakresie rozwiązywania problemów i zaspokajania potrzeb.

Poniżej podano najważniejsze projekty realizowane przez Gminę Wola Uhruska w perspektywie 2007-2013.

Tabela 61. Projekty realizowane przez Gminę Wola Uhruska w latach 2007-2013.

Nazwa projektu	Nazwa programu
Poprawa czystości powietrza na terenie gminy Wola Uhruska w Dolinie Bugu poprzez wykorzystanie biomasy i energii słonecznej jako alternatywnych źródeł ciepła	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego / 6.2. Energia przyjazna środowisku
Budowa oraz remont świetlic wiejskich we wsi Siedliszcze i Stulno wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem wyposażenia	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”
Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w świetlicy wiejskiej w Uhrusku	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Odnowa i rozwój wsi
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Wola Uhruska oraz wodociągu wraz z przyłączami w miejscowościach Macoszyn Duży i Kosyń	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
Budowa układu komunikacyjnego w Woli Uhruskiej: ul. Spokojna, Krzywa, Odrodzenia, Leśna, Źródłana i Spacerowa	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego / 5.2. Lokalny układ transportowy
Modernizacja i zakup sprzętu medycznego dla SP ZOZ w Woli Uhruskiej	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego / 8.3. Ochrona zdrowia
Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Zbereże wraz z zagospodarowaniem otoczenia i zakupem wyposażenia	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”
Zakup samochodu śmieciarki z przyczepką oraz pojemników do zbierania odpadów	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
Budowa ciągu drogowego ul. Parkowa i Szkolna w Woli Uhruskiej	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego
Odnowa wsi Uhrusk szansą poprawy warunków życia mieszkańców	Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”
Odnowa wsi Bytyń szansą poprawy warunków życia mieszkańców	Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”
Budowa części turystycznej gimnazjum w Woli Uhruskiej	Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych - PHARE 2002
Budowa drogi gminnej ul. ZWM w Woli Uhruskiej	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich
Zagospodarowanie terenu istniejących usług turystyczno-rekreacyjnych w Woli Uhruskiej przy ul. Turystycznej	SAPARD

Źródło: UG Wola Uhruska

Tabela 62. Projekty edukacyjne realizowane w latach 2007-2013.

Tytuł projektu	Lata realizacji	Ogólny koszt projektu
„Przyspieszenie edukacyjne w szkole wiejskiej” 100% środki z EFS	2007/2008	42 502,00 PLN
Rządowy program wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w 2008 r. „Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego organizacji pozarządowych	2008	67 185,37 PLN
PPWOW program integracji społecznej 100% środków	2009/2010	29 715, 25 PLN
„Gimnazjaliści na start” EFS	2010/2011	20 959, 00 PLN
„Primo Bezpieczeństwo” POKL 100%	2011/2012	12 711, 11 PLN
„Bawimy się i uczymy z indywidualizacją”. POKL.09.01.02-06-271/11	2012/2013	94 443, 00 PLN
„Nadbużańskie Laboratorium Wiedzy” EFS	2017/2018	228 598, 83 PLN

Źródło: UG Wola Uhruska

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty, które zostały zapisane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017 -2023 mają możliwość realizacji przy udziale różnych źródeł finansowania w tym środków unijnych. W Lokalnym Programie Rewitalizacji wykorzystano możliwość łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS oraz EFRROW w celu realizacji założonych celów i wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Realizacja projektów rewitalizacyjnych z różnych źródeł z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądaných zmian. Ponadto projekty zapisane w dokumencie dają także możliwość włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

W sytuacji niezyskania dofinansowania na realizację wymienionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji działań, Urząd Gminy Wola Uhruska będzie w miarę możliwości finansowych wdrażał je ze środków własnych. W związku z tym, nie uzależnia się realizacji przedmiotowego programu od uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych.

11.5. Powiązanie celów i projektów rewitalizacyjnych z uzasadnieniem ich wpływu na rozwiązanie problemów oraz efekty ich realizacji

Zidentyfikowane w procesie szerokich konsultacji społecznych z sołtysami i mieszkańcami obszaru rewitalizacji i w wyniku eksperckich analiz główne projekty rewitalizacyjne przyczynią się do realizacji wyznaczonego głównego celu rewitalizacji tj. *Wzrostu poziomu życia mieszkańców oraz poprawy atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez nadanie mu nowych funkcji i odbudowanie istniejących oraz kompleksową odnowę społeczną, przestrzenną i gospodarczą* oraz celów operacyjnych:

Cel operacyjny 1. Odbudowa istniejących i nadanie nowych funkcji obszarowi centrum gminy prowadzące do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz wzmacniania poziomu integracji społecznej;

Cel operacyjny 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz ograniczenie patologii społecznych na obszarze rewitalizacji;

Cel operacyjny 3. Zwiększenie rozwoju gospodarczego i poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców Gminy Wola Uhruska

Do realizacji 1 celu operacyjnego przyczynią się następujące projekty główne:

1. Zagospodarowanie terenów wokół SM „Nadbużanka” w Woli Uhruskiej.
2. Termomodernizacja budynku biurowo-mieszkalnego przy ul. Górnej 4 w Woli Uhruskiej.
3. Termomodernizacja budynków mieszkalnych osiedla mieszkaniowego przy GD Uhrusk.
4. Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego w Woli Uhruskiej.
5. Rekultywacja obiektu po oczyszczalni ścieków i stawu wodnego oraz przebudowa sieci wodno – kanalizacyjnej wewnątrz osiedla mieszkaniowego byłego RZD Uhrusk.
6. Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum wsi Wola Uhruska.

Do realizacji 2 celu operacyjnego przyczynią się następujące projekty główne:

1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej przy Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji w Woli Uhruskiej
2. Przystosowanie budynku Szkoły Podstawowej do utworzenia w nim Dziennego Domu „Senior+”, Gminnego Domu Kultury, Szkolnego Schroniska Młodzieżowego i Punktu Rehabilitacji Ambulatoryjnej
3. Utworzenie Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego poprzez remont i przebudowę Zespołu Pałacowo – Dworskiego w Uhrusku.
4. Adaptacja budynku mieszkalnego po byłym PKP na mieszkania socjalne.
5. Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy na bazie budynku po Szkole Podstawowej w Woli Uhruskiej.
6. Aktywne włączenie osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
7. Realizacja działań na rzecz dzieci dotkniętych problemem nadwagi, otyłości, wad postawy oraz zaburzeniami rozwoju układu ruchu.
8. Projekt Nadbużańskie laboratorium wiedzy.

Do realizacji 3 celu operacyjnego przyczynią się następujące projekty główne:

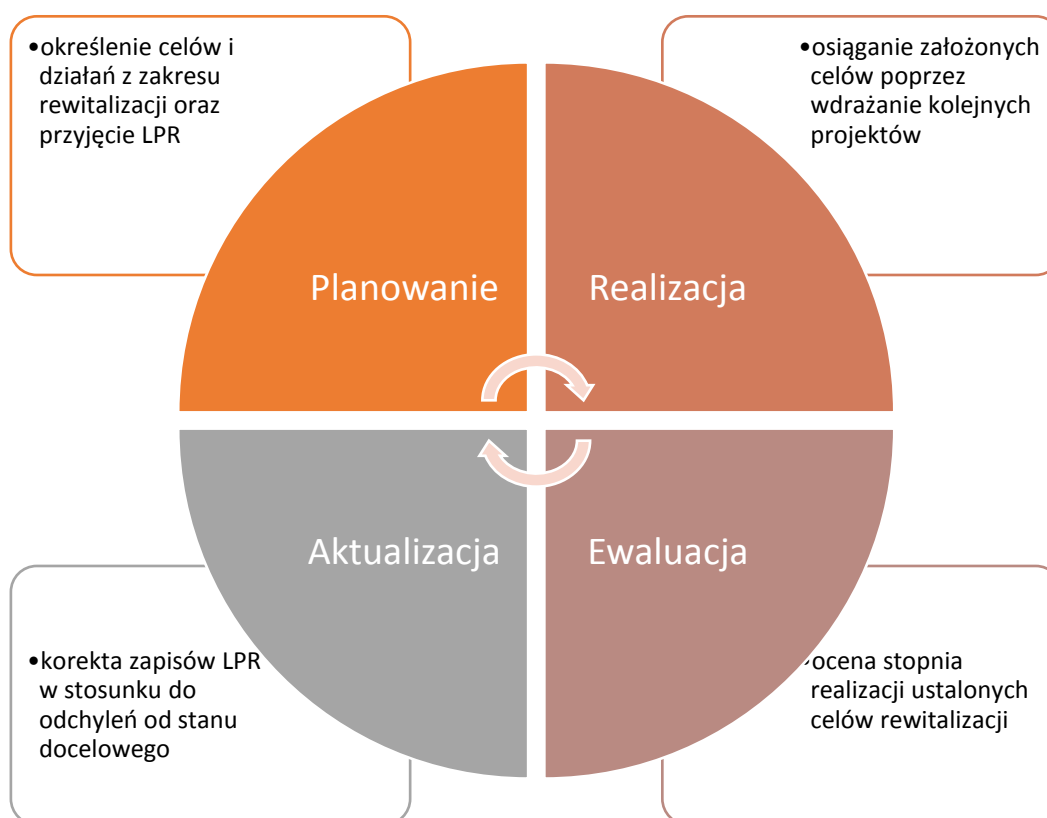
1. Termomodernizacja i remont budynku przemysłowego A15 w Przedsiębiorstwie Usługowo – Wytwórczym w Woli Uhruskiej.
2. Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej na terenie gminy Wola Uhruska.
3. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”.

12. System wdrażania i monitorowania działań rewitalizacyjnych

Ze względu na długookresowy charakter Lokalnego Programu Rewitalizacji wdrażanie jego założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W wyniku podejmowanych działań stopniowo będą osiągane cele rewitalizacji i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji poprzedza jego opracowanie i ustalenie celów rewitalizacji oraz konkretnych projektów przeznaczonych do realizacji. Pierwszym etapem wdrażania LPR jest przyjęcie go stosowną uchwałą Rady Gminy. Kolejnym etapem jest realizacja poszczególnych projektów, dzięki czemu osiągane są cele. W trakcie wdrażania LPR odbywa się ocena stopnia jego realizacji, która prowadzi do aktualizacji zapisów programu, jeżeli wystąpiły odchylenia od pierwotnie zaplanowanego stanu docelowego.

Ze względu na społeczny charakter procesu rewitalizacji stworzone zostaną możliwości współuczestniczenia społeczności w poszczególnych projektach np. w ramach dyskusji o sposobach zagospodarowania i przyjmowania właściwych rozwiązań, poprzez

zastosowanie w SIWZ społecznych kryteriów oceny ofert inwestycyjnych, premiując zatrudnianie lokalnych bezrobotnych.

12.1. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W związku z tym, iż Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska został opracowany zgodnie z Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym, źródłem jego finansowania mogą być zarówno wewnętrzne fundusze budżetu gminy i podmiotów prywatnych, jak i zewnętrzne środki unijne i krajowe

Ważne jest wykorzystanie dla celów rewitalizacji dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej, a także stworzenie przez gminę warunków dla możliwie szerokiego włączenia się sektora prywatnego w działania na rzecz rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych firm i instytucji.

Głównym unijnym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego działaniami dedykowanymi rewitalizacji są:

13.3 Rewitalizacja obszarów miejskich,

13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich,

13.8 Rewitalizacja Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

W ramach powyższych działań na dofinansowanie szansę mają projekty infrastrukturalne, mające na celu przywracanie bądź nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym pod względem przestrzennym, środowiskowym, społecznym i gospodarczym.

Dla Gminy Wola Uhruska najbardziej istotnym działaniem jest 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich. Realizacja projektów rewitalizacyjnych przy współfinansowaniu RPO WL w ramach tego działania będzie możliwa jedynie pod warunkiem wpisania ich do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

W działaniu 13.4 określony został szeroki katalog beneficjentów, którzy mogą starać się o dofinansowanie projektu rewitalizacyjnego:

- ✓ podmioty publiczne (jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej),
- ✓ podmioty prywatne (spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego).
- ✓ podmioty społeczne (przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie z definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe),

- ✓ podmioty mieszane (podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne).

W ramach RPO WL przewidziano także preferencje dla inwestycji niezbędnych dla kompleksowej rewitalizacji danego obszaru realizowanych w ramach następujących działań:

- 3.1 Tereny inwestycyjne,
- 5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego,
- 5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego,
- 5.5 Promocja niskoemisyjności,
- 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne,
- 9.1 Aktywizacja zawodowa,
- 9.3 Rozwój przedsiębiorczości,
- 9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 11.1 Aktywne włączenie,
- 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne,
- 11.4 Aktywne włączenie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 11.5 Usługi społeczne i zdrowotne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 12.2 Kształcenie ogólne,
- 12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 13.2 Infrastruktura usług społecznych.

Szczególną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest połączenie środków publicznych i prywatnych poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to oparta na umowie współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach której partner prywatny w całości albo w części poniesie nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie.

Partnerstwo publiczno-prywatne, jest szczególnie zalecane, gdy:

- ✓ samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem,
- ✓ istnieją znaczne potrzeby inwestycyjne, a fundusze publiczne winny być kierowane na inne cele,
- ✓ zaangażowany w projekt sektor prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu.

Podobną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest partnerstwo publiczno-społeczne czyli forma współpracy jednostki publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Zakres, organizacja i finansowanie rewitalizacji powinny być dostosowane do specyfiki obszaru, z wykorzystaniem wszystkich doświadczeń podmiotów planujących realizację projektów rewitalizacyjnych.

W sytuacji niezyskania dofinansowania na realizację wymienionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji działań, Urząd Gminy Wola Uhruska będzie w miarę możliwości finansowych wdrażał je ze środków własnych. W związku z tym, nie uzależnia się realizacji przedmiotowego programu od uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych.

12.2. System instytucjonalny w procesie rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska określa plan działania dla obszaru objętego rewitalizacją. Wydatkowanie funduszy publicznych, w tym także pochodzących z funduszy zagranicznych, na działania rewitalizacyjne wymaga stworzenia systemu instytucji i procedur, które zapewnią, że środki te będą wydatkowane oszczędnie i efektywnie.

Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze Gminy Wola Uhruska oraz koordynującą wdrażanie LPR jest Urząd Gminy Wola Uhruska na czele z Wójtem i Radą Gminy. Instytucjami wspomagającymi Urząd Gminy są sołtysi sołectw wchodzących do obszaru rewitalizacji oraz jednostki organizacyjne Urzędu Gminy.

Szczególną rolę we wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska będą pełnili sołtysi sołectw wchodzących w obszar rewitalizacji: Wola Uhruska i Uhrusk. Będą oni pełnili funkcję koordynacyjną wdrażaniem LPR w mikroskali pojedynczego sołectwa, ponieważ są przedstawicielami mieszkańców i najlepiej znają ich problemy i potrzeby.

W zależności od lokalnych uwarunkowań i specyfiki poszczególnych projektów w proces rewitalizacji jako partnerzy mogą włączyć się podmioty społeczne i gospodarcze.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych w formie partnerstwa.

Współpracę tę zapewni Rada ds. rewitalizacji utworzona zarządzeniem Wójta Gminy Wola Uhruska, w skład której wejdą interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji z sektora społecznego, publicznego i prywatnego.

12.3. Zarządzanie procesem rewitalizacji

System wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji powinien w jasny sposób przedstawić i określić sposób zarządzania realizacją założeń LPR, a także wyodrębnić i zidentyfikować struktury organizacyjne. Z uwagi na możliwość zaangażowania lokalnych partnerów społeczno-gospodarczych struktury te, a także model funkcjonowania podmiotu zarządzającego należy zarysować w sposób możliwie przejrzysty.

Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR, wymienić należy dwa typy podmiotów:

- ✓ podmiot zarządzający, czyli jednostka nadzorująca oraz koordynująca wdrożenie programu, jako całości, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,
- ✓ podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne zadania.

Funkcję podmiotu zarządzającego i koordynującego realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie pełnił Wójt Gminy Wola Uhruska przy współpracy z powołaną specjalnie na potrzebę wdrożenia LPR Radą ds. rewitalizacji.

Podmiot zarządzający będzie prowadzić nadzór nad:

- ✓ ustaleniem szczegółowych zasad i kryteriów realizacji LPR,
- ✓ zapewnieniem zgodności realizacji LPR z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu,
- ✓ zapewnieniem korelacji poszczególnych projektów wynikających z LPR ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wola Uhruska oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- ✓ zapewnieniem przygotowania i wdrożenia zadań w zakresie informacji i promocji LPR,
- ✓ monitoringiem tj. zbieraniem danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów,
- ✓ przygotowaniem raportów ewaluacyjnych na temat wdrażania LPR,
- ✓ ewaluacją ex-post po zakończeniu realizacji LPR.

Najważniejszym podmiotem zarządzającym Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 jest Wójt. Funkcje pomocnicze pełnić będzie Rada ds. rewitalizacji, w skład której wejdą przedstawiciele wszystkich sektorów. Sektor publiczny będzie reprezentowany przez Radnych Gminy, Wójta Gminy Wola Uhruska oraz wybranych przez niego pracowników Urzędu Gminy. Sektor społeczny stanowią będą Sołtysi rewitalizowanych sołectw, mieszkańcy i organizacje pozarządowe. Sektor gospodarczy budują podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji. Ostateczna struktura Rady ds. rewitalizacji z zapewnieniem reprezentatywności wszystkich trzech sektorów ustalona zostanie w Zarządzeniu Wójta Gminy Wola Uhruska.

Urząd Gminy Wola Uhruska jako podmiot wykonawczy posiada wszelkie struktury organizacyjne oraz doświadczenie umożliwiające wdrożenie projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji. Za realizację poszczególnych etapów projektu rewitalizacyjnego odpowiedzialne będą następujące jednostki:

- ✓ Wójt i Rada Gminy Wola Uhruska – zlecenie przygotowania i wykonania projektu,
- ✓ Referat Rozwoju Gospodarczego – opracowanie wniosków o dofinansowanie; obsługa i przygotowanie przetargu, przygotowanie umów, realizacja projektów, ocena realizacji, koordynacja działań, monitoring,
- ✓ Referat Finansowo-Księgowo-Podatkowy – obsługa finansowa,
- ✓ odpowiednia jednostka – użytkowanie i zarządzanie produktami powstałymi w wyniku realizacji projektu.

Poszczególne inwestycje realizowane będą przez instytucje będące właścicielem majątku objętego projektami. Instytucje te będą występowały jako beneficjent i będą odpowiedzialne za przygotowanie, realizację oraz finansowanie projektów w części przypadającej na udział własny.

Do podmiotów wykonawczych zaliczymy również instytucje lub podmioty będące właścicielem majątku objętego projektami. Interesariusze Ci będą występowali jako beneficjenci i będą odpowiedzialni za przygotowanie, realizację oraz finansowanie projektów w części przypadającej na udział własny.

Nieruchomości położone na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji, Gmina Wola Uhruska może wносить aportem do spółek z udziałem gminy, celem realizacji zadań rewitalizacyjnych zgodnie z założeniami funkcjonalno-przestrzennymi i organizacyjno-finansowymi rewitalizacji danego obszaru.

12.4. System budowania i wspierania partnerstw

W celu jak najpełniejszego zrealizowania celów rewitalizacji wyznaczonych w niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji wskazane jest zaangażowanie w proces rewitalizacji instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w LPR oraz zachęcenie mieszkańców do podejmowania inicjatyw służących realizacji celów rewitalizacji.

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu LPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowi kontynuację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, gdzie do współpracy zostali zaproszeni chętni z terenu obszaru rewitalizacji.

Wójt i Rada Gminy Wola Uhruska przyjmują rolę inicjatora projektów rewitalizacyjnych, podejmując działania w celu pozyskania jak największej liczby wiarygodnych partnerów tych procesów. W tym celu będzie budowany właściwy system zachęt dla interesariuszy, kładąc szczególny nacisk na zidentyfikowanie osób mogących być lokalnymi liderami. Osoby takie zdolne są do pozyskania dla procesu rewitalizacji szerokiego poparcia mieszkańców obszaru. Ci partnerzy, którzy odpowiedzialni będą za realizację określonych projektów w ramach rewitalizacji, będą zobowiązani do zachowania określonych ram (terminów i zakresu zadania). Dla stabilizacji tego procesu będą zawierane stosowne porozumienia, umowy lub listy intencyjne pomiędzy władzą samorządową, a partnerami rewitalizacji.

Władza Samorządowa odpowiedzialna będzie za koordynację i nadzór prowadzonych i inicjowanych przez siebie działań w zakresie rewitalizacji oraz będzie zapewniać właściwą współpracę wszystkich podmiotów zaangażowanych w ich realizację. W uzasadnionych przypadkach gmina może tworzyć nowe podmioty, które będą pełnić rolę koordynatorów rewitalizacji poszczególnych obszarów objętych projektem.

Współpraca pomiędzy partnerami LPR ma na celu:

- ✓ wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- ✓ optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- ✓ wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

12.5. System informacji i promocji

Współpraca z wieloma partnerami podczas wdrażania LPR i prowadzenia procesu rewitalizacji nakłada na gminę pewne obowiązki, wśród których jednym z najważniejszych jest obowiązek informacyjny. W związku z tym wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska będzie procesem jawnym, a więc publicznym i uspołecznionym.

Celem komunikacji społecznej jest nie tylko podnoszenie świadomości społecznej na temat korzyści płynących z procesu rewitalizacji poprzez poinformowanie możliwie największej liczby interesariuszy o ostatecznych zapisach LPR oraz wszystkich istotnych dla nich aspektach rewitalizacji, ale również zaproszenie ich do aktywnego udziału w pracach na rzecz realizacji zamierzonych celów i pobudzanie do wnoszenia własnych propozycji działań. Prawidłowo przeprowadzona kampania informacyjna o prowadzonych pracach nad założeniami dokumentu, a następnie ich realizacją będzie czynnikiem stymulującym do pozyskiwania partnerów procesu rewitalizacji.

Promocja dokumentu jest ważnym elementem realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Działania promocyjne powinny być skierowane do następujących grup docelowych:

- ✓ społeczność lokalna,
- ✓ organizacje pozarządowe,
- ✓ partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym spółdzielnie, lokalni przedsiębiorcy,
- ✓ media.

Za informowanie i promocję Lokalnego Programu Rewitalizacji na poziomie gminy odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Wola Uhruska. Poprzez właściwe przeprowadzenie działań w zakresie kreowania pozytywnego wizerunku przyjętego Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz zaangażowanie partnerów społecznych w proces jego konsultacji i realizacji rozumie się:

- ✓ umieszczenie informacji nt. stanu realizacji założeń LPR, realizacji projektów itp. na oficjalnej stronie internetowej gminy Wola Uhruska (<http://www.wolauhruska.pl/>) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (<http://ugwolauhruska.bip.lubelskie.pl/>)
- ✓ zamieszczanie informacji w lokalnych mediach (np. prasie),
- ✓ publiczną prezentację LPR społeczności lokalnej,
- ✓ organizację spotkań i konferencji dla społeczności lokalnej, przedstawicieli lokalnych środowisk, organizacji pozarządowych dotyczących wdrażania i/lub aktualizacji LPR, które stanowią niezbędny element dialogu społecznego (zwłaszcza w przypadkach projektów społecznych, uzupełniających inwestycje infrastrukturalne), prowadząc do wymiany opinii, czasem nawet do weryfikacji planów lub ich uzupełniania,
- ✓ umożliwienie szerokiego dostępu do zapisów dokumentu poprzez jego powielenie, bądź udostępnienie w formie broszur i ulotek najważniejszych zapisów dotyczących realizowanych działań.

Oprócz Wójta, jako głównego podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji, działania tego typu powinny prowadzić wszystkie inne podmioty, zaangażowane w poszczególne projekty zawarte w LPR.

Nie bez znaczenia jest fakt, że informowanie o planowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych (inwestycyjnych i nie inwestycyjnych) to ważny sygnał dla potencjalnych

inwestorów i nowych firm, a także dla mieszkańców zainteresowanych otwarciem własnej działalności gospodarczej na rewitalizowanym obszarze Gminy Wola Uhruska.

12.6. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych

Monitorowanie LPR to systematyczne i ciągłe zbieranie, analiza i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania Programu na potrzeby jego zarządzania, oceny oraz podejmowania decyzji. Proces ten dostarcza niezbędnych informacji na temat postępów realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów.

Wójt Gminy Wola Uhruska, jako podmiot zarządzający wdrażaniem LPR, odpowiada za kreowanie i realizację polityki rozwoju na swoim terenie. Dlatego szczególnie ważnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska jest umiejętne określenie systemu kontroli i monitorowania realizacji celów. Podstawowym zadaniem tego systemu jest dostarczenie bieżących informacji o tym, czy cele rewitalizacji są osiągnięte oraz w jakim stopniu.

Pozwoli to również na dokładne monitorowanie postępów LPR i ewentualne korygowanie niedociągnięć. Poza tym istotne jest zachowanie trwałości podejmowanych działań, a nie skupianie się na rozwiązaniach tymczasowych i nietrwałych.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska jest Wójt Gminy Wola Uhruska, który jest wspierany przez pracowników Urzędu Gminy i jednostki organizacyjne. Bardzo istotną rolę w procesie społecznego monitorowania realizacji LPR będą pełnili sołtysi sołectw wchodzących w skład obszaru rewitalizacji, którzy przy pomocy mieszkańców będą kontrolować realizację poszczególnych projektów rewitalizacyjnych, a zatem wyznaczonych celów rewitalizacji.

Proces monitorowania obejmuje zbieranie danych obrazujących tempo i jakość wdrażania projektów, ich raportowanie, a następnie interpretowanie informacji opisujących postęp i efekty realizowanego zadania.

Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych będzie się odbywało na trzech poziomach:

- ✓ wskaźniki produktu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów w podrozdziale 11.2. Projekty rewitalizacyjne,
- ✓ wskaźniki rezultatu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów w podrozdziale 11.2. Projekty rewitalizacyjne oraz na poziomie celów operacyjnych,
- ✓ wskaźnik oddziaływania na poziomie wizji i celu głównego.

Każdego roku przez okres obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie sporządzany skrócony raport z wykonania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Co roku analizowane będą wskaźniki produktów i przedstawiony będzie wykaz projektów, które zostały zrealizowane w ciągu roku. Co dwa lata, będzie przygotowywany pełny raport obejmujący: zrealizowane projekty, monitorowanie celów i monitorowanie wskaźników diagnostycznych (przedstawionych w rozdziale 9. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych).

Monitorowanie wskaźników diagnostycznych ma na celu uniknięcie ograniczania się do obserwacji tylko postępów w realizacji poszczególnych projektów. Celem przygotowania LPR jest wydobycie wskazanych obszarów ze stanu kryzysowego. W związku z tym niezbędne jest monitorowanie również zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej, zwłaszcza w dziedzinach

uznanych jako wymagające interwencji, co będzie możliwe dzięki analizie wskaźników diagnostycznych.

Po sporządzeniu raportu organizowane będzie spotkanie Wójta i Rady ds. Rewitalizacji, w którym uczestniczyć będą mogli mieszkańcy i inni interesariusze z terenu gminy (zwłaszcza obszarów rewitalizacji).

Poniżej przedstawiony został zestaw wskaźników monitorujących realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska wraz ze wskazaniem wartości bazowej wskaźnika na 2014 r. i docelowej na 2023 r. oraz źródła pozyskania danych.

Tabela 63. Lista wskaźników LPR.

Cel	Wskaźnik	Wartość docelowa 2023	Źródło danych
Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez nadanie mu nowych funkcji i odbudowanie istniejących oraz kompleksową odnowę społeczną, przestrzenną i gospodarczą	Odczuwalny wzrost poziomu jakości życia w obszarze rewitalizacji	20%	Ankietyzacja mieszkańców
	Liczba osób korzystających z ciągów komunikacyjnych	115	Ankietyzacja mieszkańców
Cel operacyjny 1. Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych;	Liczba osób korzystających z wyremontowanej/utworzonej infrastruktury	50	Lista uczestników
	Liczba osób użytkujących zmodernizowany budynek	30	Lista uczestników
	Zmniejszenie emisji pyłów zawieszonych – kg/rok	175	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych mieszkań	169	Protokół z realizacji projektu
	Ograniczenie emisji CO ₂ – Mg/r	9,96	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób zamieszkujących tereny z projektowaną linią oświetleniową	63	Ankietyzacja mieszkańców
	Zmniejszenie strat na wodociągu i sieci kanalizacyjnej- %.	50	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób odwiedzających Dom Pracy Twórczej – os/rok	600	Lista uczestników
	Liczba osób korzystających z targowiska – os/rok	10000	Ankietyzacja mieszkańców

Cel	Wskaźnik	Wartość docelowa 2023	Źródło danych
	Liczba osób odwiedzających park i aleję rzeźb – os/rok	10000	Protokół z realizacji projektu
	Zachowanie dziedzictwa – liczba obiektów	10	Protokół z realizacji projektu
Cel operacyjny 2. Ograniczenie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym oraz patologiami występującymi na obszarze rewitalizacji;	Liczba osób korzystających z infrastruktury poddanej modernizacji i	500	Lista uczestników
	Liczba osób korzystających z oferty Gminnego Domu Kultury	500	Lista uczestników
	Liczba osób korzystających z usług Dziennego Domu „Senior+”	80	Lista uczestników
	Liczba osób korzystających z obiektu - os/rok.	Okolo 2000	Lista uczestników
	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach – os/rok.	300	Lista uczestników
	Liczba osób zakwaterowanych	3	Lista uczestników
	Liczba uczestników ŚDS	25	Lista uczestników
	Liczba miejsc pracy	8-10	Lista umów o pracę
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje	10	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po zakończeniu projektu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	4	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób pracujących na zrewitalizowanym obszarze	2	Lista umów o pracę
	Liczba osób, u których po opuszczeniu programu zostały zdiagnozowane i/lub ograniczone problemy zdrowotne	10	Protokół z realizacji projektu
	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu	1	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających z mobilnego miasteczka ruchu drogowego	100	Ankietyzacja mieszkańców
	Liczba uczestników wydarzeń sportowo-rekreacyjnych na obszarze rewitalizowanym –	100	Lista uczestników

Cel	Wskaźnik	Wartość docelowa 2023	Źródło danych
	os./rok		
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu [osoby]	125	Lista uczestników
Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Wola Uhruska.	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanego budynku	15	Lista uczestników
	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	10	Lista umów o pracę
	Liczba osób prowadzących działalność na zrewitalizowanym obszarze	2	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie	9	Lista uczestników
	Liczba osób poniżej 30 lat z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	1	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających ze ścieżki przyrodniczej - os/rok.	4000	Ankietyzacja mieszkańców
	Ilość osób wędkujących – os/rok.	3600	Ankietyzacja mieszkańców
	Liczba adresatów działań informacyjnych zachęcających rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE	20	Protokół z realizacji projektu
	Liczba adresatów działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym	20	Protokół z realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne

Aby najpełniej odzwierciedlić poprawę sytuacji na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji należy porównać wskaźniki diagnostyczne otrzymane na początku tego procesu ze wskaźnikami uzyskanymi na kolejnych etapach oraz po jego zakończeniu.

Przyjęty system monitorowania jest podstawą do efektywnej ewaluacji i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów. Systematyczna ocena i aktualizacja umożliwi dostosowywanie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

13. System ewaluacji i aktualizacji programu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 to dokument otwarty, który poddawany będzie okresowej analizie, ocenie i aktualizacji.

13.1. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Ewaluacja ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizowanego z jednoczesnym uwzględnieniem celu głównego Programu i właściwego prawodawstwa lokalnego, krajowego i wspólnotowego dotyczącego m.in. oddziaływania na środowisko projektów zapisanych do realizacji w LPR.

Ewaluacja LPR będzie służyć przede wszystkim oszacowaniu osiągnięcia wskaźników monitorujących, a przez to stopnia wdrożenia całego LPR. Odpowie również na pytanie o trafność planowanych, przeprowadzonych i zakończonych projektów w odniesieniu do potrzeb, oraz pozwoli ocenić efekty i korzyści z ich wdrożenia.

Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska opiera się na 3 rodzajach ocen:

- ✓ ex-ante (przed realizacją LPR) – uznać można, że ocenę taką przeprowadzono na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji, harmonogram projektów sporządzono w oparciu o lokalne potrzeby oraz analizę zgłoszonych kart projektów,
- ✓ on-going (w trakcie realizacji LPR) – ocenie tej podlegać będą poszczególne projekty w trakcie ich realizacji, system monitorowania i kontroli powinien być skierowany na analizę postępów w realizacji Programu i kontrolę terminów wykonania poszczególnych zadań,
- ✓ ex-post (po zakończeniu realizacji LPR) – w jej ramach przewiduje się, że po zakończeniu realizacji LPR przez kolejne pięć lat, w systemie rocznym sporządzane będą raporty celem weryfikacji rzeczywistych i planowanych wskaźników rezultatu i oddziaływania.

W raporcie ewaluacyjnym należy wziąć pod uwagę następujące kryteria ewaluacyjne: trafność, skuteczność, efektywność (przy ewaluacji on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość (przy ewaluacji ex-post). Wójt gminy oceniając realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie brał pod uwagę 5 kryteriów:

- ✓ trafność – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele LPR odpowiadają potrzebom i priorytetem wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizacji,
- ✓ skuteczność – kryterium, które pozwala sprecyzować, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie LPR zostały osiągnięte,
- ✓ efektywność – kryterium, które pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” LPR,
- ✓ użyteczność – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie LPR odpowiada potrzebom grupy docelowej,
- ✓ trwałość – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem LPR będą trwać po zakończeniu jego wdrażania.

Wszelkie dokumenty ewaluacyjne, sprawozdania z realizacji inwestycji oraz sprawozdania okresowe realizacji LPR będą adresowane do Wójta i Rady ds. rewitalizacji. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami LPR a jego rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione. Końcowy raport ewaluacyjny będzie dostępny do wglądu w sekretariacie Wójta.

13.2. Zasady i tryb aktualizacji programu

Proces rewitalizacji, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, co implikuje konieczność założenia okresowej aktualizacji LPR oraz aktualizacji nadzwyczajnej w razie zaistnienia takich okoliczności.

System monitorowania i ewaluacji będzie podstawą do podjęcia działań naprawczych i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do programu nowego zadania, zmiany harmonogramu realizacji, planu finansowego lub konieczność aktualizacji wskaźników. Ponadto, w przypadku wystąpienia nagłych zmian w otoczeniu wpływających na LPR, może nastąpić aktualizacja nadzwyczajna.

Ewentualność wprowadzenia poprawek i aktualizacji dokumentu wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały przez Radę Gminy, tak aby LPR mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany w Programie będą jednak musiały posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne. Do LPR na późniejszym etapie jego realizacji będą mogli być również uwzględnieni dodatkowi partnerzy (zupełnie nowi, jak i zastępujący dotychczas funkcjonujących w Programie). Akceptowane będą te inicjatywy, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno-organizacyjny) projekty, które zostaną dopisane do Programu, muszą być zgodne z politykami i programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, jak również mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej.

Procedura okresowej aktualizacji LPR obejmuje następujące kroki:

1. Zainteresowane podmioty, działające na obszarach wskazanych do rewitalizacji w ramach LPR lub zainteresowane podjęciem takiej działalności, w zakresie przyczyniającym się do realizacji celów rewitalizacji, zgłaszają swoje propozycje w formie pisemnej do Urzędu Gminy w Woli Uhruskiej lub karty projektu umieszczonej na stronie internetowej,
2. Wójt wraz z Radą ds. rewitalizacji dokonuje weryfikacji zgłoszonych propozycji i wydaje opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego działania bądź innej proponowanej zmiany do Lokalnego Programu Rewitalizacji,
3. Jeżeli planowane zmiany wymagają: włączenia do LPR nowych projektów, modyfikacji założonych celów bądź też wyznaczonych kierunków działań warunkujących powodzenie rewitalizacji, Wójt Gminy przy współpracy z Radą ds. rewitalizacji podejmuje decyzję o przystąpieniu do aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji przedkładając Radzie Gminy Wola Uhruska stosowny projekt uchwały.

W celu przejrzystości LPR dla wszystkich zaangażowanych instytucji (w tym IZ RPO WL) oraz partnerów, zmiany będą sygnalizowane w odpowiednim załączniku do uchwały Rady Gminy w postaci rejestru zmian.

14. Przebieg partycypacji społecznej w procesie programowania rewitalizacji

Partycypacja społeczna została zapewniona na każdym etapie prac nad opracowaniem LPR. Zasady angażowania wszystkich grup interesariuszy w prace nad LPR, wraz ze wskazaniem wykorzystanych form partycypacji, terminów oraz zakresu podejmowanych czynności zostały opisane poniżej. **Przyjęte zasady partycypacji nie prowadziły do uprzywilejowania części społeczności lokalnej kosztem pozostałych jej członków.** Wszelkie informacje dotyczące spotkań konsultacyjnych, wypełniania ankiet i fiszek projektowych były nie tylko dostępne na stronie internetowej gminy (zarówno w zakładce rewitalizacji jak i aktualności), ale także były wywieszane przez sołtysów w każdej miejscowości. Przez cały okres opracowywania LPR na temat rewitalizacji i jej przebiegu mieszkańcy mogli dowiedzieć się z broszur informacyjnych wyłożonych w Urzędzie Gminy.

14.1. Konsultacje społeczne

Podstawowym celem działań partycypacyjnych jest włączenie jak najszerszej grupy beneficjentów i interesariuszy w proces rewitalizacji. Interesariuszami procesu rewitalizacji są m.in. mieszkańcy gminy, mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym także poszczególne grupy społeczne, takie jak młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne itp.), lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe itp. W ramach wdrażania LPR, przewidziano następujące formy włączenia mieszkańców w działania rewitalizacyjne:

- ✓ opracowanie sekcji „REWITALIZACJA” na stronie internetowej urzędu gminy <http://www.wolauhruska.pl/>, na której opublikowany zostanie dokument oraz zamieszczane będą wszystkie informacje związane z procesem rewitalizacji w gminie,
- ✓ publikowanie najważniejszych informacji dotyczących procesu rewitalizacji na głównej stronie Urzędu Gminy Wola Uhruska,
- ✓ organizacja konferencji i spotkań informacyjnych dotyczących Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023,
- ✓ organizacja spotkań z mieszkańcami, na których poruszana będzie tematyka rewitalizacji,
- ✓ konsultowanie z interesariuszami procesu rewitalizacji koncepcji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Należy także zaznaczyć, że interesariusze procesu rewitalizacji będą angażowani w planowanie, realizację oraz monitoring przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Przedmiotem pierwszego etapu konsultacji była delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Wola Uhruska. Prace prowadzone były jako wstęp do przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Od początku prac nad LPR prowadzono ankietyzację. Ankieta dostępna była na stronach internetowych Gminy, w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach konsultacyjnych. Ankiety wypełniły 45 osób.

Podczas procesu konsultacji zorganizowano 3 spotkania konsultacyjne z interesariuszami LPR. Wójt Gminy oraz eksperci zewnętrzni zaprosili wszystkich mieszkańców, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców i wszystkie inne osoby oraz podmioty, które chcą mieć wpływ

na rozwój gminy do włączenia się do prac nad dokumentem. Podkreślano, że udział społeczności lokalnej jest kluczowy dla opracowania Programu Rewitalizacji oraz diagnozy społeczno-gospodarczej, w tym wyznaczenia obszarów rewitalizacji. Działania planowane w ramach Programu mają służyć poprawie warunków życia i zwiększaniu aktywności gospodarczej mieszkańców. Poinformowano mieszkańców o możliwościach uczestnictwa cyklu trzech konsultacji społecznych i konferencji podsumowującej.

Spotkania konsultacyjne odbywały się w sali konferencyjnej w Gimnazjum w Woli Uhruskiej na ul. Gimnazjalnej 36. W każdym spotkaniu uczestniczyli radni oraz sołtysi lub wyznaczeni przez nich przedstawiciele sołectw. Program spotkań kształtował się następująco:

Tabela 64. Terminy i przedmiot konsultacji społecznych.

Lp.	Data spotkania	Program spotkania
1	21.08.2017	1. Przedstawienie podstawowych informacji na temat rewitalizacji 2. Prezentacja wyników analizy statystycznej dla każdego sołectwa Gminy. 3. Warsztat: identyfikacja negatywnych zjawisk występujących na obszarze zdegradowanym w poszczególnych sferach (społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej i gospodarczej). 4. Prezentacja propozycji obszaru do rewitalizacji i dyskusja.
2	21.08.2017	1. Warsztat: przedstawienie, omówienie i dyskusja nad celami Lokalnego Programu Rewitalizacji. 2. Prezentacja fiszek rewitalizacyjnych (mieszkańcy mogą zgłaszać propozycje projektów rewitalizacyjnych na terenie obszaru rewitalizacji)
3	28.08.2017	1. Omówienie i dyskusja nad opracowanymi fiskami projektowymi. 2. Ustalenie roboczej wersji harmonogramu realizacji projektów rewitalizacyjnych na podstawie opracowanych fiszek. 3. Podsumowanie i zakończenie serii spotkań.

Przez cały okres konsultacji na stronie internetowej gminy zamieszczone były mapy z zaznaczoną propozycją obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Konsultacje koncentrowały się na:

- 1) poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) prowadzeniu skierowanych do interesariuszy działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- 4) zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- 5) wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji lokalnego programu rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rysunek 1. Konsultacje społeczne

Źródło: UG Wola Uhruska

Rysunek 2. Konsultacje społeczne

Źródło: UG Wola Uhruska

Rysunek 3. Konsultacje społeczne

Źródło: UG Wola Uhruska

Rysunek 4. II konsultacje społeczne

Źródło: UG Wola Uhruska

Lokalny Program Rewitalizacji został zamieszczony na stronie internetowej gminy 29.08.2017 roku celem konsultacji społecznych i umożliwienia mieszkańcom wprowadzania zmian do dokumentu.

14.2. Wyniki badań społecznych

Po przeprowadzeniu diagnozy obszarów zdegradowanych w sześciu obszarach Gminy Wola Uhruska, w ramach analizy wskaźnikowej wyłoniono sześć obszarów zdegradowanych. Tym samym uznano o konieczności zagwarantowania udziału społeczności lokalnej, możliwości wypowiedzenia się na temat tego, jaki obszar powinien zostać uznany za obszar rewitalizacji.

Badanie przeprowadzono w terminie od 11 sierpnia do 22 sierpnia 2017 r. Ankieta była opublikowana w zakładce na stronie internetowej Gminy oraz wyłożona w siedzibie Urzędu Gminy Wola Uhruska oraz rozdawana na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych. Łączna liczba respondentów wyniosła 45 osób.

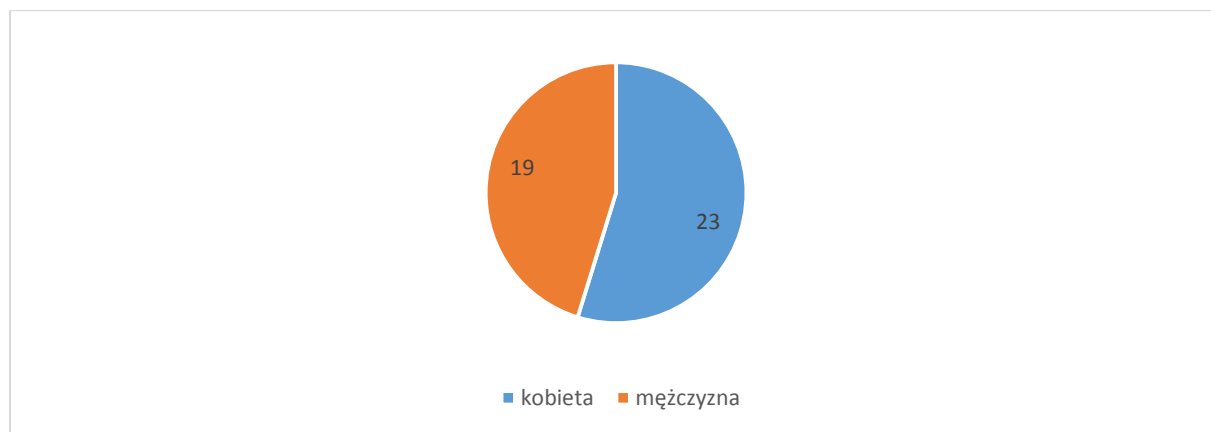
Celem badania było skonfrontowanie efektów przeprowadzonej analizy wskaźnikowej oraz uzyskanie informacji pozwalających na ocenę trafności doboru obszaru miejscowości Wola Uhruska i Uhrusk jako obszaru rewitalizacji.

W pierwszej części analizy zostaną przedstawione zmienne socjodemograficzne populacji biorącej udział w badaniu a w dalszej części podrozdziału znajduje się analiza odpowiedzi na poszczególne pytania merytoryczne.

Poniżej przedstawiono zbiorcze wyniki ankiet wskazujących jako obszar rewitalizacji sołectwa: Uhrusk i Wola Uhruska. W związku z tym, że za wyborem innego obszaru przemawiały jedynie 3 ankiety nie dokonywano ich analizy.

Wśród respondentów dominowały kobiety, ich udział kształtował się na poziomie 54,7%, natomiast odsetek kobiet wynosił 45,3%.

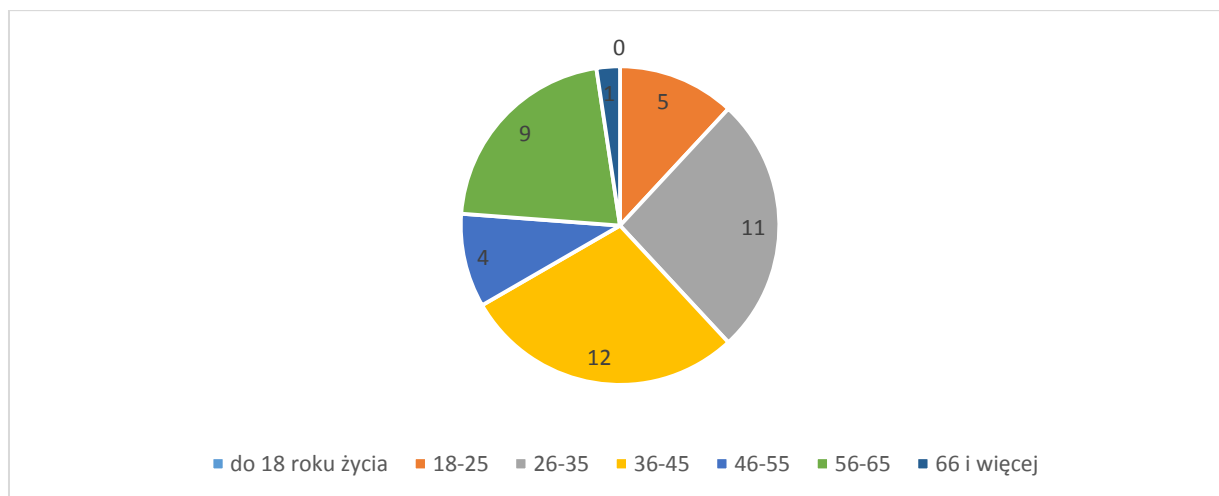
Wykres 45. Metryczka - płeć

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najbardziej liczną grupą badanych były osoby w wieku 36-45 lat (27,9%), oraz osoby w wieku 26-35 (25,6%) i 56-65 (20,9%).

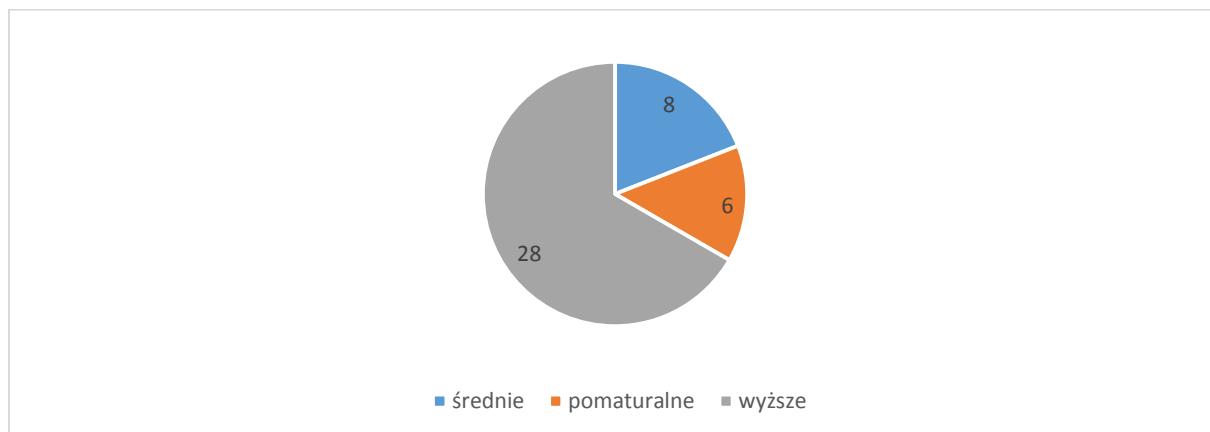
Wykres 46. Metryczka - wiek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najwięcej ankietowanych posiadało wykształcenie wyższe (65,1%), a następnie średnie (18,6%) i pomaturalne (13,9%).

Wykres 47. Metryczka - wykształcenie

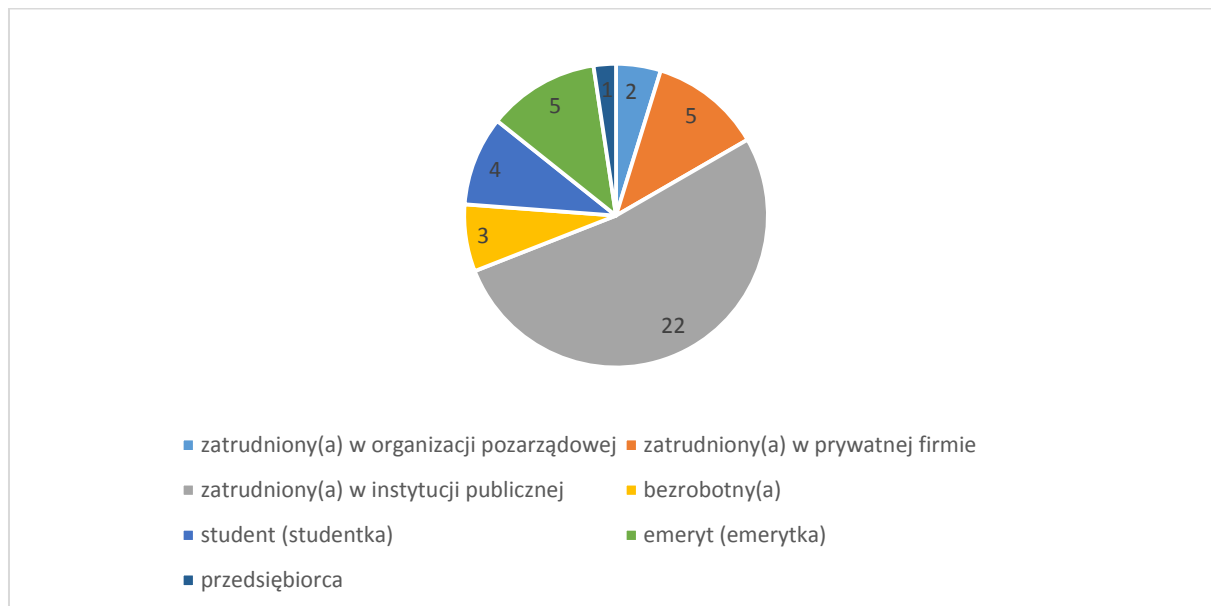

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Status na rynku pracy mieszkańców może stanowić istotny czynnik determinujący wybór odpowiedzi i formułowanie opinii dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych. Dlatego warto przyjrzeć się jak przedstawia się przekrój ankietowanych w kontekście tego kryterium. Zdecydowanie przeważającą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby pracujące (72,1%). Osoby uczące się i bezrobotne stanowiły grupy o udziale 16,27% respondentów. Emeryci i renciści stanowili natomiast 11,6% badanych.

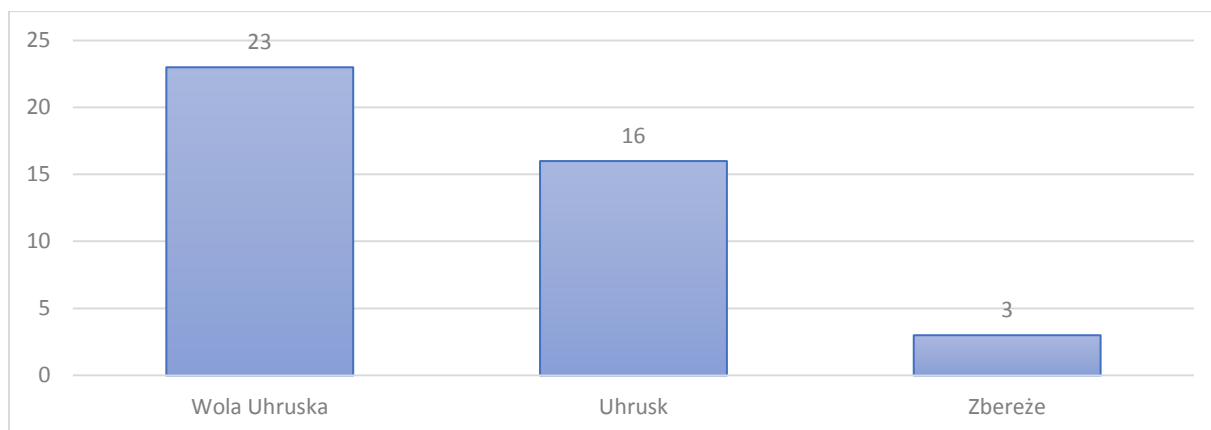
Wykres 48. Metryczka – status na rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Bazując na analizie wskaźnikowej, poproszono respondentów o wskazanie obszaru gminy, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji. 54,76% respondentów było zdania, że obszarem poddany procesowi rewitalizacji powinna być miejscowość Wola Uhruska, 38,10% wybrało miejscowość Uhrusk.

Wykres 49. Obszar, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji.

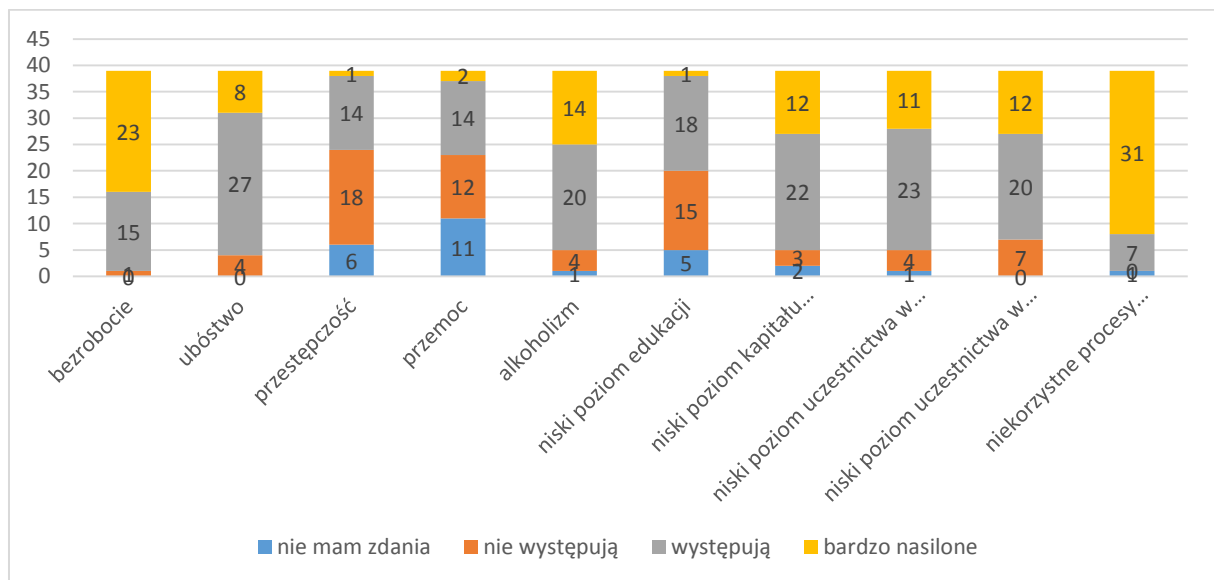

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Obszar do rewitalizacji – Wola Uhruska i Uhrusk

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów natury społecznej w największej skali i nasileniu występują niekorzystne procesy demograficzne, bezrobocie, niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym oraz niski poziom kapitału społecznego. Niekorzystnym zjawiskiem jest także częste występowanie problemów społecznych związanych z: niskim poziomem uczestnictwa w życiu kulturalnym, alkoholizmem oraz niskim poziomem edukacji.

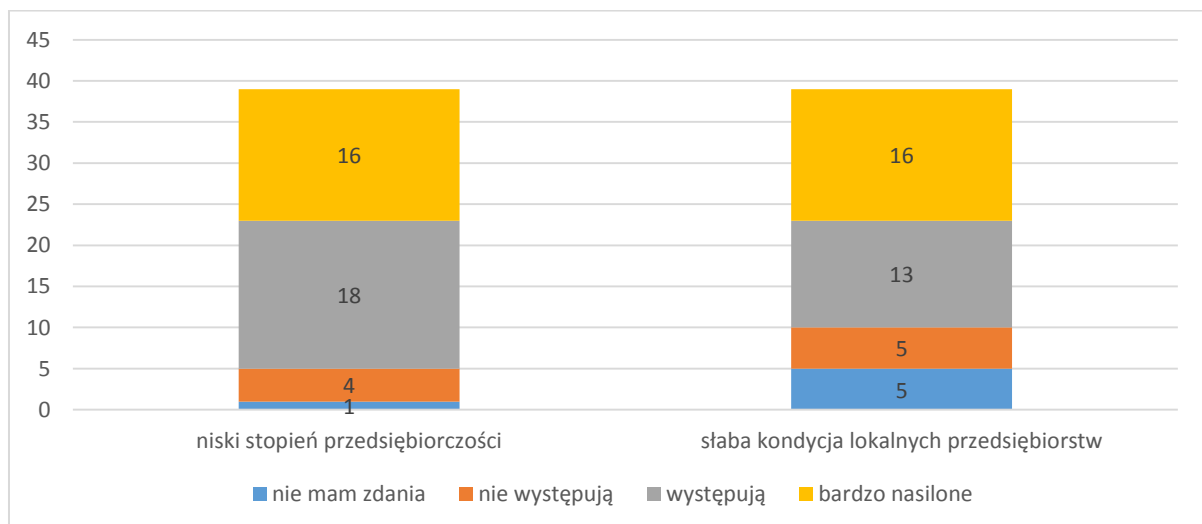
Wykres 50. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Największa liczba ankietowanych wskazywała, że występowanie negatywnych problemów w sferze gospodarczej jest związane głównie z niskim stopniem przedsiębiorczości.

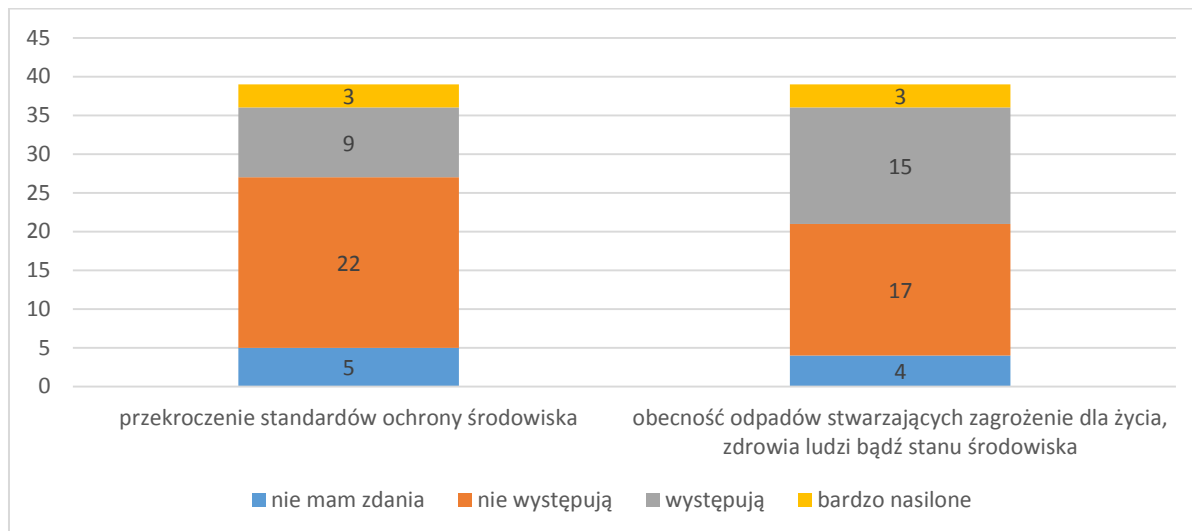
Wykres 51. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

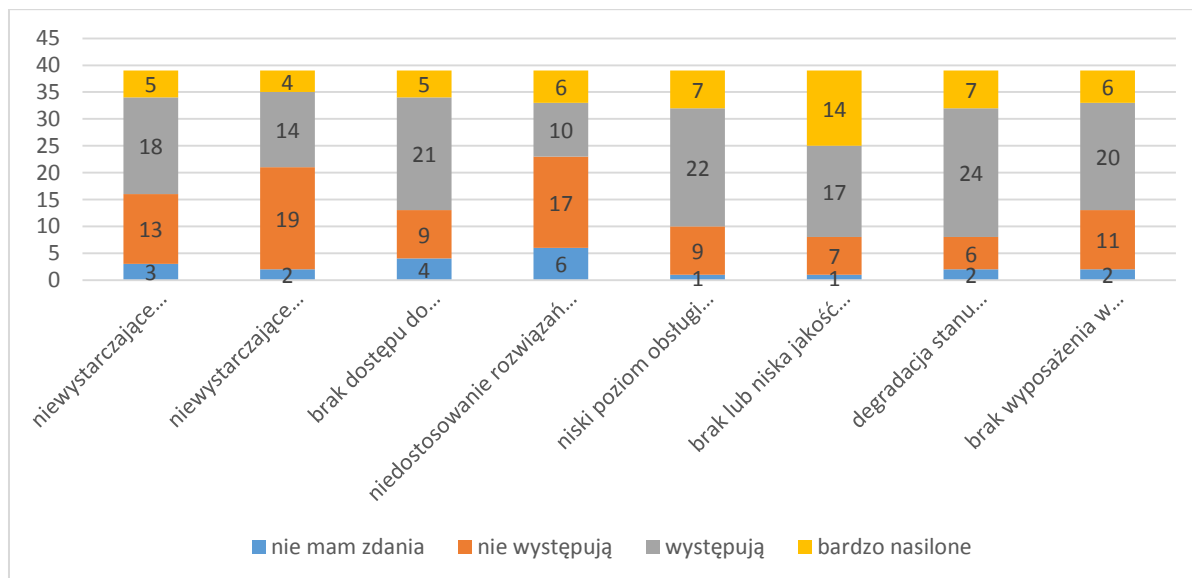
Największa liczba badanych wskazywała, że występowanie negatywnych problemów w sferze środowiskowej jest związane głównie z obecnością odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska.

Wykres 52. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres 53. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKcjONALNYCH I TECHNICZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

15. Ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 Nr 199 poz. 1227) projekt niniejszego dokumentu należało skonsultować z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym projekt dokumentu, wyszczególniający wszystkie planowane do realizacji inwestycje został przesłany obu tym organom z prośbą o opinię, czy należy wykonać strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

W odpowiedzi na pismo Wójta Gminy Wola Uhruska z dnia 31.08.2017 r. z wnioskiem na podstawie art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz 353, późn. zm.) o uzgodnienie do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie stwierdził, że: „Na podstawie przeprowadzonej analizy, biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie stwierdził, że dla projektu „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023” nie ma zastosowania art. 47 ww. ustawy dotyczący konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny na środowisko. Przedmiotowe pismo stanowi załącznik do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

W odpowiedzi na wniosek z dnia 31.08.2017 r. w sprawie uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023”- Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie poinformował, że dokument LPR, nie jest wymieniony w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.). **Zgodnie z art. 47 przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów innych niż wymienione w art. 46 jednak wymagają one uzgodnienia wyłącznie z organem określonym w art. 57, tj. w tym przypadku z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie.** Wobec powyższego wniosek pozostał bez rozpoznania. (nr. przedmiotowego pisma DNS-NZ.7016.239.2017.MW, z dnia 08.09.2017 r.). Pismo stanowi załącznik do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

16. Załączniki

16.1. Ankieta

ANKIETA
na potrzeby opracowania
„Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023”
WYZNACZENIE OBSZARÓW DO REWITALIZACJI

Szanowni Państwo,

Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych przestrzeni Gminy Wola Uhruska oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze, w związku z przystąpieniem Gminy Wola Uhruska do opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023” w ramach projektu pt. "Lokalny Program Rewitalizacji podstawą ożywienia w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Wola Uhruska" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Dokument ten będzie stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze Gminy Wola Uhruska wymagającym szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwi efektywne pozyskiwanie dofinansowania projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020. Zaplanowane do realizacji projekty w ramach ww. dokumentu przyczynią się do pobudzenia aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, przywrócenia estetyki i ładu przestrzennego, pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, termomodernizacji budynków i obiektów użyteczności publicznej, ochrony środowiska naturalnego, zachowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Rewitalizacja - stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany - to obszar Gminy, znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) i występowania na nim ponadto co najmniej jednego negatywnego zjawiska ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej, mającego w stosunku do nich charakter uzupełniający.

Państwa opinie, jako cenne i ważne źródło informacji na temat konkretnych potrzeb mieszkańców Gminy Wola Uhruska, zostaną uwzględnione przy przygotowaniu programu w zakresie jej celów, priorytetów, kierunków działań i konkretnych projektów inwestycyjnych i społecznych.

Ankieta ma charakter anonimowy.

Prosimy o odpowiedź na każde pytanie, poprzez zaznaczenie odpowiedniego pola.

Wójt Gminy Wola Uhruska
(-)
Jan Łukasik

1. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

(ze względu na koncentrację na tym obszarze problemów społecznych i współwystępowanie co najmniej jednego problemu wymienionego i opisanego w pkt. 4 ankiety (z sfery?: **gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej**). Proszę dokładnie określić zakres obszaru – jego granice (np. wskazać nazwy miejscowości, ulic, nr działek, itp.):

--

2. Proszę podać Pana(i) związek z wybranym obszarem (można wskazać kilka odpowiedzi).

☐ miejsce zamieszkania
☐ miejsce pracy
☐ miejsce prowadzenia działalności gospodarczej
☐ klient
☐ miejsce rekreacji, wypoczynku
☐ Inne: ....

3. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze.

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania 1 - nie występują 2 - występują 3 - bardzo nasilone

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
-------------------	---	---	---	---

bezrobocie	☐	☐	☐	☐
ubóstwo	☐	☐	☐	☐
przestępczość	☐	☐	☐	☐
przemoc (np. w rodzinie, w szkole)	☐	☐	☐	☐
alkoholizm	☐	☐	☐	☐
niski poziom edukacji: niskie wyniki w nauce, problemy w realizacji programów nauczania, duża liczba młodzieży niewypełniającej obowiązku szkolnego, rozkład stopnia wykształcenia wśród osób dorosłych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziomu kapitału społecznego: słabo wykształcone relacje wewnątrz społeczności lokalnej, niski poziom zaufania, nieprzestrzeganie zasady współżycia społecznego, słaba zdolność do współdziałania, mała liczba organizacji społecznych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym (np. niewielka liczba aktywnych organizacji pozarządowych, niska frekwencja wyborcza itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym (np. niewielka liczba mieszkańców, którzy biorą udział w wydarzeniach kulturalnych - teatralnych, muzealnych, imprezach masowych itp.)	☐	☐	☐	☐
niekorzystne procesy demograficzne (np. migracje, starzenie się społeczeństwa itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy społeczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

4. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH, PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNYCH lub TECHNICZNYCH, na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami zaznaczonymi w pkt. 3?

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania, 1 - nie występują, 2 – występują, 3 - bardzo nasilone

■ **PROBLEMY GOSPODARCZE**

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
niski stopień przedsiębiorczości (np. mała ilość lokalnych przedsiębiorstw, niska aktywność przedsiębiorstw itp.)	☐	☐	☐	☐
słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw	☐	☐	☐	☐

Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

■ PROBLEMY ŚRODOWISKOWE

<i>Wyszczególnienie:</i>	0	1	2	3
przekroczenie standardów jakości środowiska (zanieczyszczone środowisko naturalne)	☐	☐	☐	☐
obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska (np. azbest, odpady medyczne itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐

■ PROBLEMY PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE

<i>Wyszczególnienie:</i>	0	1	2	3
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną (np. wodno-ściekową, ciepłowniczą, elektryczną, telekomunikacyjną, drogową itp.)	☐	☐	☐	☐
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną (np. przedszkola i szkoły, obiekty ochrony zdrowia, instytucje kultury, ośrodki sportowe i rekreacyjne itp.)	☐	☐	☐	☐
brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług (np. zdrowotnych, społecznych, socjalnych, opiekuńczych itp.)	☐	☐	☐	☐
niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru (np. brak ograniczenia hałasu, brak parkingu itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom obsługi komunikacyjnej (w tym dostęp do środków komunikacji publicznej, sieci drogowej, ciągów i przejść pieszych itp.)	☐	☐	☐	☐
brak lub niska jakość terenów publicznych (np. tereny zielone, parki, skwery, miejsca rekreacyjno – wypoczynkowe itp.)	☐	☐	☐	☐

Inne problemy przestrzenno-funkcjonalne, jakie?	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

PROBLEMY TECHNICZNE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym)	☐	☐	☐	☐
brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska-termomodernizacja, odnawialne źródła energii)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy techniczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

5. Proszę wymienić/opisać jakie działania należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych problemów w Gminie Wola Uhruska?

METRYCZKA:

PŁEĆ: ☐ mężczyzna ☐ kobieta	MIEJSCE ZAMIESZKANIA: ☐ Miasto (osiedle) ☐ Miasto (dom jednorodzinny) ☐ Wieś
WIEK: ☐ do 18 roku życia ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55	STAN CYWILNY: ☐ kawaler (panna) ☐ żonaty (mężatka) ☐ wdowiec (wdowa) ☐ rozwiedziony (rozwiedziona) ☐ żyjący(a) w nieformalnym związku

☐ 56-65 ☐ 66 i więcej	
STATUS NA RYNKU PRACY: ☐ uczeń (uczennica) ☐ student (studentka) ☐ emeryt (emerytka) ☐ rencista (rencistka) ☐ przedsiębiorca ☐ zatrudniony(a) w prywatnej firmie ☐ zatrudniony(a) w instytucji publicznej ☐ zatrudniony(a) w organizacji pozarządowej ☐ niepracujący (bezrobotny) ☐ rolnik	JAK OCENIA PAN/PANI SWOJĄ SYTUACJĘ MATERIALNĄ? ☐ bardzo dobrze ☐ dobrze ☐ średnio ☐ źle ☐ bardzo źle ☐ trudno powiedzieć
WYKSZTAŁCENIE: ☐ podstawowe ☐ gimnazjalne ☐ zasadnicze zawodowe ☐ średnie ☐ pomaturalne ☐ wyższe	Czy jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Wola Uhruska? ☐ tak ☐ nie

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY!

16.2. Fiszka Projektowa

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska	FISZKA PROJEKTOWA na potrzeby opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023”.
---	--

Szanowni Państwo,

Prace nad *Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017- 2023* znajdują się w fazie opracowywania konkretnych **propozycji działań/przedsięwzięć (projektów)**, które będą podejmowane w ramach tego Programu w najbliższych latach.

Prosimy zatem wszystkie osoby i instytucje oddane sprawie poprawy jakości życia w naszej gminie o aktywne włączenie się w proces opracowywania Programu i opisanie swojego pomysłu, propozycji projektu do Lokalnego Programu Rewitalizacji (zgodnie z zaproponowaną poniżej fiszką projektową), bazując na wskazanym **obszarze rewitalizacji obejmującym poniższe sołectwa:**

- Wola Uhruska
- Uhrusk

Obecnie wszczęta procedura naboru projektów jest elementem dalszych konsultacji Programu Rewitalizacji, a także formalnego zebrania przedsięwzięć (projektów), które, po weryfikacji przeprowadzonej przez zespół przedstawicieli wykonawcy dokumentu: Lubelskiej Akademii Rozwoju i Urzędu Gminy Wola Uhruska, zostaną umieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 20167-2023.

Jan Łukasik
(-)
Wójt Gminy Wola Uhruska

1. WZÓR FISZKI PROJEKTOWEJ:

1. Nazwa planowanego działania/projektu

(Nazwa działania/projektu powinna precyzyjnie wskazywać przedmiot działania).

2. Cel ogólny projektu

(np. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprawa jakości życia, poprawa estetyki).

3. Opis stanu istniejącego/problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu/przedsięwzięcia

(Należy przedstawić stan obecny i wymienić problemy, które będą rozwiązywane w wyniku realizacji projektu, a także uzasadnić, że projekt przyczyni się do ich rozwiązania,

np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, wskazanie właściwych wzorców zachowań).

4. Lokalizacja projektu/adres

5. Czy projekt realizowany będzie w partnerstwie?

TAK/NIE Jeśli TAK- podać dane kontaktowe partnera.

6. Główne planowane działania / zadania

TAK / NIE

.....

.....

sektor publiczny sektor społeczny sektor gospodarczy

7. Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu

8. Posiadane dokumenty, opracowania, analizy, dokumentacja projektowa, decyzje

9. Planowany termin realizacji projektu

(Proszę wskazać czas realizacji projektu i ewentualnie poszczególnych działań?).

10. Typ projektu

(W jakich sferach projekt wpłynie na rozwiązanie problemów?).

11. Najważniejsze efekty jakie zostaną osiągnięte w wyniku realizacji projektu

- społecznej gospodarczej przestrzenno-funkcjonalnej
 technicznej środowiskowej

Wzrost wykształcenia i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy.
 Włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją.
 Zwiększenie integracji mieszkańców i pobudzenie ich

Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.
 Poprawa stanu infrastruktury technicznej i drogowej.
 Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy turystycznej i

12. Wskaźniki produktów

(Należy wymienić produkty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez produkty rozumie się bezpośrednie efekty powstałe po zakończeniu projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych produktów. Do przykładowych produktów należą: długość zmodernizowanej drogi – 500 m, powierzchnia zmodernizowanego boiska – 500 m², liczba osób, które wzięły udział w szkoleniu – 100 os.).

13. Wskaźniki rezultatu

(Należy wymienić rezultaty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez rezultaty rozumie się efekty powstałe po osiągnięciu zakładanych produktów projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych rezultatów. Do przykładowych rezultatów należą: spadek poziomu hałasu generowanego przez zmodernizowaną drogę – 10 dB, liczba osób korzystająca ze zmodernizowanego boiska – 300 os., liczba osób, które uzyskały świadectwo ukończenia szkoleń – 70 os.)

14. Nakłady do poniesienia, źródła finansowania (w zł brutto)

(proszę podać szacunkowe koszty realizacji projektu, jakie są oczekiwane źródła finansowania, np. prywatne, publiczne – ze środków budżetu gminy, publiczne – ze środków funduszy UE, inne).

15. UWAGI / dodatkowe informacje

aktywności lokalnej.		rekreacyjnej.	
Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy sportowej.	☐
Poprawa jakości i zwiększenie dostępności do usług publicznych.	☐	Ograniczenie tzw. niskiej emisji i poprawa jakości środowiska naturalnego.	☐
Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.	☐	Odnowa, ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	☐
Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości.	☐	Inne (<i>jakie?</i>)	☐

W przypadku kilku planowanych projektów/przedsięwzięć prosimy o powielenie powyższej tabeli.

2. INFORMACJE O ZGŁASZAJĄCYM:

1. Imię i nazwisko*

2. E-mail*

3. Tel./Fax

5. Wyrażam opinię jako*

osoba prywatna

6. Adres
Korespondencyjny*

reprezentująca następującą instytucję:

.....

*Wypełnienie obowiązkowe

- Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zawartych w niniejszym formularzu dla potrzeb przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu pn.: *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023*, zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 195 ze zm.).

Administratorem danych osobowych jest Wójt Gminy Wola Uhruska. Osoba, której dane osobowe są przetwarzane ma prawo dostępu do treści swoich danych i ich poprawiania. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże nie podanie danych osobowych będzie skutkowało nieuwzględnieniem fiszki zawierającej taki brak. Dane będą przetwarzane do celów przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących opracowania dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023”.

Data, podpis .....

OŚWIADCZENIE WNIOSKODAWCY:

Ja, niżej podpisany oświadczam że:

- 1) posiadam tytuł prawny do nieruchomości, na której będzie realizowany projekt – dotyczy projektu infrastrukturalnego,
- 2) proponowany projekt w całości mieści się w zakresie działalności Wnioskodawcy/konsorcjum partnerów,
- 3) mam świadomość, że złożenie fiszki projektowej nie jest jednoznaczne z wpisaniem projektu do Programu Rewitalizacji.

Data, podpis .....

INFORMACJE DODATKOWE:

- Fiszka projektowa będzie podstawą do ujęcia pomysłu (projektu) w Programie Rewitalizacji.
- Na kolejnym etapie tworzenia Programu Rewitalizacji zgłoszone projekty zostaną zweryfikowane pod kątem zgodności z celami Programu i możliwości realizacji.
- W przypadku konieczności dokonania uzupełnień lub korekt zgłoszonego pomysłu, ze Zgłaszającym skontaktują się pracownicy Wykonawcy i/lub Urzędu Gminy Wola Uhruska.
- Projekty zaakceptowane do Programu Rewitalizacji zostaną wpisane na listę planowanych podstawowych przedsięwzięć lub w inny sposób ujęte w tym programie, po wcześniejszych ustaleniach ze Zgłaszającym.
- Każdy Zgłaszający, który złożył wypełnioną fiszkę projektową zostanie powiadomiony, czy i w jakiej formie jego propozycja została uwzględniona.

Wypełnioną fiszkę należy przekazać w jednej z następujących form:

1. Drogą korespondencyjną na adres: **Urząd Gminy Wola Uhruska, ul. Parkowa 5, 22- 230 Wola Uhruska**
2. Drogą elektroniczną na adres: wolauhruska@lubelskie.pl
3. Osobiście na sekretariat **Urząd Gminy Wola Uhruska, ul. Parkowa 5, 22- 230 Wola Uhruska**

Kontakt z firmą opracowującą Program Rewitalizacji: Lubelska Akademia Rozwoju, 20-277 Lublin, ul. Vetterów 1, Michał Rządkowski: tel. 81 473 68 77, adres e-mail: michal.rzadkowski@akademiarozwoju.eu

Wszystkim składającym fiszki projektowe do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2016-2022 - serdecznie dziękujemy za zainteresowanie!

16.3. Formularz excel- wyznaczenie obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji

16.4. Mapa w skali 1:5000 ilustrująca obszary zdegradowane i rewitalizacji na terenie gminy

16.5. Pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie

16.6. Pismo Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie

17. Spis tabel, wykresów i map.

Tabela 1. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023	11
Tabela 2. Zestawienie powiązań pomiędzy celami koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023	11
Tabela 3. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023	14
Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023	15
Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wola Uhruska na lata 2009- 2018 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017- 2023.....	16
Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wola Uhruska na lata 2014-2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023	17
Tabela 7. Ludność gminy wg miejscowości w wybranych latach 2011- 2016	23
Tabela 8. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.	26
Tabela 9. Struktura wieku mieszkańców gminy wg miejscowości w 2014 i 2016 roku.	28
Tabela 10. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2005 – 2016	33
Tabela 11. Udzielona pomoc społeczna w latach 2015 – 2016.	34
Tabela 12. Charakterystyka szkół z terenu Gminy (stan na 2016 r.)	40
Tabela 13. Infrastruktura szkolnictwa i obwody szkolne	41
Tabela 14. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w gminie.....	44
Tabela 15. Wyniki egzaminów klas szóstych zgodnie z rejonizacją w latach 2011- 2016.....	45
Tabela 16. Struktura bezrobocia w gminie na koniec roku 2016.....	47
Tabela 17. Poziom przestępczości w podziale na miejscowości Gminy Wola Uhruska za lata 2015- 2016.....	54
Tabela 18. Zestawienie powierzchni gruntów z podziałem na klasy	56
Tabela 19. Charakterystyka infrastruktury kultury	66
Tabela 20. Użytkowanie gruntów [PSR 2010]	71

Tabela 21. Charakterystyka gospodarstw rolnych w Gminie.....	71
Tabela 22. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych ogółem (stan na 2010 r.).....	72
Tabela 23. Zwierzęta gospodarskie w Gminie (stan na 2010 r.)	73
Tabela 24. Potencjał turystyczny na terenie poszczególnych miejscowości	76
Tabela 25. Drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne	77
Tabela 26. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy	79
Tabela 27. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy	80
Tabela 28. Budynki użyteczności publicznej – gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych oraz zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym na terenie poszczególnych sołectw	81
Tabela 29. Średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca Gminy [kg]	82
Tabela 30. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej	83
Tabela 31. Obecność wodociągu na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Wola Uhruska	83
Tabela 32. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej	84
Tabela 33. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości gminy.....	84
Tabela 34. Stan infrastruktury energetycznej na poziomie poszczególnych sołectw.....	86
Tabela 35. Dostęp do sieci internetowej i telekomunikacyjnej na terenie poszczególnych sołectw w roku 2016	87
Tabela 36. Sfera społeczna ubóstwo (wskaźniki na 100 mieszkańców).	94
Tabela 37. Sfera społeczna- ubóstwo (wskaźnik rzeczywisty)	95
Tabela 38. Sfera społeczna bezrobocie (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	96
Tabela 39. Sfera społeczna bezrobocie (wskaźnik rzeczywisty).....	97
Tabela 40. Sfera społeczna przestępczość (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	98
Tabela 41. Sfera społeczna przestępczość (wskaźnik rzeczywisty)	99
Tabela 42. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym.....	100
Tabela 43. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym (wskaźnik rzeczywisty)	101
Tabela 44. Sfera społeczna poziom edukacji (wskaźnik rzeczywisty)	102
Tabela 45. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźniki na 100 mieszkańców).	103
Tabela 46. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźnik rzeczywisty).....	104
Tabela 47. Sfera społeczna podsumowanie (liczba przekroczeń średniej dla gminy na poziomie miejscowości)).	106
Tabela 48. Sfera społeczna podsumowanie (wskaźnik rzeczywisty).....	107

Tabela 49. Sfera gospodarcza – liczba podmiotów gospodarczych (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	109
Tabela 50. Sfera gospodarcza (wskaźnik rzeczywisty)	110
Tabela 51. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	112
Tabela 52. Sfera techniczna (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	114
Tabela 53. Sfera techniczna (wskaźnik rzeczywisty)	115
Tabela 54. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	117
Tabela 55. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji.	120
Tabela 56. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji.	121
Tabela 57. Dane zbiorcze w miejscowościach objętych rewitalizacją.	125
Tabela 58. Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa	131
Tabela 59. Projekty rewitalizacyjne- lista uzupełniająca.....	160
Tabela 60. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.	165
Tabela 61. Projekty realizowane przez Gminę Wola Uhruska w latach 2007-2013.	169
Tabela 62. Projekty edukacyjne realizowane w latach 2007-2013.....	170
Tabela 63. Lista wskaźników LPR.....	181
Tabela 64. Terminy i przedmiot konsultacji społecznych.	187
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2007-2016	22
Wykres 2. Zmiana liczby ludności w gminie w wybranych latach	22
Wykres 3. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.....	24
Wykres 4. Odsetek (%) osób zamieszkujących miejscowość w stosunku do ogólnej liczby ludności w gminie w 2016 roku.....	24
Wykres 5. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2011-2016	25
Wykres 6. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.....	27
Wykres 7. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2014-2016.....	28
Wykres 8. Struktura wieku ludności gminy wg miejscowości w 2016 roku (w %)......	30
Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie w latach 2014-2016.....	31
Wykres 10. Przyrost naturalny w latach 2014 i 2016 na poziomie miejscowości.....	31
Wykres 11. Saldo migracji w Gminie w latach 2014- 2016	32
Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku.	34
Wykres 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości	35

Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.....	35
Wykres 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.	36
Wykres 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.	36
Wykres 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w Gminie w 2016 roku	37
Wykres 18. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku	37
Wykres 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.	38
Wykres 20. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku	38
Wykres 21. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.....	39
Wykres 22. Współczynnik skolaryzacji brutto.....	42
Wykres 23. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2014- 2016.....	43
Wykres 24. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy. (%)	43
Wykres 25. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2011–2016	46
Wykres 26. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy	46
Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku.....	48
Wykres 28. Liczba bezrobotnych I długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku	49
Wykres 30. Liczba przestępstw kryminalnych w 2016 roku na poziomie miejscowości	50
Wykres 31. Liczba wykroczeń w 2016 roku na poziomie miejscowości	51
Wykres 32. Liczba interwencji domowych w 2016 roku na poziomie miejscowości.....	51
Wykres 33. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 roku na poziomie miejscowości	52
Wykres 34. Ilość wyrobów azbestowych na terenie miejscowości	63
Wykres 35. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2011–2015.....	67
Wykres 36. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.....	67

Wykres 37. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2011–2016	68
Wykres 38. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy	68
Wykres 39. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Wola Uhruska w latach 2011–2016	69
Wykres 40. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.....	69
Wykres 41. Liczba zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy podmiotów gospodarczych w latach 2015-2016	70
Wykres 42. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych miejscowościach w gminie w 2016 roku.....	70
Wykres 43. Liczba gospodarstw rolnych pod względem liczby (stan na 2010 r.)	72
Wykres 44. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	80
Wykres 45. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie miejscowości gminnych	85
Wykres 46. Metryczka - płeć	190
Wykres 47. Metryczka - wiek	191
Wykres 48. Metryczka - wykształcenie	191
Wykres 49. Metryczka – status na rynku pracy	192
Wykres 42. Obszar, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji.	192
Wykres 43. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).	193
Wykres 44. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).	193
Wykres 45. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).	194
Wykres 46. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH I TECHNICZNYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba). ..	194
Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy	19
Mapa 2. Układ sieci osadniczej w Gminie Wola Uhruska	21
Mapa 3. Obszary chronione na terenie gminy Wola Uhruska	62
Mapa 4. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze społecznym	108
Mapa 5. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym.....	111
Mapa 6. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska	113
Mapa 7. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym.....	116
Mapa 8. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym..	118

Mapa 9. Obszary zdegradowane. Mapa 10. Obszary do rewitalizacji	122
Rysunek 1. Konsultacje społeczne	188
Rysunek 2. Konsultacje społeczne	188
Rysunek 3. Konsultacje społeczne	189
Rysunek 4. II konsultacje społeczne	189